20240320100873

Årsredovisning

för

SW Horto AB

556751-1927

Räkenskapsåret

2023

Fastställelseintyg

Undertecknad verkställande direktör i SW Horto AB intygar att resultaträkningen och balansräkningen i årsredovisningen har fastställts på årsstämma 2024-05-14. Årsstämman beslutade att godkänna styrelsens förslag till resultatdisposition.

Jag intygar också att innehållet i årsredovisningen och revisionsberättelsen stämmer överens med originalen.

Hammenhög 2024-03-14

Johan Rydberg

20240320110874

Årsredovisning

för

SW Horto AB

556751-1927

Räkenskapsåret

2023

Innehållsförteckning

Förvaltningsberättelse	1-2
Resultaträkning	3
Balansräkning	4-5
Kassaflödesanalys	6
Noter	7-16

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320010875

Styrelsen och verkställande direktören för SW Horto AB avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2023.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusentals kronor (Tkr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

SW Horto AB marknadsför och säljer ett brett sortiment för den professionella odlaren, grönyteproffset med flera. Sortimentet består bland annat av köksväxt- och blomsterfröer, gödsel, jord, blomsterplantor, färdig gräsmatta, gräsfrö, redskap/tillbehör, salt och petroleum. Företagets kundkrets utgörs av kunder runt om i Europa med huvuddelen av omsättningen förlagd till den svenska och den danska marknaden.

Företaget har sitt säte i Hammenhög, Simrishamns kommun.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

2023 präglades av ett relativt bistert affärsklimat. Många kunder plågades av den höga inflationen och det höga ränteläget. Dessvärre besannades också våra farhågor kring kundförluster trots intensifierat kredithanteringsarbete. Intensivt arbete bidrog dock till en viss tillväxt och vunna marknadsandelar på en svag marknad.

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

Vår tillväxtprognos för 2024 är 2%.

Miljöpåverkan

Bolaget bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken. Tillståndsplikten avser växtskyddsmedel och gödselmedel. Verksamheten omfattar kemikaliehantering vid SW Horto AB:s anläggningar i Hammenhög och Knästorp. Den tillståndspliktiga verksamheten motsvarar ca 0,4% av bolagets nettoomsättning.

Ägarförhållanden

SW Horto AB ägs till 100% av Felleskjöpet Agri SA, Norge (org.nr.911 608 103).

Flerårsöversikt (Tkr)	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**	**2019**
Nettoomsättning	288 713	277 433	254 421	228 695	211 162
Resultat efter finansiella poster	10 651	11 318	14 217	6 901	4 573
Balansomslutning	75 982	72 568	53 781	44 641	51 595
Soliditet (%)	52,0	43,1	41,3	37,1	32,1
Avkastning på eget kap. (%)	26,9	36,2	64,0	41,7	27,7
Avkastning på totalt kap. (%)	15,3	15,7	26,7	16,0	9,4

För definitioner av nyckeltal, se Redovisnings- och värderingsprinciper.

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320110876

Förändringar i eget kapital (Tkr)

	Aktie-kapital	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	1 000	21 219	9 051	**31 271**
Disposition enligt beslut av årsstämman:				
Balanseras i ny räkning		9 051	-9 051	**0**
Årets resultat			8 300	**8 300**
Belopp vid årets utgång	**1 000**	**30 271**	**8 300**	**39 570**

Villkorade, ännu ej återbetalda, aktieägartillskott uppgår per balansdagen till 10 632 tkr (10 632 tkr).

Förslag till vinstdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	30 270 661
årets vinst	8 299 963
	38 570 624
disponeras så att	
i ny räkning överföres	38 570 624
	38 570 624

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning samt kassaflödesanalys med noter.

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320110877

Resultaträkning
Tkr

	Not	2023-01-01 -2023-12-31	2022-01-01 -2022-12-31
Nettoomsättning		288 713	277 433
Övriga rörelseintäkter	2	4 560	3 242
		293 273	**280 675**
Rörelsens kostnader			
Kundbonus		-12	-113
Handelsvaror		-239 365	-228 970
Övriga externa kostnader	3, 4	-11 600	-11 337
Personalkostnader	5	-27 912	-25 891
Avskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	6, 7, 8, 9	-1 030	-956
Övriga rörelsekostnader	2	-2 811	-2 340
		-282 730	**-269 607**
Rörelseresultat	10	**10 543**	**11 068**
Resultat från finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter	11	1 086	507
Räntekostnader och liknande resultatposter	12	-978	-257
		108	**250**
Resultat efter finansiella poster		**10 651**	**11 318**
Resultat före skatt		**10 651**	**11 318**
Skatt på årets resultat	13	-2 351	-2 267
Årets resultat		**8 300**	**9 051**

Penneo dokumentnyckel: CQDS5-V75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW!

20240320110878

Balansräkning

Tkr

	Not	2023-12-31	2022-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Koncessioner, patent, licenser, varumärken samt liknande rättigheter	6	5 175	3 971
Goodwill	9	1 305	1 746
		6 480	**5 717**
Materiella anläggningstillgångar			
Maskiner och andra tekniska anläggningar	8	0	24
Inventarier, verktyg och installationer	7	81	0
		81	**24**
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i koncernföretag	14, 15	1 449	1 449
		1 449	**1 449**
Summa anläggningstillgångar		**8 010**	**7 190**
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Färdiga varor och handelsvaror		27 495	33 072
		27 495	**33 072**
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		16 410	18 285
Fordringar hos koncernföretag		21 563	11 492
Övriga kortfristiga fordringar		574	326
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		1 930	2 193
		40 477	**32 296**
Kassa och bank		0	9
Summa omsättningstillgångar		**67 972**	**65 377**
SUMMA TILLGÅNGAR		**75 982**	**72 567**

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320100879

Balansräkning

Tkr

	Not	2023-12-31	2022-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	16, 17		
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		1 000	1 000
		1 000	**1 000**
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		30 271	21 219
Årets resultat		8 300	9 051
		38 571	**30 270**
Summa eget kapital		**39 571**	**31 270**
Långfristiga skulder			
Skulder till koncernföretag	18	3 125	15 604
Summa långfristiga skulder		**3 125**	**15 604**
Kortfristiga skulder			
Förskott från kunder		0	144
Leverantörsskulder		22 862	13 841
Skulder till koncernföretag		0	397
Aktuella skatteskulder		1 538	1 724
Övriga kortfristiga skulder		2 553	2 642
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	19	6 333	6 945
Summa kortfristiga skulder		**33 286**	**25 693**
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**75 982**	**72 567**

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240520010880

Kassaflödesanalys

Tkr

	Not	2023-01-01 -2023-12-31	2022-01-01 -2022-12-31
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster		10 651	11 318
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet	20	1 030	956
Betald skatt		-2 537	-218
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändring av rörelsekapital		**9 144**	**12 056**
Kassaflöde från förändring av rörelsekapitalet			
Förändring av varulager		5 577	-6 621
Förändring av kundfordringar		1 875	-6 415
Förändring av kortfristiga fordringar		72	-2 282
Förändring av leverantörsskulder		8 877	-296
Förändring av kortfristiga skulder		-1 098	3 628
Kassaflöde från den löpande verksamheten		**24 447**	**70**
Investeringsverksamheten			
Investeringar i immateriella anläggningstillgångar		-1 765	0
Investeringar i materiella anläggningstillgångar		-86	-3 623
Kassaflöde från investeringsverksamheten		**-1 851**	**-3 623**
Finansieringsverksamheten			
Lån koncernföretag		-12 479	4 679
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		**-12 479**	**4 679**
Årets kassaflöde		**10 117**	**1 126**
Likvida medel vid årets början			
Likvida medel vid årets början		6 507	5 381
Likvida medel vid årets slut	21	**16 624**	**6 507**

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320100881

Noter
Tkr

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar
Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs. Kursvinster och kursförluster på rörelsefordringar och rörelseskulder redovisas i rörelseresultatet medan kursvinster och kursförluster på finansiella fordringar och skulder redovisas som finansiella poster.

Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med föregående år.

Intäktsredovisning
Intäkter har tagits upp till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas och redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska fördelarna kommer att tillgodogöras bolaget och intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Vid försäljning av varor redovisas normalt inkomsten som intäkt när de väsentliga förmåner och risker som är förknippade med ägandet av varan har överförts från företaget till köparen.

Anläggningstillgångar
Immateriella och materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar enligt plan och eventuella nedskrivningar.

Avskrivning sker linjärt över den förväntade nyttjandeperioden med hänsyn till väsentligt restvärde. Följande avskrivningsprocent tillämpas:

Immateriella anläggningstillgångar

Koncessioner, patent, licenser, varumärken	10 år
Goodwill	10 år

Materiella anläggningstillgångar

Datorer	3 år
Maskiner och andra tekniska anläggningar	5-10 år
Inventarier, verktyg och installationer	5-10 år

Komponentindelning
Materiella anläggningstillgångar har delats upp på komponenter när komponenterna är betydande och när komponenterna har väsentligt olika nyttjandeperioder. När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, utrangeras eventuell kvarvarande del av den gamla komponenten och den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras. Utgifter för löpande reparationer och underhåll redovisas som kostnader.

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IF3-KP8EE-XZDUW

20240320010882

Finansiella instrument

Finansiella instrument värderas utifrån anskaffningsvärdet. Instrumentet redovisas i balansräkningen när bolaget blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. Finansiella tillgångar tas bort från balansräkningen när rätten att erhålla kassaflöden från instrumentet har löpt ut eller överförts och bolaget har överfört i stort sett alla risker och förmåner som är förknippade med äganderätten. Finansiella skulder tas bort från balansräkningen när förpliktelserna har reglerats eller på annat sätt upphört.

Andelar i dotterföretag

Andelar i dotterföretag redovisas till anskaffningsvärde efter avdrag för eventuella nedskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår köpeskillingen som erlagts för aktierna samt förvärvskostnader. Eventuella kapitaltillskott läggs till anskaffningsvärdet när de uppkommer.

Kundfordringar/kortfristiga fordringar

Kundfordringar och kortfristiga fordringar redovisas som omsättningstillgångar till det belopp som förväntas bli inbetalt efter avdrag för individuellt bedömda osäkra fordringar.

Kvittning av finansiell fordran och finansiell skuld

En finansiell tillgång och en finansiell skuld kvittas och redovisas med ett nettobelopp i balansräkningen endast då legal kvittningsrätt föreligger samt då en reglering med ett nettobelopp avses ske eller då en samtida avyttring av tillgången och reglering av skulden avses ske.

Nedskrivningsprövning av finansiella anläggningstillgångar

Vid varje balansdag bedöms om det finns indikationer på nedskrivningsbehov av någon av de finansiella anläggningstillgångarna. Nedskrivning sker om värdenedgången bedöms vara bestående och prövas individuellt.

Leasingavtal

Företaget redovisar samtliga leasingavtal, såväl finansiella som operationella, som operationella leasingavtal. Operationella leasingavtal redovisas som en kostnad linjärt över leasingperioden.

Varulager

Varulagret har värderats till det lägsta av dess anskaffningsvärde och dess nettoförsäljningsvärde på balansdagen. Med nettoförsäljningsvärde avses varornas beräknade försäljningspris minskat med försäljningskostnader. Den valda värderingsmetoden innebär att inkurans i varulagret har beaktats.

Inkomstskatter

Total skatt utgörs av aktuell skatt och uppskjuten skatt. Skatter redovisas i resultaträkningen, utom då underliggande transaktion redovisas direkt mot eget kapital varvid tillhörande skatteeffekter redovisas i eget kapital.

Aktuell skatt

Aktuell skatt avser inkomstskatt för innevarande räkenskapsår samt den del av tidigare räkenskapsårs inkomstskatt som ännu inte redovisats. Aktuell skatt beräknas utifrån den skattesats som gäller per balansdagen.

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320010883

Avsättningar
Negativ goodwill utgörs av den skillnad som uppkommer om anskaffningsvärdet för den förvärvade enheten är lägre än värdet på den förvärvade enhetens nettotillgångar.

Ersättningar till anställda
Ersättningar till anställda avser alla former av ersättningar som företaget lämnar till de anställda. Kortfristiga ersättningar utgörs av bland annat löner, betald semester, betald frånvaro, bonus och ersättning efter avslutad anställning (pension). Kortfristiga ersättningar redovisas som kostnad och en skuld då det finns en legal eller informell förpliktelse att betala ut en ersättning till följd av en tidigare händelse och en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras.

Ersättningar till anställda efter avslutad anställning
I bolaget förekommer såväl avgiftsbestämda som förmånsbestämda pensionsplaner. I avgiftsbestämda planer betalar företaget fastställda avgifter till ett annat bolag och har inte någon legal eller informell förpliktelse att betala något ytterligare även om det andra företaget inte kan uppfylla sitt åtagande. Bolagets resultat belastas för kostnader i takt med att de anställdas tjänster utförts.

Bolaget redovisar förmånsbestämda pensionsplaner i enlighet med K3s förenklingsregler, villket innebär att de redovisas som avgiftsbestämda planer.

Ersättningar vid uppsägning
Ersättningar vid uppsägning utgår då bolaget beslutar att avsluta en anställning före den normala tidpunkten för anställningens upphörande eller då en anställd accepterar ett erbjudande om frivillig avgång i utbyte mot sådan ersättning. Om ersättningen inte ger bolaget någon framtida ekonomisk fördel redovisas en skuld och en kostnad när bolaget har en legal eller informell förpliktelse att lämna sådan ersättning. Ersättningen värderas till den bästa uppskattningen av den ersättning som skulle krävas för att reglera förpliktelsen på balansdagen.

Koncernbidrag
Erhållna och lämnade koncernbidrag redovisas som bokslutsdispositioner.

Koncernförhållanden
Företaget är moderföretag men med hänvisning till undantagsreglerna i årsredovisningslagen 7 kap 2§ upprättas ingen egen koncernredovisning. Det överordnade moderföretaget Felleskjöpet Agri SA, Norge, organisationsnummer 911 608 103 upprättar koncernredovisning.

Kassaflödesanalys
Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar endast transaktioner som medfört in- eller utbetalningar.

Som likvida medel klassificerar företaget, förutom kassamedel, disponibla tillgodohavanden hos banker och andra kreditinstitut samt kortfristiga likvida placeringar som är noterade på en marknadsplats och har en kortare löptid än tre månader från anskaffningstidpunkten. Förändringar i spärrade medel redovisas i investeringsverksamheten.

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320010884

Nyckeltalsdefinitioner

Nettoomsättning
Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Resultat efter finansiella poster
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader men före bokslutsdispositioner och skatter.

Balansomslutning
Företagets samlade tillgångar.

Soliditet (%)
Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutning.

Avkastning på eget kap. (%)
Resultat efter finansiella poster i procent av justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt).

Avkastning på totalt kap. (%)
Rörelseresultat plus finansiella intäkter i procent av balansomslutningen.

Uppskattningar och bedömningar

Under räkenskapsåret har det inte gjorts några uppskattningar och bedömningar som innebär en betydande risk för en väsentlig justering av de redovisade värdena för tillgångar och skulder under nästa räkenskapsår. Denna bedömning kommer att uppdateras årligen.

Not 2 Valutakursdifferenser

Kursdifferenserna avser:

	2023	2022
Övriga rörelseintäkter	3 768	2 285
Övriga rörelsekostnader	-2 811	-2 340
	957	**-55**

Not 3 Leasingavtal

Årets leasingkostnader avseende leasingavtal, uppgår till 2 994 tkr (3 134 tkr).

Framtida leasingavgifter, för icke uppsägningsbara leasingavtal, förfaller till betalning enligt följande:

	2023	2022
Inom ett år	3 000	3 000
Senare än ett år men inom fem år	8 000	7 200
Senare än fem år	0	0
	11 000	**10 200**

I bolagets redovisning utgörs den operationella leasingen i allt väsentligt av hyrda lokaler. Dessa hyrs av ett koncernbolag. Fem år återstår av den tioåriga avtalsperioden.

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320010885

Not 4 Arvode till revisorer

Med revisionsuppdrag avses granskning av årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning, övriga arbetsuppgifter som det ankommer på bolagets revisor att utföra samt rådgivning eller annat biträde som föranleds av iakttagelser vid sådan granskning eller genomförandet av sådana övriga arbetsuppgifter.

	2023	2022
PwC		
Revisionsuppdrag	175	153
	175	**153**

Not 5 Anställda och personalkostnader

	2023	2022
Medelantalet anställda		
Kvinnor	17	17
Män	16	16
	33	**33**
Löner och andra ersättningar		
Styrelse och verkställande direktör	1 769	1 564
Övriga anställda	16 201	14 572
	17 970	**16 135**
Sociala kostnader		
Pensionskostnader för styrelse och verkställande direktör	475	512
Pensionskostnader för övriga anställda	1 730	1 818
Övriga sociala avgifter enligt lag och avtal	6 679	6 164
	8 884	**8 494**
Totala löner, ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	**26 854**	**24 629**
Könsfördelning bland ledande befattningshavare		
Andel kvinnor i styrelsen	25 %	25 %
Andel män i styrelsen	75 %	75 %
Andel kvinnor bland övriga ledande befattningshavare	0 %	0 %
Andel män bland övriga ledande befattningshavare	100 %	100 %

Avtal om avgångsvederlag

Med verkställande direktören i företagets ledning har avtal träffats om avgångsvederlag uppgående till 12 månadslöner. Avtalen avser endast uppsägning från företagets sida.

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320010886

Not 6 Koncessioner, patent, licenser, varumärken samt liknande rättigheter

	2023	2022
Ingående anskaffningsvärden	14 441	8 150
Inköp	1 765	0
Omklassificeringar	0	6 291
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**16 206**	**14 441**
Ingående avskrivningar	-10 470	-8 150
Omklassificeringar	0	-2 320
Årets avskrivningar	-560	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-11 031**	**-10 470**
Utgående redovisat värde	**5 175**	**3 971**

Not 7 Inventarier, verktyg och installationer

	2023	2022
Ingående anskaffningsvärden	1 870	4 539
Inköp	86	3 623
Omklassificeringar	0	-6 291
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**1 956**	**1 870**
Ingående avskrivningar	-1 870	-3 743
Omklassificeringar	0	2 320
Årets avskrivningar	-5	-447
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-1 875**	**-1 870**
Utgående redovisat värde	**81**	**0**

Not 8 Maskiner och andra tekniska anläggningar

	2023	2022
Ingående anskaffningsvärden	842	842
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**842**	**842**
Ingående avskrivningar	-817	-749
Årets avskrivningar	-24	-69
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-842**	**-817**
Utgående redovisat värde	**0**	**24**

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320010887

Not 9 Goodwill

	2023	2022
Ingående anskaffningsvärden	7 629	7 629
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**7 629**	**7 629**
Ingående avskrivningar	-5 884	-5 443
Årets avskrivningar	-441	-441
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-6 324**	**-5 884**
Utgående redovisat värde	**1 305**	**1 746**

Not 10 Inköp och försäljning mellan koncernföretag

	2023	2022
Andel av årets totala inköp som skett från andra företag i koncernen	0,00 %	0,00 %
Andel av årets totala försäljningar som skett till andra företag i koncernen	15,00 %	16,00 %

Vid inköp och försäljning mellan koncernföretag tillämpas samma principer för prissättning som vid transaktioner med externa parter. En transfer-pricing policy har upprättats för prissättning av varor mellan SW Horto AB och SW Horto Danmark A/S.

Not 11 Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter

	2023	2022
Ränteintäkter från koncernföretag	572	325
Övriga ränteintäkter	515	182
	1 086	**507**

Not 12 Räntekostnader och liknande resultatposter

	2023	2022
Räntekostnader till koncernföretag	-957	-243
Övriga räntekostnader	-21	-13
	-978	**-257**

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240520108838

Not 13 Aktuell och uppskjuten skatt

	2023	2022
Skatt på årets resultat		
Aktuell skatt	-2 351	-2 267
Totalt redovisad skatt	**-2 351**	**-2 267**

Avstämning av effektiv skatt

	2023		2022	
	Procent	**Belopp**	**Procent**	**Belopp**
Redovisat resultat före skatt		10 651		11 318
Skatt enligt gällande skattesats	20,60	-2 194	20,60	-2 332
Ej avdragsgilla kostnader	1,47	-157	0,21	-24
Ej skattepliktiga intäkter	0,00	0	-0,78	89
Redovisad effektiv skatt	**22,07**	**-2 351**	**20,03**	**-2 267**

Not 14 Andelar i koncernföretag

	2023-12-31	2022-12-31
Ingående anskaffningsvärden	1 449	1 449
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**1 449**	**1 449**
Utgående redovisat värde	**1 449**	**1 449**

Not 15 Specifikation andelar i koncernföretag

Namn	**Kapital-andel**	**Rösträtts-andel**	**Antal andelar**	**Bokfört värde**
SW Horto Danmark A/S	100	100	500	1 449
				1 449

	Org.nr	**Säte**
SW Horto Danmark A/S	32289711	Bramming

Penneo dokumentnyckel: CQDS5-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320010889

Not 16 Antal aktier och kvotvärde

Namn	Antal aktier	Kvot-värde
Antal aktier	10 000	100
	10 000	

Under 2009 och 2013 har två kapitaltäckningsgarantier ställts ut där moderbolaget förbinder sig att genom tillskott svara för att SW Horto AB:s egna kapital vid varje tillfälle uppgår till minst det registrerade aktiekapitalet.

Not 17 Disposition av vinst eller förlust

	2023-12-31
Förslag till vinstdisposition	
Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel:	
balanserad vinst	30 271
årets vinst	8 300
	38 571
disponeras så att	
i ny räkning överföres	38 571
	38 571

Not 18 Lån från närstående

	2023-12-31	2022-12-31
Skuld till koncernföretag	3 125	15 604
	3 125	**15 604**

Not 19 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2023-12-31	2022-12-31
Upplupna semesterlöner	3 737	3 402
Upplupna sociala avgifter	1 639	1 526
Övriga poster	957	2 016
	6 333	**6 945**

Not 20 Justering för poster som inte ingår i kassaflödet

	2023-12-31	2022-12-31
Avskrivningar	1 030	956
	1 030	**956**

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EF-XZDUW

20240320010890

Not 21 Likvida medel

	2023-12-31	2022-12-31
Likvida medel		
Kassamedel	0	9
Tillgodohavanden på koncernkonto	16 624	6 498
	16 624	**6 507**

Hammenhög den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Jo Anders Moflag
Ordförande

Bengt Söderlind

Rebecka Kullberg
Arbetstagarrepresentant

Geir Vik

Johan Rydberg
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Ann Rickard Nilsson
Auktoriserad revisor

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-W2IE3-KP8EE-XZDUW

20240320108911

PENNEO

Signaturerna i detta dokument ar juridiskt bindande. Dokumentet är signerat genom Penneo™ för säker digital signering. Tecknarnas identitet har lagrats, och visas nedan.

"Med min signatur bekräftar jag innehållet och alla datum i detta dokumentet."

BENGT GUNNAR SÖDERLIND
Styrelseledamot
Serienummer: 19480317xxxx
IP: 94.234.xxx.xxx
2024-03-06 12:55:28 UTC
BankID

JOHAN RYDBERG
VD
Serienummer: 19740311xxxx
IP: 213.66.xxx.xxx
2024-03-06 16:26:15 UTC
BankID

Geir Vik
Styrelseledamot
Serienummer: 9578-5993-4-928240
IP: 92.221.xxx.xxx
2024-03-06 17:45:52 UTC
bankID

REBECKA KULLBERG
Arbetstagarrepresentant
Serienummer: 19900828xxxx
IP: 46.59.xxx.xxx
2024-03-08 08:17:23 UTC
BankID

Jo Anders Hoff Moflag
Styrelseordförande
Serienummer: UN:NO-9578-5994-4-479129
IP: 77.16.xxx.xxx
2024-03-08 15:01:17 UTC
bankID

Ann Linnéa E Rickard Nilsson
Revisor
Serienummer: 19731106xxxx
IP: 84.17.xxx.xxx
2024-03-13 07:23:16 UTC
BankID

Penneo dokumentnyckel: CQDSV-75CP4-CJSWF-IW2IE3-KP8EE-XZDUW

Detta dokument ar digitalt signerat genom **Penneo.com.** Den digitala signeringsdatan i dokumentet är säkrad och validerad genom det datorgenererade hashvärdet hos det originella dokumentet. Dokumentet ar låst och tidsstamplat med ett certifikat från en betrodd tredje part. All kryptografisk information ar innesluten i denna PDF, för framtida validering om så kravs.

Hur man verifierar originaliteten hos dokumentet
Detta dokument ar skyddat genom ett Adobe CDS certifikat. Nar du öppnar dokumentet i Adobe Reader bör du se att dokumentet ar certifierat med **Penneo e-signature service <penneo@penneo.com>** Detta garanterar att dokumentets innehall inte har andrats.

Du kan verifiera den kryptografiska informationen i dokumentet genom att använda Penneos validator, som finns på **https://penneo.com/validator**

20240320160892

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i SW Horto AB, org.nr 556751-1927

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för SW Horto AB för år 2023.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av SW Horto ABs finansiella ställning per den 31 december 2023 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för SW Horto AB.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till SW Horto AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och verkställande direktören avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

En ytterligare beskrivning av vårt ansvar för revisionen av årsredovisningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/revisornsansvar. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för SW Horto AB för år 2023 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Vi tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

20240320010893

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till SW Horto AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation, och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Den verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Vårt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed vårt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

En ytterligare beskrivning av vårt ansvar för revisionen av förvaltningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/revisornsansvar. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Ystad den dag som framgår av vår elektroniska signatur

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Ann Rickard Nilsson
Auktoriserad revisor

Deltagare

ÖHRLINGS PRICEWATERHOUSECOOPERS AB 556029-6740 Sverige

Signerat med Svenskt BankID — *2024-03-13 07:21:56 UTC*

Namn returnerat från Svenskt BankID: Ann Linnéa E Rickard Nilsson — Datum

Ann Rickard Nilsson
Auktoriserad revisor

Leveranskanal: E-post

20240320010894

Årsrapport

2023

Felleskjøpet

4132571/24

Innhold

Introduksjon

4 Konsernsjefen har ordet

7 Nøkkelinformasjon

9 Datterselskaper og tilknyttede selskaper

11 Konsernledelsen

12 Styreleder har ordet

Årsmelding og regnskap

16 Årsmelding

32 Resultatregnskap

33 Balanse

35 Kontantstrømanalyse

37 Noter til årsregnskapet

63 Erklæring fra styret og konsernsjef

64 Revisors beretning

Bærekraftrapport

66 Forord: Omstilling i dyrtid

67 Bærekraftåret 2023: Tørke, flom og dyrtid

69 Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri

72 Dialogen med våre interessenter

74 Våre fire hovedområder oppsummert

76 Bedre gårdsdrift

- **76** En mer bærekraftig ku
- **78** Mer norske råvarer
- **81** Fossilfri gård
- **83** Ta vare på jorda
- **85** Styrket dyrevelferd
- **86** Biologisk mangfold

87 Mer bærekraftig handel

- **87** Bondens kunnskap til by og samfunn
- **89** Sikre bærekraft i hele leverandørkjeden

92 Sirkulærindustri og klimakutt i egen drift

- **92** Sirkulærindustri
- **94** Kutte klimautslipp i egen drift

98 Våre medarbeidere

- **98** Helse, miljø, sikkerhet og kvalitet
- **100** Kompetanse
- **101** Likestilling, mangfold og likelønn

104 Vedlegg: Klimagassregnskap

107 Vedlegg: GRI-indeks

Felleskjøpet Agri – konsern og samvirke

Felleskjøpet Agri hadde i 2023 en omsetning på 20,5 milliarder kroner og 4 301 ansatte. Felleskjøpet Agri er viktigste leverandør av teknologi og driftsmidler til norsk landbruk og har rundt 100 butikker rettet mot bønder og forbrukere i Norge. Felleskjøpet Agri eier Granngården i Sverige som også har over 100 butikker rettet mot samme målgruppe. Vår virksomhet omfatter også eiendomsdrift, brød og bakervarer, samt utstyr til park, anlegg og kjæledyr. Felleskjøpet Agri er et samvirke eid av ca. 37 500 bønder. Felleskjøpet Agri er markedsregulator og innkjøps- og salgssamvirke for medlemmene. Felleskjøpet Agri sitt formål er å bidra til å styrke medlemmenes økonomi i landbruksvirksomheten på kort og lang sikt.

Holder oppe omsetningen i et krevende marked

Felleskjøpet Agri sin omsetning steg svakt i 2023 og endte på 20,5 milliarder kroner. Omsetningsveksten var i hovedsak kostnads- og inflasjonsdrevet og kom fra de fleste forretningsområdene. EBITDA endte på 823 millioner kroner, en svekkelse på 93 millioner kroner sammenlignet med 2022. Året preges av en krevende vekstsesong over store deler av landet, med både tørke og flom. I tillegg har dyrtid svekket både bondens og forbrukerens økonomi. Svekkingen av den norske kronen har gitt valutatap, spesielt innenfor maskin- og detaljhandelsområdene.

Konsernsjefen har ordet

Eit krevjande år

Krig, svekka norsk krone, inflasjon, rentehevingar og avlingssvikt i store delar av landet. Det vart krevjande, både for bonden og Felleskjøpet Agri i 2023. I slike år må ein jobbe med dei tinga ein kan påverke og «stå han av».

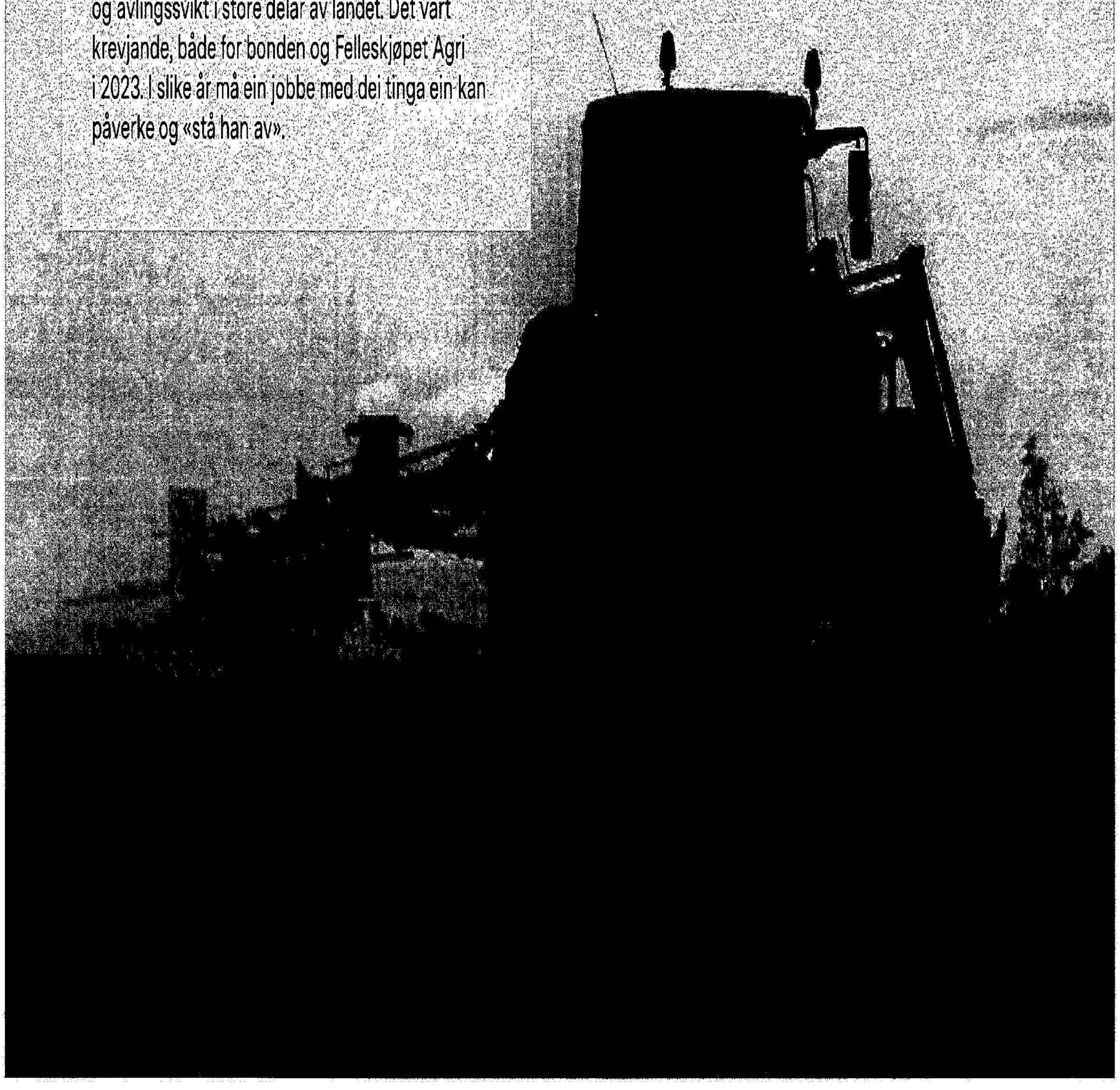

202404031223

I Felleskjøpet har vi jobba med drift og forbetringar gjennom prosjekt Krafttak. I tillegg er det brukt tid på førebuingar for neste store fase av ERP-prosjektet Forsprang. Her skal vi skifte ut FK-Meny, det 48-år gamle IT-systemet for sal, vareforsyning og produksjon i Felleskjøpet.

Innan området Trygg Kvardag er det gledeleg å sjå at reduksjonen i fråværsskader i morselskapet fortsette i 2023. Kombinasjonen av trening, praktiske tiltak og leiaroppfølging vil over tid skape ein enno sterkare sikkerheitskultur der vi reduserer talet på skader og forbetrar arbeidsprosessane våre. Tilbakeslag vil kome, det viktige er å aldri gje opp, men å lære og forbetre måten vi jobbar på.

Arbeidet med «Klar til sesong», der vi har lagt inn stor innsats på å vere klare med driftsmidlar og gode tilbod før bonden treng det, har gjeve gode effektar og skapt entusiasme på avdelingane og verkstadane våre. Ved å vere «klare» greier vi å levere betre med mindre arbeid og skapar rom for å hjelpe til med dei ekstraordinære utfordringane. Vi kjem til å jobbe vidare med dette i åra framover.

Kvalitetsutfordringar, ekstremvêr og marknadsnedgang

Dessverre har det ikkje vore den same framgangen innan kvalitetsområdet. Store kvalitetshendingar har prega året, skada selskapet sitt omdømme, ført til økonomiske tap og teke mykje tid som kunne vore betre brukt på andre aktivitetar. Valutatap på varer som vart seld og kjøpt inn i 2022, men betalt i 2023 på ein svakare kronekurs, overdoseringa av selen i kraftfôret ut frå fabrikken på Skansen og lagringsskadane på korn på Grue har vore vonde saker for selskapet.

Dette kjem på toppen av effektane av ein svært dårleg vår og forsommar i store delar av landet, etterfølgd av tørke, regn og ekstremvêret Hans. Kornhausten i 2023 vil gå inn i historia som ein av dei dårlegaste på fleire tiår, ikkje berre i Noreg, men i heile Nord-Europa. Resultatet av dette er mindre norsk korn, noko som vil prege resultata våre og norskandelen i både kraftfôr og matmjøl fram til neste kornhaust.

Når det er lite eller dårleg avling, kombinert med høgare renter, så er det meir krevjande for bonden å investere i driftsforbetringar og å gjere sesonginnkjøp tidleg. I tillegg finn mange det utfordrande å tolke marknaden når prisane på valuta, energi og gass endrar seg mykje, og utset innkjøpa slik at det blir dyrt og krevjande for oss å køyre ut og levere i tide før sesong. Gjødselsalet i 2023 kjem til å gå inn i bøkene som eit av dei lågaste på mange år. Salet av traktor og utstyr har og blitt redusert. Men, for tredje året på rad nådde vi målet vårt om å bli marknadsleiar på traktor med John Deere, det var godt jobba av mange i ein krevjande marknad!

Som følgje av nedgangen av kraftfôrsalet til drøvtyggarar, store investeringsbehov og behovet for å effektivisere, måtte vi dessverre legge ned kraftfôrproduksjonen på Bergneset i 2023. Anlegget er no omgjort til regionalt lager og sprette-anlegg. Drøvtyggarfôret vil no kome med båt frå Trøndelag på same måte som

«Kornhausten i 2023 vil gå inn i historia som ein av dei dårlegaste på fleire tiår, ikkje berre i Noreg, men i heile Nord-Europa »

fôret til gris, høns og kylling har gjort det i mange år. På same tid gjer vi investeringar i regionale lager- og spretteanlegg i Smalfjord og Harstad. Det skal gjere at servicegrad og leveringstider skal bli enno betre, på same tid som vi reduserer talet på kilometer køyrd med lastebil.

Forbrukaren med mindre kjøpekraft

Forbrukaren fekk og kjenne det i fjor. Vi selde mindre til hus og hage i butikkane våre i 2023. Det positive var at posisjonen og salet innan kjæledyrfôr styrka seg.

I butikkane i Noreg har nedgangen i salet ført til sterkt reduserte resultat, medan i Sverige har dei lukkast med å oppretthalde resultata på same nivå som i 2022. I begge land har ein gjort store endringar i vareutvalet for å ha meir av det som sel og mindre av det som samlar støv og bind kapital. Det er kundane som bestemmer.

Utfordringane har vore spesielt store for dotterselskapet vårt innanfor hobbydyrking, Nelson Garden, som sel til mange kundar i Norden. Dei såg ein omsetjingsnedgang på 14 prosent samanlikna med 2022 som følgje av lågare etterspurnad frå forbrukarane. Som følgje av dette har vi restrukturert drifta og tilpassa kostnadane til eit lågare omsetjingsnivå.

Ny leiar i Cernova

Cernova, som omfattar Norgesmøllene, Mesterbakeren og Norgesbakeriene, har forbetra drifta og lukkast med å få kundane til å besøkje små og store bakeriutsal rundt om i Noreg. Bjørn Gjethammer, administrerande direktør i Cernova, gjekk av med stil etter 20 år i stillinga. Han gjev stafettpinnen vidare til Trond Fidje, som kjem frå rolla som leiar av detaljhandel i konsernet.

Mykje skal skje i 2024

Det er vanskeleg å gjere noko med det som ligg bak oss. Vi må i staden gripe moglegheitene som ligg føre oss og gjere det beste ut av ein treigare marknad, spesielt innan kapitalvarer. Forbetringar i drifta kjem til å få mesteparten av fokuset i år og, spesielt innan kvalitet.

Med K24 startar vi eit program for enno meir systematisk forbetringsarbeid innan kvalitet. I 2024 ønskjer vi å løfte kunnskapsnivået og gjere forbetringar innan områda der vi gjer tusenvis, kanskje millionar, av like aktivitetar kvart år. Dersom vi gjer det enklare å drifte godt i kvardagen, og fjernar «småfeil», vil vi truleg frigjere krefter til å gjere enno fleire forbetringar.

Ein viktig del av strategien vår er å styrke lokal samhandling og vere meir til stades lokalt. I 2023 utvikla vi rapportar som fortel oss kva omsetjing og resultat vi skapar ut frå avdelingane våre. I 2024 ønskjer vi å bruke rapportane som eit grunnlag for å lage planar for lokal lønsam vekst. Avdelingsutvala, som møtast to gongar kvart år pr. avdeling og inkluderer tilsette og eigarar, kjem til å bli staden der planane skal utviklast. Vi trur vi kan skape meir lønsame og berekraftige lokale avdelingar ved å jobbe saman for å finne dei nye kundane og vekstområda, både hos bonde og forbrukar, og er fulle av forventningar om kva vi kan få til utan å gjere store investeringar.

«Dersom vi gjer det enklare å drifte godt i kvardagen, vil vi truleg frigjere krefter til å gjere enno fleire forbetringar»

Vi ser at dei høgare prisane gjer at vi bind meir kapital i drifta og i lagerhaldet vårt. Dette er svært krevjande for oss, spesielt når rentene har stige, marknaden er treigare og salet meir ujamt. Det er dårleg forretning og aukar risikoen for tap og nedskrivingar. Arbeidet med å auke lønsemda og redusere kapitalen vi bind i drifta kjem derfor til å fortsetje, både som del av prosjekt Krafttak og frå 2024 som del av dei økonomiske målsetjingane for kvart forretningsområde.

Sist, men ikkje minst, i 2024 kjem vi til å ta i bruk neste modul av det nye ERP-systemet vårt. Førre steg var i 2022 då vi tok i bruk den grunnleggande systemplattforma og økonomimodulen. Det neste steget blir enno meir krevjande. Meir enn tusen medarbeidarar vil måtte lære seg nye måtar å jobbe på i eit nytt system. Vi kjem til å investere mykje tid og krefter i opplæring, men må stålsetje oss for at det i ein periode kan bli svært krevjande. Planen er derfor å lansere utpå hausten, etter høgsesong, slik at forstyrringane blir så små som mogelege.

Vi gjer desse tinga for å lukkast med å oppfylle formålsparagrafen vår og kunne hjelpe medlemmane og eigarane våre med å auke lønsemda i landbruksverksemda si på kort og lang sikt. Felleskjøpet skal skape løysingar for framtida, og då må vi både tilpasse og utvikle oss!

Svenn Ivar Fure
Konsernsjef
Felleskjøpet Agri SA

Nøkkelinformasjon om Felleskjøpet Agri

Konsernet opplevde en marginal omsetningsøkning i 2023, drevet av prisøkninger som følge av en svekket krone og økte kostnader. En generell nedgang i volum i hele konsernet medfører dermed svakere resultater enn i 2022.

	2023	2022	2021	2020	2019
Omsetning	20 533 252	20 212 337	18 707 113	17 282 067	16 176 629
EBITDA	822 976	916 464	1 042 772	1 012 497	730 086
Driftsresultat	385 703	454 545	553 954	621 613	371 753
Resultat før skatt	45 047	419 961	470 482	261 303	119 562
Årsresultat	-3 982	310 724	375 663	221 125	53 724
Egenkapitalandel	31,2 %	30,5 %	35,0 %	34,2 %	33,2 %
Egenkapitalavkastning	-0,1 %	8,4 %	10,3 %	6,6 %	1,6 %
NRBG/EBITDA	3,5	3,0	3,0	2,6	3,9

Tall i tusen kroner

OMSETNING (mrd kroner)

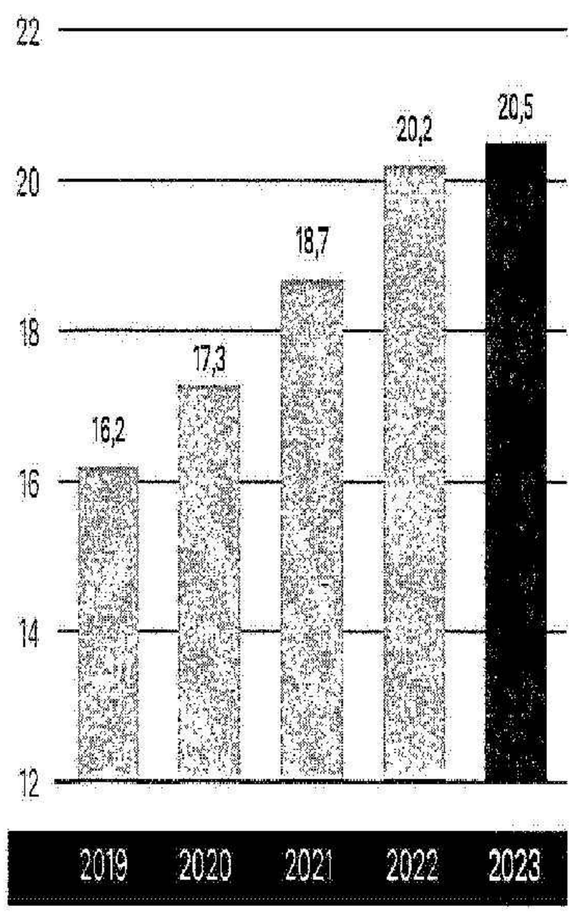

EBITDA (mill kroner)

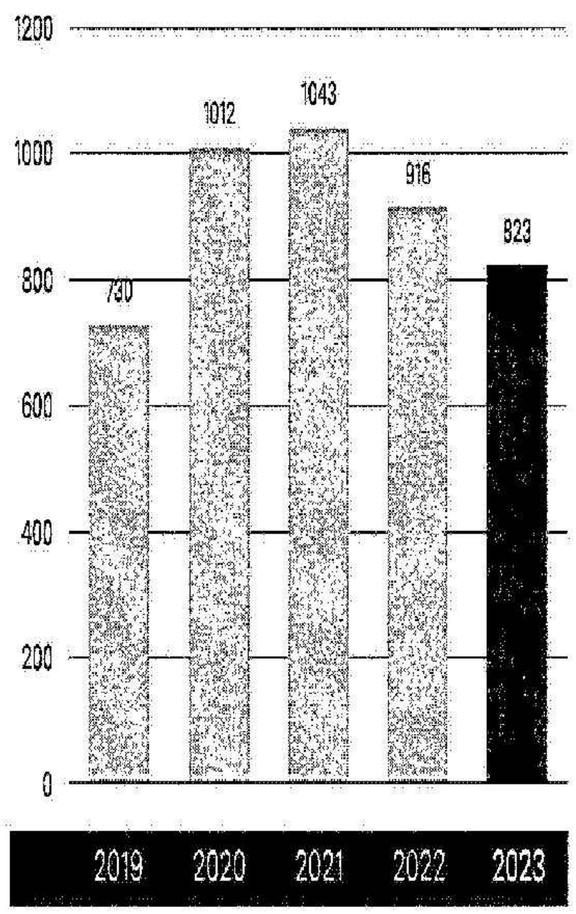

EGENKAPITALAVKASTNING

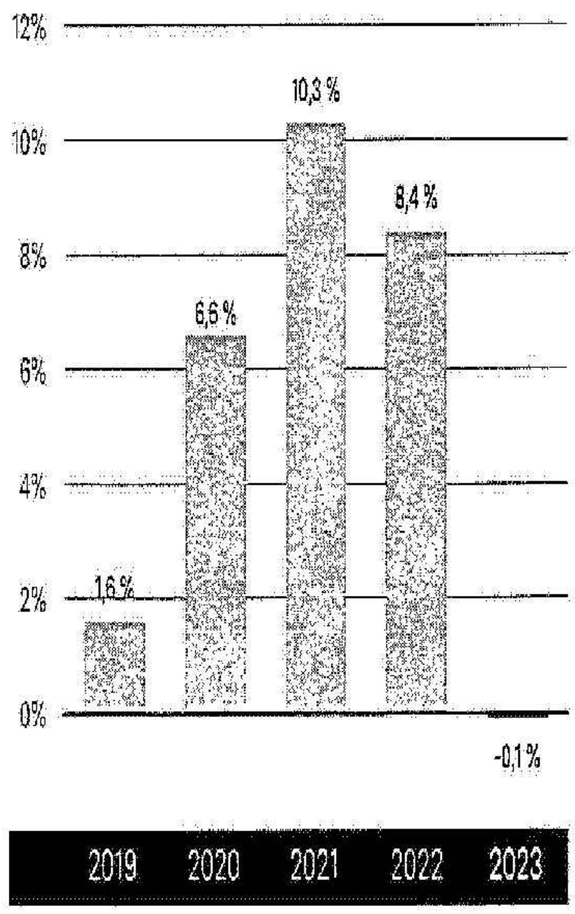

KJØP AV NORSK KORN (tonn)

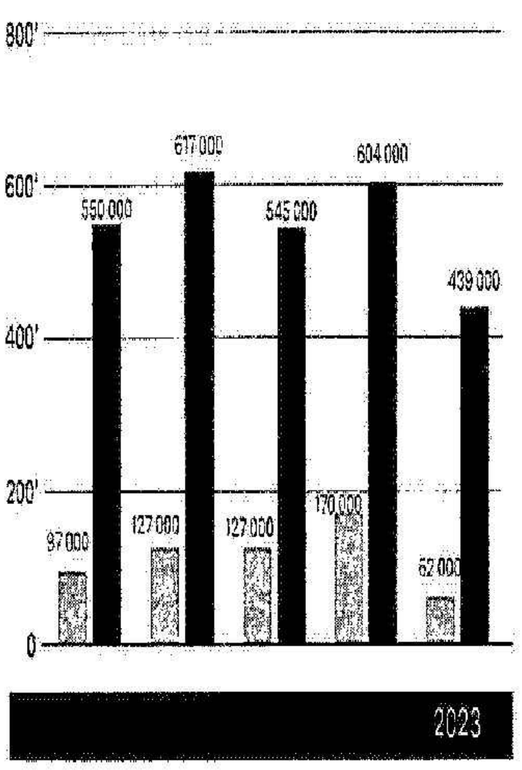

Mat Fôr

MARKEDSANDEL TRAKTOR

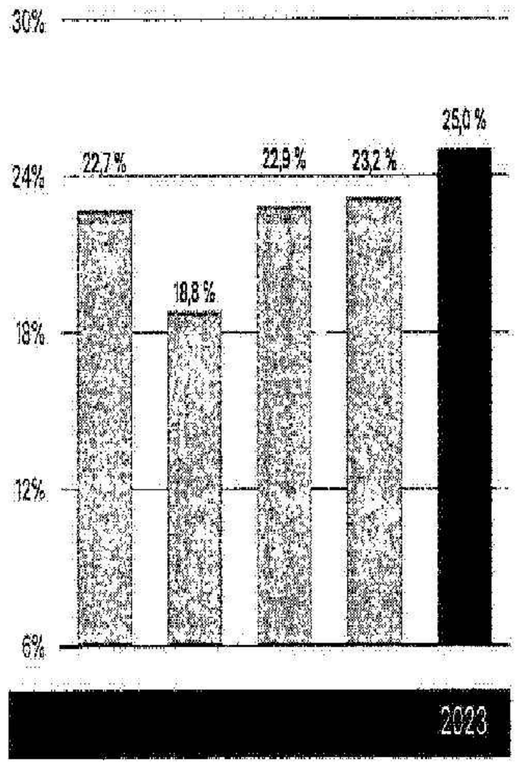

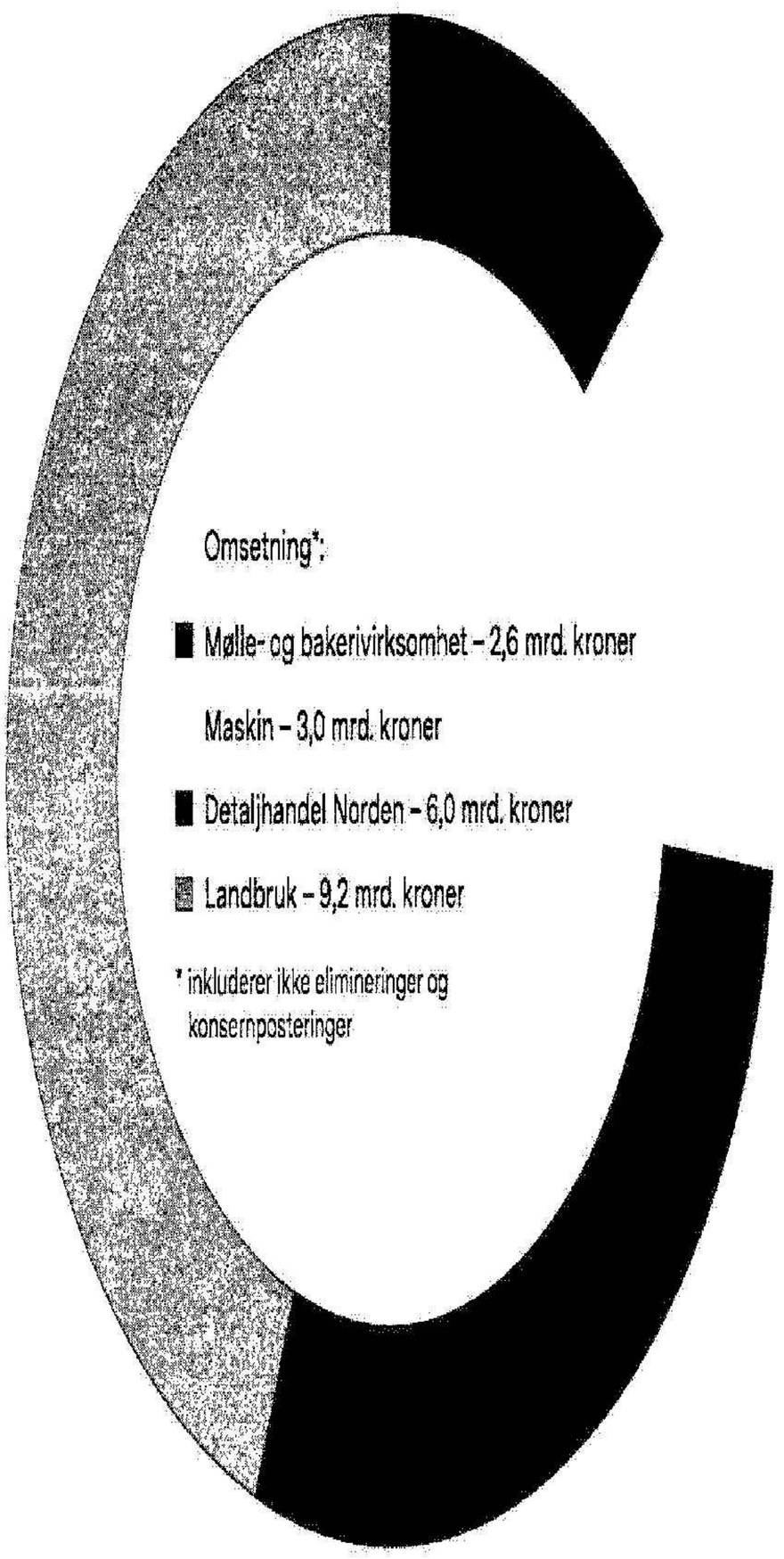

VOLUMUTVIKLING KRAFTFÔR (tonn)

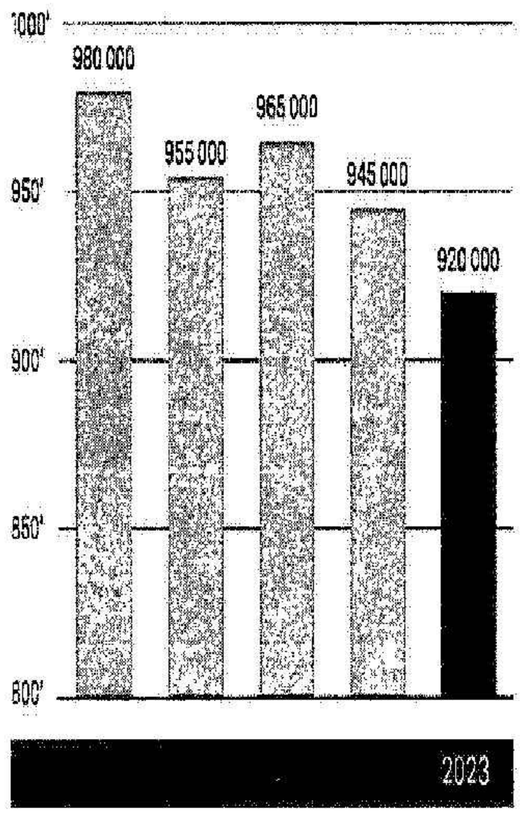

KLIMAGASSUTSLIPP SCOPE 1 OG 2 (tonn CO_2)

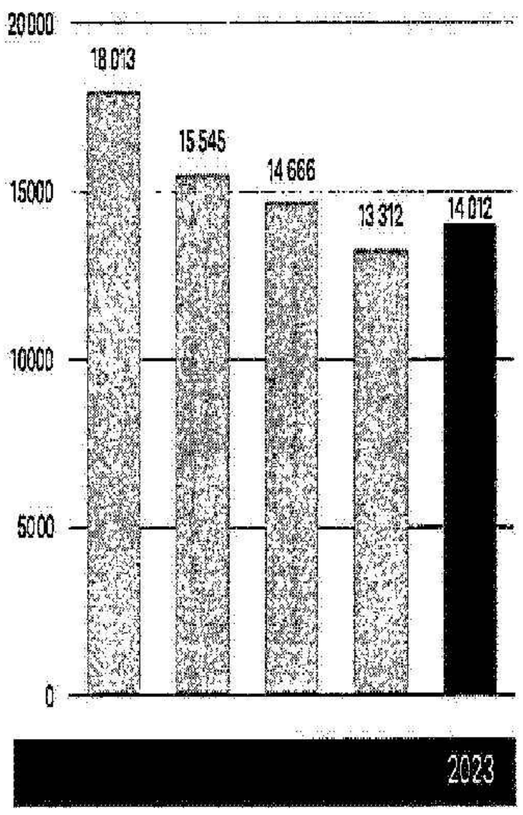

H1-VERDI I FKA

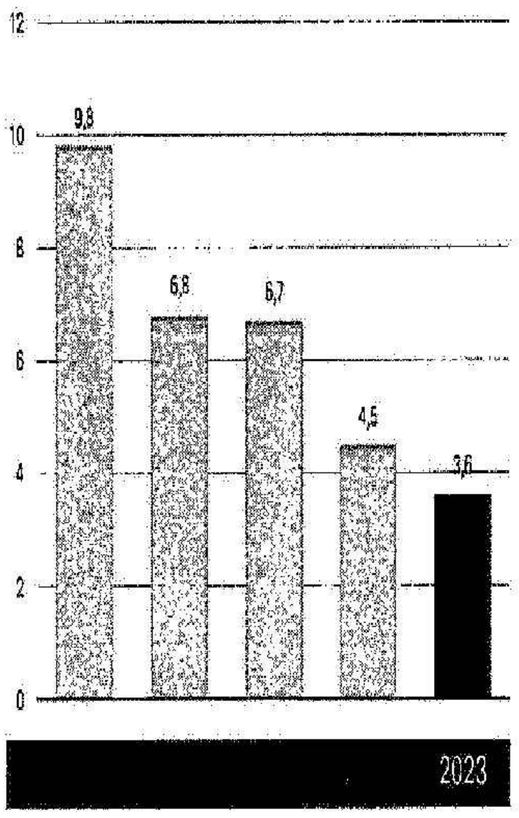

Datterselskaper og tilknyttede selskaper

Granngården

Granngården er en landsdekkende kjede i Sverige innen hage, kjæledyr og landbruk som er tilsvarende Felleskjøpet Agri. Kjeden består av om lag 100 butikker og e-handel. Granngården har rundt 1 000 ansatte. Granngården omsatte for 2 666 millioner kroner i 2023 og Felleskjøpet Agri eier selskapet 100 prosent.

Cernova

Konsernet Cernova er organisert i tre hovedvirksomhetsområder; Melmølleindustri, industribakerier gjennom Norgesbakeriene Holding AS og Mesterbakeren Holding AS, og øvrig industriell næringsmiddelproduksjon gjennom Cernova Industri AS. Konsernet har omtrent 1 000 ansatte og omsatte i 2023 for 2 606 millioner kroner. Felleskjøpet Agri eier 66 prosent av Cernova.

Nelson Garden

Nelson Garden er en ledende aktør i hage-bransjen, med et bredt sortiment innen frø, løk, redskaper, hagetilbehør, plantenæring, og ikke minst Nordens bredeste sortiment av forkultiveringsprodukter. Nelson Garden har 124 ansatte i Sverige og Norge, og omsatte i 2023 for 513 millioner kroner. Felleskjøpet Agri sin eierandel i selskapet er 89,7 prosent.

NORGRO

NORGRO er en ledende, landsdekkende leverandør av såvarer, plantemateriale og tilhørende innsatsmidler til yrkesdyrkere. NORGRO har avdelinger i Lier og på Hamar og et salgsapparat som betjener hele landet. Det er 42 ansatte i selskapet og i 2023 var omsetningen på 336 millioner kroner. Felleskjøpet Agri sin eierandel i selskapet er 80 prosent.

SW Horto

SW Horto tilbyr frø, innsatsmidler og redskap til profesjonelle dyrkere i grøntsektoren og grøntanlegg i Sverige. Selskapet består av 33 ansatte og omsatte i 2023 for 290 millioner kroner. Felleskjøpet Agri eier SW Horto 100 prosent.

Grønt Maskin

Grønt Maskin er en ledende leverandør av kvalitetsutstyr til landbruket og grønnsak-produksjon på friland i Norge. Kjernevirksom-heten er å levere maskiner og utstyr til bruk i alle deler av grønnsaksproduksjonen. I tillegg er Grønt Maskin en nisjeleverandør til landbruk innenfor områder som gylle, vanning, reserve-deler. Grønt Maskin AS er et heleid datter-selskap av Felleskjøpet Agri SA. Selskapet er lokalisert i Rygge, har 18 ansatte og omsatte for 100 millioner kroner i 2023. Selskapet er 100 prosent eid av Felleskjøpet Agri.

Datterselskaper og tilknyttede selskaper

U·REIST
fra Felleskjøpet

Felleskjøpet

Felleskjøpet Fôrutvikling AS

Felleskjøpet Fôrutvikling er Norges ledende utviklingsmiljø for kraftfôr, og bidrar til at forskning blir næringsretta og at forskningsresultater raskt kommer bøndene til nytte. Utviklingsarbeidet skjer i tett samarbeid med eierne og med ulike kunnskapsmiljø i Norge og Europa. Selskapet har 13 ansatte og omsatte i 2023 for 25 millioner kroner. Felleskjøpet Agri sin eierandel i selskapet er 66 prosent.

U.Reist

U.Reist er en totalleverandør som rådgir, etablerer og drifter spiselige grøntarealer ute, inne - og på tak. De jobber for å ta naturen inn i byene og byggene våre, og gi folk en større nærhet til jorda, kretsløpene og hverandre. Selskapet har 48 ansatte og omsatte i 2023 for 52 millioner kroner. Felleskjøpet Agri eier 51 prosent i selskapet.

TILKNYTTEDE SELSKAPER:

MIMIRO

bioco

Bioco

Bioco har utviklet og implementert en ny bioraffineriprosess som et bidrag til et mer bærekraftig landbruk. Målet er å redusere import av næringsstoffer til produksjon av fôr til kjæledyr, og få tilgang til unike hydrolyserte proteiner og peptider. Bioco har ti ansatte og omsatte i 2023 for 42,5 millioner kroner. Felleskjøpet Agri sin eierandel i selskapet er 50 prosent.

Mimiro

Mimiro utvikler digitale løsninger for en mer effektiv og bærekraftig matproduksjon. De byg-ger digitale produkter for bønder. Produktene har enkle grensesnitt og gir større innsikt som hjelper dem til kontinuerlig å forbedre produk-sjonen. Mimiro har 32 ansatte og omsatte i 2023 for 52 millioner kroner. Felleskjøpet Agri sin eierandel i selskapet er 37,7 prosent.

Se note 8 i Årsregnskapet for en komplett oversikt over tilknyttede og datterselskaper.

Konsernledelsen

Konsernledelsen i Felleskjøpet Agri har fire operative enheter og seks støttefunksjoner. En rekke av konsernets datterselskaper, som alle er knyttet til vår egen kjernevirksomhet innen landbruk, maskin og dyrking, er samlet under enheten Felleskjøpet Vekst.

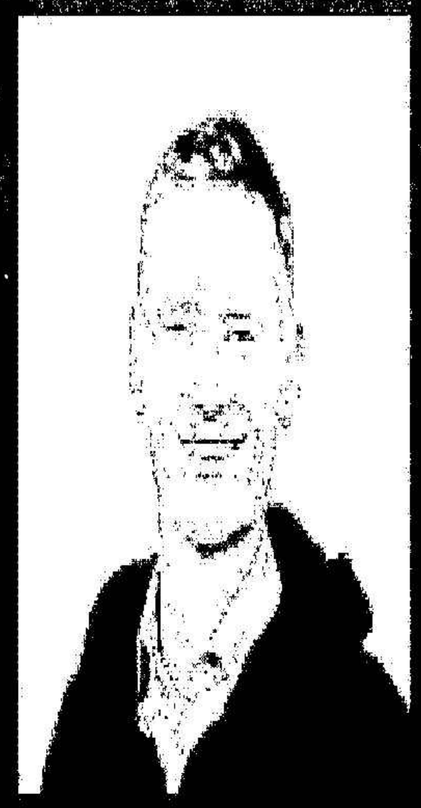

Svenn Ivar Fure
Konsernsjef

Trine-Marie Hagen
Konserndirektør Økonomi

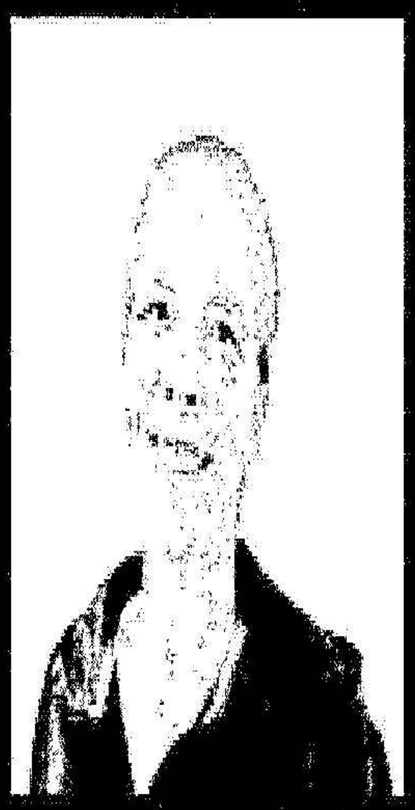

Siw Sjøvik
Interim Konserndirektør HR

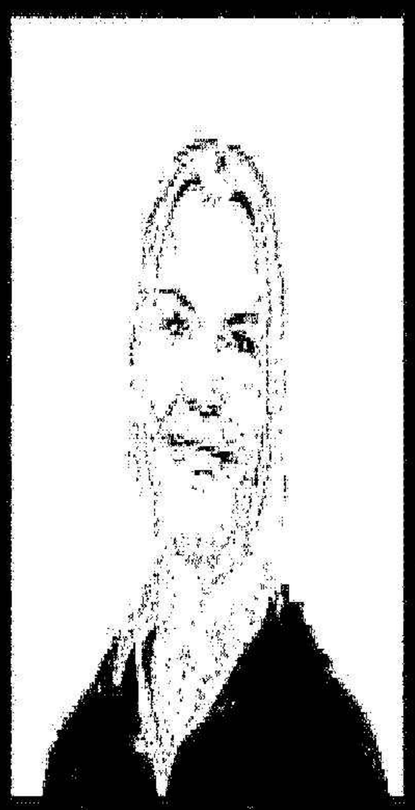

Line Hildonen Ramstad
Konserndirektør Marked og Kommunikasjon

Vegard Braate
Konserndirektør Medlem

Kari Wang Olsen
Interim Konserndirektør Detaljhandel Norden

Frode Dahl
Konserndirektør Maskin

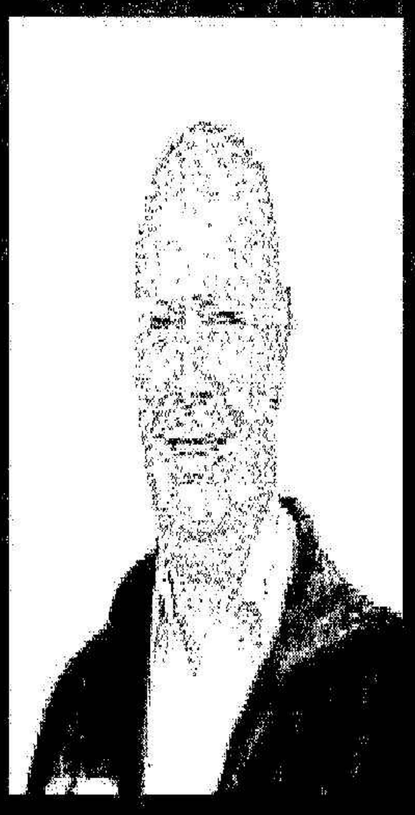

Bjørn Stabbetorp
Konserndirektør Landbruk

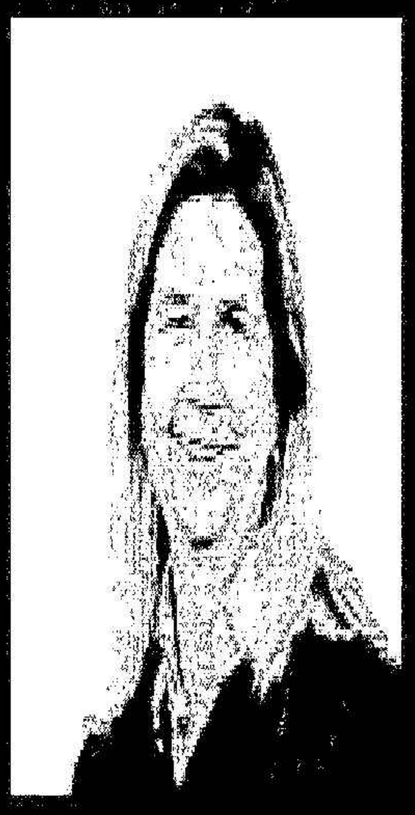

Ada Helen Schjelderup
Konserndirektør Drift og utvikling

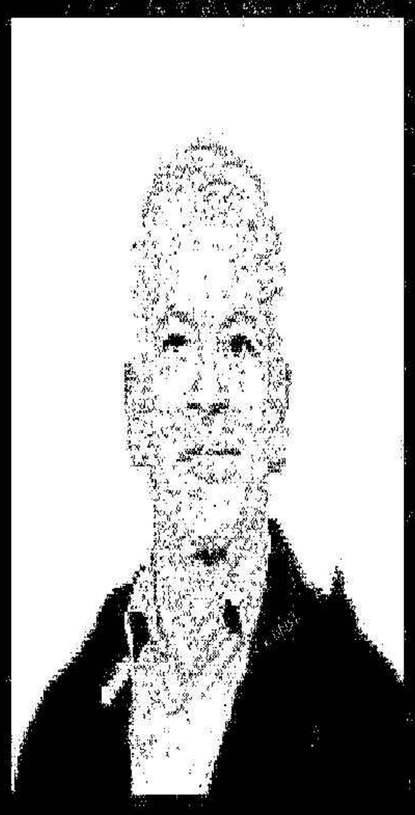

Jo Anders Moflag
Konserndirektør Forretningsutvikling

Eli Reistad
Konserndirektør Næringspolitikk/ Markedsregulering

Styreleder har ordet

Vi skal gjennom usikre tider

2023 ble et vanskelig år for mange i landbruket. Vi ser nå at det er mange som sliter etter at tørke, regn og flom tok det som skulle være det vi skulle leve av i år. Jeg hører det gjennom styret og de tillitsvalgte, og administrasjonen hører det fra våre salgs- og fagkonsulenter som er rundt omkring i landet, fra kundeservice som snakker med mange hver uke, og fra kredittavdelingen. Jeg ønsker å være tydelig på at vi ser dere, og at vi ønsker å gjøre noe med det.

Felleskjøpet Agri var tydelig i høst, da mange ikke visste om de skulle treske og forsøke å levere korn som de var usikre på. Vi gikk til sentrale myndigheter og ba om at de umiddelbart skulle gi kommunene tydelig veiledning i hvordan de skal praktisere ordningen med tilskudd ved produksjonssvikt. Myndighetene og politikerne hørte etter da vi hevet stemmen, og vi fikk bidratt til raskt å få på plass en bedre statlig erstatningsordning for de blant oss som var mest uheldige.

Det hjalp nok for mange, og alt er ikke helt svart. Mange har kjøpt inn såkorn og gjødsel for neste sesong allerede. Kanskje tenker mange som bonden jeg snakka med på Dyrsku'n. Han hadde bare fått 100 kg korn i avling på målet i år. Men han hadde fått 800 kg i fjor. Og kommenterte at det ble jo 450 kg i gjennomsnitt. Og det var jo ikke så galt. Uten dette pågangsmotet, som jeg tror mange bønder har, ville det blitt produsert langt mindre korn neste år.

Liten avling ble det også for mange av grovfôrbøndene. Våre salgs- og fagkonsulenter har vært på besøk hos mange av disse, regna på hvor stor avlinga var, hvor stort behov småfe og storfe har gjennom vinteren, og funnet fram til nye fôrplaner, der kraftfôr og innkjøpt grovfôr har gitt grunnlag for å opprettholde produksjon og inntekt gjennom et vanskelig år. Allikevel ser vi at mange velger ikke å øke egen produksjon. Likviditeten er anstrengt, og det mangler også investeringsevne i grovfôrbaserte produksjoner.

Felleskjøpet Agri vil gi signaler til jordbruksforhandlingene om at vi trenger et inntektsløft for hele landbruket, at vi må ha en lønnsom kornproduksjon, at kanaliseringspolitikken er til fordel for alle i landbruket, og at den beste beredskapen vi har er et levende landbruk med en høyest mulig matproduksjon. Da må det lønne seg å produsere mat!

Vi må være tydelige

Av lærdom fra 2023 tror jeg at jeg vil trekke fram at vi må være tydelige, som i høst. Klare meldinger står seg. Noen ganger må man si tydelig fra for å bli hørt. – I dag bør bilen stå, sier politiet og veimyndighetene når været gjør veiene uframkommelig og en trafikant ekstra bare bidrar til kaoset.

– Myndighetene har ikke tatt tilstrekkelig hensyn til at alvorlige kriser kan påvirke matsikkerheten. God beredskap handler om å være godt forberedt dersom uforutsette hendelser mot matsikkerheten skulle oppstå. Vi er ikke godt nok forberedt i dag, sa Riksrevisjonen i en rapport i høst, som pekte på en lang rekke svakheter hos offentlige myndigheter.

Vi må i større grad være forberedt til sesong, både i Felleskjøpet og den enkelte bonde, for vi har ikke kapasitet til å betjene alle med alt i den travleste tida. Dette har vi sagt det siste året, og kampanjene «Klar til sesong» har bidratt til at vi har hatt bedre tid til å hjelpe de som virkelig trenger det når alt er på det travleste.

20240403122237

– Den godt forberedte har alltid «flaks». Det var konklusjonen da NLR-rådgiver og kornbonde Lars Kjuus diskuterte det kommende året med agronom Anders Rognlien i Yara for et år siden. Hva som skulle bli årets utfordringer, visste de ikke da. Men deres råd om redusert jordarbeiding og delgjødsling bidro i hvert fall til reduserte kostnader, da problemene med tørke og flom tårna seg opp i sommer.

Fagfolk og tillitsvalgte i Felleskjøpet Agri har oversikt over mye, og det gir oss et stort ansvar. Andre ganger gjelder det å si ting på en god måte.

Sigmund Kveli fra Lierne sier det slik:
– Samler du 1 000 gjennomsnittlige nordmenn i en hall, så er det pr. i dag bare sju av dem som kan kunsten å produsere mat. De 993 andre er avhengige av at disse sju orker å gjøre det. Den som snakker stygt om bøndene bør derfor ikke prate med mat i munnen.

Selv hadde jeg gleden av å stå på Oslo S en fin dag i mai sammen med finansminister Trygve Slagsvold Vedum og mange ansatte i Felleskjøpet. Vi delte ut gule og grønne bøtter med jord og settepotet til tilfeldig reisende. Vi fikk mange hyggelige tilbakemeldinger, og kampanjen «Klar, ferdig, så!» viste at Felleskjøpet Agri kan kommunisere direkte til folk utenfor landbruket, både når det gjelder mattrygghet og gleden ved å produsere egen mat.

Nibio har forresten identifisert en million dekar med plen her i landet, så det er absolutt potensiale for økt selvforsyning i en krisesituasjon, og en jobb for Felleskjøpet Agri å skaffe settepotet og bidra med dyrkingskunnskap.

Vi skal bidra med å holde kostnadene nede

Felleskjøpet Agri er et viktig verktøy vi bønder har for å lykkes med en lønnsom produksjon. Vi er den største totalleverandøren til norsk landbruk. Gjennom felles innkjøp bidrar vi til å holde kostnadene nede for bonden. Felles innkjøp gir gode innkjøp. Dette har vært Felleskjøpet Agri sin filosofi i 128 år. Felleskjøpet Agri er også et avgjørende verktøy for landets kornprodusenter, både gjennom rollen som markedsregulator og ved å være den største markedsaktøren.

2023 ble også et krevende år for Felleskjøpet Agri, og vårt strev for å få til lønnsomhet i detaljhandel når forbrukerne har svakere økonomi, kom parallelt med landbrukets problemer. På den positive sida vil jeg framheve at Felleskjøpet Agri oppnådde fjerde plass i Ipsos sin omdømmekåring, sammen med andre gode samvirkeselskap som TINE og Coop. Vi har et sterkt og troverdig omdømme å ta vare på.

Som selskapet til bonden må Felleskjøpet Agri fortsette å levere på formålsparagrafen. Vi skal styrke medlemmenes økonomi i landbruksvirksomheten på kort og lang sikt. Vi skal fortsette å bidra til et aktivt landbruk i hele landet. Vi skal dekke behovene til både de små og de store bøndene. Bondens kunnskap skal vi fortsette å forvalte som en inngang til å nå forbrukerne. Jeg er fornøyd med måten vi bidro til dette i et svært krevende 2023.

«Kampanjen «Klar, ferdig, så!» viste at Felleskjøpet Agri kan kommunisere direkte til folk utenfor landbruket, både når det gjelder mattrygghet og gleden ved å produsere egen mat»

For 2024 har jeg noen klare forventninger:

- Felleskjøpet Agri skal ha bondens interesser i fokus, og jobbe med tiltak som bidrar til å styrke bondens økonomi, og gjøre bondens hverdag enklere.
- Vi skal sammen ta grep for å trygge vår posisjon som faghandel, og sikre at forbrukeren ønsker å handle hos oss.
- Vi skal finne gode og relevante tiltak som ytterligere forbedrer verdiskapingen i verdikjeden for korn.
- Felleskjøpet Agri skal befeste posisjonen som den største aktøren med den troverdige stemmen når det kommer til norsk kornhåndtering.
- Vi skal være best på det vi skal være gode på: Innkjøp, logistikk, distribusjon og kunnskap om jordbruk.
- Vi skal øke kvaliteten i alle ledd i drifta vår, så vi unngår merarbeid og verditap.
- Vi skal fortsatt stille opp for de som trenger det, enten det er med mentorer til unge bønder, sosiale møteplasser som de over 30 møtene vi arrangerte sammen med Bondelaget, TINE og Nortura etter årets vanskelige sesong, eller med faglig rådgivning og støtte fra våre fagkonsulenter.

Nøkkelen til suksess tror jeg ligger i gode ansatte, en høy tillit til hverandre, at vi våger å feile – og at vi har lov til å feile. Vi skal heie på hverandre, og vi skal tørre å prøve det nye. Vi har svært dyktige ansatte, og vi har ikke minst engasjerte tillitsvalgte. Viktige ambassadører, som også gir styret gode og relevante innspill til viktige beslutninger.

Tusen takk for jobben dere alle gjør for fellesskapet i Felleskjøpet Agri!

Anne Jødahl Skuterud
Styreleder
Felleskjøpet Agri SA

Årsmelding og regnskap

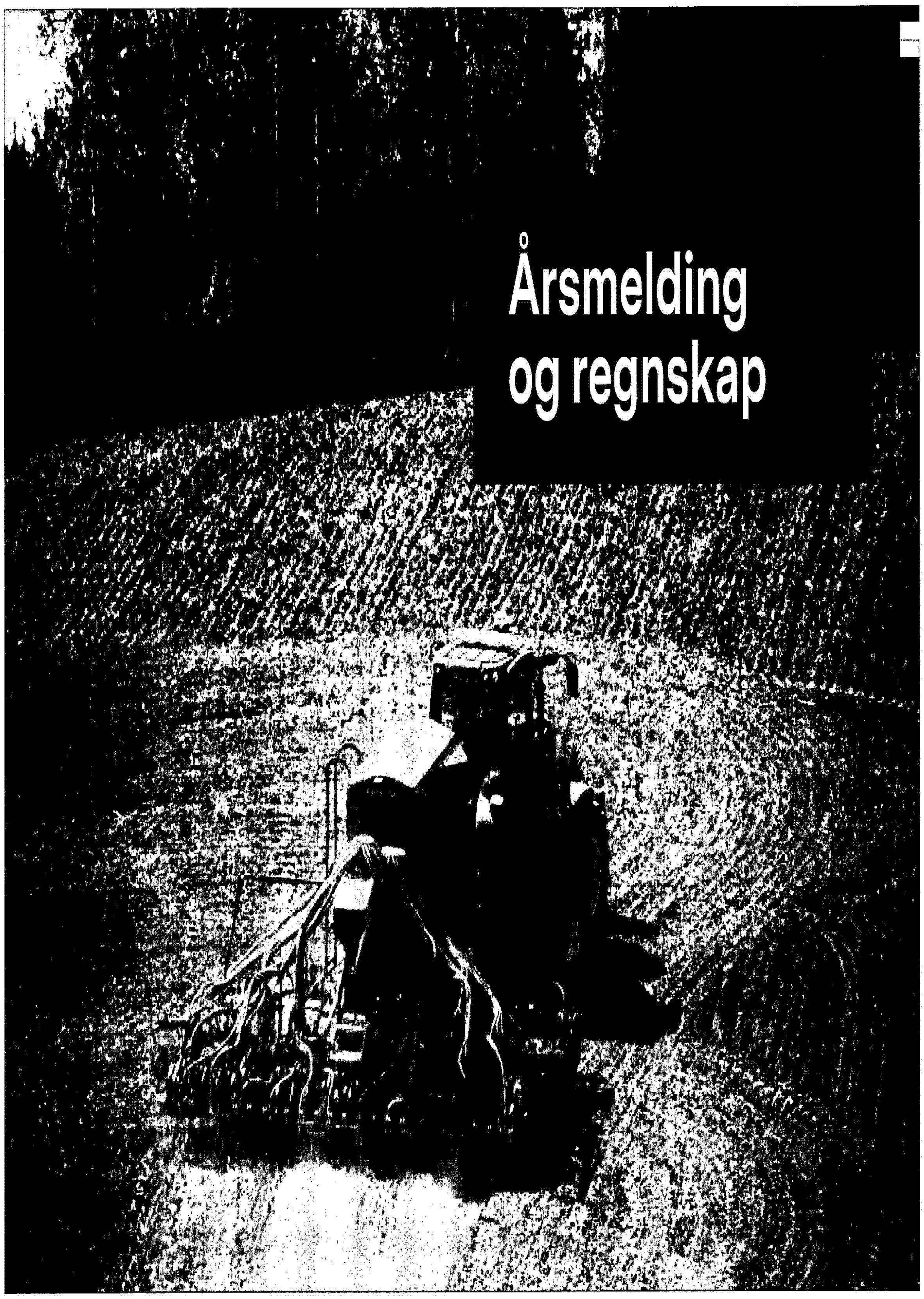

Årsmelding 2023

Dyrtid og avlingssvikt gjorde 2023 til et krevende år for både bonden og Felleskjøpet Agri. Felleskjøpet Agri har imidlertid vært forberedt på strammere økonomiske tider. Strategiske prioriteringer, tiltak og omstillinger er nødvendig for å sikre konsernets soliditet og konkurransekraft. Et robust Felleskjøpet Agri er en forutsetning for å kunne bidra til best mulig økonomi for eierne.

2023 har vært preget av fortsatt sterk kostnadsvekst, stigende renter og svekket norsk krone. I tillegg ble store deler av norsk landbruk rammet av tørke etterfulgt av ødeleggende nedbør og flom. At bønder og forbrukere har fått svekket kjøpekraft og investeringsevne, virker direkte inn på Felleskjøpet Agri sin virksomhet. Nedgangen i resultat i 2023 skyldes i hovedsak svakere forbrukersalg samt svekket norsk krone. Landbruk og maskin har noe volumnedgang, mens virksomheten innenfor mel, bakevarer og andre kornbaserte produkter har framgang. Videre har konsernet opplevd kvalitetsavvik gjennom året som har medført merarbeid og verditap. I tillegg har konsernet hatt betydelige valutatap, hardest rammet er maskinområdet.

FORBEREDT PÅ OMSTILLINGER

Felleskjøpet Agri har vært forberedt på mye av denne utviklingen. Da styret i 2022 vedtok ny strategi for konsernet, med det dramatiske krigsutbruddet i Ukraina som bakteppe, så man at det ville være nødvendig å forberede virksomheten på uforutsette hendelser, strammere økonomiske tider og endringer i markedet. Styret har oppdatert strategien i 2023. De overordnede målene ligger fast: Felleskjøpet Agri skal være bondens foretrukne leverandør av driftsmidler, være ledende innenfor dyrefôr og dyrking, og oppnå høyest mulig verdiskaping på norsk korn. Jordbruk og matproduksjon skal bli mer bærekraftig, konsernet skal ha kompetente, engasjerte og trygge medarbeidere – og konsernet må ha en sunn og solid finansiell posisjon.

Styret ser det som avgjørende at konsernet har en solid finansiell posisjon som sikrer finansiering av framtidige investeringsbehov. Forbrukervirksomheten og tilknyttede virksomheter er viktige for vekst og inntjening, men følsomme for økonomiske og markedsmessige svingninger, og kan derfor ikke finansiere investeringer og utvikling av konsernet alene. Styret legger stor vekt på at et effektivt, finansielt robust og konkurransedyktig Felleskjøpet Agri er viktig for å bidra til lavest mulige priser på driftsmidler, noe hele landbruket er tjent med.

Innenfor kjernevirksomheten møter Felleskjøpet Agri sterk konkurranse, færre bønder, større forskjeller mellom store og mindre bruk, endringer som følge av nye forbruksvaner og endringer i landbrukspolitikk og rammebetingelser.

Dette er bakgrunnen for at det nå foretas en gjennomgang av selskapets avdelings-, industri- og anleggsstruktur. Felleskjøpet Agri sine avdelinger, kraftfôrfabrikker og kornmottak er etablert i tider da det var flere bønder og mer spredt produksjon. Alle anlegg er ikke lenger like godt plassert og tilpasset dagens landbruk. Det er også overkapasitet innenfor enkelte områder, som blant annet kraftfôrproduksjon. Styret ser derfor behov for omstillinger. Erfaringsmessig er slike omstillinger krevende, men i Felleskjøpet Agri sin 128-årige historie har eierne alltid vist stor evne til å tilpasse selskapet til nye tider. I denne prosessen er styret opptatt

«Felleskjøpet Agri avanserte til fjerdeplass i Ipsos omdømmemåling blant Norges største selskaper høsten 2023»

av at endringer og eventuelle nedleggelser skal følges opp med fullverdige alternativer for å betjene kundene.

På årsmøtet i 2023 tok flere utsendinger til orde for en gjennomgang av hvordan Felleskjøpet Agri kan være konkurransedyktig overfor alle bønder, ikke minst de som driver stort og representerer betydelig omsetning av driftsmidler. Det ble understreket at alle medlemmer er avhengig av hverandre, og styret ble oppfordret til å vurdere om differensiering av priser og betingelser kan sikre økt samhandling med store kunder og styrke Felleskjøpet Agri sin konkurransekraft, noe som vil komme alle medlemmene til gode. Styret har bedt administrasjonen utrede saken innenfor de rammer Konkurranseloven og Samvirkeloven setter. Spørsmålet er drøftet av distriktsrådslederne, i referansegruppe medlem og på samlingen for alle årsmøteutsendingene høsten 2023.

I oktober 2023 kom nok en gledelig bekreftelse på nordmenns positive inntrykk av Felleskjøpet Agri, da selskapet avanserte til fjerdeplass i Ipsos omdømmemåling blant Norges største selskaper. Dette er en stor inspirasjon for styret, ledelse og medarbeidere.

På slutten av 2022 og tidlig 2023 svekket den norske kronen seg raskt over 20 prosent mot euro (EUR) og amerikanske dollar (USD), og forble på et historisk svakt nivå resten av året. Hurtigheten av fallet gjorde at valutasikringene ikke var tilstrekkelige, verken i størrelse eller lengde, i forhold til mengden varer som på det tidspunktet alt var solgt, men ennå ikke levert eller betalt. I løpet av året ble det derfor løpende realisert valutatap på flere varegrupper. Retningslinjer og praksis har i løpet av året blitt oppdatert for å beskytte mot høyere volatilitet i valutamarkedene.

Gjennom året har det blitt gjort store oppgraderinger av rapporter og annen styringsinformasjon etter byttet av økonomisystem i 2022. Som følge av oppgraderingene, har det nå blitt mulig å følge økonomisk utvikling pr. avdeling på tvers av forretningsområder og kapitalbinding pr. forretningsområde i morselskapet. Dette gir grunnlag for tettere økonomisk oppfølging og mer målrettede forbedringsprogrammer.

I samsvar med god metodikk for risikostyring, foretar styret hvert år risikovurderinger sammen med konsernledelsen. Divisjonene kartlegger de største forretningsmessige risikoene innenfor sine områder, og konsernledelsen gjør en helhetlig vurdering på konsernnivå. Arbeidet følges opp med nødvendige tiltak for å redusere risiko. Risikovurderingene danner grunnlag for Felleskjøpet Agri sine beredskapsplaner.

Program Forsprang omhandler å oppgradere Felleskjøpet Agri sine forretningssystemer for salg, innkjøp, produksjon og økonomi. Prosjektene i programmet legger til rette for nye muligheter, økt verdiskapning og nye konkurransefortrinn i framtida. Gjennom 2023 har programmet forberedt den neste store overgangen som er planlagt til høsten 2024. I løpet av 2024 vil vareforsynings- og logistikkfunksjonaliteten flyttes over i nytt system og i 2025 er salg og produksjon planlagt overført. Prosjektet rapporterer framdrift og økonomi løpende til styret.

Våren 2023 inngikk Felleskjøpet Agri forlik med Advokatfirmaet Selmer i et erstatningsspørsmål mot Selmer etter den såkalte Infor-saken, en rettstvist mot en tidligere leverandør i program Forsprang. Partene er enige om at innholdet i forliket holdes konfidensielt.

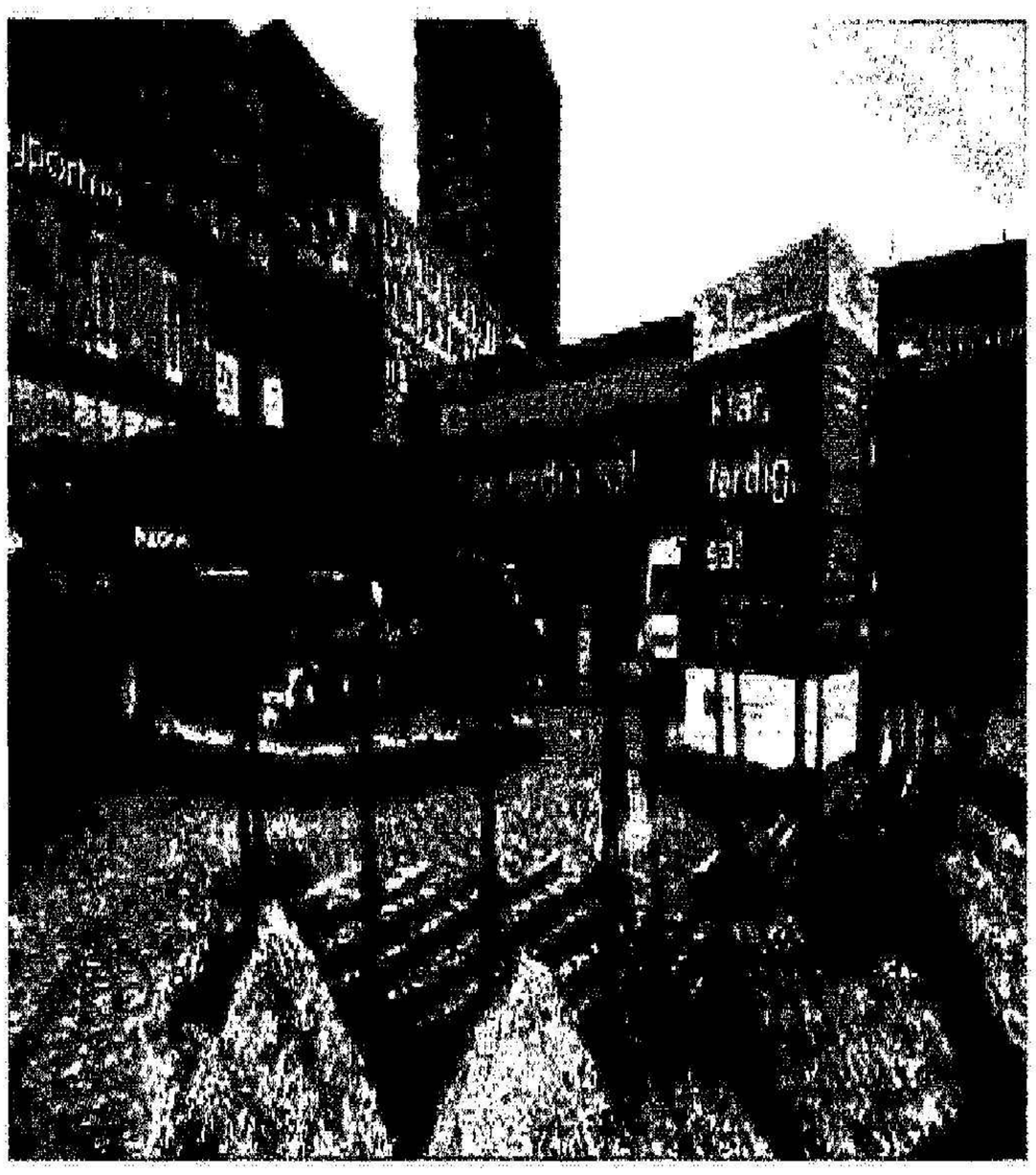

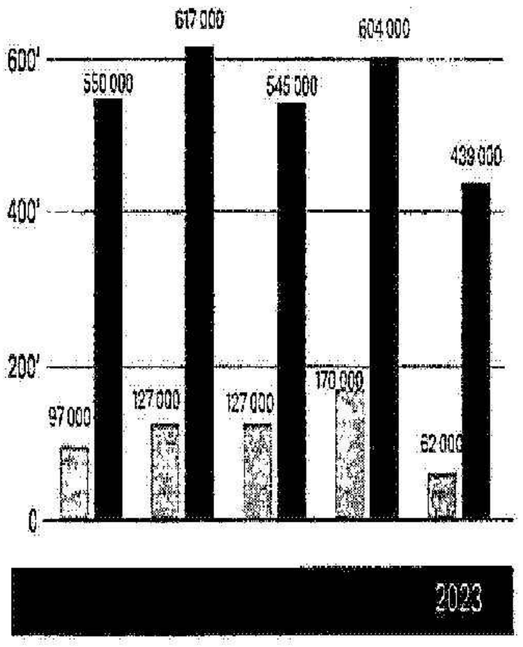

ØKONOMISK RESULTAT OG BONUS

Konsernet Felleskjøpet Agri SA fikk i 2023 en omsetning på 20,5 milliarder kroner, en vekst på nærmere to prosent fra året før. Driftsresultat før avskrivinger (EBITDA) endte på 823 millioner kroner for konsernet, ned fra 916 millioner kroner i fjor. I morselskapet endte EBITDA på 395 millioner kroner, ned fra 555 millioner kroner året før. Resultat før skatt ble -4 millioner kroner for konsernet, og 25 millioner kroner for morselskapet.

Styrets klare mål er å kunne utbetale etterbetaling til eierne, og at dette bør være stabilt over tid. Styrets oppfatning er imidlertid at det svake økonomiske resultatet i 2023 ikke gir grunnlag for etterbetaling til eierne. Det er stor usikkerhet knyttet til utsiktene for 2024 og virkningene på konsernets virksomhet. Samtidig står morselskapet overfor et viktig neste steg i bytte av ERP-løsning, og det er ønske om investeringer og oppgraderinger på flere anlegg og avdelinger. I begynnelsen av 2024 har et betydelig dataangrep på Granngårdens leverandør av IT-lagringstjenester gjort inngangen til 2024 ytterligere usikker. Styret mener derfor det er riktig å prioritere finansiell styrke, investeringsmuligheter og konkurranseevne for å sikre foretakets framtid.

Styret mener likevel det bør tildeles avkastning på medlemskapitalkonto på 7,6 millioner kroner.

LANDBRUK

Landbruksåret 2023 ble i sterk grad preget av tørke, regn og flom med dårlige vekstforhold og vanskelig innhøsting. Værforholdene rammet særlig Sør-Norge, men også andre deler av landet. Kontrasten til året før kunne knapt vært større. 2023 ble en påminnelse om de marginale forholdene jordbruket drives under i Norge, og hvordan klimaendringer vil kunne påvirke matproduksjonen. Våre naboland opplevde tilsvarende værforhold, og viser at det ikke alltid vil være enkelt å importere råvarer og såvarer fra nærområdene når den norske produksjonen svikter. I den vanskelige situasjonen bidro Felleskjøpet Agri til en raskere avklaring og bedre erstatningsordning for hardt rammede kornbønder. Det var et viktig bidrag til mange kornbønders økonomi. Styret vil peke på at den beste beredskapen vi kan ha er en løpende matproduksjon i hele landet. Dette er understreket i Felleskjøpet Agri sin høringsuttalelse til Totalberedskapskommisjonens rapport.

Kornhøsten ble nær historisk lav og kvaliteten på både mat- og fôrkorn var dårlig. Dette resulterte i en lav matkornandel. I sesongen 2023/2024 er det forventet en norskandel i matmelet på rundt 30 prosent, mot 82 prosent sesongen før.

Krigen i Ukraina, konflikten i Midtøsten og en spent situasjon mellom supermaktene skaper fortsatt usikkerhet og svingninger i råvaremarkedene. Felleskjøpet Agri har imidlertid sikret god tilgang på råvarer og har kunnet tilby stabile leveranser av driftsmidler gjennom hele året.

Felleskjøpet Agri lanserte våren 2023 kampanjen «Klar til sesong» som en påminnelse til både egen virksomhet og bonden om å være godt forberedt. God planlegging sikrer at innkjøp, leveranser, reparasjoner og vedlikehold blir utført til rett tid. Kampanjen hadde positive effekter på samhandlingen mellom Felleskjøpet Agri og kundene, og fortsetter i 2024.

Utreder kraftfôr og korn

Forretningsområde Landbruk har ansvar for å utrede Felleskjøpet Agri sin framtidige industristruktur. Her tas det hensyn til endringer i kraftfôrmarkedet, kostnader, investeringsbehov, bærekraft, logistikk og leveringssikkerhet. Som ledd

20240403122240

VOLUMUTVIKLING KRAFTFÔR (tonn)

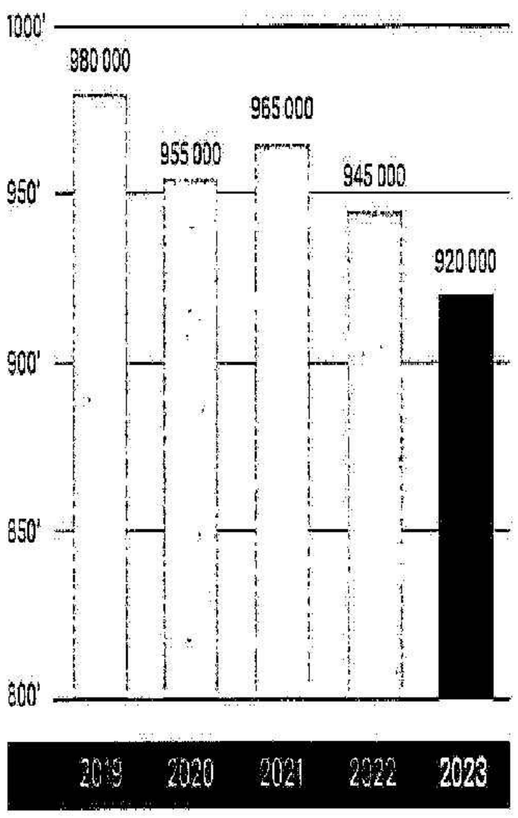

i en ny modell for Nord-Norge, vedtok styret i 2023 å legge ned produksjonen ved kraftfôrfabrikken på Bergneset i Troms. Landsdelen blir heretter forsynt med kraftfôr til drøvtyggere via båt og bil fra fabrikkene i Midt-Norge, på samme måte som kraftfôr til svin og fjørfe har blitt gjort i flere år. Det arbeides med tilsvarende gjennomganger av kraftfôr-produksjonskapasiteten også i andre områder, og i verdikjeden for korn.

Kraftfôr

Nedgang i både melk- og storfekjøtt-produksjonen førte til at salget av drøvtyggerfôr fortsatte å synke i 2023, mens salg av svinefôr og fjørfefôr var stabilt. Felleskjøpet Agri sitt samlede salg av kraftfôr ble om lag 920 000 tonn. Det er om lag 25 000 tonn lavere enn året før – en nedgang på i underkant av tre prosent. Samtidig har presset økonomi i melkeproduksjonen ført til en dreining mot rimeligere kraftfôrblandinger. Det kan bety dårligere utnyttelse av potensialet i besetningen, mens det positive er at disse blandingene inneholder en større andel norske råvarer. Felleskjøpet Agri jobber målrettet for å øke norskandelen i fôret til melkekyr, medregnet grovfôr. For mer informasjon om dette, se Bærekraftrapporten.

De lave kornavlingene og den dårlige kvaliteten fra årets kornhøst har skapt utfordringer i kraftfôrproduksjonen. Det er gjort stor innsats med å blande ulike kornpartier for å lage jevn og god kraftfôrkvalitet.

Verdensmarkedsprisene på korn er igjen lavere enn norske priser, og tollregimet gjør at importert fôrkorn har tilnærmet samme prisnivå som norsk korn. Fra senhøsten 2022 til senhøsten 2023 har prisene på importerte råvarer før prisnedskrivingstilskudd og toll gått ned med 25-30 prosent målt i euro og dollar. Svekkelsen av den norske kronen gjør imidlertid at innkjøpsprisene til Norge er nær uendret. Det forventes ikke mangel på råvarer.

Plantekultur

Markedet for mineralgjødsel er preget av etterdønninger etter de kraftige prisøkningene i 2022. Selv om prisene er redusert, har etterspørselen etter mineralgjødsel stabilisert seg på et nivå som ligger 10-15 prosent lavere enn før krigsutbruddet i Ukraina. Økt bruk av delgjødsling og presisjonsutstyr for mer nøyaktig tildeling, samt bedre utnyttelse av husdyrgjødsel, bidrar til dette. Riktigere gjødsling er lønnsomt for bonden og gir mindre miljøbelastning. Lavere salg høsten 2023 skyldtes også at det var mer gjødsel på lager hos bøndene etter et dårlig kornår med redusert gjødselbehov.

Salg av såkorn økte derimot betydelig høsten 2023. Kornbøndene har tydelig vært bekymret for såkornsituasjonen inn mot kommende sesong og prioritert kjøp av såkorn.

Salget av plantevernmidler har vært bedre enn forventet ut fra det dårlige kornåret, men lavere enn foregående år.

Markedet for konserveringsmidler og plast til grovfôrproduksjon er relativt stabilt. Prisene på plast har gått ned gjennom 2023, men effekten er mindre i det norske markedet på grunn av svak kronekurs.

«Styret er opptatt av å lære av feilene for å hindre at lignende hendelser gjentar seg»

To uønskede hendelser

Felleskjøpet Agri opplevde to større kvalitetsavvik i korn- og kraftfôrvirksomheten i 2023.

Ved kornsiloen på Grue førte svikt i lagringsrutinene til varmgang og oppblomstring av melbiller i et større kornparti. Billene spredte seg til naboene på Grue og ved Felleskjøpet Agri sitt anlegg på Stange, som mottok et mindre parti skadet korn for bruk som biobrensel. Deler av kornet ble i tillegg ikke forskriftsmessig deponert. Fra Felleskjøpet Agri sin side er det lagt stor vekt på å rydde opp etter hendelsen gjennom dialog med naboene og kommunen. Det er enighet med Statsforvalteren i Innlandet om oppfølging av det deponerte kornet.

Ved fabrikken på Skansen i Trondheim ble det i en periode sommeren 2023 produsert kraftfôr til fjørfe og svin med for høyt innhold av selen. Analyser og dialog med Folkehelseinstituttet fastslo at selennivået ikke påvirket mat til mennesker, men produsentene opplevde redusert tilvekst og lavere slaktevekter. Felleskjøpet Agri har lagt stor vekt på dialog med kraftfôrkundene og god behandling av reklamasjoner.

Styret og administrasjonen ser alvorlig på hendelsene, som foruten å ramme kundene, har økonomiske og omdømmemessige konsekvenser for Felleskjøpet Agri. Styret er opptatt av å lære av feilene for å hindre at lignende hendelser gjentar seg. Det er gjennomført interne granskninger av hendelsen på Grue og i selensaken. Arbeidet med kvalitet vil være høyt prioritert i 2024, med blant annet oppfølging av prosesser og rutiner, gjennomgang av masterdata og generell kompetanseheving hos Felleskjøpet Agri sine medarbeidere.

Plastgjenvinning, transportsystem og beredskapslagring

Felleskjøpet Agri inngikk i september en samarbeidsavtale med returselskapet Norsirk med mål om å gjenvinne mer landbruksplast på en måte som gjør den anvendelig i produksjonen av ny landbruksplast. Allerede blir 85 prosent av landbruksplasten som selges gjennom Felleskjøpet Agri samlet inn, men Felleskjøpet Agri ønsker å øke andelen ved å gjøre det enklere for bonden og etablere mer bærekraftige transportrutiner. Eksisterende ordninger for innsamling skal videreutvikles sammen med Norsirk.

Felleskjøpet Agri har et omfattende transportbehov med en samlet årlig kostnad i størrelsesorden 1,3 milliarder kroner. Styret vedtok i september å investere i en ny løsning for planlegging og styring av transporten som er ferdig integrert med IT-systemet som er under innføring i konsernet. Løsningen erstatter flere tidligere systemer, vil være mer effektiv og bidrar til økt konkurransedyktighet i fremtiden. Løsningen vil bli innført i 2024.

Det nye sentrallageret Flog på Gardermoen har tilbakelagt sitt første hele driftsår. Det har vært et år med høy aktivitet kombinert med sterkt fokus på HMS. Kontinuerlig jobbing med forbedringstiltak har gitt gode resultater, og lagerdriften leverte på de kvalitetsmålene som var satt for året.

Styret er glad for at regjeringen har vedtatt å starte beredskapslagring av matkorn og er positiv til å stille Felleskjøpet Agri sine lageranlegg til disposisjon. Beredskapslagring er et statlig ansvar og det er en forutsetning at lagring skjer på kommersielle vilkår, der aktørene ikke blir sittende med risiko som ikke kan håndteres eller prises. Landbruksdirektoratet har i 2023 gjennomført forberedelser knyttet til den offentlige anbudsprosessen og Felleskjøpet Agri har deltatt i denne dialogen.

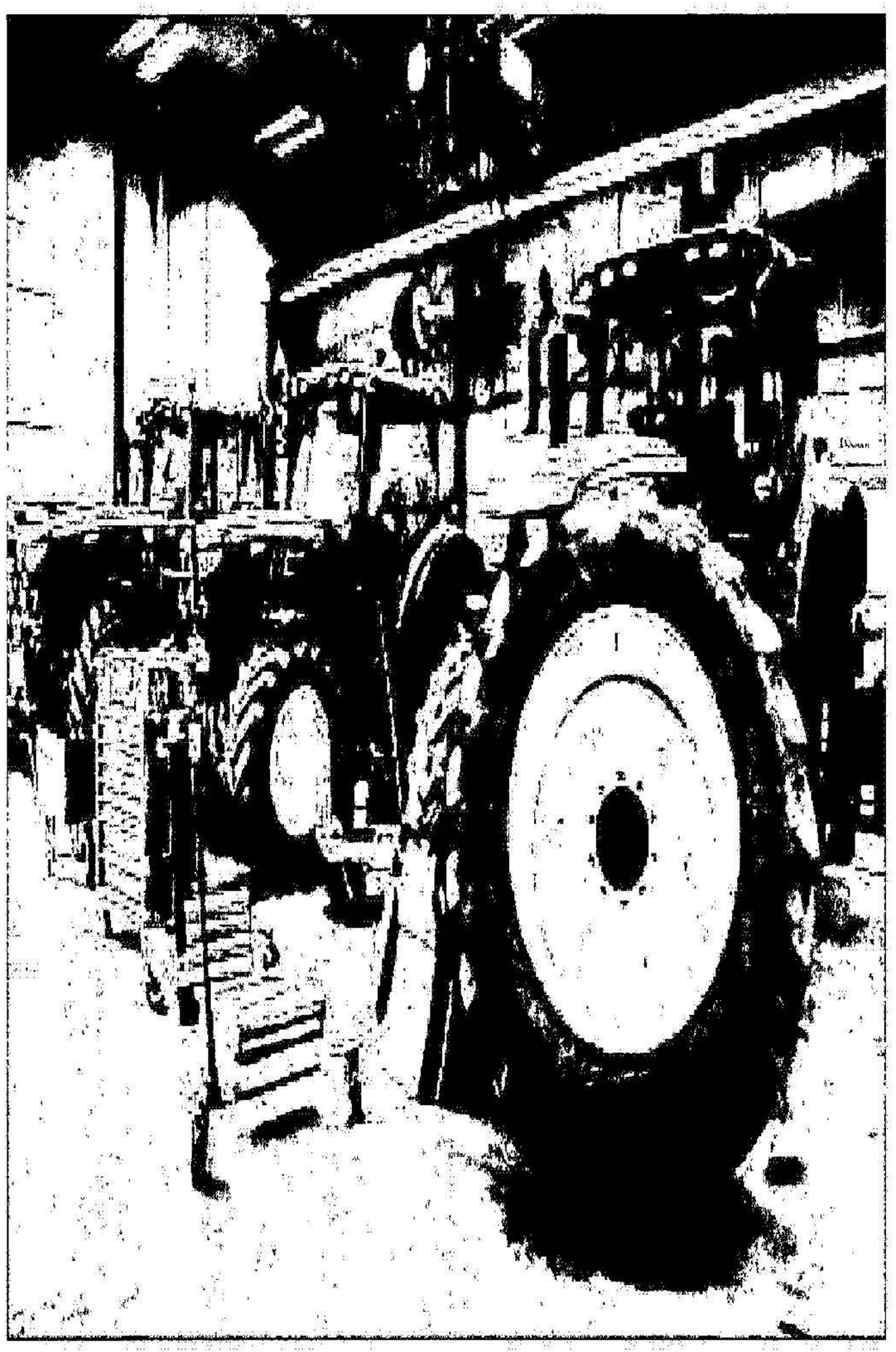

MASKIN

Maskinvirksomheten gikk inn i 2023 med stor ordrereserve som ga en god start på året. Utviklingen i maskinbransjen har imidlertid vært krevende gjennom året. Svak krone og økte kostnader har ført til høyere priser. Den svake kronen har også gitt valutatap innenfor maskinområdet. Samtidig har høyere renter, kostnadsøkninger, avlingssvikt og redusert aktivitet innenfor bygg og anlegg ført til at bønder og entreprenører har satt investeringer på vent. Felleskjøpet Agri sin maskinomsetning i 2023 ble ca. tre milliarder kroner, som er 12 prosent økning fra året før.

Traktorsalget i Norge gikk ned med nær åtte prosent i 2023. John Deere beholdt sin posisjon som markedsleder for tredje år på rad med en markedsandel på 25 prosent. John Deere har hatt spesielt god utvikling innenfor stortraktorsegmentet, der markedsandelen er vel 31 prosent. Det har også vært godt salg av store treskere og finsnittere. Dette gjenspeiler en fortsatt tydelig trend mot presisjonsjordbruk, større produktivitet, økt grovfôrkvalitet og maskinsamarbeid innenfor både korn- og grasproduksjon. Salget av maskiner var lavere andre halvår enn første halvår. Det er en klar trend mot økt bruk av presisjonsutstyr, mindre jordarbeiding og direktesåing, der Felleskjøpet Agri tilbyr ledende produkter fra flere leverandører. Park og Anlegg har opplevd vanskelige tider innen golf, men hatt positiv utvikling innen andre private og offentlige segmenter. Felleskjøpet Bruktsenter på Kløfta økte aktiviteten gjennom 2023 og sikret økt omsetning av brukte maskiner og redskaper til både enkeltkunder og oppkjøpere.

Behov for mekanikere og lærlinger

Aktiviteten ved Felleskjøpet Agri sine verksteder har vært høy gjennom hele 2023. Det pågår et arbeid for ytterligere effektivisering av virksomheten for å redusere enhetskostnader og utnytte kapasiteten enda bedre.

Den største utfordringen for verkstedvirksomheten er å skaffe nok kompetente mekanikere, som kan mestre mekanikk, hydraulikk, elektronikk og presisjonsutstyr. Utdannelse av lærlinger er kritisk for å rekruttere nye mekanikere med relevant kompetanse. Felleskjøpet Agri har et omfattende lærlingprogram og Felleskjøpet Agri er det eneste selskapet i landbruksbransjen som har opprettet eget opplæringskontor. Opplæringskontoret skal godkjennes av Yrkesopplæringsnemnda i hvert fylke, og mange fylker har gitt slik godkjennelse til Felleskjøpet Agri. På slutten av 2023 var det om lag 30 lærlinger innenfor forretningsområde Maskin, men ambisjonen er å øke antallet betydelig de neste årene, både for å dekke egne og bransjens behov.

Oppfølging av presisjonskunder

Presisjonsjordbruk er et hovedsatsingsområde for Felleskjøpet Agri. Teknologien utvikles raskt og tas i bruk i alle ledd i verdikjeden fra jordet, via fjøset til sluttprodukt. Teknologien gir muligheter til bedre planlegging og styring, riktigere bruk av innsatsmidler og systematisk oppfølging av dyr, maskiner og utstyr. Teknologien er et verktøy for å bedre lønnsomheten i gårdsdriften, ta vare på produksjonsgrunnlag og dyrevelferd og bidra til en mer bærekraftig produksjon.

Felleskjøpet Agri tok tidlig steget inn i presisjonsteknologien og har vært ledende i det norske markedet. En viktig erfaring er at bonden ofte trenger hjelp og rådgiving for å ta teknologien i bruk, og at det er enda mer krevende å utnytte alle mulighetene fullt ut. Felleskjøpet Agri har de siste årene lagt større vekt på opplæring og oppfølging av kundene, og bruker i dag betydelige ressurser på dette. Felleskjøpet Agri sine spesialister innenfor presisjonsteknologi er sterkt etterspurt, og vaktordningen med spesialister er godt mottatt og flittig brukt.

John Deere benytter teknologien i stadig større grad til aktiv maskinoppfølging der føreren, Felleskjøpet Agri og John Deere varsles om service, vedlikehold og mulige feil. Det bidrar til å hindre større skader og havari og sørger for kontinuerlig oppetid. Det er viktig for bønder og entreprenører.

Felleskjøpet Finans

Det satses på flere forretningsområder som utleie av traktorer og maskiner og Agridekk.

Våren 2023 ble Felleskjøpet Finans etablert i et samarbeid med Nordea Finance Equipment AS. Felleskjøpet Finans tilbyr komplette finansieringspakker med lån, leasing og forsikring, og har hatt en god utvikling gjennom året.

«Den generelle nedgangen innenfor detaljhandel fortsatte i 2023 og påvirket Felleskjøpet Agri som andre aktører»

DETALJHANDEL

Den generelle nedgangen innenfor detaljhandel fortsatte i 2023 og påvirket Felleskjøpet Agri som andre aktører. Samlet omsetning for Felleskjøpet Agri sin detaljhandelsvirksomhet ble tre prosent høyere enn året før, men med den sterke prisveksten innebærer dette en volumnedgang. Særlig starten av året var preget av redusert aktivitet, hard konkurranse og sterkt press på marginene. Situasjonen bedret seg noe i andre halvår, blant annet som følge av tilpasninger av sortimentet til lokal etterspørsel og vellykkede kampanjer som ga flere kunder i butikkene. Dette har bidratt til reduksjon i varelagre. Som følge av den reduserte aktiviteten, ble det innført ansettelsesstopp i detaljhandel fra sommeren 2023 og 18 ansatte i Norge ble permittert i lavsesong vinteren 2023/2024.

Aktiviteten har vært høyere hos Granngården i Sverige enn hos Felleskjøpet Agri i Norge. Resultatet i Granngården er bedre enn i 2022. Det er spesielt gledelig i et krevende marked. I Norge er det resultatnedgang i hovedsak som følge av volumnedgang, økte kostnader og lavere marginer i landbruksmarkedet. Landbruk utgjør en større del av handelsvirksomheten i Norge, som dermed ble mer påvirket av den dårlige vekstsesongen. Innenfor landbruksområdet har det også vært større negativ resultatpåvirkning som følge av svekket krone og valutatap. Detaljhandelsvirksomheten gir fortsatt et betydelig bidrag til konsernets resultat.

Netthandelen har stagnert både i Norge og Sverige, i likhet med markedet generelt. Det har vært en svak omsetningsvekst i Norge, men en nedgang i volum. Netthandelen utgjør likevel en større andel av omsetningen i Sverige enn i Norge.

Det arbeides kontinuerlig med å tilrettelegge sortiment, vareflyt og lager. Sortimentet i butikkene blir konsentrert om varer som er viktigst for lokale kjernekunder, mens hele bredden i sortimentet vil bli tilbudt på nett og bestilling. Felleskjøpet Agri sitt nye butikkonsept, som ble introdusert i 2022, videreføres ved stadig flere avdelinger.

Fôr og utstyr til kjæledyr er et av Detaljhandels hovedsatsingsområder, og det har vært en god utvikling for kjæledyrfôr i 2023. Økningen er størst i Norge, men det er også vekst i Sverige. Felleskjøpet Agri gikk i 2023 inn med nærmere 50 prosent eierandel i Halla Petfood, som er en produsent av kjæledyrfôr i Skara i Sverige. Kjøpet styrker Felleskjøpet Agri sin egen fôrproduksjon, spesielt av våtfôr og snacks, og de første nye produktene i Appetitt-serien ble lansert senhøsten 2023.

Granngården er midt inne i prosjektet som har fått navnet Växtkraft. Dette prosjektet omfatter oppgradering av forretningssystemet i hele selskapet. Systemet skal tas i bruk sommeren 2024. Det er knyttet usikkerhet til til hvordan dataangrepet januar 2024 vil påvirke framdriften i prosjektet.

20240403122242

«Felleskjøpet Vekst skal bidra til at selskapene lykkes som selvstendige aktører i et stort konsern»

FELLESKJØPET VEKST

Felleskjøpet Vekst ble etablert som eget forretningsområde i konsernet i 2021. Divisjonen består av flere datterselskaper, felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper som Felleskjøpet Agri SA eier. Virksomheten er i all hovedsak innenfor den profesjonelle grøntbransjen, digitale løsninger for landbruket, hus og hage, byutvikling og urbant landbruk og sirkulærindustri. Felleskjøpet Vekst skal bidra til at selskapene lykkes som selvstendige aktører som del av et stort konsern.

Omstilling i Nelson Garden

Nelson Garden er ledende innen hagebransjen i Norden. I 2023 ble selskapet sterkt påvirket av sen vår og ugunstige værforhold senere i sesongen. Kundene hadde også store varelagre fra året før. Selskapet fikk en omsetningsnedgang på 14 prosent og svekket resultat. Det er satt i verk en stor omstilling med bemanningsreduksjon og kostnadsreduksjoner. Målet er å ha en kostnadsbase som sikrer at selskapet kan levere god lønnsomhet også i vanskelige sesonger som i 2023. Felleskjøpet Agri og Felleskjøpet Rogaland Agder gjennomførte i 2023 en omstrukturering av eierskapet i Nelson Garden og Nordic Garden. Nordic Garden er etter dette et heleid selskap av Nelson Garden Holding, der Felleskjøpet Agri og Felleskjøpet Rogaland Agder nå eier henholdsvis 89,7 og 10,3 prosent.

NORGRO

NORGRO er ledende leverandør av driftsmidler til yrkesdyrkere i Norge. Til tross for en vanskelig sesong for grøntnæringen, hadde NORGRO tilfredsstillende omsetning i kjernevirksomheten i 2023. Økte finanskostnader, valutatap og generell kostnadsøkning trekker resultatet ned.

Grønt Maskin

Grønt Maskin har vært gjennom en omstilling for å rendyrke salg, drift og service av maskiner og utstyr til grøntnæringen. Salg av kornhåndteringsutstyr er overført til innendørsmekaniseringsområdet i forretningsområde Landbruk i Felleskjøpet Agri. Salg av pakkeriutstyr er avviklet. Det arbeides med et tettere samarbeid med forretningsområde Maskin, for å styrke Felleskjøpet Agri sin posisjon mot grøntprodusentene. Selskapet har vært gjennom nedbemanning og oppnår bedre driftsmargin, men økte kostnader gjør at resultatet likevel ble negativt i 2023.

U.Reist

U.Reist etablerer og drifter grøntarealer i bygninger og byrom. Selskapet har hatt sterk vekst og fikk i 2023 positivt resultat. U.Reist har blant annet levert grøntarealer til OBOS på Fornebu og skal gjøre det samme i A-blokka i det nye regjeringskvartalet.

SW Horto

SW Horto er en tilsvarende aktør i Sverige som NORGRO i Norge. Også i Sverige var sesongen vanskelig. Selskapet oppnådde likevel omsetning og resultat på linje med tidligere. SW Horto har hatt god og stabil drift i flere år.

Bioco

Investeringen i Bioco har vært viktig for Felleskjøpet Agri sin posisjon og utvikling innenfor fôr til kjæledyr, og over halvparten av produserte råvarer på fabrikken i Hærland går til Felleskjøpet Agri sin fabrikk i Vaksdal. Bioco, som er eid av Felleskjøpet Agri og Nortura, foredler fjørferåstoff fra Norturas slakteri i Hærland ved bruk av enzymatisk hydrolyse. Driften har vært god, men det har vært krevende å oppnå vekst og tilstrekkelig margin på Norilia sitt salg av råvarer til andre aktører i 2023. Dette har ført til negativt resultat før skatt for Bioco. Det er forventet at Bioco vil bli et viktig selskap i sirkulærøkonomien framover.

PetXL

Dyrekassen ble i 2022 solgt til PetXL Group mot en eierandel på 12,5 prosent i selskapet og en selgerkreditt på 17 millioner kroner. Selgerkredittten ble konvertert i 2023, og har etter dette en eierandel på 13,5 prosent. Begrunnet med vurderinger av selskapets fremtidige inntjening og verdi, ble det besluttet å gjøre en regnskapsmessig nedskrivning av aksjeverdien på 62 millioner kroner pr. 31.12.23

DE SYV BÆREKRAFTMÅLENE FELLESKJØPET AGRI SKAL BIDRA TIL ER:

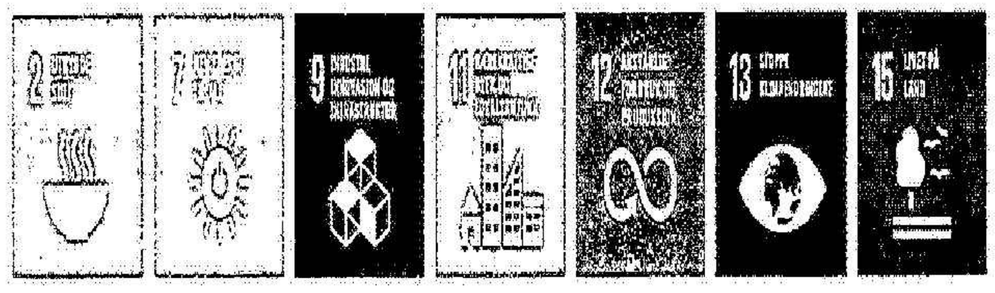

CERNOVA- KORNBASERTE NÆRINGSMIDLER

Cernova-konsernet omfatter Felleskjøpet Agri sin mølle- og bakerivirksomhet med blant annet datterselskapene Norgesmøllene, Mesterbakeren, Norgesbakeriene, en stor portefølje av eierandeler i lokale og regionale bakeriutsalg, og eierandeler i møller i Sverige og Danmark. 2023 ble et bedre år for Cernova enn det 2022 ble. Konsolidert omsetning økte i 2023 til 2,6 milliarder kroner. Konsernet oppnådde en resultatforbedring med bakgrunn i god drift, bedre råvaremiks, lavere energikostnader og godt salg i bakeriutsalgene. Både Valsemøllen og Skånemøllen bidrar med gode resultater i perioden.

Norgesmøllene, som er Norges største matmelprodusent med merkevaren Møllerens, holder stabile markedsposisjoner. Salget av matmel til industri og bakerier har stagnert, mens salget av bakemikser øker, noe som kan tyde på økt hjemmebaking i en tid med trangere økonomi. Mesterbakeren, som er leverandør til REMA 1000, og Norgesbakeriene som leverer til dagligvare og bakeriutsalg, har driftet godt og tilpasset seg større etterspørsel av rimeligere produkter. Cernova har eierinteresser i rundt 140 bakeriutsalg over hele landet, og de fleste av disse har opplevd positiv salgsutvikling i 2023. Det har også vært god utvikling for havremøllen i Skien, ikke minst ved hjelp av god vekst i salget av havreprodukter.

Den dårlige norske kornhøsten i 2023 har ført til større behov for import av matkorn. Som en relativt liten aktør i det europeiske markedet, klarte Norgesmøllene likevel å sikre god tilgang på råvarer høsten 2023.

Norgesbakeriene Holding og Nærbakst kjøpte seg høsten 2023 inn i Brisk Bakeri i Ålesund, som er en av Norges største produsenter av glutenfrie bakevarer.

2023 har vært preget av god og stabil drift i hele Cernova-konsernet med lavt sykefravær og få alvorlige skader.

BÆREKRAFT OG KLIMA

Mer bærekraftig jordbruk og matproduksjon er ett av hovedmålene i Felleskjøpet Agri sin konsernstrategi. Bærekraft er integrert også i andre hovedmål og forretningsstrategiene for virksomheten. Bærekraftarbeidet omfatter fire hovedområder:

- Bedre gårdsdrift
- Mer bærekraftig handel
- Sirkulærindustri og klimakutt i egen drift
- Våre medarbeidere

I 2023 ble det gjennomført en dobbelt vesentlighetsanalyse. Dette er en viktig del av forberedelsene til å rapportere i henhold til det nye bærekraftsrapporteringsdirektivet (CSRD), og å sikre at forretningsmodellen står seg også i årene som kommer.

Felleskjøpet Agri sitt samlede klimagassutslipp i Scope 1, 2, samt transport i Scope 3, var på 40 363 tonn CO_2-ekvivalenter i 2023, mot 41 471 i 2022. Utslippene var 20 prosent lavere enn i 2017.

Felleskjøpet Agri delte i 2023 for første gang ut Landbrukets bærekraftpris. Prisen er på 100 000 kroner og går til noen som gjennomfører konkrete tiltak for mer bærekraftig og lønnsom matproduksjon. Prisen gikk til kornbonden Terje Romsaas fra Sørum som over lang tid har hatt fokus på bærekraft og på å ta i bruk ny teknologi.

Rapportering i henhold til åpenhetsloven er tilgjengelig på Etisk handel Norges nettsider. Utfyllende informasjon om Felleskjøpet Agri sitt arbeid med bærekraft er gitt i Bærekraftrapporten for 2023.

«Et viktig prinsipp er direkterepresentasjon der kretsene velger representanter direkte til årsmøtet»

EIERSTYRING

Felleskjøpet Agri er et samvirkeforetak eid av ca. 37 500 bønder. Foretakets formål er å bidra til å styrke eiernes økonomi i landbruksvirksomheten på kort og lang sikt. Styring og ledelse av selskapet er basert på demokratiske prinsipper nedfelt i foretakets vedtekter. Styring og vedtekter etterlever norsk lovverk og standarder, samt Felleskjøpet Agri sine etiske retningslinjer og mål for bærekraftig drift og matproduksjon. Vår redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse bygger på Samvirkeanbefalingen. Den er publisert som eget dokument på Felleskjopet.no.

Eierne er inndelt i kretser som velger sine representanter til årsmøtet. Årsmøtet er konsernets høyeste organ og velger konsernstyre. Konsernstyret har åtte eiervalgte og fire ansattvalgte medlemmer. Ved årsskiftet besto konsernstyret av seks kvinner og seks menn. Hvert år diskuterer styret strategi for virksomheten og gjennomgår risikoområder. Hvert år foretar styret også evaluering av styrearbeidet og styreinstruksen. Styret har i 2023 hatt 15 møter, hvorav seks digitale.

Årsmøtet velger kontrollkomite bestående av tre tillitsvalgte utenfor styret. Komiteen arbeider etter instruks vedtatt av årsmøtet, og skal føre tilsyn med virksomheten og påse at Felleskjøpet Agri følger lover, forskrifter, vilkår, vedtekter og vedtak. Komiteen legger fram en beretning for årsmøtet, samt en innstilling til valg av ekstern revisor.

Samvirkeanbefalingen

Styret vedtok i 2023 at Felleskjøpet Agri skal følge prinsippene i Samvirkeanbefalingen. Samvirkeanbefalingen ble vedtatt av Samvirkene, en interesseorganisasjon for norske samvirker, i desember 2022, og er en anbefaling om medlemsstyring og foretaksledelse i samvirkeforetak. Et underliggende formål er at Samvirkeanbefalingen også skal styrke tilliten til foretakene og bidra til størst mulig verdiskaping over tid til beste for medlemmene, deres medarbeidere, kreditorer og andre tredjeparter som har interesser i samvirkeforetakene, og samfunnet som helhet. Samvirkeanbefalingen baserer seg på samme grunnleggende prinsipper for styring og ledelse som retningslinjene for børsnoterte selskaper (NUES), men er basert på Samvirkeloven, samvirkenes særpreg og samvirkeforetak som selvstendig organisasjonsform.

Samvirkeanbefalingen er ikke lovpålagt. Det er opp til foretaket selv om anbefalingen skal legges til grunn for virksomheten. Styret ser det som riktig og positivt for Felleskjøpet Agri å følge Samvirkeanbefalingen. Felleskjøpet Agri drives i dag langt på vei i overensstemmelse med anbefalingene, og en innføring av Samvirkeanbefalingen anses som lite krevende. Styret vil etablere rutiner for å redegjøre for hvordan Samvirkeanbefalingen følges opp.

Gjennomgang av eierorganiseringen

Styret vedtok høsten 2023 å foreta en gjennomgang av modellen for eierorganisering. Modellen ble innført i 2007 i forbindelse med fusjonen mellom Felleskjøpet Øst Vest og Felleskjøpet Trondheim til Felleskjøpet Agri, og det ble gjort tilpasninger da Felleskjøpet Nordmøre og Romsdal fusjonerte inn i Felleskjøpet Agri i 2015. Felleskjøpet Agri har i dag 113 kretser med til sammen 152 eiervalgte årsmøterepresentanter. Alle kretser har minst én utsending, mens 35 utsendinger er fordelt ut fra hvilke kretser som har flest medlemmer og størst omsetning. De ansatte har 36 årsmøterepresentanter. Et viktig prinsipp er direkterepresentasjon der kretsene velger representanter direkte til årsmøtet.

De ti siste årene er antall medlemmer redusert med nær 15 prosent. Samtidig fortsetter utviklingen mot færre bønder. En framskriving utført av Agri Analyse anslår en nedgang i antall gårdsbruk på rundt 20 prosent fram mot 2030. Eierorganiseringen må også ses i forhold til den kommersielle organiseringen av konsernet, nye samferdselsmuligheter, endringer i kommunestruktur og annet. Styret mener derfor det er naturlig å

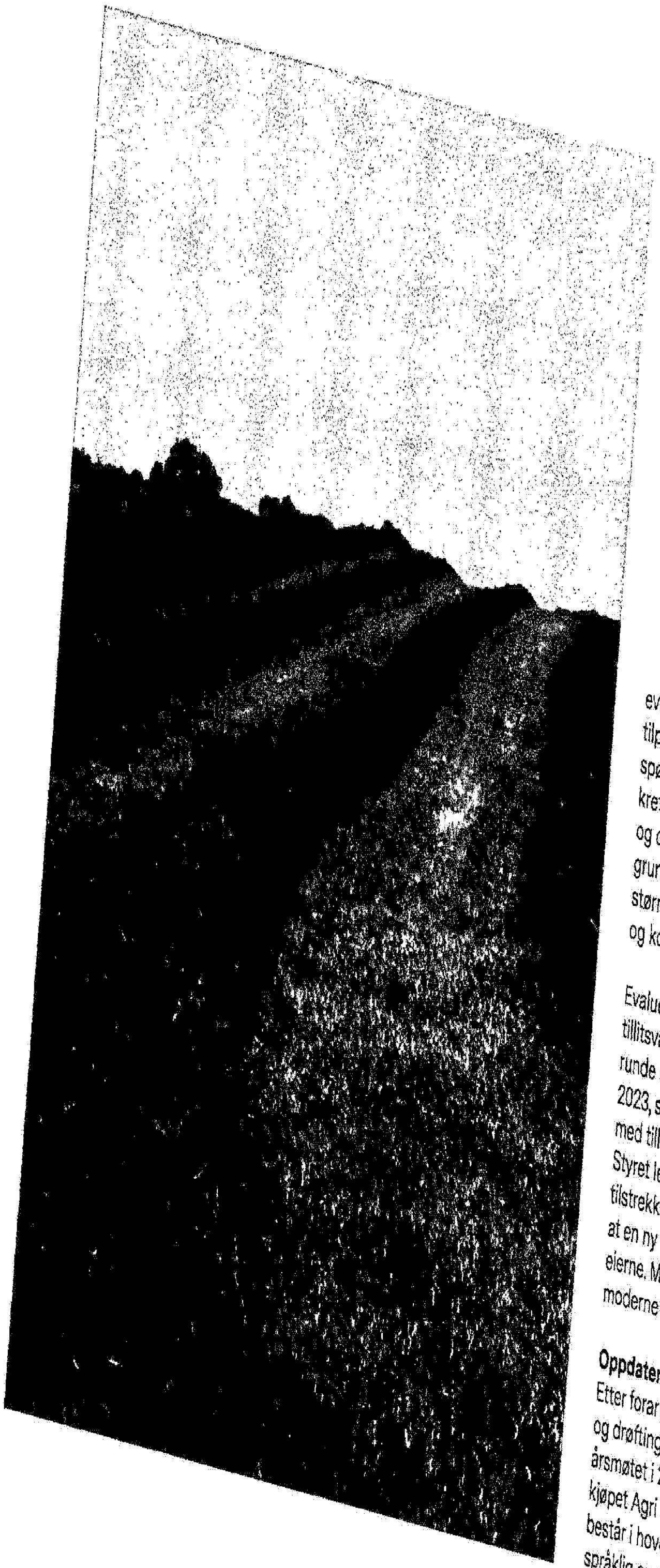

«Styret mener derfor det er naturlig å evaluere hvordan eierorganiseringen er tilpasset dagens «landskap»»

evaluere hvordan eierorganiseringen er tilpasset dagens «landskap». Sentrale spørsmål vil være antall kretser og om kretsinndelingen er riktig, medlemstall og omsetning som representasjonsgrunnlag i hver krets, regionmodellen, størrelsen på årsmøtet, eierdemokrati og kostnader.

Evalueringen må skje i nær dialog med de tillitsvalgte, og det var en forberedende runde i referansegruppe medlem i august 2023, samt gjennomgang i forbindelse med tillitsvalgtsamlingen høsten 2023. Styret legger vekt på at man må bruke tilstrekkelig tid på prosessen for å sikre at en ny modell har tillit og legitimitet hos eierne. Målet er å videreutvikle et mer moderne og effektivt medlemsdemokrati.

Oppdatering av vedtektene

Etter forarbeid av et styreoppnevnt utvalg og drøftinger med de tillitsvalgte, vedtok årsmøtet i 2023 mindre endringer i Felleskjøpet Agri sine vedtekter. Endringene består i hovedsak av forenklinger, språklig oppdatering og tilpasning til Samvirkeloven. Mindre reelle endringer er at andelsinnskuddet på 250 kroner ikke lenger utbetales når medlemskapet i Felleskjøpet Agri opphører, oppgavene i regionutvalgene legges til distriktsrådene og varamedlemmer til lokale valgnemnder reduseres fra tre til en.

Aktive og engasjerte eiere

Det ble gjennomført 98 eiermøter (kretsmøter) i 2023. Oppmøtet var i gjennomsnitt noe høyere enn året før, og særlig gledelig er det at oppslutningen fra unge bønder var bedre enn tidligere år.

Styret legger stor vekt på at eierne og eiertillitsvalgte skal ha god innsikt i virksomheten. Det sikrer aktive og engasjerte eiere og tillitsvalgte som har stor verdi for utviklingen av konsernet. Eiertillitsvalgte legger ned en stor innsats lokalt og regionalt som bindeledd mellom eierne og den forretningsmessige driften.

Medlemsbladet Samvirke hadde i 2023 syv utgivelser.

«Om lag 80 prosent av det norske kornet blir brukt til kraftfôr og utgjør dermed en internkostnad i landbruket mellom kornbøndene og husdyrbøndene»

MARKEDSREGULERING KORN

Felleskjøpet Agri er markedsregulator for korn. Markedsregulator utarbeider prognoser for produksjon og forbruk av norsk korn, gjennomfører reguleringstiltak og foreslår omsetningsavgift til å dekke utgiftene til markedsreguleringen. Markedsregulator gir også en vurdering av markedet for mat- og fôrkorn og utviklingstrekk i kornsektoren foran jordbruksoppgjøret.

I november 2023 anslo prognosen for den norske kornhøsten en totalavling på 803 000 tonn med korn, oljevekster, erter og åkerbønner, som er 30 prosent lavere enn gjennomsnittet de fem foregående årene.

For sesongen 2023/2024 anbefalte markedsregulator en omsetningsavgift på 3 øre/kg, som ble vedtatt av Omsetningsrådet.

I jordbruksforhandlingene 2023 ble det vedtatt å nedsette en partssammensatt arbeidsgruppe for å vurdere markedsordningene for korn og melk. Bakgrunnen er WTO-avtalens regelverk for internstøtte som begrenser handlingsrommet for det norske målprissystemet. Det ble opprettet to faggrupper for henholdsvis korn og melk, med mandat å gjennomgå det faglige grunnlaget for ulike løsninger innenfor sektorene. Faggruppene avga sine rapporter 1. desember. Arbeidsgruppen kom med sine vurderinger 1. februar 2024. Saken avklares i jordbruksforhandlingene våren 2024. Felleskjøpet Agri deltok både som markedsregulator og aktør i kornbransjen i faggruppen for korn.

Fra styrets side er det vist til at man ikke kan bruke samme markedsmodell for korn som den som er tatt i bruk for kjøtt. Om lag 80 prosent av det norske kornet blir brukt til kraftfôr og utgjør dermed en internkostnad i landbruket mellom kornbøndene og husdyrbøndene. Dette innebærer at kornprisen er en politisk avveining mellom produsentgrupper, som i dag gjøres i jordbruksforhandlingene. Felleskjøpet Agri kan ikke ha ansvaret for en politisk avveining mellom grupper av bønder. Styret vil vurdere de forslag som kommer, men ønsker i utgangspunktet å beholde en målprismodell. Alternative løsninger vil medføre større usikkerhet både for kornbøndene og de kommersielle aktørene. Skal norsk kornproduksjon sikres, vil heller ikke fjerning av målpris redusere behovet for internstøtte i henhold til WTO-regelverket.

JORDBRUKSFORHANDLINGENE

Felleskjøpet Agri gir også innspill til jordbruksforhandlingene som markedsregulator for korn. Foran forhandlingene i 2023 tok Felleskjøpet Agri til orde for å sikre lønnsomheten i kornproduksjonen, men samtidig ivareta konkurransekraften til matmel- og kraftfôrindustrien. Gjennom avtalen ble det gjeninnført matkorntilskudd på 23 øre/kg, som er viktig for høy norskandel i mel og brødvarer og økt selvforsyning. Målprisene på fôrkorn og prisnedskrivingstilskuddet til kraftfôrindustrien ble begge redusert med 10 øre/kg. Priseffekten på kraftfôr er dermed uendret

«Det ble stor oppmerksomhet rundt gatekunstneren Pøbels maleri på veggen til Stavanger Havnesilo som ble «avduket» i september»

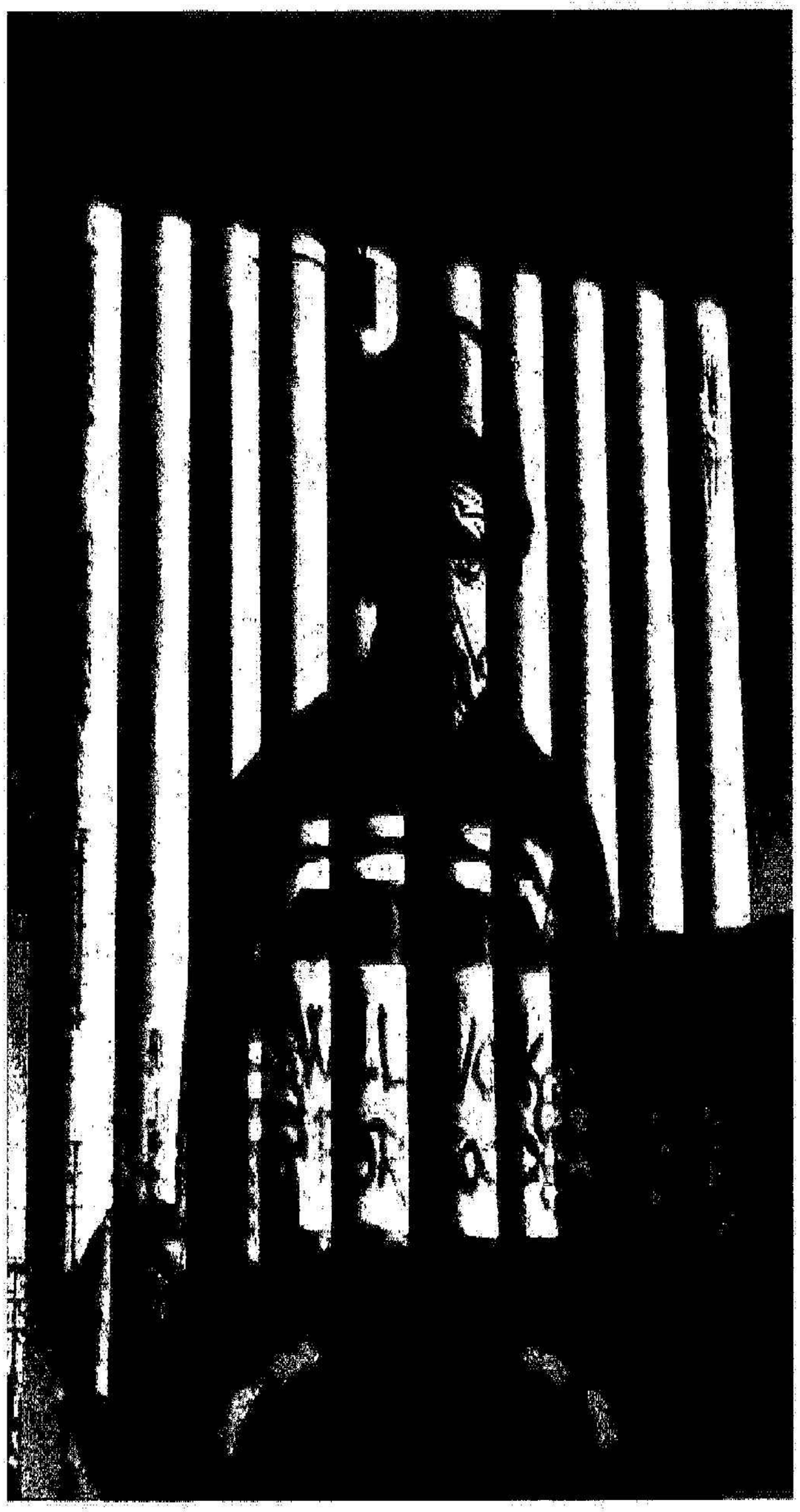

EIENDOM OG ØVRIG DRIFT

Felleskjøpet Agri eier et stort antall eiendommer som i hovedsak forvaltes av datterselskapet Agri Eiendom AS. I tillegg leies eiendommer etter behov. Målet er å ivareta en profesjonell eiendomsforvaltning som dekker Felleskjøpet Agri sitt behov og som tar vare på og utvikler verdiene eiendommene representerer. I Norge disponerer morselskapet ni fabrikker, over 100 butikker, 40 verksteder, 42 kornmottak og flere lagre. I tillegg kommer butikker, bakerier, lagre og annet som datterselskapene disponerer. I Sverige disponerer Granngården 108 butikker, hovedkontor og hovedlager. I tillegg har de andre svenske datterselskapene kontor- og lagerbygg. Eiendommene i Sverige er i hovedsak innleid, og forvaltningen ivaretas som hovedregel av de svenske datterselskapene.

Stavanger Havnesilo

Reguleringsplanen for Stavanger Havnesilo ble lagt ut på høring i 2023. Etter vurdering av kommentarer etter høring, vil Felleskjøpet Agri foreta ny vurdering av prosjektet og svare ut merknadene med tanke på annengangs behandling i 2024.

Det ble stor oppmerksomhet rundt gatekunstneren Pøbels maleri på veggen til Stavanger Havnesilo som ble «avduket» i september. Kunstverket som viser en sittende bonde i Felleskjøpet-dress er Norges største veggmaleri på hele 3 600 kvadratmeter. Felleskjøpet Agri sin rolle var begrenset til å stille arealet til disposisjon, det ble ikke gitt noen kunstneriske føringer.

Høsten 2023 startet riving av silo C som har vært ute av drift i om lag 20 år. Siloen var i dårlig bygningsteknisk stand og hadde stort vedlikeholdsbehov. Silorørene egnet seg ikke til gjenbruk, men grunnfundamentene vil bli bevart og inngå i en framtidig utvikling av eiendommen.

Avdelinger

Etter ferdigstillelse av mange bygg og oppgraderinger av avdelinger i 2022, har aktiviteten vært mindre i 2023. Det er foretatt en større oppgradering av avdelingen i Kristiansund og åpnet ny butikk i Tromsø. Det arbeides med flere prosjekter, både i egen regi og i samarbeid med andre. Det gjelder blant annet relokalisering av avdelingen i Drammen, Stryn og Halsa samt utbygginger på Tynset og i Ålesund. I forbindelse med avviklingen av kraftfôrproduksjonen på Bergneset, bygges nytt kraftfôrlager i Harstad.

STYRINGSVERKTØY FOR ALLE PRODUKSJONER

Gjennom eierskap i Mimiro og Dataväxt og som forhandler for John Deere tilbyr Felleskjøpet Agri ledende løsninger for styring og dokumentasjon i landbruket. Mimiro utvikler nye digitale løsninger med bakgrunn i Kukontrollen og storfedatabasen. Selskapet utvikler Eana 360 som vil inneholde digitale verktøy som Eana Ku og Eana Skifte. Løsningene skal gi bedre oversikt og beslutningsstøtte for melk- og storfekjøttprodusenter. Mimiro lager også et «dashbord» for bruk av data til bedre styring og samspill av produksjonen i fjøset og på jordet for prosjektet «Økt norsk», der Felleskjøpet Agri er med. Selskapet er i god utvikling. Nedskriving av goodwill, som siden etableringen har bidratt til negative resultater, vil reduseres i årene framover. Dataväxt har hovedfokus på planteproduksjon med sine verktøy i CropPlan, og Felleskjøpet Agri vil i utgangspunktet markedsføre disse mot større produsenter. Selskapet har god lønnsomhet. John Deeres verdensledende teknologi for maskinstyring, avlingsdata og dokumentasjon brukes av mange av Felleskjøpet Agri sine kunder. John Deere-systemene er selvstendige løsninger, men kan også gi verdifull input i de andre systemene.

«H1-verdien for 2023 var 3,6, og er det beste resultatet siden målingene startet»

MEDARBEIDERE OG ORGANISASJON

Det legges stor vekt på å redusere antall ulykker i konsernet. Dette arbeidet er omtalt i Bærekraftrapporten. I rapporten er det også informasjon om Felleskjøpet Agri sitt arbeid for likestilling og mot diskriminering.

Sykefraværet i morselskapet var 5,5 prosent i 2023. H1-verdien (skader med fravær pr. million arbeidstimer) var 3,6. Det er en bedring fra 4,6 i 2022 og er det beste resultatet siden målingene startet. H2-verdien (inkluderer skader med medisinsk behandling) var 11,9. Sykefraværet i datterselskapene Norgesmøllene, Mesterbakeren og Granngården var henholdsvis 3,4, 7,5 og 5,4 prosent.

ØKONOMI

Konsernet Felleskjøpet Agri SA sine driftsinntekter i 2023 var 20,5 milliarder kroner (20,2 milliarder kroner i 2022). Driftsinntektene i morselskapet var 15,1 milliarder kroner (15,0). Konsernets EBITDA endte på 823 millioner kroner (916). Konsernets resultat før skatt ble 45 millioner kroner (420). Morselskapets resultat før skatt ble 42 millioner kroner (317). Morselskapets resultat etter skatt ble 25 millioner kroner (232). Konsernets samlede investeringer i varige driftsmidler i 2023 var 834 millioner kroner (716). Konsernets egenkapital pr. 31. desember 2023 var 4 087 millioner kroner (4 028), som tilsvarer en egenkapitalandel på 31,2 prosent (30,5). Avkastning på egenkapitalen var i 2023 -0,1 prosent (8,0). Konsernets totalbalanse ved årsskiftet var 13,1 milliarder kroner (13,2). Netto endring i kontanter for året var -111 millioner kroner (1 637). Endringen kommer av følgende kontantstrømmer:

- Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter er 539 millioner kroner.
- Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter er -609 millioner kroner.
- Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter er -40 millioner kroner.

Forretningsområder, datterselskaper og konsernledelsen foretar løpende risikovurderinger og tiltak. En oppsummering av risikovurderingen behandles av styret to ganger i året. Finansiell risiko er først og fremst knyttet til valuta, renter og råvarer. Ved bruk av ulike sikringsverktøy, som rente- og valutasikring, er målet å sikre forutsigbarhet i størst mulig grad. Verdiendring på urealiserte valuta- og rentesikringer beløper seg til 6,3 millioner kroner. Likviditeten i konsernet og selskapet vurderes som god. Refinansieringsrisikoen er redusert ved at lån forfaller på ulike tidspunkt. Det er tegnet forsikring for styrets medlemmer og konsernsjef for det personlige erstatningsansvar for formueskade som de kan pådra seg i forbindelse med utøvelsene av sine verv (styre- og ledelsesansvar).

Det framlagte årsregnskapet gir etter styrets og konsernsjefens oppfatning i sin helhet et rettvisende bilde av selskapets eiendeler, gjeld, resultat og finansielle stilling per 31. desember 2023. Årsregnskapet er avgitt under forutsetning om fortsatt drift. Med utgangspunkt i resultat i morselskapet, foreslår styret følgende disponering:

- Ingen etterbetaling til medlemmene.
- 7,6 millioner kroner til avkastning på medlemskapitalkonto.
- 17 millioner kroner overføres til annen egenkapital.

«Landbruket er avhengig av vær og klima, samt gode og stabile politiske rammer»

FRAMTIDSUTSIKTER

Konsernets strategi er basert på at Felleskjøpet Agri sine sterke posisjoner i landbruksmarkedet, maskinbransjen, mel- og bakerisektoren og segmenter innen detaljhandel er et godt grunnlag for lønnsom utvikling av konsernet. Samtidig arbeider styret og administrasjonen for å sikre at det gjøres tilpasninger til markedet, samfunnsutviklingen og hva som er i eiernes interesser. Strategien ble vedtatt høsten 2022 og gjennomgått uten store endringer i 2023.

Ved inngangen til 2024 er det høyt rentenivå og svak norsk og svensk krone. Samtidig er det høy kostnadsutvikling. Dette påvirker kjøpekraften både hos bonde og forbruker. Mange bønder er i tillegg ekstra rammet etter et dårlig avlingsår i 2023. Det er også fortsatt betydelig usikkerhet knyttet til krigen i Ukraina og andre konflikter internasjonalt, men det er ikke forventet at dette vil skape problemer for tilgangen på råvarer.

Landbruk og matproduksjon er normalt mindre konjunkturutsatt enn mange andre sektorer. Landbruket er imidlertid avhengig av vær og klima, samt gode og stabile politiske rammer.

Økt kostnadsnivå gir høyere arbeidskapital og kapitalbinding. Kombinert med høyere renter gir dette behov for å øke lønnsomheten. Styret legger stor vekt på å utvikle Felleskjøpet Agri SA som et markedsorientert og konkurransedyktig konsern med sunn og solid økonomi. Styret har også sterkt fokus på at Felleskjøpet Agri skal være en solid og leveringsdyktig aktør i samsvar med den viktige rollen Felleskjøpet Agri har i norsk matproduksjon.

Styret og konsernsjef retter en stor takk til alle medarbeidere for deres innsats for et framtidsrettet Felleskjøp. Det rettes også stor takk til eiertillitsvalgte, som bidrar til utviklingen av Felleskjøpet Agri og gjør en innsats som bindeledd mot eierne. Styret og konsernsjef takker også alle våre eiere og kunder for samhandlingen i 2023.

Lillestrøm, 15. februar 2024

Anne Jødahl Skuterud, leder

Arne Elias Østerås, nestleder

Theodora Tangen Fretheim

Erling Aune

Else Horge Asplin

Elisabeth Holand

Thor Johannes Rogneby

Grim Erik Gillestad

Frank G. Fandin

John Arild Leirnes

Eini Sevaldsen Linn

Elisabeth Slethaug Nilsen

Svenn Ivar Fure,
konsernsjef

Anne Jødahl Skuterud
Leder

Arne Elias Østerås
Nestleder

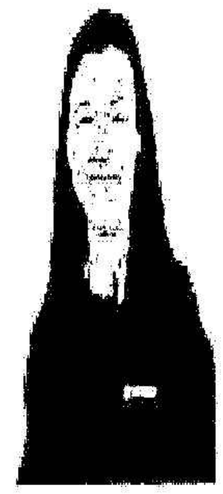

Theodora Tangen Fretheim
Medlem

Erling Aune
Medlem

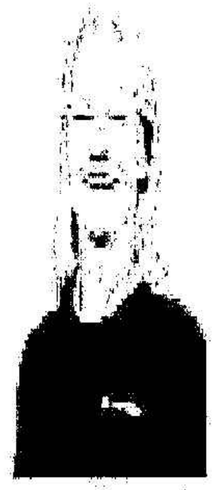

Else Horge Asplin
Medlem

Elisabeth Holand
Medlem

Thor Johannes Rogneby
Medlem

Grim Erik Gillestad
Medlem

Frank G. Fandin
Medlem

John Arild Leirnes
Medlem

Eini Sevaldsen Linn
Medlem

Elisabeth Slethaug Nilsen
Medlem

Resultatregnskap

		FKA	FKA	KONSERN	KONSERN
NOK 1000	NOTE	2023	2022	2023	2022
DRIFTSINNTEKTER	2, 14	**15 073 436**	15 043 051	**20 533 252**	20 212 337
Vareforbruk	14	-11 146 113	-11 273 811	-13 657 598	-13 600 754
Frakter v/salg		-500 918	-507 761	-866 655	-898 580
Personalkostnader	1, 3	-1 831 882	-1 694 118	-3 089 155	-2 889 343
Andre driftskostnader	3, 14	-1 197 885	-1 011 776	-2 092 245	-1 905 036
Ordinære avskrivninger og nedskrivninger	4	-209 269	-194 250	-437 273	-461 919
Tap på fordringer	5	-1 841	-649	-4 623	-2 161
SUM DRIFTSKOSTNADER	1, 2	**-14 887 910**	-14 682 366	**-20 147 550**	-19 757 792
DRIFTSRESULTAT	2	**185 526**	360 686	**385 703**	454 545
Finansinntekter	6	307 445	274 260	151 378	268 837
Finanskostnader	6	-450 480	-317 719	-518 208	-314 697
Andel resultat tilknyttede selskaper	8	0	0	26 174	11 276
RESULTAT FINANSPOSTER	2	**-143 035**	-43 459	**-340 656**	-34 584
RESULTAT FØR SKATTEKOSTNAD	2	**42 491**	317 227	**45 047**	419 961
Skattekostnad	1, 7	-17 931	-84 961	-49 029	-109 237
RESULTAT ETTER SKATT		**24 560**	232 266	**-3 982**	310 724
Minoritetens andel av resultatet		0	0	21 421	12 599
Majoritetens andel av resultatet		**24 560**	232 266	**-25 404**	298 125
DISPONERING					
Avsatt til etterbetaling medlemmer		0	40 000	0	40 000
Avkastning medlemskapitalskonto		7 560	5 500	7 560	5 500
Overføring annen egenkapital		17 000	186 766	-32 964	252 625
SUM DISPONERING		**24 560**	232 266	**-3 982**	310 724

Balanse pr. 31.12.2023

NOK 1000	NOTE	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
ANLEGGSMIDLER					
Immaterielle eiendeler					
Utsatt skattefordel	1,7	71 600	68 950	121 994	109 363
Andre immaterielle eiendeler og goodwill	4	290 689	247 593	690 106	665 936
Sum immaterielle eiendeler		**362 289**	316 543	**812 100**	775 300
Varige driftsmidler					
Tomter, bygninger mv	4	858 497	806 196	1 843 897	1 794 947
Maskinelle anlegg	4	303 464	329 883	850 674	743 161
Anlegg under utførelse	4	494 313	524 614	700 459	638 062
Annet driftsløsøre	4	177 355	139 312	314 887	287 480
Sum varige driftsmidler		**1 833 630**	1 800 006	**3 709 917**	3 463 650
Finansielle anleggsmidler					
Investeringer i datterselskaper	8	531 562	527 016	0	0
Lån til datterselskaper	14	637 539	625 462	0	0
Investeringer i tilknyttede selskaper/FKV	8	125 821	131 697	572 929	557 150
Lån til tilknyttede selskaper	14	1 000	10 000	29 037	46 652
Investeringer i andre aksjer og andeler		29 703	75 416	34 706	82 110
Langsiktige fordringer andre		613	14 872	4 360	37 777
Sum finansielle anleggsmidler		**1 326 238**	1 384 462	**641 033**	723 690
SUM ANLEGGSMIDLER		**3 522 157**	3 501 011	**5 163 050**	4 962 639
Omløpsmidler					
Varebeholdninger	9	3 033 679	3 093 484	4 204 090	4 292 944
Fordringer					
Kundefordringer	5, 14	1 396 320	1 598 842	1 595 108	1 727 871
Andre kortsiktige fordringer	5	220 071	146 842	409 516	378 571
Fordringer konsernselskaper	5, 14	285 428	152 882	0	0
Sum fordringer		**1 901 820**	1 898 565	**2 004 624**	2 106 442
Likvider					
Kontanter, bank - bundne midler		0	0	46 044	12 243
Kontanter, bank - frie midler		1 469 860	1 564 715	1 481 467	1 825 880
Markedsbaserte aksjer og obligasjoner		200 000	554	200 061	610
Sum likvider		**1 669 860**	1 565 269	**1 727 572**	1 838 733
SUM OMLØPSMIDLER		**6 605 358**	6 557 318	**7 936 286**	8 238 120
SUM EIENDELER		**10 127 515**	10 058 329	**13 099 336**	13 200 758

Forts. neste side

Balanse forts.

NOK 1000	NOTE	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
EGENKAPITAL OG GJELD					
Innskutt egenkapital					
Andelskapital		15 009	14 882	15 009	14 882
Sum innskutt egenkapital		**15 009**	14 882	**15 009**	14 882
Opptjent egenkapital					
Medlemskapitalkonto		202 668	215 482	202 668	215 482
Annen egenkapital		2 686 744	2 677 236	3 636 500	3 537 983
Minoritetens andel		0	0	233 262	259 831
Sum opptjent egenkapital		**2 889 412**	2 892 718	**4 072 430**	4 013 296
SUM EGENKAPITAL	1, 10	**2 904 421**	2 907 601	**4 087 439**	4 028 178
Avsetning for forpliktelser					
Pensjonsforpliktelser	1, 3	108 196	106 623	364 681	355 240
Utsatt skatt	7	0	0	22 536	94 086
Regnskapsmessige avsetninger	13	2 001	14 044	33 558	14 044
Sum avsetning for forpliktelser		**110 197**	120 667	**420 775**	463 371
Annen langsiktig gjeld					
Verdipapirgjeld	11	3 243 677	2 737 511	3 243 677	2 737 511
Gjeld til kredittinstitusjoner	11, 12	0	0	315 265	285 511
Gjeld til andre		3 990	4 065	20 990	25 658
Finansielle forpliktelser	1, 6, 11, 12, 16	28 494	46 122	0	46 122
Sum annen langsiktig gjeld		**3 276 161**	2 787 698	**3 579 932**	3 094 801
Kortsiktig gjeld					
Avsatt bonus/avkastning egenkapital	10	7 560	45 498	7 560	45 498
Gjeld til kredittinstitusjoner/verdipapirgjeld	11, 12	250 000	500 000	354 642	765 277
Innskuddsordning	11	723 504	838 583	723 504	838 583
Leverandørgjeld	14	1 645 021	1 665 945	2 325 654	2 292 979
Betalbar skatt	7	13 000	47 072	26 564	92 173
Skyldig offentlige avgifter		442 161	524 303	605 639	655 069
Annen kortsiktig gjeld	13	657 277	571 228	967 627	924 828
Kortsiktig gjeld konsern	14	98 213	49 734	0	0
Sum kortsiktig gjeld		**3 836 736**	4 242 363	**5 011 189**	5 614 408
SUM GJELD		**7 223 094**	7 150 728	**9 011 896**	9 172 580
SUM GJELD OG EGENKAPITAL		**10 127 515**	10 058 329	**13 099 336**	13 200 758

Lillestrøm, 15. februar 2024

Anne Jødahl Skuterud, leder

Arne Elias Østerås, nestleder

Theodora Tangen Fretheim

Erling Aune

Else Horge Asplin

Elisabeth Holand

Thor Johannes Rogneby

Grim Erik Gillestad

Frank G. Fandin

John Arild Leirnes

Eini Sevaldsen Linn

Elisabeth Slethaug Nilsen

Svenn Ivar Fure,
konsernsjef

Kontantstrømanalyse

	FKA	FKA	KONSERN	KONSERN
NOK 1000	2023	2022	2023	2022
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter				
Resultat før skattekostnad	42 491	317 227	45 047	419 960
Periodens betalte skatt	-48 330	-15 284	-112 000	-51 999
Gevinst/tap ved salg av anleggsmidler	-4 471	60 897	-15 031	-10 944
Gevinst/tap ved salg av aksjer	-6 467	0	-6 654	0
Gevinst ved nedsalg	0	0	0	-9 198
Ordinære avskrivninger	209 269	193 221	435 709	407 947
Nedskrivning av anleggsmidler	0	1 029	2 000	53 972
Nedskrivning av aksjer	88 494	5 227	62 681	0
Resultatandel fra tilknyttede selskaper fratrukket utdelinger	0	0	-26 174	-11 276
Endring i varelager	59 805	-235 631	88 855	-391 890
Endring i kundefordringer	202 522	-313 648	132 763	-348 973
Endring i leverandørgjeld	-20 924	724 128	32 675	820 230
Forskjell mellom kostnadsført pensjon og inn-/utbetalinger i pensjonsordninger	-8 284	-14 210	-23 946	-352
Effekt av valutakursendringer	0	0	0	12 774
Endring i andre tidsavgrensningsposter	-208 406	153 785	-77 206	218 904
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	**305 699**	876 741	**538 718**	1 109 155
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter				
Innbetalinger på langsiktige lån datterselskap og tilknyttede selskaper	0	43 168	17 614	-901
Utbetalinger på langsiktige lån datterselskap og tilknyttede selskaper	-55 414	-183 108	0	0
Netto kontantstrøm kortsiktige lån datterselskaper	-13 078	0	0	0
Innbetaling utbytte fra tilkyttede selskaper	0	0	28 025	0
Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler	8 878	37 001	154 223	56 160
Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	-290 397	-398 277	-834 344	-715 975
Innbetalinger ved salg av aksjer og andeler	15 723	6 060	21 514	0
Utbetalinger ved kjøp av aksjer og andeler	-20 056	-436	-36 916	-74 600
Endring andre finansielle anleggsmidler	0	0	40 481	0
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	**-354 344**	-495 592	**-609 402**	-735 316

Forts. neste side

Kontantstrømanalyse forts.

	FKA	FKA	KONSERN	KONSERN
NOK 1000	2023	2022	2023	2022
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter				
Innbetalinger ved opptak av ny langsiktig gjeld	1 000 000	1 200 154	1 029 755	1 471 125
Innbetalinger ved opptak av ny kortsiktig gjeld	1 595 273	584 437	1 623 041	794 198
Utbetalinger ved nedbetaling av langsiktig gjeld	-492 000	-323 399	-492 000	-550 274
Utbetalinger ved nedbetaling av kortsiktig gjeld	-1 871 270	-203 921	-2 148 756	-362 969
Innbetaling av egenkapital	127	950	15 127	950
Tilbakebetaling av egenkapital	-12 814	-12 177	-12 814	-12 177
Utbetaling av utbytte/bonus	-45 001	-70 500	-45 001	-70 500
Utbetaling av konsernbidrag / utbytte	-21 080	0	-9 828	-7 000
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	**153 235**	1 175 545	**-40 476**	1 263 354
Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	104 590	1 556 694	-111 159	1 637 193
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter ved periodens begynnelse	1 565 269	8 575	1 838 733	201 541
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter ved periodens slutt	**1 669 859**	1 565 269	**1 727 573**	1 838 733

Noter til årsregnskapet

NOTE 1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet består av resultatregnskap, balanse, kontantstrømanalyse og noter. Årsregnskapet er utarbeidet på bakgrunn av de grunnleggende regnskapsprinsipper og i henhold til god regnskapsskikk. Forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn.

Konsernregnskap og konsolidering
Konsernregnskapet presenterer samlet økonomisk stilling, resultat av årets virksomhet og kontantstrømmer for Felleskjøpet Agri SA og datterselskapene. I konsernregnskap inntas selskaper hvor Felleskjøpet Agri SA direkte eller indirekte har bestemmende innflytelse. Bestemmende innflytelse anses normalt å foreligge når mer enn 50 prosent av den stemmeberettigede kapitalen kontrolleres.

Datterselskaper regnskapsføres i konsernregnskapet basert på morselskapets kostpris. Anskaffelseskost tilordnes identifiserte eiendeler og gjeld i datterselskap etter oppkjøpsmetoden. Dette medfører at den bokførte verdien av aksjer og andeler i datterselskaper er eliminert mot egenkapital i datterselskap. Eventuelle mer-/mindreverdier på oppkjøpstidspunktet er henført til de aktuelle eiendeler/gjeldsposter. Merverdier som ikke kan henføres til spesielle balanseposter blir klassifisert som goodwill.

Tilknyttede selskap er selskaper hvor konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll. Det vil normalt foreligge med en eierandel på mellom 20 % og 50 %. Det foretas en særskilt vurdering ved hvert enkelt selskap om det er andre forhold enn eierandel som påvirker innflytelsen. Dette kan for eksempel være en aksjonæravtale.

Tilknyttede selskaper inntas i konsernregnskapet etter egenkapitalmetoden. Dette innebærer at konsernets andel av resultat etter skatt i det tilknyttede selskap resultatføres i konsernregnskapet. Andel av resultat reduseres med fradrag for eventuelle avskrivninger på merverdier som skyldes at kostpris på eierandelen var høyere enn andel av egenkapitalen. Andel resultat tilknyttede selskaper klassifiseres som finanspost. I balansen ligger investeringer i tilknyttede selskaper klassifisert under finansielle anleggsmidler.

Ved innarbeidelse av investeringer i datterselskaper og tilknyttede selskaper hvor årsregnskapet er i utenlandsk valuta, benyttes sluttkurs for omregning av balansen mens gjennomsnittskurs benyttes for resultatregnskapet. Omregningsdifferanser føres direkte mot egenkapitalen.

Transaksjoner med nærstående parter er foretatt til markedsmessige betingelser. Alle vesentlige transaksjoner og mellomværende mellom selskap i konsernet er eliminert.

Datterselskaper og tilknyttede selskaper som inngår i konsernregnskapet fremgår av note 8.

Inntektsføringstidspunkt
Driftsinntektene presenteres etter fradrag for rabatter, merverdiavgift og andre typer offentlige avgifter. Inntekt resultatføres når den er opptjent. Inntektsføring skjer følgelig normalt på leveringstidspunktet ved salg av varer og tjenester.

Kostnadsføringstidspunkt
Utgifter sammenstilles med og kostnadsføres samtidig med de inntekter utgiftene kan henføres til. Utgifter som ikke kan henføres direkte til inntekter, kostnadsføres når de påløper.

Hovedregler for vurdering og klassifiseringer av balanseposter
Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen ett år, klassifiseres som omløpsmidler. Tilsvarende prinsipper legges til grunn for gjeld. Den andel av langsiktig gjeld som forfaller innen et år blir ikke reklassifisert til kortsiktig gjeld og presenteres sammen med øvrig langsiktig gjeld.

EIENDELER

Anleggsmidler
Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi dersom et verdifall ikke forventes å være forbigående. Nedskrivinger blir reversert når grunnlaget for nedskrivingen ikke lenger finnes å være til stede.

Immaterielle eiendeler
Andre immaterielle eiendeler består av identifiserte eiendeler samt goodwill i forbindelse med oppkjøp. Goodwill er differansen mellom kjøpesum og balanseførte verdier i oppkjøpt virksomhet etter at mer- og mindreverdier er henført til materielle og immaterielle eiendeler. Goodwill avskrives over antatt levetid, sannsynliggjort gjennom foreliggende oppkjøpsanalyser og avhengig av hvilke elementer den representerer, dog aldri over 10 år.

Forts. neste side

Note 1 Regnskapsprinsipper forts.

Varige driftsmidler
Varige driftsmidler føres i balansen til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger. Er virkelig verdi av et driftsmiddel lavere enn bokført verdi, og det antas at dette ikke er forbigående, skrives driftsmidlet ned til virkelig verdi. Kostnader ved større utskiftninger og fornyelser som øker driftsmiddelenes levetid vesentlig balanseføres. Avskrivninger er lineære over driftsmiddelenes økonomiske levetid.

Offentlige tilskudd knyttet til SkatteFUNN bokføres som en reduksjon av regnskapspostene SkatteFUNNet vedrører.

Finansielle eiendeler
Datterselskaper, tilknyttede selskaper og andre langsiktige investeringer i aksjer og andeler vurderes etter kostmetoden i selskapsregnskapet. Investeringen vurderes til anskaffelseskost for aksjene med mindre nedskrivning har vært nødvendig. Konsernbidrag til datterselskap, med fradrag for skatt, er ført som økt kostpris for aksjene. Utbytte/konsernbidrag er inntektsført samme år som det er avsatt i datterselskapet/det tilknyttede selskapet.

Når utbytte/konsernbidrag som vesentlig overstiger andel av tilbakeholdt resultat etter kjøpet anses den overskytende del som tilbakebetaling av investert kapital, og fratrekkes investeringens verdi i balansen.

Realiserte gevinster/tap og eventuelle nedskrivinger av investeringene medtas i resultatregnskapet under finansielle poster.

Sikring og sikringsbokføring
Felleskjøpet Agri benytter finansielle derivater til sikring av rentekostnader og fremtidige utbetalinger i valuta knyttet til varekjøp. Sikringsinstrumentene har variert løpetid og er gjenstand for verdiendring over tid.

Det benyttes renteswapper som instrument for kontantstrømsikring av fremtidige sannsynlige rentekostnader.

For deler av sannsynlige fremtidige utbetalinger i valuta knyttet til varekjøp benyttes terminkontrakter som sikringsinstrument. Terminkontraktene behandles som kontantstrømsikring frem til sikringsobjektet er mottatt. Etter at faktura på sikringsobjektet er mottatt benyttes en verdisikring.

Dersom sikringen kvalifiserer for regnskapsmessig sikringsbokføring vil løpende verdiendring av sikringsinstrumentet regnskapsføres direkte mot egenkapitalen. Beløp som føres direkte mot egenkapitalen, resultatføres som varekostnad for terminkontraktene og finans for renteswappene, i den perioden sikringsobjektet påvirker resultatregnskapet. I andre tilfeller, hvor tilstrekkelig sikringsdokumentasjon ikke er på plass, vil verdiendringene regnskapsføres løpende over resultatet som finansinntekt eller -kostnad.

Felleskjøpet Agri har tidligere år ikke utarbeidet sikringsdokumentasjon som medfører sikringsbokføring av renteswapper eller terminkontrakter. For 2023 er det utarbeidet sikringsdokumentasjon for noen valutaterminkontrakter som har blitt gjenstand for sikringsbokføring.

Omløpsmidler
Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.

Varer
Innkjøpte råvarer og ferdigvarer er vurdert til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. For korn tillegges påslag for bearbeidingsverdi. Egenproduserte varer i arbeid og ferdigvarer er vurdert til full tilvirkningskost.

Anleggskontrakter
Inntekter og kostnader på anleggskontrakter resultatføres i takt med fremdriften (løpende avregning). Opptjent kontraktsinntekt på balansedagen er total estimert kontraktsinntekt multiplisert med fullføringsgraden.

Kostnad tilhørende opptjent kontraktsinntekt er total estimert kontraktskostnad multiplisert med fullføringsgraden. Fullføringsgraden estimeres basert på milepæler i kontrakten. Total estimert kontraktskostnad revurderes løpende.

Opptjent ikke fakturert kontraktsinntekt klassifiseres som kundefordring. Eventuelt forskudd fra kunde som overstiger opptjent kontraktsinntekt klassifiseres som forskudd fra kunde under kortsiktig gjeld.

Dersom estimert kontraktsinntekt overstiger estimert kontaktskostnad, gjøres en avsetning for nettokostnaden ved gjenværende kontraktsfestet produksjon.

Fordringer
Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende med fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av fordringene.

Forts. neste side

Note 1 Regnskapsprinsipper forts.

EGENKAPITAL

Medlemskapitalkonto

Samvirkeloven og vedtektene åpner for at deler av overskuddet kan disponeres til medlemmets kapitalkonto. Medlemskapitalkonto føres i balansen under annen opptjent egenkapital.

Medlemskapitalkonto står tilbake for annen gjeld og vil kunne benyttes til å dekke underskudd dersom selskapet ikke har annen fri egenkapital. Det kan gis avkastning (utbytte) på medlemskapitalkonto, basert på selskapets overskudd maksimalt tilsvarende statsobligasjonsrente +3 prosentpoeng. Medlemskapitalkonto utbetales over fem år ved oppsigelse av medlemskap.

GJELD

Kortsiktig og langsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

Pensjon

Felleskjøpet Agri SA har en innskuddspensjonsordning for de ansatte. Sparesatsene er på 5 prosent av lønn mellom 0 og 7,1 G og 8 prosent av lønn mellom 7,1 og 12 G (endring trådte i kraft 1.7.2022, slik at innslag ble fra første krone. Tidligere innslag var ved 1 G). Innbetalinger til innskuddsordningen kostnadsføres fortløpende.

Delvis uføre i Felleskjøpet Agri SA står fremdeles i ytelsesordning. Selskapet har i tillegg en mindre ytelsesbasert ordning i Statens Pensjonskasse. De ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om antall opptjeningsår, diskonteringsrente, fremtidig avkastning på pensjonsmidler, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden og aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang etc. Pensjonsmidlene vurderes til virkelig verdi.

I Felleskjøpet Agri SA sine datterselskaper er det både ytelsesbaserte ordninger og innskuddsordninger.

Felleskjøpet Agri SA og enkelte av datterselskapene har en AFP-ordning for sine ansatte. Ordningen er å anse som en ytelsesbasert flerforetaksordning, men skal inntil videre regnskapsføres som en innskuddsordning.

Ved oppgjør av ytelsesordning resultatføres balanseførte pensjonsmidler og -forpliktelse. Ved endring av regnskapsprinsipp føres effekten av prinsippendringen direkte mot egenkapitalen.

Usikre forpliktelser

Usikre forpliktelser blir regnskapsført dersom det er sannsynlighetsovervekt for at de kommer til oppgjør. Beste estimat benyttes ved beregning av oppgjørsverdi. De usikre forpliktelsene er klassifisert som langsiktig gjeld.

Innlånsordning

Felleskjøpet Agri SA har innlånsordning for medlemmer, ansatte og organisasjoner innen landbruket. Rente på innskuddene i ordningen er knyttet opp mot lånerenten for Felleskjøpet Agri SA. Etter som det ikke er avtalt tidspunkt for tilbakebetaling, inngår ordningen i kortsiktig gjeld.

Skatt

Utsatt skatt beregnes på bakgrunn av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende forskjeller vurderes mot hverandre innenfor samme tidsintervall.

ANNET

Valuta

Gjeld og innskudd i utenlandsk valuta er vurdert til kurs ved regnskapsårets slutt. Kursgevinster og kurstap knyttet til transaksjoner i utenlandsk valuta føres som finansinntekt og finanskostnad.

Kontantstrømanalyse

Kontantstrømanalysen utarbeides etter den indirekte metoden. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter, bankinnskudd og andre kortsiktige, likvide plasseringer.

Leasing

Leieavtaler klassifiseres som finansiell eller operasjonell i samsvar med avtalens reelle innhold. Driftsmidler som leies på betingelser som i det vesentlige overfører økonomiske rettigheter og forpliktelser til selskapet vil bli håndtert etter reglene om finansiell leasing. Operasjonell leasing kostnadsføres løpende, og klassifiseres som ordinær driftskostnad.

Prinsippendringer

Ved prinsippendringer føres effektene fra tidligere regnskapsår direkte mot egenkapitalen. For å sikre sammenlignbarhet vil fjorårstall omarbeides til nytt regnskapsprinsipp.

Der ikke annet er presisert, er alle tall i 1 000 kroner. Felleskjøpet Agri SA omtales av praktiske årsaker som FKA i regnskapet.

NOTE 2 SEGMENTINFORMASJON

Konsernets resultat fordelt på rapporteringsenheter

2023	FKA	Cernova	Granngården	Øvrige*	Konsern
Driftsinntekter	15 073 436	2 606 244	2 665 545	188 028	20 533 252
Vareforbruk	-11 146 113	-1 196 123	-1 665 437	350 075	-13 657 598
Frakter ved salg	-500 918	-235 051	-18 143	-112 544	-866 655
Personalkostnader	-1 831 882	-586 148	-417 179	-253 945	-3 089 155
Ordinære avskrivninger	-209 269	-98 800	-50 081	-79 122	-437 273
Andre driftskostnader/tap på fordringer	-1 199 727	-401 129	-431 811	-64 202	-2 096 868
Driftsresultat	**185 526**	**88 992**	**82 895**	**28 290**	**385 703**
Finansposter	-143 035	-50 599	1 649	-174 846	-366 830
Andel resultat tilknyttede selskaper	0	51 004	0	-24 830	26 174
Resultat før skatt	**42 491**	**89 398**	**84 544**	**-171 386**	**45 047**

*Øvrige består av Agri Eiendom, Nelson Garden, porteføljeselskaper og konsernposteringer

2022	FKA	Cernova	Granngården	Øvrige*	Konsern
Driftsinntekter	15 043 051	2 444 875	2 498 905	225 506	20 212 337
Vareforbruk	-11 273 811	-1 146 217	-1 567 937	387 212	-13 600 754
Frakter ved salg	-507 761	-225 913	-18 512	-146 395	-898 580
Personalkostnader	-1 694 118	-539 883	-397 879	-257 462	-2 889 343
Ordinære avskrivninger	-194 250	-95 267	-39 520	-132 882	-461 919
Andre driftskostnader/tap på fordringer	-1 012 424	-375 235	-418 227	-101 311	-1 907 197
Driftsresultat	**360 687**	**62 360**	**56 830**	**-25 333**	**454 545**
Finansposter	-43 459	-22 202	-1 471	21 271	-45 860
Andel resultat tilknyttede selskaper	0	15 675	0	-4 399	11 276
Resultat før skatt	**317 228**	**55 834**	**55 359**	**-8 460**	**419 961**

*Øvrige består av Agri Eiendom, Nelson Garden, porteføljeselskaper og konsernposteringer

Forts. neste side

Note 2 forts.

Konsernets driftsinntekter fordelt på virksomhetsområder

	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Landbruk	8 582 805	8 771 952	9 216 313	9 394 148
Detaljhandel Norden	3 379 679	3 394 940	6 045 145	5 905 057
Maskin	3 058 797	2 745 812	3 160 552	2 869 038
Mølle- og bakerivirksomhet	0	0	2 516 515	2 110 279
Eiendom	28 943	30 964	60 471	57 570
Øvrige*	23 210	99 383	-465 744	-123 755
Sum driftsinntekter	**15 073 436**	15 043 051	**20 533 252**	20 212 337

*Øvrige består av Nelson Garden, porteføljeselskaper og konsernposteringer

Konsernets driftsinntekter fordelt på geografi

2023	Norge	Sverige	Danmark	Finland	Tyskland	Konsern
Driftsinntekter	17 175 291	3 259 427	63 418	32 348	2 769	20 533 252

2022	Norge	Sverige	Danmark	Finland	Tyskland	Konsern
Driftsinntekter	17 050 874	3 065 234	63 970	32 259	0	20 212 337

Driftsinntekter i Felleskjøpet Agri SA er i all hovedsak i Norge.

NOTE 3 PERSONALKOSTNADER

	FKA 2023	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Lønninger, inkl. styret	1 406 397	1 312 545	2 335 231	2 207 651
Arbeidsgiveravgift	214 296	181 900	433 067	374 754
Pensjonskostnader	103 214	97 866	159 344	156 580
Annen personalkostnad	107 975	101 808	161 513	150 357
Sum personalkostnader	**1 831 882**	1 694 118	**3 089 155**	2 889 343

Felleskjøpet Agri SA har en innskuddspensjonsordning for de ansatte. Sparesatsene er på 5 prosent av lønn mellom 0 og 7,1 G og 8 prosent av lønn mellom 7,1 og 12 G. Innbetalinger til innskuddsordningen kostnadsføres fortløpende. Delvis uføre i Felleskjøpet Agri SA står fremdeles i en ytelsesordning. Selskapet har i tillegg en mindre ytelsesbasert ordning i Statens Pensjonskasse.
De ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om antall opptjeningsår, diskonteringsrente, fremtidig avkastning på pensjonsmidler, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden og aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang etc. Pensjonsmidlene vurderes til virkelig verdi.

I Felleskjøpet Agri SA sine datterselskaper er det både ytelsesbaserte ordninger og innskuddsordninger.

Felleskjøpet Agri SA og enkelte av datterselskapene har AFP-ordning for sine ansatte. Ordningen er å anse som en ytelsesbasert flerforetaksordning, men skal inntil videre regnskapsføres som en innskuddsordning.

	FKA 2023	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Beregnede pensjonsforpliktelser	108 196	106 623	364 681	355 240
Netto balanseført pensjonsforpliktelse	**108 196**	106 623	**364 681**	355 240
Netto pensjonskostnad ytelsesordninger	7 839	18 893	23 527	36 056
Pensjonskostnad innskuddsordninger	71 917	58 974	110 679	92 449
AFP-ordninger	23 458	20 000	25 138	28 076
Total pensjonskostnad	**103 214**	97 866	**159 344**	156 580

Forts. neste side

Note 3 forts.

ØKONOMISKE FORUTSETNINGER

(Ytelsesordninger)

	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Diskonteringsrente	3,10 %	3,00 %	3,10 - 3,90 %	3,00 - 3,70 %
Forventet lønnsregulering	3,50 %	3,50 %	2,10 - 3,75 %	3,50 - 3,80 %
Forventet pensjonsregulering	3,25 %	3,00 %	2,10 - 3,25 %	1,70 - 3,00 %
Avkastning ved plassering i livselskap	4,80 %	4,70 %	4,80 - 4,90 %	4,70 - 4,90 %

Det er benyttet dødelighetstabell K 2013 ved beregning av pensjonskostnad og forpliktelse.

Felleskjøpet Agri SA pr. 31.12.23:	Antall ansatte: 1 943*	Antall årsverk: 1 847
Tilsvarende tall for 2022:	Antall ansatte: 1 909	Antall årsverk: 1 792
Felleskjøpet Agri konsern pr. 31.12.23:	Antall ansatte: 4 301	Antall årsverk: 3 607
Tilsvarende tall for 2022:	Antall ansatte: 4 218	Antall årsverk: 3 548

* Antallet inkluderer ikke lærlinger, ansatte i varig tilrettelegging fra NAV, ansatte i rehabilitering og ansatte som gjennomfører førstegangstjenesten.

GODTGJØRELSER TIL LEDENDE ANSATTE	Svenn Ivar Fure Konsernsjef
Lønn	4 345
Bonus (utbetales i 2024)	728
Andre avgiftspliktige ytelser	192
Pensjonskostnader	610
Sum	**5 875**

Avtaleforhold konsernsjef

Det er gjensidig oppsigelsestid på seks måneder. Dersom selskapet velger å bringe arbeidsforholdet til opphør, er det avtalt ni måneder etterlønn tilsvarende ordinær fastlønn. I tillegg til å delta i selskapets ordinære pensjonsordning, har konsernsjefen en innskuddspensjon på lønn over 12 G. Satsen på denne er 18 prosent. Konsernsjefen har en bonusordning på inntil 20 prosent av fastlønn. Kriterier for bonus fastsettes av styret årlig.

Forts. neste side

Note 3 forts.

Konsernsjefens bonusoppnåelse i 2023
Målsetningene for 2023 var basert på økonomiske og finansielle strekkmål, forbedring av HMS-resultat, bærerkaftresultat, utvikling i markedsandeler og oppnåelse av milepæler i ulike prosjekter. Total måloppnåelse ble 98 prosent. Dette kvalifiserer til 85 prosent av maks bonus, tilsvarende 17 prosent av fastlønn.

Det er i 2023 utbetalt 3,4 millioner kroner i godtgjørelse til styrets medlemmer. I tillegg kommer ordinære lønnsutbetalinger til ansattevalgte styremedlemmer.

Revisor	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Lovpålagt revisjon	2 992	2 744	7 763	7 539
Andre attestasjonstjenester	175	65	216	389
Skatterådgivning	0	40	244	352
Andre tjenester	37	1 458	1 101	2 716
Sum	**3 204**	4 307	**9 325**	10 996

NOTE 4 VARIGE DRIFTSMIDLER OG ANDRE IMMATERIELLE EIENDELER

FKA	Tomter	Bygninger mv	Maskinelle anlegg	Anlegg u/ utførelse*	Annet driftsløsøre	Goodwill	Andre immaterielle eiendeler**	Sum
Anskaffelseskost pr. 1.1.	55 845	1 867 548	1 302 154	524 614	851 880	19 621	352 382	4 974 044
Tilgang	0	0	0	189 460	101 937	0	0	291 397
Kassert	0	0	0	0	-1 000	0	0	-1 000
Salg (periodens avgang til kostpris)	-5	-5 499	-1 081	0	-33 667	0	0	-40 252
Andre endringer i anskaffelseskost	0	115 550	19 960	-219 761	0	0	83 251	-1 000
Anskaffelseskost 31.12.	**55 840**	**1 977 599**	**1 321 033**	**494 313**	**919 150**	**19 621**	**435 633**	**5 223 189**
Benyttet avskrivningssats	0 %	2-4 %	15 %		15-33 %	10-20 %	0-10 %	
Akkumulert avskrivning 1.1.	0	1 117 197	972 270	0	712 568	17 637	106 772	2 926 444
Årets avskrivning	0	60 937	45 667	0	62 510	340	39 815	209 269
Nedskrivning	0	0	0	0	0	0	0	0
Kassert	0	0	0	0	-1 000	0	0	-1 000
Salg (akk. avskrivning solgt)	0	-3 192	-368	0	-32 284	0	0	-35 844
Akkumulert avskrivning og nedskrivning pr. 31.12.	**0**	**1 174 942**	**1 017 569**	**0**	**741 795**	**17 977**	**146 587**	**3 098 869**
Netto bokført verdi 31.12	**55 840**	**802 657**	**303 464**	**494 313**	**177 355**	**1 644**	**289 046**	**2 124 320**
Gevinst/tap på salg i 2023	**1 391**	**3 591**	**-712**	**0**	**201**	**0**	**0**	**4 471**

* Av anlegg under utførelse gjelder 120 millioner kroner av tilgangene prosjekt Forsprang som er utvikling av ERP-system. Totalt sett er anlegg under utførelse knyttet til Forprang 279 millioner kroner.

** Deler av Forsprang er tatt i bruk og 235 millioner kroner av andre immaterielle eiendeler er knyttet til Forsprang.

Forts. neste side

Note 4 forts.

KONSERN	Tomter	Bygninger mv	Maskinelle anlegg	Anlegg u/ utførelse*	Annet driftsløsøre	Goodwill	Andre immaterielle eiendeler**	Sum
Anskaffelseskost pr. 1.1.	249 468	2 937 965	2 764 933	638 062	1 284 376	243 246	860 516	8 978 565
Tilgang	22 290	39 743	320 150	317 908	120 325		13 929	834 344
Kassert	0	0	0	0	-4 353	0	-1 672	-6 024
Salg (periodens avgang til kostpris)	-2 054	-7 953	-132 405	0	-35 296	0	0	-177 708
Andre endringer i anskaffelseskost	3 357	127 872	64 867	-255 510	38 072	100 497	168 410	247 565
Anskaffelseskost pr. 31.12.	**273 060**	**3 097 628**	**3 017 544**	**700 459**	**1 403 125**	**343 742**	**1 041 183**	**9 876 741**
Benyttet avskrivningssats	0 %	2-4 %	15 %	0 %	15-33 %	10-20 %	0-10 %	
Akkumulert avskrivning 1.1.	93	1 392 392	2 021 771	0	996 897	124 651	313 174	4 848 979
Årets avskrivning	1 714	109 778	133 491	0	91 310	33 881	65 099	435 273
Nedskrivning	170	1 830	0	0	0	0	0	2 000
Kassert	0	0	0	0	-4 338	0	-1 672	-6 010
Salg (akk. avskrivning solgt)	0	-4 534	-819	0	-33 163	0	0	-38 516
Andre endringer i akk. avskrivning	5 321	20 026	12 427	0	37 532	93 530	66 156	234 992
Akkumulert avskrivning og nedskrivning pr. 31.12.	**7 298**	**1 519 493**	**2 166 870**	**0**	**1 088 238**	**252 062**	**442 757**	**5 476 718**
Netto bokført verdi 31.12	**265 762**	**1 578 135**	**850 674**	**700 459**	**314 887**	**91 681**	**598 425**	**4 400 023**
Gevinst/tap på salg i 2023	**1 391**	**10 979**	**2 241**		**420**			**15 031**

* Av anlegg under utførelse gjelder 213 millioner kroner av tilgangene prosjekt Forsprang og Växtkraft som er utvikling av ERP-system for mor og Granngården. Totalt sett er anlegg under utførelse knyttet til Forprang og Växtkraft på 406 millioner kroner.
** Deler av Forsprang er tatt i bruk og 235 millioner kroner av andre immaterielle eiendeler er knyttet til Forsprang.

BOKFØRT GOODWILL OG IMMATERIELLE EIENDELER I KONSERNREGNSKAPET

FKA		Granngården		Cernova		Øvrige	
Goodwill	1 643	Goodwill	17 155	Goodwill Baker Brun	43 494	Goodwill NORGRO AS	2 750
Varemerke	833	Varemerke	158 289	Varemerke Baker Brun	27 508	Goodwill SW Horto AB	1 322
ERP-system og annen programvare	288 212	ERP-system og annen programvare	17 016	Varemerke Norgesmøllene	4 800	Goodwill Nelson Garden	25 316
		Kundeklubb	3 063	Lisenser og programvare	13 769	Varemerke og andre rettigheter Nelson Garden	79 256
		Kundekontrakter og -relasjoner	436			Lisenser SW Horto AB	5 242
Sum	**290 689**		**195 959**		**89 572**		**113 886**

Forts. neste side

Note 4 forts.

FKA

Oversikt operasjonell og finansiell leasing	Årlig operasjonell leie	Årlig finansiell leie	Balanseført verdi
Eiendom (tomter/bygninger/lokaler)	245 005	0	0
Maskiner og utstyr	11 423	0	0
Annet driftsløsøre	17 642	0	0
Sum	**274 070**	**0**	**0**

KONSERN

Oversikt operasjonell og finansiell leasing	Årlig operasjonell leie	Årlig finansiell leie	Balanseført verdi
Eiendom (tomter/bygninger/lokaler)	508 537	1 602	0
Maskiner og utstyr	37 184	27 400	239 721
Annet driftsløsøre	21 187	0	0
Sum	**566 907**	**29 002**	**239 721**

NOTE 5 KUNDEFORDRINGER OG ANDRE KORTSIKTIGE FORDRINGER

	FKA 2023	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Kundefordringer	1 404 515	1 606 206	1 612 300	1 742 270
Avsatt til tap på kundefordringer	-8 195	-7 364	-17 192	-14 399
Bokførte kundefordringer	1 396 320	1 598 842	1 595 108	1 727 871
Andre kortsiktige fordringer	220 071	146 842	409 516	378 571
Fordringer konsernselskaper	285 428	152 882		
Sum fordringer	**1 901 820**	1 898 565	**2 004 624**	2 106 442

	FKA **2023**	FKA 2022	KONSERN **2023**	KONSERN 2022
Konstaterte tap på fordringer	**-1 841**	-649	**-4 623**	-2 161

NOTE 6 FINANSINNTEKTER OG FINANSKOSTNADER

FINANSINNTEKTER	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Aksjeutbytte	148 929	17 593	2 720	4 859
Renter datterselskap	36 369	26 221	0	0
Andre renteinntekter	27 838	58 784	45 024	78 198
Agiovinning	68 401	59 131	76 583	73 250
Verdiendring finansielle instrumenter	16 188	112 530	16 188	112 530
Andre finansinntekter	9 721	0	10 864	0
Sum finansinntekter	**307 445**	274 259	**151 378**	268 837

FINANSKOSTNADER	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Rentekostnader	233 329	148 727	284 392	184 965
Agiotap	87 904	64 596	101 729	79 761
Andre finanskostnader	30 829	104 395	59 481	32 298
Verdiendring finansielle instrumenter	9 924	0	9 925	0
Nedskrivning av finansielle eiendeler	88 493	0	62 681	17 673
Sum finanskostnader	**450 480**	317 718	**518 208**	314 698

Valutaterminkontrakter	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Sikringsbokføring	-386	0	-386	0
Virkelig verdi over resultatet	-5 446	4 479	-5 446	4 479
Sum virkelig verdi (forpliktelse)	**-5 832**	4 479	**-5 832**	4 479

Virkelig verdi av valutaterminkontrakter er beregnet av konsernets bankforbindelse, og utgjør den diskonterte forskjellen mellom den avtalte terminkursen og terminkursen pr. 31.12 for en terminkontrakt med tilsvarende løpetid. Samtlige terminkontrakter utløper i løpet av neste regnskapsår.

For valutaterminkontrakter som anses å redusere valutarisikoen effektivt og har tilstrekkelig sikringsdokumentasjon, benyttes sikringsbokføring. Beløpet for sikring, med fradrag for skatt, har motpost i annen egenkapital. Andre valutaterminkontrakter bokføres med motpost i resultatet. Selskapet hadde ingen instrumenter som var gjenstand for sikringsbokføring i 2022, men har fått 12 valutaterminkontrakter med sikringsbokføring pr. 31.12.2023.

NOTE 7 SKATT

Betalbar skatt fremkommer slik	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Ordinært resultat før skatt	**42 491**	317 227	**45 047**	419 961
Permanente forskjeller	18 865	47 285	49 695	-38 508
Andel resultat fra tilknyttede selskaper	0	0	-26 174	-11 276
Gevinst/tap ved salg av aksjer	-5 755	61 229	6 016	60 930
Nedskrivning aksjer/lån	88 043	5 227	62 231	5 227
Mottatt utbytte	-127 268	-17 043	-2 504	-17 043
Andre skattefrie/-pliktig inntekter/kostnader*	-17 688	0	-11 237	29 430
Endring midlertidige forskjeller	11 076	-174 452	29 114	-112 601
Underskudd til fremføring	477	0	19 199	7 924
Fradrag avsatt bonus og utbetalt medlemskapital	0	-56 652	0	-56 652
Egenkapitalposter med skatteeffekt	-10 243	0	-18 136	0
Grunnlag betalbar skatt	0	182 821	153 250	287 393
Betalbar skatt på årets resultat	0	40 221	**33 732**	62 626

Årets skattekostnad fremkommer slik	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Betalbar skatt på årets resultat	0	40 221	33 732	62 626
Betalbar formuesskatt 0,3 %	13 000	6 851	13 000	6 851
Endring utsatt skattefordel	-2 650	38 379	-9 164	40 288
Avregning betalbar skatt tidligere år	5 328	-490	7 471	-529
Endringer som ikke føres over resultatet	2 253	0	3 990	0
Årets totale skattekostnad	**17 931**	84 961	**49 029**	109 237

Forts. neste side

Note 7 forts.

Avstemming fra nominell til faktisk skattesats	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Resultat før skatt	42 491	317 227	45 047	419 961
Forventet inntektsskatt 22 %	**9 348**	69 790	**9 910**	92 391
Permanente forskjeller	2 884	10 403	12 119	-8 686
Avsatt bonus og utbetalt medlemskapital*	0	-12 463	0	-12 463
Nedskrivning finansielle eiendeler	19 370	1 150	13 691	1 150
Mottatt utbytte	-27 999	-3 749	-551	-3 749
Andre poster	-3 891	12 980	-2 472	32 021
Andel resultat fra tilknyttede selskaper	0	0	-5 758	-2 481
Endring permanente forskjeller tidligere år	5 220	0	5 101	176
Endringer som ikke føres over resultatet	0	0	3 989	0
Endring av vurdering utsatt skattefordel	0	0	0	4 026
Formuesskatt	13 000	6 851	13 000	6 851
Skattekostnad	**17 931**	84 961	**49 029**	109 237

Betalbar skatt i balansen fremkommer slik	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Betalbar skatt på årets resultat	0	40 221	33 732	62 626
Redusert betalbar skatt fra SkatteFUNN	0	0	-650	-490
Betalbar formuesskatt	13 000	6 851	13 000	6 851
Betalt forskuddsskatt utenlandske selskaper	0	0	-15 601	0
Øvrige poster	0	0	-3 918	23 186
Sum betalbar skatt	**13 000**	47 072	**26 564**	92 173

Forts. neste side

Note 7 forts.

Spesifikasjon av grunnlag for utsatt skattefordel	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Fordringer	9 425	12 694	16 783	16 058
Varebeholdning	77 082	70 760	80 123	58 962
Driftsmidler	41 709	41 850	82 256	78 885
Gevinst- og tapskonto	-3 981	296	-20 000	-12 557
Pensjonsmidler/-forpliktelse	108 196	106 623	199 414	192 705
Avsetninger	92 548	81 184	70 089	68 611
Sum midlertidige forskjeller	**324 978**	313 407	**428 666**	402 664
Underskudd til fremføring	477	0	161 544	94 444
Grunnlag utsatt skattefordel	**325 455**	313 407	**590 210**	497 108
Beregnet utsatt skattefordel	71 600	68 950	130 330	109 363
Ikke balanseført utsatt skattefordel	0	0	8 336	0
Balanseført utsatt skattefordel	**71 600**	68 950	**121 994**	109 363

Spesifikasjon av grunnlag for utsatt skatt	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Driftsmidler	0	0	234 344	366 055
Pensjonsmidler/-forpliktelse	0	0	-169 502	75 484
Avsetninger	0	0	38 139	0
Sum midlertidige forskjeller	**0**	0	**102 981**	441 539
Underskudd til fremføring	0	0	0	0
Grunnlag utsatt skatt	**0**	0	**102 981**	441 539
Beregnet utsatt skattefordel	0	0	22 536	94 086
Ikke balanseført utsatt skattefordel	0	0	0	0
Balanseført utsatt skatt	**0**	0	**22 536**	94 086

*Avsatt avkastning på medlemskapitalen for 2023 gir ikke skattemessig fradrag da morselskapet har negativ skattemessig næringsinntekt.

**Av utsatt skatt forpliktelse fra 2022 er 79 792 reklassifisert til egenkapital gjennom GAAP-konvertering av utenlandske datterselskaper i 2023.

NOTE 8 AKSJER/ANDELER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTEDE SELSKAPER

	Forretnings-adresse	Eierandel/ stemme-andel	Forel. res. e. skatt 2023	Egenkapital 2023	Andel egenkapital 2023	**Bokført verdi 2023**	Bokført verdi 2022
Datterselskaper direkte eiet av FKA							
Granngården AB	Malmö	100,00 %	70 344	280 107	280 107	290 123	290 123
Nelson Garden Holding AS*	Lillestrøm	89,67 %	-21 599	117 525	105 385	80 224	89 469
Agri Eiendom AS*	Lillestrøm	100,00 %	20 470	322 126	322 126	66 829	66 709
NORGRO AS	Hamar	80,00 %	-12 628	41 450	33 160	28 471	28 471
Labb AS	Trondheim	100,00 %	704	39 076	39 076	24 435	24 405
Namdal Kornsilo og Mølle AS	Overhalla	93,30 %	4 124	46 096	43 008	12 129	12 129
Grønt Maskin AS*	Rygge	100,00 %	-11 850	-4 523	-4 523	10 551	0
Felleskjøpet Fôrutvikling AS	Trondheim	66,00 %	584	8 696	5 739	7 970	7 970
U.Reist AS	Nesoddtangen	51,00 %	353	7 895	4 026	7 286	7 286
FK Maskinutleie AS	Lillestrøm	100,00 %	-572	481	481	3 162	42
Europet GMBH	Flensburg	100,00 %	84	714	714	250	250
Cernova AS*	Bergen	66,00 %	77 994	615 920	406 508	132	132
SW Horto AB*	Hammenhög	100,00 %	8 829	41 869	41 869	0	0
Dyresept AS**	Bergen	0	0	0	0	0	30
Sum investeringer i datterselskaper						**531 562**	527 016

* Selskapene er morselskaper i underkonsern og foreløpig resultat og egenkapitalen i noten er konserntall

** Selskapet er fusjonert inn i Labb AS

Forts. neste side

Note 8 forts.

Datterselskaper eiet av datterselskaper som inngår i konsernregnskapet

Agri Eiendom AS (100 %)	Cernova AS (66 %)	Nelson Garden Holding AS (89,67 %)
AE Bodø AS (100 %)	Norgesmøllene AS (100 %)	Nordic Garden AS (100 %)
AE Finnsnes AS (100 %)	Cernova Industri AS (100 %)	Andøytorv AS (80 %)
AE Namsos AS (100 %)	Opus Ingredients AS (66 %)	Nelson Garden AB (100 %)
AE Tunga AS (100 %)	Cernova Trading AS (100 %)	Nelson Garden A/S (100 %)
Agri Eiendom Buvika AS (100 %)	Norgesbakeriene Holding AS (100 %)	Albertines A/S (100 %)
Agri Eiendom Stavanger AS (100 %)	Stormøllen AS (100 %)	Nelson Garden AS (100 %)
Dyrskuevegen 8 AS (100 %)	Mesterbakeren Holding AS (100 %)	Nelson Garden Oy (100 %)
Dyrskuevegen 12 AS (100 %)	Mesterbakeren AS (100 %)	Nelson Logistic AB (100 %)
Gjellebekkstubben 6 AS (100 %)	Baker Brun Holding AS (75 %)	
Gullåker AB (100 %)	Baker Brun AS (75 %)	
	Baker Brun Produksjon AS (75 %)	
	Norsk Havredrikk AS (75 %)	
	Hardanger Bakeri AS (75 %)	

Labb AS (100 %)	SW Horto AB (100 %)	Grønt Maskin AS (100 %)	Felleskjøpet Fôrutvikling AS (66 %)
AgriPet AB (100 %)	SW Horto A/S (100 %)	RJ Maskiner AB (100 %)	Norimun AS (64,26 %)

Forts. neste side

Note 8 forts.

	Forretningsadresse	Eierandel/ stemmeandel	Bokført verdi 2022	Tilgang/avgang	Mottatt utbytte	Resultatandel*	Andre endringer	**Bokført verdi 2023**
Tilknyttede selskaper bokført etter egenkapitalmetoden i konsern								
Esbjerg Havnesilo A/S	Esbjerg	50,00 %	239 830	0	-14 155	39 116	14 160	278 951
Skånemøllan AB	Skåne	21,12 %	56 238	0	-3 307	1 887	5 302	60 120
Nærbakst AS	Tønsberg	49,00 %	43 173	0	0	11 090	0	54 263
Mimiro Holding AS	Ski	37,72 %	61 656	0	0	-21 484	0	40 172
Graminor AS	Hamar	36,70 %	28 304	0	0	367	427	29 098
Edgars Bakeri AS	Kristiansand	49,00 %	27 818	0	0	576	0	28 394
Østfold Kornmagasin AS	Sarpsborg	50,00 %	16 545	0	0	503	0	17 048
Toten Holding AS	Østre Toten	50,00 %	6 136	0	0	1 930	0	8 066
Agrol AS	Oslo	50,00 %	5 840	0	0	1 418	0	7 258
Halla Petfood AB	Skara	49,94 %	0	9 936	0	-3 099	0	6 837
Bioco AS	Oslo	50,00 %	2 729	10 000	0	-5 980	0	6 749
Mel-Compagniet ApS	Danmark	17,70 %	3 530	0	0	1 626	0	5 156
Nordic Marine Solutions AS	Oslo	32,00 %	4 164	0	0	192	348	4 704
Sagaplant AS	Akkerhaugen	25,00 %	3 065	0	0	614	0	3 679
AE Brekstad AS	Lillestrøm	50,00 %	3 365	0	0	37	0	3 402
AE Tynset AS	Tynset	50,00 %	2 901	0	0	417	0	3 318
Kimen Såvarelaboratoriet AS	Ås	34,00 %	3 279	0	0	-62	56	3 273
Agrikjøp AS	Oslo	21,00 %	3 622	0	-1 218	819	0	3 223
Postvegen 11 AS	Ålesund	50,00 %	3 786	0		-1 150	0	2 636
Vekstmiljø AS	Sandnes	20,00 %	2 242	0	-400	421	0	2 264
Furene Eiendom AS	Lillestrøm	50,00 %	1 428	0	0	404	0	1 832
Jordfabrikken AS	Innherred	50,00 %	1 005	0	0	0	0	1 005
Steinkjer Havnelager A/S	Steinkjer	26,00 %	729	0	-22	216	0	923
European Agri Trade A/S	Aarhus	39,00 %	406	0	0	42	0	448
Norifish AS	Bremnes	25,60 %	0	644	0	-534	0	110
Fruens Handel Invest AS	Kristiansand	0,00 %	22 287	-14 849	-8 923	1 484	0	0
Fruens Holding AS	Kristiansand	35,00 %	0	0	0	255	-255	0
Bakst Holding AS	Mo	45,00 %	13 055	0	0	-4 915	-8 140	0
Bakehuset Nord-Norge Holding AS	Tromsø	36,00 %	16	0	0	-16	0	0
Sum investeringer i tilknyttede selskaper			**557 150**	**5 731**	**-28 025**	**26 174**	**11 898**	**572 929**

* Resultatandel er redusert med avskrivninger av goodwill og merverdier, samt nedskrivninger.

Forts. neste side

Note 8 forts.

	Forretningsadresse	Eierandel/stemmeandel	**Bokført verdi 2023**	Bokført verdi 2022
Tilknyttede selskaper bokført etter kostmetoden i FKA				
Mimiro AS	Ski	37,72 %	53 000	78 813
Biogo AS	Oslo	50,00 %	40 000	30 000
Østfold Kornmagasin AS	Sarpsborg	50,00 %	16 944	16 944
Halla Petfood AB	Skara	49,94 %	9 936	
Kimen Såvarelaboratoriet AS	Ås	34,00 %	2 720	2 720
Agrol AS	Oslo	50,00 %	1 421	1 421
Agrikjøp AS	Oslo	21,00 %	1 064	1 064
Graminor AS	Hamar	36,70 %	350	350
European Agri Trade A/S	Aarhus	39,00 %	196	196
Nordic Marine Solutions AS	Oslo	32,00 %	190	190
Sum investeringer i tilknyttede selskaper - FKA (kostmetoden)			**125 821**	131 697

NOTE 9 VARER

SPESIFIKASJON	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Råvarer	389 130	340 815	547 176	516 753
Korn	629 955	947 265	800 291	1 078 882
Varer under tilvirkning/egenproduserte ferdigvarer	273 628	204 720	362 190	278 349
Handelsvarer	1 740 966	1 600 684	2 494 432	2 418 960
Sum varer	**3 033 679**	3 093 484	**4 204 090**	4 292 944
Kostpris varebeholdning	3 110 760	3 191 658	4 339 866	4 460 510
Nedskrevet for prisfallsrisiko og ukurans	77 082	98 174	135 777	167 565
Sum varer	**3 033 679**	3 093 484	**4 204 090**	4 292 944

NOTE 10 EGENKAPITAL

Morselskapet

	Andelskapital	Medlemskapital-konto	Annen egenkapital	SUM
Egenkapital 1.1.	14 882	215 482	2 677 238	**2 907 602**
Endring innbetalt selskapskapital/aksjekapital	127	0	0	127
Estimatavvik pensjon mot egenkapital (netto etter skatt)	0	0	-7 689	-7 689
Verdiendring derivater mot egenkapital (netto etter skatt)	0	0	-301	-301
Årets resultat	0	0	24 560	24 560
Andre endringer	0	-12 814	496	-12 318
Avsatt etterbetaling/avkastning medlemskapitalkonto	0	0	-7 560	-7 560
Egenkapital 31.12.	15 009	202 668	2 686 744	**2 904 421**

Konsernet

	Andelskapital	Medlemskapital-konto	Annen egenkapital	Minoritetens andel	SUM
Egenkapital 1.1.	14 882	215 482	3 537 983	259 831	**4 028 178**
Endring innbetalt selskapskapital/aksjekapital	127	0	0	0	**127**
Utbytte til minoritet	0	0	0	-10 278	**-10 278**
Transaksjoner med minoritet	0	0	3 838	4 162	**8 000**
Omregningsdifferanser	0	0	50 565	0	**50 565**
Estimatavvik pensjon mot egenkapital (netto etter skatt)	0	0	-8 570	0	**-8 570**
Verdiendring derivater mot egenkapital (netto etter skatt)	0	0	-301	0	**-301**
Andre endringer	0	-12 814	85 950	-41 875	**31 261**
Årets resultat	0	0	-25 404	21 421	**-3 982**
Avsatt etterbetaling/avkastning medlemskapitalkonto	0	0	-7 560	0	**-7 560**
Egenkapital 31.12.	15 009	202 668	3 636 500	233 262	**4 087 439**

NOTE 11 VERDIPAPIRGJELD OG ANNEN RENTEBÆRENDE GJELD

VERDIPAPIRGJELD	FKA 2023	FKA 2022			
Felleskjøpet Agri SA har utstedt følgende obligasjoner			Opptaksår	Valuta	Forfall
NO 0010706005 - Fast rente	322 677	324 511	2014	NOK	2026
NO 0010850274 - Flytende rente	295 000	563 000	2019	NOK	2024
NO 0010915374 - Flytende rente	650 000	650 000	2020	NOK	2025
NO 0011202194 - Flytende rente	300 000	300 000	2022	NOK	2026
NO 0012496761 - Flytende rente	276 000	500 000	2022	NOK	2025
NO 0012707563 - Flytende rente	400 000	400 000	2022	NOK	2027
NO 0012916180 - Flytende rente	200 000	0	2023	NOK	2028
NO 0012916222 - Flytende rente	300 000	0	2023	NOK	2028
NO 0013030114 - Flytende rente	250 000	0	2023	NOK	2028
NO 0013030106 - Flytende rente	250 000	0	2023	NOK	2026
Sum verdipapirgjeld	**3 243 677**	2 737 511			
Sertifikatlån fast rente opptil 6 mnd. løpetid	250 000	500 000			

Verdipapirgjeld har krav til egenkapitalandel på minimum 25 %

LANGSIKTIGE LÅN	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Gjeld til kredittinstitusjoner	**0**	0	**315 265**	285 511

ÅR	2024	2025	2026	2027	2028	Senere	Sum
Forfallstruktur langsiktig gjeld konsern	346 509	970 970	916 286	441 404	787 176	96 599	**3 558 943**

Forts. neste side

Note 11 forts.

TREKKFASILITETER

Felleskjøpet Agri SA har tre bilaterale trekkfasiliteter på til sammen 1,5 milliarder kroner der alle er ubenyttet pr. 31.12.2023. I tillegg har Cernova en trekkfasilitet på 100 millioner kroner som også var ubenyttet pr. 31.12.2023. De tre bilaterale trekkfasilitetene har en gjennomsnittlig løpetid på 2,16 år. I tillegg har FKA en kassakreditt på 600 millioner kroner.

FINANSIELLE INSTRUMENTER

Felleskjøpet Agri SA har følgende renteswapper som er balanseført som finansielle forpliktelser.

RENTESIKRING - FORFALLSSTRUKTUR	Sum sikringer 2024	Sum sikringer 2025	Sum sikringer 2026	Sum sikringer 2027	Gj.sn. årlig volum 2028-2031
Aktive kontrakter - flytende til fast	1 100 000	1 050 000	1 050 000	1 000 000	900 000
Aktive kontrakter - fast til flytende	325 000	325 000	325 000	0	0

Obligasjonslån NO 0010706005 er swappet fra fast til flytende.

RENTESIKRING - UREALISERT TAP	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Finansielle forpliktelser	**29 934**	46 122	**29 934**	46 122

INNSKUDD	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Innskudd medlemmer og ansatte	**723 504**	838 583	**723 504**	838 583

Innskuddsordningen har ingen bindingstid og er klassifisert som kortsiktig gjeld.

NOTE 12 PANTSTILLELSER OG GARANTIANSVAR

Bokført gjeld som er sikret ved pant og lignende	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	396 733	338 619

	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Bokført verdi av eiendeler stilt som sikkerhet for pantesikret gjeld	0	0	727 166	630 619

Garantiforpliktelser som ikke er regnskapsført	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Driftsrelaterte garantier	116 598	114 612	165 063	134 612
Garantiansvar Oppgjørs- og driftskredittordningen *)	62 501	62 501	62 501	62 501

*) På tidspunkt for regnskapsavleggelsen er det ikke tilgjengelige data for å oppdatere garantiansvaret for oppgjørs- og driftskredittordningen for 2023

NOTE 13 REGNSKAPSMESSIGE AVSETNINGER

REGNSKAPSMESSIGE AVSETNINGER - LANGSIKTIGE	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Avsetning for vedlikeholdsforpliktelse	2 000	2 000	2 000	2 000
Andre avsetninger	1	12 044	31 558	12 044
Sum regnskapsmessige avsetninger - langsiktige	2 001	14 044	33 558	14 044

REGNSKAPSMESSIGE AVSETNINGER - KORTSIKTIGE	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Avsetning garantiforpliktelse	27 966	25 000	27 966	25 000
Avsetning forpliktelse rivningskostnader	19 450	19 450	19 450	19 450
Andre avsetninger	11 779	34 782	11 779	51 802
Sum regnskapsmessige avsetninger - kortsiktige	59 195	79 232	59 195	96 252

NOTE 14 NÆRSTÅENDE PARTER

Konsernets transaksjoner med nærstående parter.

Konsernets øverste morselskap er Felleskjøpet Agri SA. Morselskapet er et samvirkeforetak og er eid av om lag av 37 500 bønder/ medlemmer. Alle transaksjoner med eiere og styrets medlemmer er på markedsmessige vilkår.

SALG AV VARER OG TJENESTER	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Datterselskaper	986 016	767 095	0	0
Tilknyttede selskaper	1 228	1 983	155 978	118 747
Sum	**987 244**	769 078	**155 978**	118 747

Salg av varer og tjenester er i all hovedsak råvarer (korn/mel), handelsvarer til butikk, transporttjenester og eiendomsutleie.

KJØP AV VARER OG TJENESTER	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Datterselskaper	535 297	759 297	0	0
Tilknyttede selskaper	84 811	74 976	116 901	103 451
Sum	**620 108**	834 273	**116 901**	103 451

Kjøp av varer og tjenester er i all hovedsak råvarer (korn/mel), handelsvarer til butikk, transporttjenester og eiendomsutleie.

Balanseposter som følge av kjøp og salg av varer og tjenester

FORDRINGER PÅ NÆRSTÅENDE	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Datterselskaper	367 678	252 088	0	0
Tilknyttede selskaper	379	177	32 925	29 343
Sum	**368 057**	252 265	**32 925**	29 343

GJELD TIL NÆRSTÅENDE	**FKA 2023**	FKA 2022	**KONSERN 2023**	KONSERN 2022
Datterselskaper	85 811	113 534	0	0
Tilknyttede selskaper	3 138	4 559	5 645	7 343
Sum	**88 949**	118 093	**5 645**	7 343

Forts. neste side

Note 14 forts.

Balanseposter som følge av finansiering

LÅN TIL NÆRSTÅENDE	FKA 2023	FKA 2022	KONSERN 2023	KONSERN 2022
Datterselskaper	637 539	625 462	0	0
Tilknyttede selskaper	1 000	10 000	29 037	46 652
Sum	**638 539**	635 462	**29 037**	46 652

Renter på lån til nærstående er fastsatt på markedsmessige vilkår. Renteinntekter og rentekostnader som er eliminert på lån fra morselskapet til datterselskaper er på 35,6 millioner kroner.

Datterselskapenes trekk på ramme i konsernkontisystemet klassifiseres i morselskapets balanse som kortsiktig fordring konsernselskaper eller kortsiktig gjeld konsernselskaper. Pr. 31.12.23 hadde datterselskapene 24,1 millioner kroner utestående i konsernkontisystemet. 117,5 millioner kroner er klassifisert som kortsiktig fordring konsernselskaper og 93,4 millioner kroner er klassifisert som kortsiktig gjeld konsernselskaper.

NOTE 15 VESENTLIGE AVTALER

Felleskjøpet Agri har en aksjonæravtale fra 2005 med Fritt Ord, som garanterer Fritt Ord en minimumsavkastning på sju prosent av deres investering i Cernova AS. Samtidig har Fritt Ord forpliktet seg til å medvirke til at aksjeposten kan bli videresolgt til en industriell eier.

NOTE 16 FINANSIELL RISIKO OG KLIMARISIKO

Markedsrisiko
Selskapet er eksponert for endringer i valutakurser innenfor EUR, USD, GBP, DKK og SEK. Eksponeringen er knyttet til varekjøp og betaling av varekjøp i disse valutaene. Som en del av selskapets valutastrategi, benyttes terminkontrakter og valutakonti for å redusere valutarisikoen knyttet til varekjøp og betalinger. Urealisert gevinst og tap på terminkontraktene og valutakonti balanseføres. Se note 6 for nærmere oversikt. Selskapets rentebærende gjeld er delvis sikret mot renteendringer med renteswapper, jfr oversikt i note 11. Urealisert tap/gevinst på rentesikringer blir balanseført og verdiendringene tas over resultatet. Som en del av finansstrategien, er renterisikoen redusert gjennom en diversifisert forfallsstruktur med fordeling mellom kort, mellomlang og lang rentebinding. Refinansieringsrisikoen er redusert ved en diversifisert forfallsstruktur.

Kredittrisiko
Selskapet har etablert rutiner for kredittvurdering av kunder i henhold til selskapets kredittpolicy. Risiko for at motparter ikke har økonomisk evne til å oppfylle sine forpliktelser og risiko for at det skal gi vesentlige tap, anses som lav. Det har historisk sett vært lite tap på fordringer og fordringsmassen er spredt på et stort antall kunder.

Likviditetsrisiko
Selskapet styrer likviditeten gjennom konsernkontoordning. Det er etablert minimumskrav og rutiner som sikrer tilstrekkelig likviditetsreserve og trekkfasiliteter etablert i tre banker. Selskapet vurderer likviditeten som god, og det er ikke besluttet å innføre tiltak som endrer likviditetsrisiko. I tillegg overvåkes fremtidige kontantstrømmer knyttet til finansielle eiendeler og gjeld i balansen løpende. Forfallstidspunkter for kundefordringer opprettholdes, og andre langsiktige fordringer er ikke vurdert reforhandlet eller innløst.

Obligasjonslån
Felleskjøpet Agri sine obligasjonslån er notert på Alternative Bond Market (ABM) ved Oslo Børs.

Klimarisiko
Selskapet er eksponert for klimarisiko. Vesentlighetsanalyser konkluderer med risiko knyttet til fysisk klimarisiko og overgangsrisiko, oppstrøms, i egen drift og nedstrøms. Viktige risikoer for selskapet er store svingninger i korn- og grovfôravlinger. Dette kan påvirke økonomien til selskapet. På lenger sikt vil overgang til mer plantebasert kosthold representere både en mulighet og en risiko.

I tillegg kommer overgangsrisiko i form av nye reguleringer. Vurderinger av klimarisiko ligger til grunn for selskapets konsernstrategi og bærekraftsstrategi, handlingsplaner og tiltak som nullutslippløsninger, metanhemmere til drøvtyggere og torvfri jord. Selskapet gjennomførte i 2023 en dobbelt vesentlighetsanalyse, hvor det konkluderes med at klimarisiko er finansielt vesentlig for selskapet.

I 2024 vil selskapet gjøre en grundigere klimarisikoanalyse som grunnlag for det videre arbeidet med klimarisiko i virksomheten.

NOTE 17 HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Den 20. januar ble Tietoevry, Granngårdens leverandør av IT-tjenester, rammet av et angrep på et av deres datasentre. Dette datasenteret var sentralt i Granngårdens IT-drift. Som følge av angrepet måtte alle Granngårdens butikker og netthandel derfor stenge salget. Basert på stor innsats, bruk av reserveløsninger og et innskrenket sortiment ble butikkene og netthandelen gjenåpnet raskt. Angrepet gir ingen påvirkning på 2023-tallene, men vil påvirke drift og økonomi i 2024 negativt inntil full funksjonalitet er gjenopprettet. Tidslinjen for dette er pr. 15. februar ikke fastlagt.

202404031226Z

Erklæring fra styret og konsernsjef

Styret og konsernsjef har i dag behandlet og fastsatt årsmeldingen og årsregnskapet for konsernet Felleskjøpet Agri pr. 31. desember 2023.

Etter styrets og konsernsjefens beste overbevisning er årsregnskapet utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder, og opplysningene i regnskapet gir et rettvisende bilde av konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet pr. 31. desember 2023.

Etter styrets og konsernsjefens beste overbevisning gir årsmeldingen en rettvisende oversikt over viktige begivenheter i regnskapsperioden og deres innflytelse på årsregnskapet, samt de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer virksomheten står overfor i neste regnskapsperiode.

Lillestrøm, 15. februar 2024

Anne Jødahl Skuterud, leder

Arne Elias Østerås, nestleder

Theodora Tangen Fretheim

Erling Aune

Else Horge Asplin

Elisabeth Holand

Thor Johannes Rogneby

Grim Erik Gillestad

Frank G. Fandin

John Arild Leirnes

Eini Sevaldsen Linn

Elisabeth Slethaug Nilsen

Svenn Ivar Fure,
konsernsjef

Til årsmøtet i Felleskjøpet Agri SA

Uavhengig revisors beretning

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Felleskjøpet Agri SA, som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2023, resultatregnskap og kontantstrømanalyse for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2023, resultatregnskap og kontantstrømanalyse for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav,
- gir selskapsregnskapet et rettvisende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2023 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og
- gir konsernregnskapet et rettvisende bilde av konsernets finansielle stilling per 31. desember 2023 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for informasjonen i årsberetningen og annen øvrig informasjon som er publisert sammen med årsregnskapet. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker verken informasjonen i årsberetningen eller annen øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese årsberetningen og annen øvrig informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom årsberetningen, annen øvrig informasjon og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i årsberetningen og annen øvrig informasjon ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom årsberetningen eller annen øvrig informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- er konsistent med årsregnskapet og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet. For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til: https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger

Oslo, 15. februar 2024

PricewaterhouseCoopers AS

Herman Skibrek
Statsautorisert revisor

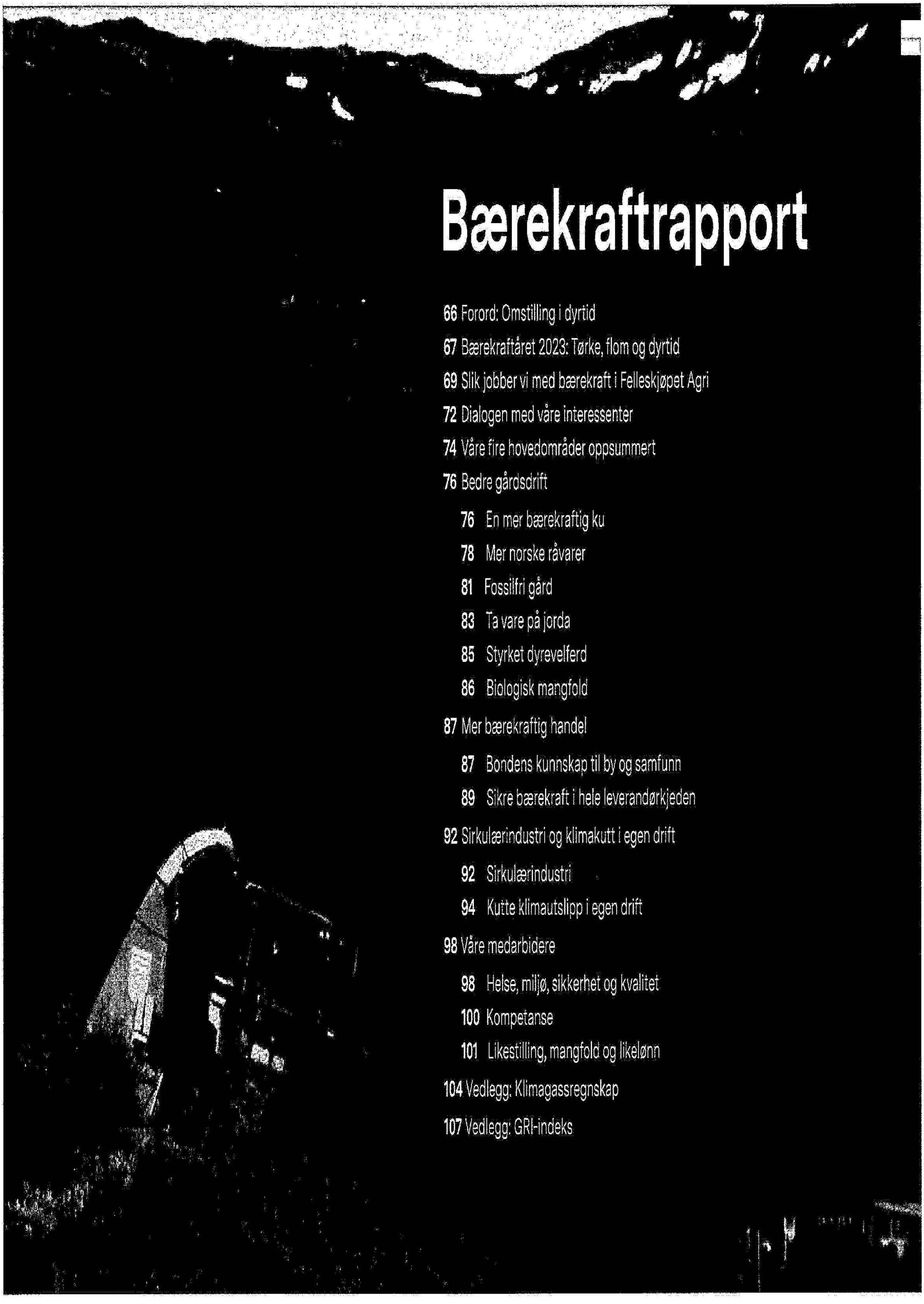

Bærekraftrapport

66 Forord: Omstilling i dyrtid

67 Bærekraftåret 2023: Tørke, flom og dyrtid

69 Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri

72 Dialogen med våre interessenter

74 Våre fire hovedområder oppsummert

76 Bedre gårdsdrift

- 76 En mer bærekraftig ku
- 78 Mer norske råvarer
- 81 Fossilfri gård
- 83 Ta vare på jorda
- 85 Styrket dyrevelferd
- 86 Biologisk mangfold

87 Mer bærekraftig handel

- 87 Bondens kunnskap til by og samfunn
- 89 Sikre bærekraft i hele leverandørkjeden

92 Sirkulærindustri og klimakutt i egen drift

- 92 Sirkulærindustri
- 94 Kutte klimautslipp i egen drift

98 Våre medarbidere

- 98 Helse, miljø, sikkerhet og kvalitet
- 100 Kompetanse
- 101 Likestilling, mangfold og likelønn

104 Vedlegg: Klimagassregnskap

107 Vedlegg: GRI-indeks

Omstilling i dyrtid

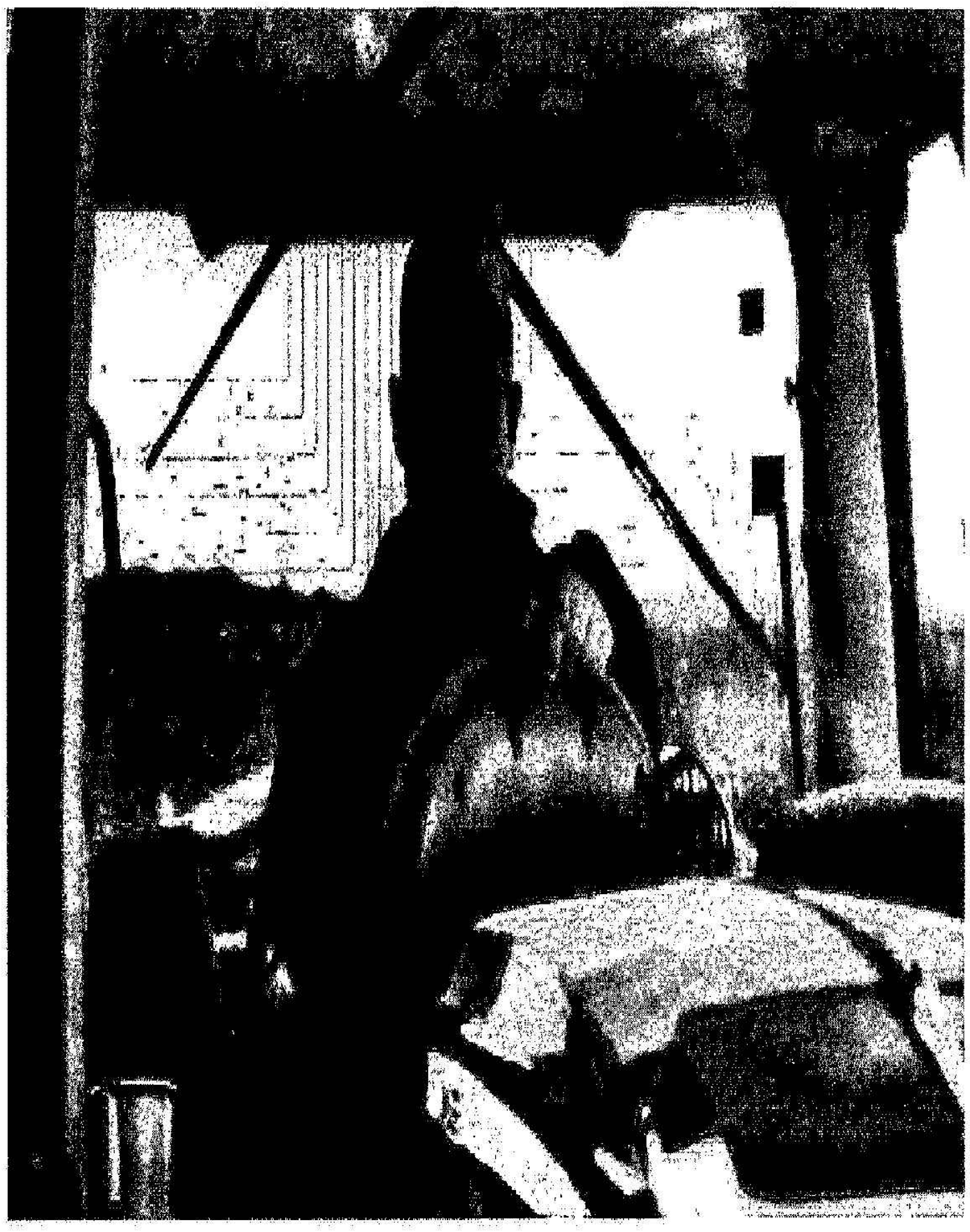

De siste årene har vi sett klimakrisen utspille seg over hele verden, med tørke, flom og skogbranner. I 2018 fikk jordbruket i Norge virkelig kjenne på konsekvensene av en tørkesommer. 2023 ble enda mer alvorlig for jordbruket, med tørke på forsommeren fulgt av flom på sensommeren.

2023 illustrerer utfordringen vi står overfor i årene fremover: Omstilling parallelt med håndteringen av blant annet stadig flere ekstremværhendelser som følge av klimaendringer.

Felleskjøpet Agri sitt formål er å bidra til å styrke medlemmenes økonomi i landbruksvirksomheten på kort og lang sikt. Økonomisk bærekraft er også grunnplanken i Felleskjøpet Agri sitt bærekraftarbeid.

Veien til et mer bærekraftig landbruk går i alle land gjennom å utnytte knappe ressurser og råvarer på best mulig måte. Omstilling til mer bærekraftige verdikjeder, også innenfor jordbruk og matproduksjon, er helt nødvendig, men også utfordrende. Og ekstra utfordrende i dyrtid. Det er helt avgjørende for våre medlemmer at Felleskjøpet Agri tar en ledende rolle i omstillingen til mer bærekraftig matproduksjon i Norge.

Bærekraftig jordbruk og matproduksjon er ett av Felleskjøpet Agri sine seks hovedmål. Bærekraft er også integrert i konsernstrategien og i de enkelte forretningsområdenes strategier, og i kjernen av selskapets merkevare.

Bærekraft i Felleskjøpet Agri og i jordbruket handler naturligvis om klima og miljø, men også om sosial bærekraft og god forretningsstyring. Med et nytt bærekraftdirektiv (CSRD) på trappene, har Felleskjøpet Agri i 2023 startet forberedelsene til å rapportere i tråd med de nye reglene. I 2023 har vi gjennomført et betydelig løft gjennom en gapanalyse og en dobbelt vesentlighetsanalyse. Analysen viser at Felleskjøpet Agri både påvirker og blir påvirket av alle bærekrafttemaene. Det innebærer at arbeidet med rapportering, men aller viktigst, arbeidet med bærekraft må trappes opp i årene som kommer.

Med en dobbelt vesentlighetsanalyse på plass, er grunnlaget lagt for både å kunne rapportere i henhold til de nye rapporteringskravene fra 2025, samtidig som vi har rammene på plass for å prioritere tiltak, handlingsplaner og strategier for fremtiden.

Svenn Ivar Fure
Konsernsjef
Felleskjøpet Agri SA

André Monsrud
Leder bærekraft og grønn forretningsutvikling
Felleskjøpet Agri SA

202404031226 4

Bærekraftåret 2023: Tørke, flom og dyrtid

Klimaendringene skjer raskere og har langt mer alvorlige konsekvenser enn klimaforskerne tidligere hadde forventet. Landbruket er sårbart – både for fysisk klimarisiko og omstillingsrisiko.

Mer ekstremnedbør og tørkeperioder kan gi mer ustabile avlinger og påvirke kvaliteten og volum av blant annet korn og gras. Varmere og våtere klima gjør også norsk landbruk utsatt for spredning av fremmede arter og sykdommer. Klimarisiko omfatter ikke bare Felleskjøpet Agri og norsk landbruk, men også risiko i globale leverandørkjeder.

I tillegg kommer omstillingsrisiko gjennom omfattende endringer i det regulatoriske rammeverket, og dermed viktige rammevilkår for jordbruket.

I 2030 skal Norge og EU ha redusert sine klimagassutslipp med 55 prosent sammenlignet med utslippene i 1990. Felleskjøpet Agri samarbeider tett med resten av norsk landbruk, og skal bidra til at norsk landbruk når målene i landbrukets klimaavtale. Nå utformes klimapolitikken frem mot 2035, 2040 og 2050 – internasjonalt og nasjonalt.

Under de internasjonale klimaforhandlingene, COP 28 i Dubai, ble utfasing av fossile brensler for første gang satt på dagsorden. I slutterklæringen ble det også enighet om å tredoble fornybar energi og doble raten på energieffektivisering innen 2030. Det gir en tydelig retning på energiomstillingen i årene som kommer.

Det offentlige utvalget, Klimautvalget 2050, viser at det skal gjøres mange krevende valg i årene som kommer, når knappe ressurser som karbonutslipp og arealer skal fordeles. I 2050 skal norske klimagassutslipp være redusert med 90-95 prosent. Klimautvalget anbefaler derfor at alle beslutninger som tas i dag må baseres på at så godt som alle klimagassutslipp i Norge må være fjernet for godt innen 2050. Klimautvalget anbefaler at jordbruket skal få en stor del av de gjenstående utslippene, fordi biologiske utslipp er langt mer krevende å kutte enn fossile utslipp.

Miljødirektoratet har i løpet av året lagt frem to rapporter om klimatiltak frem mot 2030 og 2035. Begge rapportene peker på at et kosthold i tråd med norske

Jordbrukets klimaavtale og -plan

21. juni 2019 var jordbruket den første næringen i Norge som inngikk en klimaavtale med regjeringen. Avtalen har som mål at jordbruket skal redusere utslippene med fem millioner tonn CO_2-ekvivalenter for perioden 2021-2030.

Et samlet landbruk, inkludert Felleskjøpet Agri, har bidratt og sluttet seg til «Landbrukets klimaplan». Planen inneholder åtte satsingsområder som skal bidra til at jordbruket når målet i klimaavtalen:

- Klimakalkulator og klimarådgivning
- Mer klimavennlig og bærekraftig fôring, avl og friske husdyr
- Fossilfri maskinpark
- Fossilfri oppvarming
- Bedre bruk av gjødsla og god agronomi
- Bruk av husdyrgjødsel som råstoff i industrielle biogassanlegg
- Jorda som karbonlager
- Ny klimateknologi

Felleskjøpet Agri sine 13 bærekraftsatsinger skal bidra til at jordbruket når målet i klimaavtalen.

kostholdsråd vil redusere forbruket av rødt kjøtt, og dermed utslipp fra drøvtyggere.

EU har de siste årene satset stort på bærekraft. EUs grønne giv er et omfattende reformprogram som ikke bare omfatter klimaloven, klimakvotesystemet og regler for arealbruk og arealbruksendring (LULUCF), men også mål og tiltak for en mer sirkulær økonomi, redusert forurensning, og et stadig økende antall reguleringer av natur og naturmangfold. I november 2023 kom EU til enighet om en ny naturlov. Denne følger opp den internasjonale konvensjonen om biologisk mangfold fra desember 2022.

I 2024 vil den norske regjeringen legge frem sitt forslag til oppfølging av den internasjonale naturavtalen. Målet er at minst 30 prosent av land og hav på jorden skal bevares innen 2030 og at all natur skal forvaltes bærekraftig. 30 prosent av naturen som i dag er ødelagt skal restaureres innen 2030. Dette er mål som vil ha stor betydning for landbruket både her hjemme og ute.

Bærekraftrapporteringsdirektivet CSRD setter nye krav til rapportering, og vil bli sentral i hvordan næringslivet driver omstilling gjennom sine verdikjeder. Les mer om Felleskjøpet Agri sin oppfølging av bærekraftdirektivet i neste avsnitt.

På tampen av året kom EU også til enighet om et nytt aktsomhetsdirektiv. Direktivet er EØS-relevant, og vil bli tatt inn i norsk lov, og betyr mer omfattende krav til selskapers aktsomhetsvurderinger, da det i tillegg til sosial bærekraft også omfatter miljø.

Med stadig økende befolkning trenger verden mer mat. Vi i Norge må ta vår del av det ansvaret. Dette kom også frem i rapporten som totalberedskapskommisjonen la frem juni 2023. Den peker på at norsk matproduksjon er viktig for samfunnssikkerhet og beredskap, og at det er behov for å styrke selvforsyningsevnen.

Bærekraftig matproduksjon handler om at vi i hele landet utnytter norske jordbruksarealer best mulig. Slik skal vi møte bærekraft- og klimautfordringene.

202404031226S

Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri

Felleskjøpet Agri sin konsernstrategi og bærekraftstrategi
Felleskjøpet Agri sitt hovedmål er å bidra til å styrke medlemmenes økonomi i landbruksvirksomheten på kort og lang sikt. Derfor står bærekraft sentralt.

Med konsernstrategien fra 2022, nøkkelindikatorer på bærekraft og bærekraft integrert i alle deler av Felleskjøpet Agri sin virksomhet, ønsker vi å sikre at forretningsmodellen står seg i fremtiden. Et viktig skritt i dette arbeidet, var gjennomføringen av en dobbelt vesentlighetsanalyse i 2023.

Felleskjøpet Agri sitt bærekraftarbeid er delt inn i fire hovedområder. Bedre gårdsdrift, mer bærekraftig handel, sirkulærindustri og klimakutt i egen drift og våre medarbeidere. Det er utarbeidet handlingsplaner for bærekraftarbeidet i hvert av forretningsområdene. Strategiene, nøkkelindikatoren og handlingsplanene utgjør de viktigste styringsverktøyene i Felleskjøpet Agri sitt bærekraftarbeid.

Hvert enkelt forretningsområde er ansvarlig for gjennomføring av sine satsinger. Forretningsområde Forretningsutvikling har overordnet og koordinerende ansvar for bærekraft, samt ansvar for satsingen på sirkulærindustri. I 2023 har det vært arrangert to bærekraftdager, der alle forretningsområdene rapporterer på status, samt prioriterte mål og tiltak for 2024.

Vi har i året som har gått gjennomført en dobbelt vesentlighetsanalyse, som omfatter både en vurdering av klimarisiko og naturrisiko. Analysen er gjort i tråd med det nye rammeverket ESRS (European Sustainability Reporting Standard), som er standarden som skal brukes når det nye bærekraftdirektivet CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) trer i kraft også i Norge.

Analysen viser at Felleskjøpet Agri påvirker og blir påvirket av mange bærekrafttemaer (se mer informasjon i avsnittet under). I 2023 var planen at vi i Felleskjøpet Agri skulle revidere bærekraftstrategien. Dette ble ikke gjort, siden vi først ville gjennomføre en oppdatert vesentlighetsanalyse.

Styret i Felleskjøpet Agri har det overordnede ansvaret for bærekraftarbeidet i Felleskjøpet Agri, og har vært involvert i arbeidet med den doble vesentlighetsanalysen. En foreløpig analyse er forelagt styret i 2023, og styret vil involveres i det videre arbeidet. Felleskjøpet Agri startet i 2023 en gjennomgang av de overordnede styrende dokumenter. Her er fokus på ansvaret som tilligger selskapets øverste styrende organer.

Felleskjøpet Agri utarbeidet i 2022 en regulatorisk monitor, som peker på hvilke regulatoriske forslag som er vedtatt og under behandling på bærekraftområdet. Formålet er å identifisere relevante forslag, og redusere regulatorisk og politisk risiko. Dette arbeidet vil bli sett i sammenheng med det samlede arbeidet med bærekraft fremover.

Felleskjøpet Agri har en rekke datterbedrifter. I 2021 utarbeidet Nelson Garden sin bærekraftstrategi. I 2022 utarbeidet SW Horto og Agri Eiendom sine strategier for bærekraft, og øvrige selskaper vil utarbeide sine strategier i løpet av 2024. Felleskjøpet Agri sin mølle- og bakerivirksomhet er samlet i konsernet Cernova, som består av flere selskaper. Selskapene i Cernova har sine respektive strategier og mål for bærekraft. Norgesmøllene, ett av selskapene i konsernet Cernova, rapporterte første gang til Etisk handel Norge i 2021.

I Felleskjøpet Agri sin nye konsernstrategi fra 2022 lanserte vi vår visjon «Sammen tar vi vare på jorda, dyra og framtida». Ut fra dette kommer vårt kommunikasjonskonsept «Ta vare på» som skal sikre en helhetlig markedsføring og merkevarebygging. Dette er førende for alt det vi gjør kommunikasjonsmessig, og er en «grønn tråd» igjennom vår tilstedeværelse i alle kommunikasjonskanaler. En av våre større kampanjer i 2023, «Klar ferdig så!» er et eksempel på dette. I denne landsdekkende kampanjen var målet å inspirere til at alle kan bidra med egen dyrking for å øke vår lave sjølforsyningsgrad.

I 2023 ble det laget et kurs der vi gikk gjennom regelverket for bærekraftkommunikasjon, herunder Forbrukertilsynets veiledning om bruk av bærekraftpåstander i markedsføring og EU-kommisjonens nye forslag til forbud mot «grønnvasking». I 2023 ble dette gjennomgått for konsernledelsen, ledere og andre relevante innen alle forretningsområder.

Vesentlighetsanalyse

Arbeidet med dobbel vesentlighetsanalyse har vært ledet av en arbeidsgruppe, og involvert alle forretningsområder, representanter fra datterselskapene Granngården, Nelson Garden, Agri Eiendom og Cernova, samt eksterne ressurser. Vesentlighetsanalysen er gjort gjennom følgende steg:

1. Kartlegge kontekst og definere rammeverk for analyse
2. Identifisere og vurdere påvirkning
3. Identifisere og vurdere risiko og muligheter
4. Konkludere på hvilke tema, undertema og under-undertema som er vesentlige

Felleskjøpet Agri har en sammensatt verdikjede og et vidt spekter av forretningsområder. Figuren til høyre gir en overordnet fremstilling av Felleskjøpet Agri sin verdikjede. Det er som del av vesentlighetsanalysen utarbeidet mer detaljerte oversikter over de ulike verdikjedene (ikke vist her).

Rapporteringsstandarden ESRS (European Sustainability Reporting Standards) omfatter ti bærekrafttemaer og 37 undertemaer. Temaene er vesentlige i ulike deler av Felleskjøpet Agri sin verdikjede. Enkelte temaer er vesentlige langs hele verdikjeden (E1 klima og E5 sirkulærøkonomi). Andre temaer er vesentlige primært oppstrøms og nedstrøms i landbruket, og for innkjøpte varer og tjenester fra leverandører (E2 forurensning, E3 vann, E4 biologisk mangfold, S2 arbeidere i verdikjeden og G1 styresett). Temaer som omfatter salg og bruk av Felleskjøpet Agri sine produkter er vesentlig for egen aktivitet og nedstrøm (S3 berørte lokalsamfunn, S4 forbrukere og sluttbrukere). S1 egne arbeidere er vesentlig for egen aktivitet. I 2024 vil vi revidere analysen.

Fremover vil bærekraftrapportering bli mer omfattende. Felleskjøpet Agri har derfor styrket bærekrafttteamet ved å ansette en ressurs som skal ha ansvar for bærekraftrapportering fremover.

Verdikjede

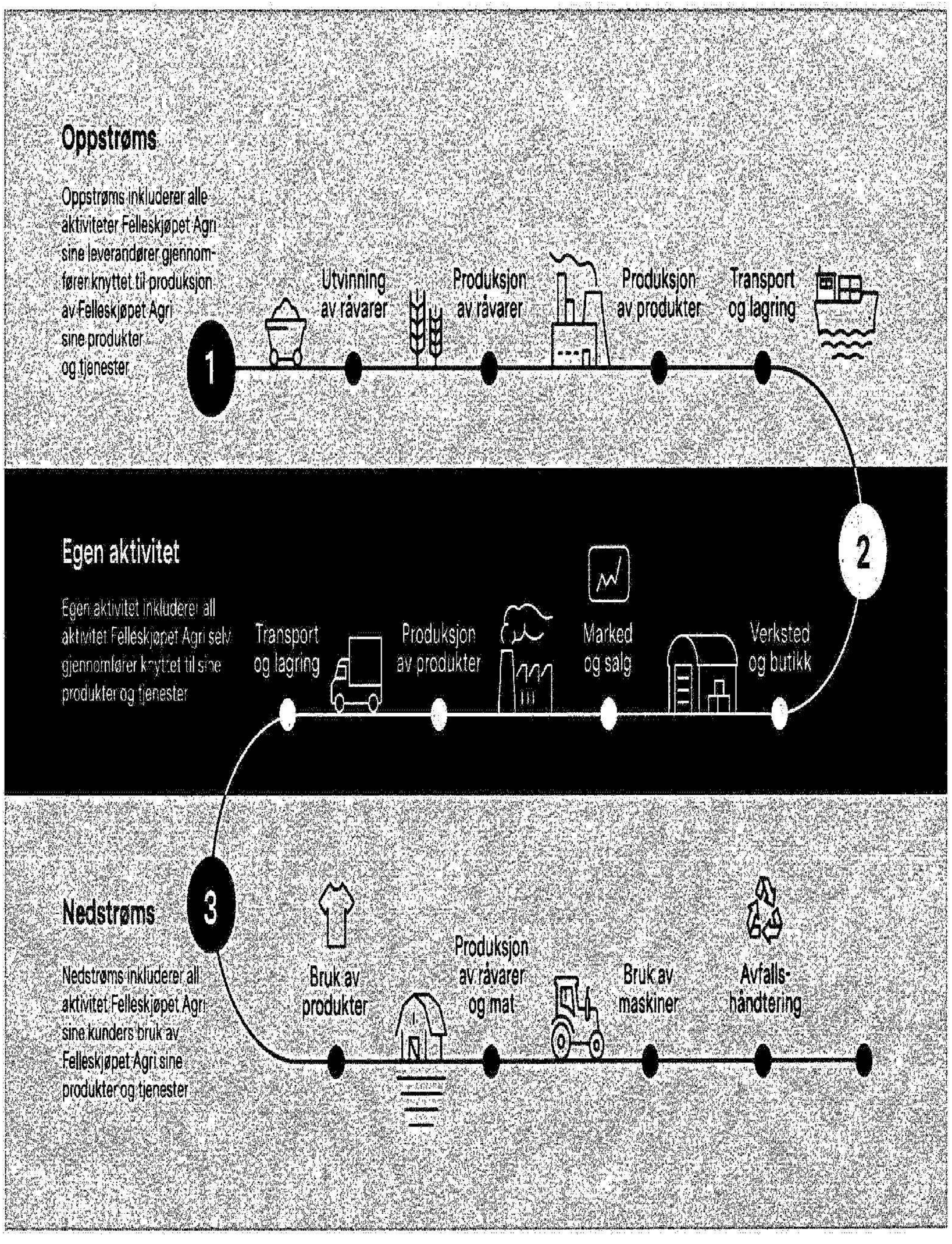

202404031226

DE SYV BÆREKRAFTMÅLENE FELLESKJØPET AGRI SKAL BIDRA TIL ER:

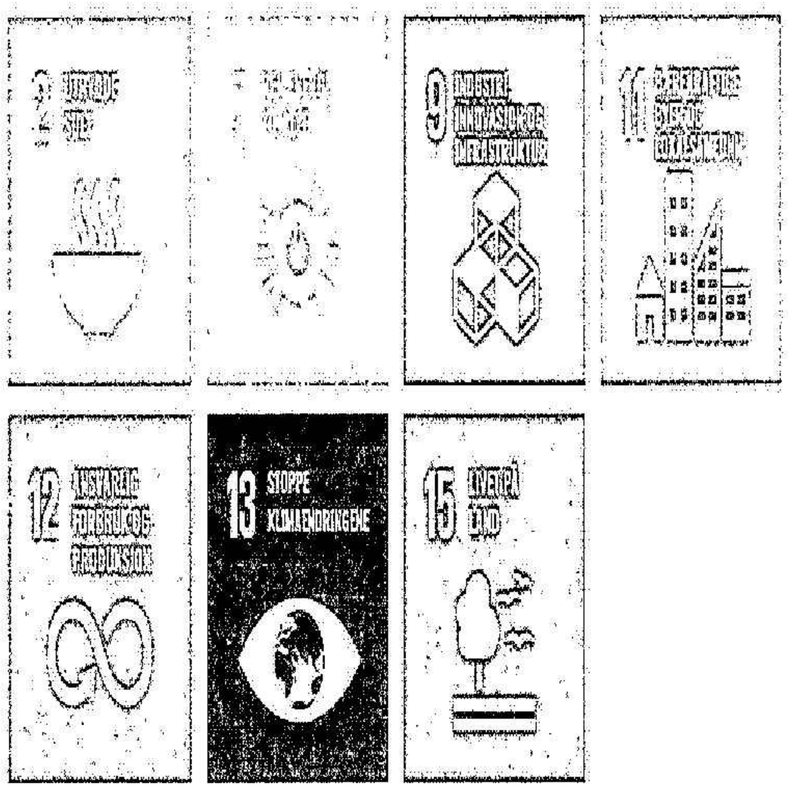

FNs bærekraftmål

FNs bærekraftmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klima-endringene. FNs medlemsland har vedtatt felles mål for en bærekraftig utvikling frem mot 2030. FNs bære-kraftmål består av 17 mål og 169 delmål.

I Felleskjøpet Agri sin bærekraftstrategi fra 2020, er det identifisert seks hovedmål og i alt 13 delmål vi skal bidra til. Disse er valgt ut basert på Felleskjøpet Agri sin påvirkning på økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft, og sentrale interessenters forventninger, og dekker områder som bærekraftig jordbruk, sir-kulærøkonomi, transport, klima, fornybar energi og bærekraftig økonomisk vekst. Dette er områder hvor Felleskjøpet Agri har en reell mulighet til å gjøre en forskjell – i egen drift, i norsk landbruk og i leve-randørkjeden både nasjonalt og globalt.

Mer om rapportering og sertifisering

Felleskjøpet Agri rapporterte for 2022 *med referanse til* GRI-standarden, og hadde i 2023 som mål å rapportere *i henhold til* GRI-standarden i 2023. Som følge av det nye bærekraft-rapporteringsdirektivet (CSRD), har vi ikke videreutviklet rapporteringen i henhold til GRI-standarden, men vil for regnskapsåret 2023 rapportere med referanse til GRI-standarden.

Felleskjøpet Agri utviklet i 2022 egne indikatorer til bruk i GRI-rapporteringen. Formålet er å bedre måle effekten av de viktigste tiltakene, og sette delmål på veien mot 2030-målene. Dette er indikatorer som også vil inkluderes når det skal rapporteres i henhold til det nye bærekraftrapporteringsdirektivet. Bære-kraftrapporten 2023 er strukturert slik at det rapporteres punktvis i tråd med hver av satsingene og tiltaksområdene i Felleskjøpet Agri sin bærekraftstrategi, med vekt på vesentlige forhold og tiltak. Rapportering gjøres som en del av den øvrige årsrapporteringen.

Felleskjøpet Agri har siden 2014 vært medlem av og årlig rapportert til Etisk handel Norge. I forbindelse med innføringen av åpenhetsloven, har vi trappet opp arbeidet med kartlegging og risikovurdering av sosial bærekraft i leverandørkjeden. Felleskjøpet Agri ble i 2020 ISO-sertifisert i henhold til ISO-standard 14001, og det gjen-nomføres årlig revisjon av akkreditert sertifiseringsorgan. Sertifikatet fornyes hvert tredje år.

PRIORITERING AV VESENTLIGE EMNER

Økonomisk bærekraft	Miljømessig bærekraft	Sosial bærekraft, egen drift	Sosial bærekraft, verdikjeden
· Direkte økonomisk effekt · Anti-korrupsjon · *Offentlig politikk** · *Konkurranse-hemmende atferd**	· Klimagassutslipp · Naturmangfold · Matsikkerhet · Endring i økosystemer · Klimatilpasning · Jordhelse · Dyrevelferd · Avfall · Sporbarhet (miljø) · Plantevernmidler · *Mattrygghet** · *Vann og avløp**	· HMS · Kompetanse (inkl. lærlinger) · Likestilling, mangfold og likelønn	Menneskerettigheter, herunder: · Anstendige arbeidsforhold/ HMS** · Barnearbeid** · Lokalsamfunn** · Land- og ressurs-rettigheter** · Leveinntekt og levelønn** · Organisasjons-frihet og kollektive forhandlinger** · Urbefolkning/ sårbare grupper** · Sporbarhet (sosial bærekraft)** · *Økonomisk inkludering**

* *Emner i kursiv er ikke vurdert som blant de mest vesentlige emnene for Felleskjøpet Agri og inngår således ikke i GRI-indeksen.*

** *Emner det rapporteres på til Etisk handel Norge.*

Dialogen med våre interessenter

Felleskjøpet Agri er et samvirkeforetak som i sin helhet eies av norske bønder. Vår viktigste kunde er bonden. Felleskjøpet Agri er en stor og bred virksomhet som omfatter både industri og handel.

Vi har derfor mange interessenter. Foruten medarbeidere, våre leverandører og samarbeidspartnere, samhandler vi tett med organisasjonene i landbruket, andre bransjeorganisasjoner som NHO Mat og Drikke, offentlige myndigheter, forsknings- og miljøorganisasjoner, matindustrien og dagligvarebransjen, samt kapitalmarkedet. Bærekraft er et viktig tema i dialogen med disse interessentene.

Felleskjøpet Agri har en bred dialog med bønder – både som kunder, eiere, leverandører og tillitsvalgte – i en rekke kanaler. Selskapet har en omfattende dialog med eierne, gjennom medlemsdemokratiet. Se omtale i styrets beretning.

Dialogen med kundene finner sted gjennom kundemøter, men også egne salgsmøter, brosjyrer og veiledningsmateriell, e-læringskurs og videoer, foredrag og konferanser. I tillegg til direkte og løpende dialog med kundene, gjennomfører vi årlig en omfattende kundetilfredshetsundersøkelse.

Felleskjøpet Agri gjør løpende målinger av omdømmet hos kundene, og oppfatningen hos befolkningen ellers. Blant bøndene viser kundetilfredshetsundersøkelsen en økning fra 31 prosent til 36 prosent fra 2021 til 2022, i hvordan de oppfatter at selskapet bidrar med bærekraftige og klimavennlige løsninger. Ut mot befolkningen viser vår merkevaretracker en økning fra 50 prosent i 2021, til 56 prosent i 2022 og 59 prosent i 2023, i oppfatningen av hvorvidt Felleskjøpet Agri bidrar til bærekraftig landbruk. For omtale av dialogen med eiere og tillitsvalgte, se styrets beretning.

Medarbeiderne er nøkkelinteressenter, og bærekraft har vært et viktig tema gjennom 2023. En arbeidsgruppe med nøkkelpersoner fra forretningsområdene har ledet arbeidet med dobbelt vesentlighetsanalyse. Det har vært avholdt to workshoper, med til sammen 25 deltakere, fra alle forretningsområder og de største datterselskapene. I tillegg er funnene lagt frem og gjennomgått i ledergrupper, i konsernledelsen og i styret. Bærekraft er i økende grad en integrert del av Felleskjøpet Agri sin daglige virksomhet innenfor salg, produksjon og kommunikasjon.

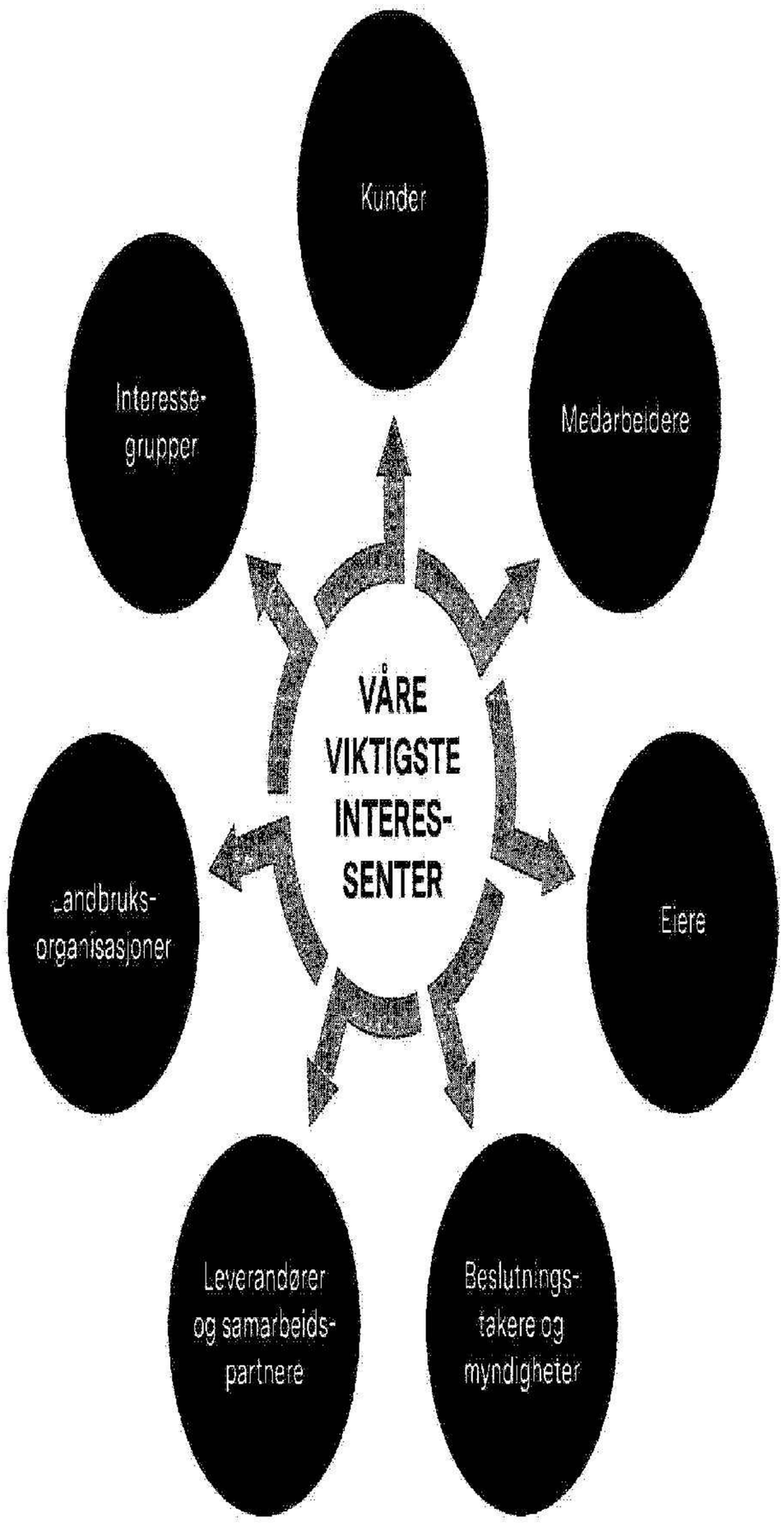

20240403122657

Klimakalkulator skal redusere klimaavtrykket på norske gårdsbruk

Klimakalkulatoren er et digitalt verktøy for klimasmart drift på gårdsnivå. Kalkulatoren beregner klimagassutslippene totalt for den enkelte gård og pr. produsert enhet i hver produksjon. Utregningen er i mest mulig grad basert på data fra gårdsdriften og den enkeltes produksjon. I tilfeller der datagrunnlaget ikke er tilstrekkelig, henter vi data fra lignende gårdsbruk.

Klimakalkulatoren gir informasjon om utslippene pr. produksjon for gården sett opp mot sammenligningsgrupper. Ved hjelp av kalkulatoren og rådgivning er det mulig å avdekke tiltak som kan redusere gårdens klimagassutslipp og øke opptaket av karbon i jord. Ofte vil tiltakene også være smarte og økonomisk lønnsomme for bonden.

Kilde: https://klimasmartlandbruk.no/ klimakalkulatoren/ ofte-stilte-spoersmal/

Felleskjøpet Agri er medlem av og sitter i styret i både NHO Mat og Drikke og Norsk Landbrukssamvirke. Felleskjøpet Agri har løpende dialog med faglagene Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Klima har vært et sentralt tema i 2023, herunder videre arbeid med landbrukets klimakalkulator (se faktaboks). Felleskjøpet Agri sitter i styret av Landbrukets Klimaselskap, som utvikler og eier kalkulatoren. Felleskjøpet Agri samarbeider med TINE, Nortura og andre aktører i verdikjeden for mat.

Interessenter i hele leverandørkjeden

Med den nye åpenhetsloven som trådte i kraft i 2022, øker fokuset på interessenter i leverandørkjeden ytterligere. Felleskjøpet Agri har siden 2014 vært medlem av Etisk handel Norge og rapportert på menneskerettigheter, anstendig arbeidsforhold og miljø i leverandørkjeden. I 2023 har vi trappet opp arbeidet med kartlegging og risikovurdering av sosial bærekraft i leverandørkjeden, se «Mer bærekraftig handel».

Landbrukets Bærekraftpris 2023

Felleskjøpet Agri etablerte i 2021 Landbrukets Bærekraftpris. Prisen skal deles ut hvert år på årsmøtet, med nominasjon gjennom året. Formålet er å inspirere og dele kunnskap om bærekraftig jordbruk, forsterke dialog og involvering og sikre gode innspill til Felleskjøpet Agri sitt bærekraftarbeid. I desember 2022 utlyste vi for første gang prisen som ble delt ut på årsmøtet i april 2023. Vinneren av bærekraftsprisen var Terje Romsaas.

Felleskjøpet Agri ønsker med Landbrukets Bærekraftpris å hedre de beste innen bærekraftig og lønnsom matproduksjon i Norge. Prisen skal fremme kunnskap og kompetanse, og inspirere til et mer bærekraftig landbruk. Kandidatene må være matprodusent, kunne vise til konkrete grep for å drive mer bærekraftig og lønnsom matproduksjon, og dessuten være til inspirasjon for andre.

Årets unge bonde

Årets unge bonde er et samarbeid mellom Norges Bygdeungdomslag, McDonald's i Norge og Felleskjøpet Agri for å øke rekrutteringen til norsk landbruk og sette fokus på produksjonen av norsk kvalitetsmat. Hensikten med kåringen er å finne fram til ledende unge bønder i Norge og kåre den beste blant disse. Kriteriene for å bli Årets unge bonde er enkle: Bonden må være matprodusent, under 35 år, og et sunt forbilde som kan inspirere flere kloke hoder og driftige hender til å finne veien til norsk landbruk. Årets unge bonde i 2023 gikk til Marthe Bogstad.

Landbrukets klimaarbeid og klimakalkulator

Felleskjøpet Agri er en av eierne av Landbrukets Klimaselskap SA, og er representert i styret. Selskapets viktigste tjeneste er utvikling av en klimakalkulator for beregning av utslipp på alle norske gårder. Kalkulatoren vil være et viktig verktøy for å redusere utslippene på gården, slik at jordbruket innfrir forpliktelsene i klimaavtalen med myndighetene. Landbrukets Klimaselskap har laget e-læringskurs tilgjengelig for både bønder og de som har tilknytning til næringen. I tillegg har flere av selskapets eiere utdannet egne rådgivere, som kan hjelpe bonden med å lage klimahandlingsplan for den enkelte gård.

Våre fire hovedområder oppsummert

Felleskjøpet Agri rapporterer på fire hovedområder i sin bærekraftrapport: Bedre gårdsdrift, mer bærekraftig handel, sirkulærindustri og klimakutt i egen drift, og våre medarbeidere. Til sammen dekker disse fire områdene økonomisk, miljømessig og sosial bærekraft i Felleskjøpet Agri, på gården og i leverandørkjeden.

Bedre gårdsdrift

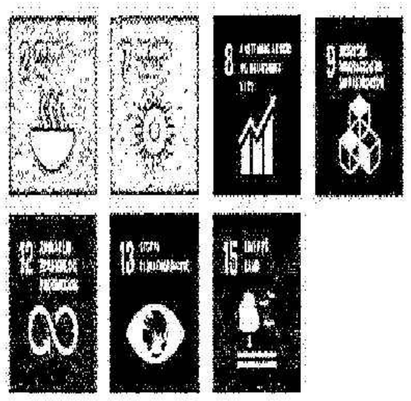

Felleskjøpet Agri sin viktigste oppgave er å gjøre bonden i bedre stand til å holde dyr og dyrke jord ved å ta i bruk ny teknologi, forbedre driften og utnytte gårdens ressurser bedre. Målet er å bidra til mer enn 30 prosent lavere utslipp fra kua innen 2030, øke andelen norske råvarer i fôrrasjonen til alle norske husdyr fra 82 prosent, og i tillegg bidra til at melk kan produseres med minst 95 prosent norske råvarer.

Viktigste resultater 2023:

- Deltatt i bransjeprosjekt for å erfare bruk og studere effekt av metanhemmere som Agolin og Bovaer, i fôr til drøvtyggere
- Utviklet og testet rådgivingsverktøy i prosjektet «Økt norsk» og gjennomført samlinger med 50 bønder
- Volum erter og åkerbønner redusert med 40 prosent (avlingssvikt). Økt avtaletilleggene

Les mer om bedre gårdsdrift.

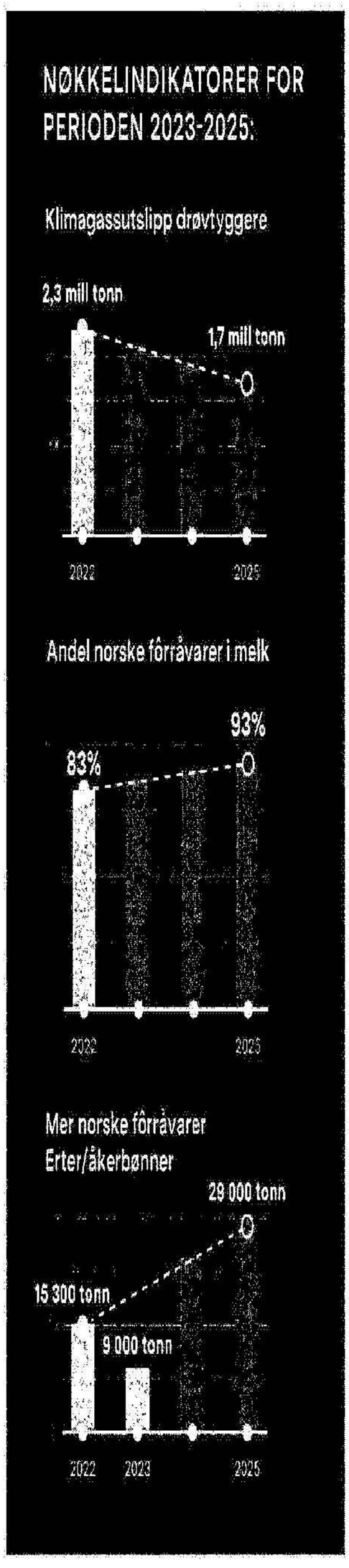

Mer bærekraftig handel

Bærekraftig handel i Felleskjøpet Agri betyr å tilby flere bærekraftige og klimasmarte produkter. Vi skal stille nye krav til produkter og løsninger fra våre leverandører. Felleskjøpet Agri skal utvikle og tilby de mest bærekraftige produktene, tjenestene og konseptene innenfor urbant landbruk, hage, uterom og kjæledyr. Innen 2030 skal 100 prosent av småmaskiner som selges til hus og hage, være elektriske.

Viktigste resultater 2023:

- Gjennomført 44 forbedringstiltak kategori/produkt
- Gjennomført sju markedsuttak med tema som dyrking, sirkulære råvarer i kjæledyrfôr, torvfri jord, kompostering, gjenbruksplast, vannforbruk og pollinering

Les mer om bærekraftig handel.

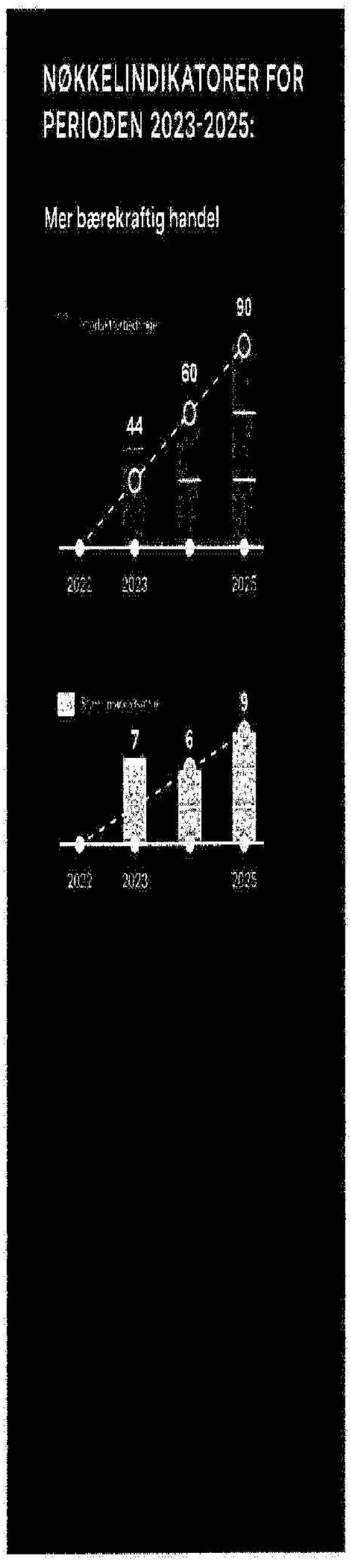

20240403122068

Sirkulærindustri og klimakutt i egen drift

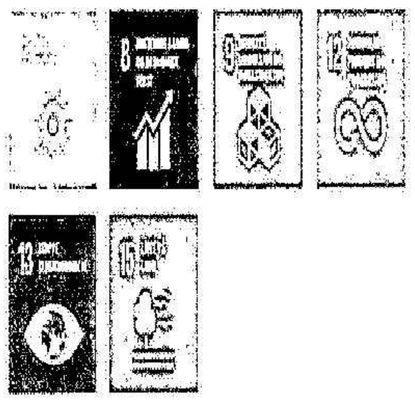

I fremtiden må vi produsere mat, fôr, materialer og energi mer bærekraftig og med mindre utslipp av klimagasser. Felleskjøpet Agri sin rolle som produsent av jord og fôr, samt leverandør av gjødsel, gjør sirkulærindustri til et vesentlig bærekrafttema for Felleskjøpet Agri. Vårt mål er å ha 1 milliard kroner i lønnsom omsetning på sirkulære produkter innen 2030 og å redusere klimagassutslippene i egen drift med 50 prosent innen 2030.

Viktigste resultater 2023:

- Økt andel sirkulære råvarer i kjæledyrfôr (egetprodusert) og jordprodukter produsert av Nelson Garden. Økt salg av TrioLoop rundballeplast. Redusert salg organisk gjødsel fra 2022 til 2023.
- 45 prosent økning omsetning sirkulære produkter fra 2022 til 2023
- I 2023 reduserte vi utslippene i Scope 1, 2 og 3 (transport) med 3 prosent til 40 363 tonn.

Les mer om sirkulærindustri og klimakutt egen drift

NØKKELINDIKATORER FOR PERIODEN 2023-2025:

Omsetning sirkulærindustri

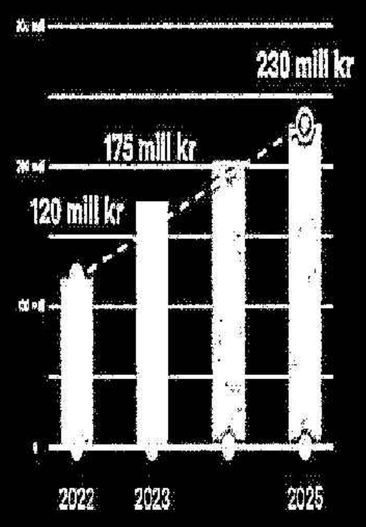

Klimagassutslipp egen drift

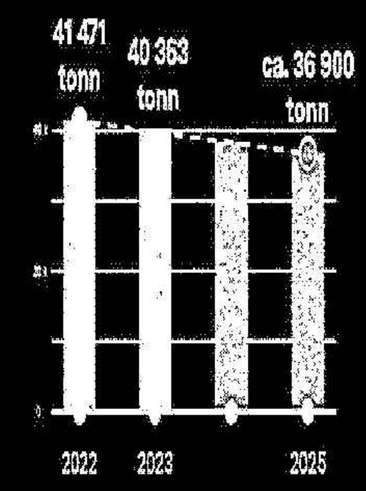

Våre medarbeidere

Felleskjøpet Agri sin viktigste ressurs er våre medarbeidere. Kjerneverdiene våre er trygg hverdag, handlekraft, engasjement, kompetanse og kvalitet. HR-strategien bygger på fire områder; ledelse, kompetanse, kultur og bærekraft. I bærekraftrapporten rapporteres det på helse, miljø og sikkerhet (HMS), kompetanse, samt likestilling, mangfold og likebehandling.

Viktigste resultater 2023:

- H1-verdien, antall fraværsskader per million arbeidede timer, ble redusert fra 4,5 i 2022 til 3,6 i 2023, en forbedring på 20 prosent
- 100 prosent gjennomføring introduksjonsplan nyansatte

Les mer om våre medarbeidere.

NØKKELINDIKATORER FOR PERIODEN 2023-2025:

Utvikling H1-verdi

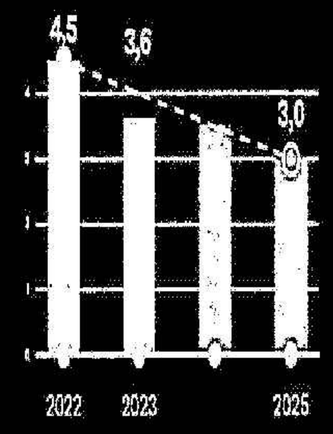

Opplæringsmål

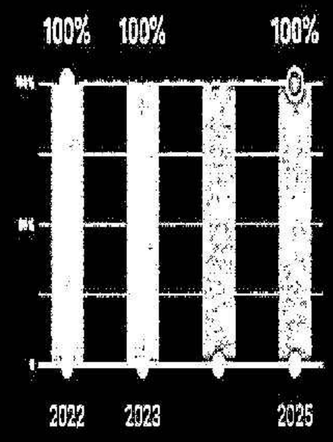

Bedre gårdsdrift

Felleskjøpet Agri sin viktigste oppgave er å gjøre bonden i bedre stand til å holde dyr og dyrke jord ved å ta i bruk ny teknologi, forbedre driften og utnytte gårdens ressurser bedre. Slik bidrar vi til at bonden kan produsere mat mest mulig bærekraftig. Ansvarlige er direktør for forretningsområde Landbruk og direktør for forretningsområde Maskin.

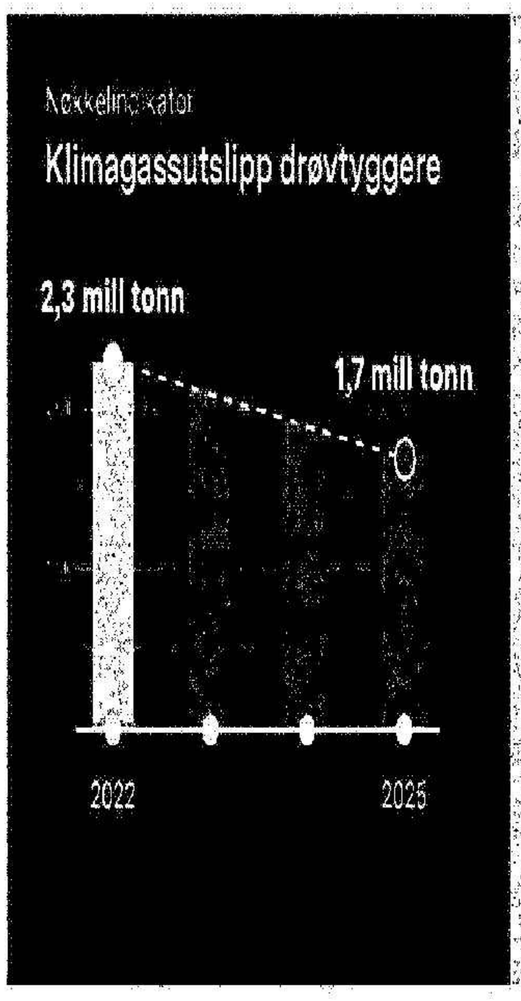

Felleskjøpet Agri har mål om å bidra til reduserte utslipp av metan fra drøvtyggere. I 2023-2025 skal vi bidra ved praktisk utprøving, bidra til at tiltaket blir godkjent i klimaregnskapet, samt bidra til å sikre fremtidig finansiering. I 2023 har vi deltatt i bransjeprosjekt for å erfare bruk og effekt av metanhemmere som Agolin og Bovaer.

EN MER BÆREKRAFTIG KU

Kua og andre drøvtyggere spiller en sentral rolle i bærekraftig norsk matproduksjon ved at de omdanner gras, som er den fôrressursen vi har mest av i Norge, til melk og kjøtt. Samtidig står kua og drøvtyggerne for om lag halvparten av klimagassutslippene i norsk jordbruk, fordi den slipper ut klimagassen metan, som en del av fordøyelsen. Felleskjøpet Agri sin rolle som største leverandør av innsatsmidler til bonden, gjør området til et vesentlig bærekrafttema for Felleskjøpet Agri.

Felleskjøpets Agri sin ambisjon er å bidra til å redusere utslippene fra kua med mer enn 30 prosent innen 2030. Bærekraftstrategien peker på tiltak innenfor tre kategorier for å kutte klimagassutslippene: Kraftfôr, grovfôr og husdyrgjødsel.

«Ambisjonen er å bidra til å redusere utslippene fra kua med mer enn 30 prosent innen 2030»

Felleskjøpet skal utvikle, produsere og tilby et godt, effektivt og klimasmart kraftfôr

Felleskjøpet Agri er Norges største produsent av kraftfôr og har også det største utviklingsmiljøet på kraftfôr. Gjennom 2023 har Felleskjøpet Fôrutvikling (FKF) fortsatt sitt kontinuerlige arbeid med å forbedre og optimalisere sammensetningen av ulike råvarer til et kraftfôr som dekker dyras behov og gir best mulig produksjon i form av melk, egg og kjøtt. Best mulig fôrutnytting gir lavest forbruk av ulike fôrråvarer, og de laveste klimagassutslippene pr. enhet produsert.

Det har de siste årene vært en betydelig økning i ytelsen hos norske melkekyr. En stor del av denne framgangen skyldes bedre fôr og fôring. I 2011 var ytelsen på 7 309 kg energikorrigert melk, mens det i 2022 var 8 496 (Kukontrollen TINE) og i 2023 var 8 426. De siste par årene har ytelsen falt. Årsakene er flere og sammensatte, og blant annet knyttet til markedsforhold og sviktende grovfôravling. Økningen i ytelse har likevel vært omlag 15 prosent siden 2011. Uten ytelsesfremgangen ville vi ha behov for flere kyr for å produsere samme mengde melk, noe som ville gitt høyere utslipp pr. kg melk produsert.

I 2023 har vårt kontinuerlige forbedringsarbeid fortsatt. Felleskjøpet Fôrutvikling har videreført arbeidet med å forbedre modellen for sammenhengen mellom fôring og fettrespons. Modellen bidrar til mer presis rådgivning, samt videreutvikling av kraftfôr til drøvtyggere i Formelsortimentet, som skal gi lavere klimaavtrykk og bedre lønnsomhet i norsk melkeproduksjon. Revidert modell ligger nå til grunn for den løpende produksjonen av kraftfôr til drøvtyggere.

Tilsetningsstoffer i fôr til drøvtyggere er et av de viktigste tiltakene i landbrukets klimahandlingsplan, og er forventet å stå for om lag 20 prosent, eller 1,2 millioner tonn, av den samlede utslippsreduksjonen på fem millioner tonn. Tilsetningsstoffer er også et viktig tiltak for at Felleskjøpet Agri skal nå sitt mål om å bidra til 30 prosent utslippskutt fra kua innen 2030.

202404031226

Felleskjøpet Agri startet i 2018 med å bruke tilsetningsstoffet Agolin, et plante-ekstrakt, i alle sine kraftfôrblandinger til drøvtyggere. Felleskjøpet Fôrutvikling har i 2023 gjennomført tester i felt for å dokumentere effekten av Agolin i norske besetninger. Foreløpige resultater tyder på at registreringen av dette er kompli-sert fordi det er stor variasjon mellom dyr. Det skal i 2024 gjennomføres et nytt stasjonsforsøk ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet som skal gi bedre datagrunnlag for å evaluere effekten av Agolin under norske forhold.

De siste årene har tilsetningsstoffet Bovaer pekt seg ut som mest lovende, og i 2022 ble det godkjent brukt av europeiske matmyndigheter. Norske feltforsøk på melkeku viser en reduksjon av metanutslipp på ca. 15 prosent.
I 2024 starter et nytt 4-årig prosjekt opp MetanHUB for å dokumentere bl.a. effekten av Bovaer videre. Felleskjøpet Fôrutvikling er med i referansegruppen.

«Norske feltforsøk på melkeku viser en reduksjon av metanutslipp på ca. 15 prosent ved bruk av tilsetningsstoffet Bovaer i fôret.»

I 2022 ble Felleskjøpet Fôrutvikling partner i prosjektet RUMIHEALTH i samarbeid med Wageningen University i Nederland. Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan ulike fôringsstrategier påvirker vommiljø og metanproduksjon. Prosjektet ser både på tilsetningsstoffer og endringer av fôrsammensetningen. Resultater ventes i 2025 og 2026.

I 2023 ble Felleskjøpet Fôrutvikling med i prosjektet MethanePasture som skal undersøke hvordan utslipp av metan fra dyr på beite kan reduseres. Prosjektet ledes av Norges miljø-og biovitenskape-lige universitet og resultater ventes også her i 2025 og 2026.

Tilsetningsstoffer i fôr er foreløpig ikke et godkjent tiltak i det offisielle utslippsregnskapet, men føres i et eget skyggeregnskap. Dokumentert effekt vil være avgjørende for at tiltaket skal bli godkjent og gi reduksjon i klimagass-regnskap, og være viktig for finansier-ingen av tiltaket. Tilsetningsstoffet vil trolig ha en betydelig kostnad. I jord-bruksoppgjøret 2023 ble det bestemt å sette ned en arbeidsgruppe, som skal vurdere hvordan husdyrtilskuddet kan bidra til lavere utslipp, for eksempel ved å knytte insentiver for reduserte klima-gassutslipp til husdyrtilskuddet.

Felleskjøpet Agri skal bidra til et godt, effektivt og klimasmart grovfôr
Kvaliteten på grovfôret påvirker hvor mye metan som dannes i vomma. I land-brukets klimahandlingsplan er det lagt til grunn et potensial for reduserte utslipp på 400 000 tonn, ved tidlig høsting av grovfôr. Dette tilsvarer åtte prosent av den samlede utslippsreduksjonen på fem millioner tonn, men det er usikkerhet knyttet til estimatet for reduserte utslipp. Foreløpige resultater fra forskning i regi av TINE har i 2023 vist at dette kan gi lavere utslipp. I 2024 er det ventet flere resultater fra dette arbeidet. Bedre grov-fôr er foreløpig ikke et godkjent tiltak i det offisielle utslippsregnskapet, men blir ført i et eget skyggeregnskap.

Felleskjøpet Agri skal utvikle og tilby produkter og utstyr som gir reduserte utslipp fra lagring og spredning av husdyrgjødsel
Ved lagring av husdyrgjødsel (blaut-gjødsel) slippes det ut klimagasser som lystgass (N_2O) og metan (CH_4). I landbrukets klimahandlingsplan er det lagt til grunn et potensial for reduksjon på 200 000-350 000 tonn. Riktig spredetidspunkt og utstyr som stripe-spreder og direkte nedfeller reduserer utslippene av lystgass fra jord, og sikrer at mest mulig av nitrogenet tas opp av plantene. Det er økende interesse og etterspørsel etter maskiner og utstyr som bidrar til redusert tap til luft og avrenning, samtidig som en utnytter næringssstoffene i gjødselen bedre. Felleskjøpet Agri selger gjødselvogner med stripespreder og nedfeller, og datterselskapet Grønt Maskin selger slepeslangeanlegg med stripespreder.

Nok lagringskapasitet er viktig for å spre gjødsel i vekstsesongen og sikre best utnyttelse. Felleskjøpet Agri er totalleverandør av bygg, inklusive gjødsellager.

Tiltak som å drenere, kalke og minimere jordpakking og bruk av vekstskifte og fangvekster, er viktig for plantevekst og opptak av næringsstoffer, og lavest mulig utslipp av klimagasser fra jorda.

MER NORSKE RÅVARER

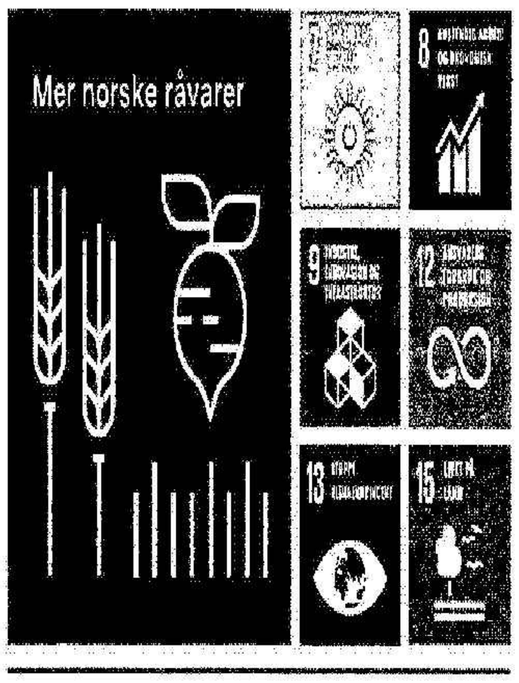

For å nå FNs mål om å øke matproduksjonen i verden med 60 prosent frem mot 2050, må alle land bidra. Dette innebærer at også vi i Norge må utnytte arealene bedre og dyrke mer korn, gras, potet, grønnsaker, frukt og bær. Det vil også styrke matsikkerheten. I perioden 2014 til 2018 har norske husdyr i gjennomsnitt hatt en diett bestående av 82 prosent norske råvarer. Dette omfatter både gras, beite og alt norsk korn som inngår i kraftfôret. Felleskjøpet Agri sin rolle som kraftfôrprodusent og største leverandør av innsatsmidler til bonden, gjør området til et vesentlig bærekrafttema for Felleskjøpet Agri.

Felleskjøpet Agri skal bidra til å øke norskandelen i fôrrasjonen til norske husdyr fra 82 prosent. I tillegg har vi et mål om å utvikle produkter og tjenester innen grovfôr og kraftfôr som gjør at bonden kan produsere melk med minst 95 prosent norske råvarer innen 2030. Felleskjøpet Agri har også ambisjon om å bidra til å øke produksjonen av norsk frukt, bær, grønnsaker og potet. Bærekraftstrategien peker på tiltak innenfor kompetanse, sortsbetaling, sortsutvikling og teknologi, samt forskning og utvikling for best mulig utnyttelse av råvarene for å nå målet om økt norskandel i fôret.

Bidra til å øke produksjonen og andelen norske fôrråvarer

Gras er den viktigste norske fôrressursen, og den viktigste kilden til protein dyrket på norske jordbruksarealer. Høsten 2021 startet Felleskjøpet Agri sammen med TINE, Norsk Landbruksrådgiving og Yara grovfôrprosjektet «Økt norsk selvforsyning gjennom bærekraftig grovfôrproduksjon og optimal fôring». Felleskjøpet Agri sin ambisjon er at 5000 melkebønder skal ta i bruk verktøyet og delta på samlinger i 2025. Målet er å øke energiinnholdet, som reduserer behovet for kraftfôr og gir bonden mulighet til å velge kraftfôrslag med høyere andel norske råvarer. For melkegårdene som deltar, kan andelen norske råvarer i fôrrasjonen øke fra i dag et gjennomsnittlig nivå på 83 prosent til 93 prosent. Felleskjøpet Agri er avhengig av samarbeid med partnerne i prosjektet for å nå målet.

«For melkegårdene som deltar, kan andelen norske råvarer i fôrrasjonen øke fra i dag et gjennomsnittlig nivå på 83 prosent til 93 prosent.»

I 2022 var fokus å identifisere de viktigste dataene og teste en pilot. Selskapet Mimiro er valgt som leverandør av systemtjenester. I 2023 ble det gjennomført samlinger med nær 50 melkeprodusenter der «1.0-utgaven» av dashbordet (det nye rådgivingsverktøyet) ble testet ut. Det jobbes med å sikre finansiering for videre utvikling og bruk av verktøyet. I første kvartal 2024 er det planlagt samlinger med ytterligere 200 melkeprodusenter.

Volum og kvalitet på grasavlinga reduseres hvis ikke enga fornyes om lag hvert fjerde til femte år. Fornying av eng er både tidkrevende og kostbart. I 2021 lanserte Felleskjøpet Agri frøblandinga Spire Resåing, som muliggjør fornying av eng uten forutgående jordarbeiding. I 2023 ble salget 250 prosent høyere enn 2021. Om lag 10 000 daa er fornyet på denne «lavkostmåten» i 2023.

Felleskjøpet Fôrutvikling deltar og gjennomfører en nærings-ph.d i prosjektet EngProt (Forage preservation for premium protein quality). Formålet er å øke kvaliteten og utnyttingen

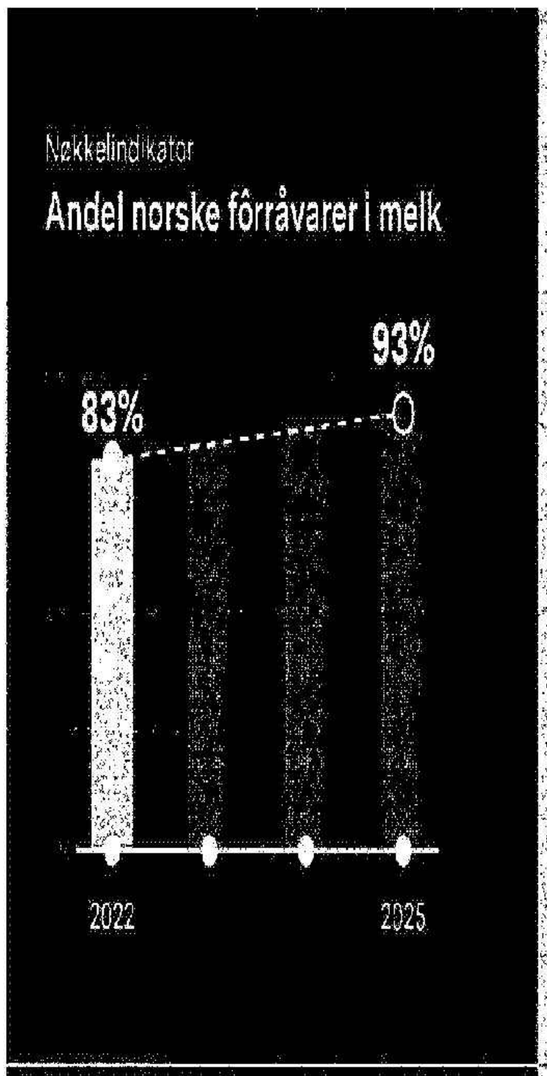

I perioden 2023-2025 skal Felleskjøpet Agri utvikle verktøy og gjennomføre erfaringsgrupper med melkebønder. Målet er 5 prosent økt energiinnhold grovfôr. Dette vil gi økt opptak grovfôr, redusere behov for kraftfôr og muliggjøre bruk av andre kraftfôrslag. Forventet økning andel norske råvarer er fra i gjennomsnitt 83 prosent til 93 prosent. I 2023 har vi utviklet og testet vårt rådgivingsverktøy, og gjennomført samlinger med 50 bønder.

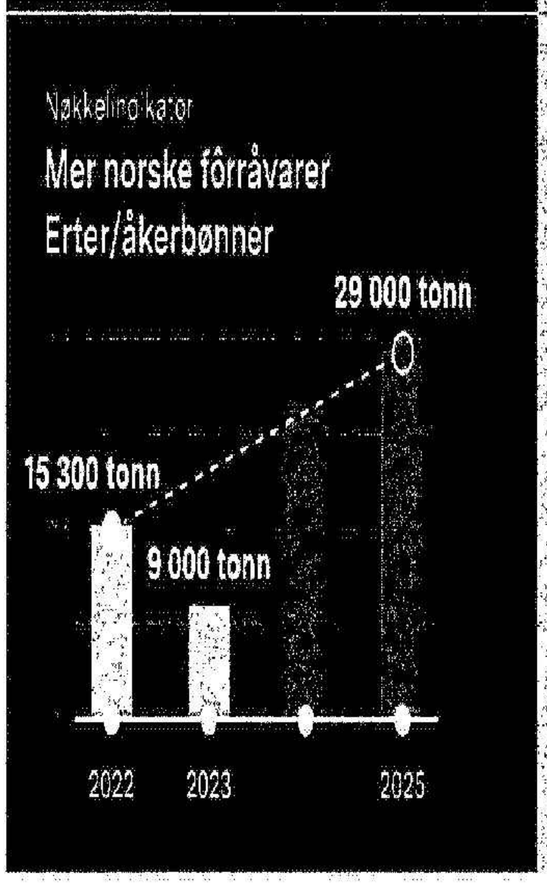

Felleskjøpet Agri har mål om 100 prosent økning i vårt mottak av erter og åkerbønner i 2023-2025. I 2022 tok vi imot 15 300 tonn. I 2023 ble mottaket redusert med 40 prosent, til 9 000 tonn. Det skyldtes sen vår og vanskelige forhold under innhøsting. I 2023 har vi også økt merprisen for bønder som tegner avtale om leveranse.

202404031227O

av protein fra grovfôr. I 2022 ble det gjennomført to forsøk. Endelige resultater vil være klare i 2024.

I 2021 startet Felleskjøpet Agri med leveransekontrakter og merpris for erter og åkerbønner. Mer erter og åkerbønner er en nøkkelindikator for Felleskjøpet Agri i perioden 2023-2025, og målet er 100 prosent økning i perioden. Fra 2021 til 2022 økte antall bønder som sluttet seg til ordningen fra 70 til 131. Det var en økning på 108 prosent i mottatt volum erter og åkerbønner.

«Mål om 100 prosent økning i erter og åkerbønner i perioden 2023-2025»

For å nå målene økte vi avtaletilleggene for sesongen 2023/2024, samtidig som vi hadde mye fokus på proteinvekster i vår kommunikasjon med kornbønder. Til tross for dette gikk mottatt volum av erter/åkerbønner ned med 40 prosent, sammenlignet med 2022. Dette skyldtes klimatiske forhold med sen vår og vanskelig innhøsting. Likevel registrerer vi en positiv interesse blant produsentene, og forventer at flere kornbønder vil dyrke proteinvekster i årene fremover. Mer erter og åkerbønner reduserer behovet for import av proteinråvarer, og øker andelen norske råvarer i Felleskjøpet Agri sitt kraftfôr til svin og fjørfe.

Graminor utvikler og leverer bedre sorter korn, engvekster, potet, frukt og bær tilpasset vekstforholdene i Norge. Fra 2021 ble proteinvekster som erter

Felleskjøpet Agri og Felleskjøpet Fôrutvikling jobber med flere tiltak for å bedre utnyttelsen av de ulike råvarene, og på den måten øke norskandelen:

- Felleskjøpet Fôrutvikling testet i 2021 ut et nytt fôrtilskudd til gris. Resultatene fra 2021 ble bekreftet i nye forsøk i 2022, og viser at vi kan øke andelen norsk korn i slaktegrisfôret, og redusere bruken av importert soya og raps til gris. I 2023 er disse funnene implementert i vår produksjon av kraftfôr til gris.

- Felleskjøpet Agri lanserte i 2021 Formel Linnea Sau, en kraftfôrblanding med høyt innhold av norsk korn og uten råvarer som soyamel og palmebasert fett. Salget økte noe fra 2021 til 2022. I 2023 økte salget med 6 prosent sammenlignet med 2022.

- I 2020 startet Felleskjøpet Agri, sammen med Prior/Nortura, et prosjekt for å teste ut et norsk kyllingfôr uten soya. Fôret har fungert meget godt og sikret gode produksjonsresultater. Antallet produsenter som bruker dette fôret vil øke i takt med økt tilgang på norske erter og åkerbønner.

- Felleskjøpet Fôrutvikling har gjennom forsøk i 2021 og 2022 vist at det er mulig å redusere innholdet av proteinråvarer i kraftfôr til verpehøns. 2023 har vist noe ulike resultater fra forsøk og produksjon. I 2024 skal det gjøres nye forsøk for å kvalitetssikre resultatene. Tiltakene kan redusere behovet for import og gi lavere fôrkostnader i eggproduksjonen.

- Felleskjøpet Fôrutvikling har i 2021 og 2022 gjennomført forsøk som viser at fasefôring kan redusere forbruket av protein i slaktegrisproduksjon. På bakgrunn av forsøkene endret vi i 2022 sammensetningen i to av våre kraftfôrtyper, og våre anbefalinger for fasefôring. Tiltakene reduserer importbehovet og fôrkostnaden i slaktegrisproduksjon.

- Felleskjøpet Fôrutvikling har i perioden 2020-2023 ledet et NFR-prosjekt (Sjø til bord) som ser på hvordan redusere importbehovet ved å øke utnyttelsen av marine restråstoffer i kyllingfôr. Prosjektet er i samarbeid med Norsk Kylling og Nutrimar, og ble ferdigstilt i 2023 med flere gode resultater. I 2024 vil vi jobbe videre med ev. kommersialisering.

- I 2022 var det store kornavlinger og dette førte til at Felleskjøpet Agri i 2023 endret melkekusortiment og rådgivning til blandinger med mer norsk korn. Det nye fôret Formel Solid ble lansert og la til rette for mer bruk av norsk korn.

- I 2023 startet forskningsprosjektet OneTwo opp. Prosjektet skal se på fraksjonering av gras til proteinkonsentrat brukt i fôr primært til fjørfe, svin og pulp (fiber) brukt i fôr til drøvtyggere. Prosjektet ledes av NIBIO og Felleskjøpet Fôrutvikling er prosjektdeltager.

- I 2023 startet forskningsprosjektet GP Seaweed opp. Prosjektet ledes av Sintef og skal se på bruk av tang og tare til ulike formål, blant annet karbonbinding og fôr. Felleskjøpet Fôrutvikling er med i fördelen av prosjektet og skal teste fraksjoner i fôr til smågris og se om det har positiv effekt på tarmhelse, tilvekst og fôrutnytting.

og åkerbønner inkludert i selskapets aktiviteter. Graminor skal identifisere sorter som kan være aktuelle for norske forhold. Innen grovfôr satser Graminor på å utvikle flerårige raigrassorter. I 2023 ble byggsorten Torgeir godkjent. Sorten gir høy avling, har god stråstyrke og har høyt proteininnhold. Felleskjøpet Agri er største eier i Graminor.

Felleskjøpet Agri ble i 2022 med i to nye FoU-prosjekter:
«Future Protein Crops» har som mål å utvikle dyrkinga av proteinvekster til modning i Norge for å øke selvforsyningsgraden av plantebaserte proteiner av høy kvalitet til mat og fôr. Norges miljø- og biovitenskaplige universitet er prosjekteier.

«ProteinBar» har som mål å bidra til redusert import av proteinråvarer til kraftfôr for å nå målet om økt norsk matproduksjon på norske ressurser. Protein Bar dekker alt fra jordkartlegging, næringsopptak, gjødslingsstrategier, planteforedling, fôrteknologi og prispolitikk. I 2023 ble det gjennomført feltforsøk med kartlegging av byggsorter.

I 2021 var Felleskjøpet Agri en av flere pådrivere for å etablere «Partnerskap for norsk matkorn og planteproteiner» med formål at økt etterspørsel etter plantebasert kost skal dekkes med norske råvarer så langt det er mulig, og øke andelen norsk korn i matproduksjon fra dagens ca. 50 prosent til 90 prosent i 2030.

«Målet er å øke andelen norsk korn i matproduksjon fra i dag ca. 50 til 90 prosent i 2030»

Rapporten «Markedet for norsk korn», ble presentert på Kornkonferansen 2023. I 2023 har partnerskapet jobbet med å følge opp sentrale konklusjoner fra rapporten. Partnerne har i 2023 inngått avtale om å videreføre samarbeidet i tre nye år.

Tilby kurs og veiledning for hvordan utnytte gårdens ressurser bedre og gjøre jordbruket mer bærekraftig
Produkter og tjenester for mer presis dyrking, høsting og jordbearbeiding omtales som presisjonsjordbruk. Ved bruk av data og ny teknologi, kan bonden bedre utnytte vekstpotensialet på alle deler av skiftet, sikre bedre ressursutnyttelse, få lavere kostnader, bedre avlinger og redusere utslipp av klimagasser. Vi ser også at presisjonsjordbruk gir et bedre arbeidsmiljø, med mer oversikt og mindre stress. Felleskjøpet Agri har en egen strategi for denne satsingen, og i 2022 utvidet forretningsområde Maskin staben med tre nyansettelser. Det er nå fem personer som jobber dedikert med presisjonsjordbruk i selskapet.

202404031227

Felleskjøpet Agri er deleier i selskapene Mimiro og Dataväxt, som begge utvikler og tilbyr digitale tjenester til bonden. Viktige digitale verktøy som vi tilbyr er; CropPlan, CropSat, LogMaster, Eana Skifte, Yara N-sensor og JD Operation Centre. I 2023 har vi forsterket satsingen ved å bli leverandør av produktene til selskapet DAT og Soilmate.

En viktig faktor for å ta ut potensialet er at flere bønder tar i bruk mulighetene som ligger i disse nye verktøyene. Felleskjøpet Agri har siden 2022 satset ekstra på kurs og kompetanse, både for kunder og egne ansatte.

- I 2022 utviklet vi kursene Maskinklinikk 1 og 2 hvor målet er digital onboarding/sette opp standardinnstillinger og laste inn kart. I 2022 gjennomførte vi 15 kurs digitalt, 50 mindre samlinger i kurset maskinklinikk 2, samt klasseromsamling der 100 bønder og entreprenører deltok. I 2023 har vi holdt 49 kurs med 600 deltakere på maskinklinikk 1 og 2.
- I 2022 utviklet vi kurset Optimalisering med fokus på riktig vektfordeling, lufttrykk og bruk av systemer (innstillinger, oppsett, programmering). Det ble gjennomført et kurs med 120 deltakere. Ingen kurs er avholdt i 2023, men temaene har vært hovedfokus gjennom året blant våre spesialister på presisjon.
- Vi har også økt fokuset på kompetanse hos egne ansatte. I 2022 utvidet vi vårt eget kompetansesenter og ble blant de første i Europa til å få såkalte Certified Dealer Instructors (CDI) fra John Deere. Tre av våre i alt 11 instruktører har denne godkjenningen. I 2023 ble Felleskjøpet Agri godkjent som eget opplæringskontor i fylkene Viken, Trøndelag og Innlandet. I 2023 har vi åtte landbruksmekanikerlærlinger innenfor ordningen. For 2024 er målet 24. Ambisjonen er å utvide denne satsingen til å omfatte flere fag.
- Både i 2022 og 2023 gjennomførte vi 700 kursdøgn for våre mekanikere.

«I 2023 ble Felleskjøpet Agri godkjent som eget opplæringskontor»

I 2021 videreførte vi innsikten fra Grovfôr 2020, med informasjonskampanjen Heia Grovfôr. I 2022 gjennomførte vi et tredagers kurs for alle våre maskinselgere, med fokus på grasoptimalisering. I 2023 har vi oppdatert vår grovfôrstrategi til å omfatte både maskinteknologi, plantekultur og fôringsstrategi.

Felleskjøpet Fôrutvikling er landets ledende utviklingsmiljø på kraftfôr. Medarbeiderne har i tillegg til å utvikle ny innsikt og forståelse, en viktig rolle med tanke på å formidle og dele sin kunnskap. Dette arbeidet har pågått løpende i 2022, 2023 og fortsetter i 2024.

FOSSILFRI GÅRD

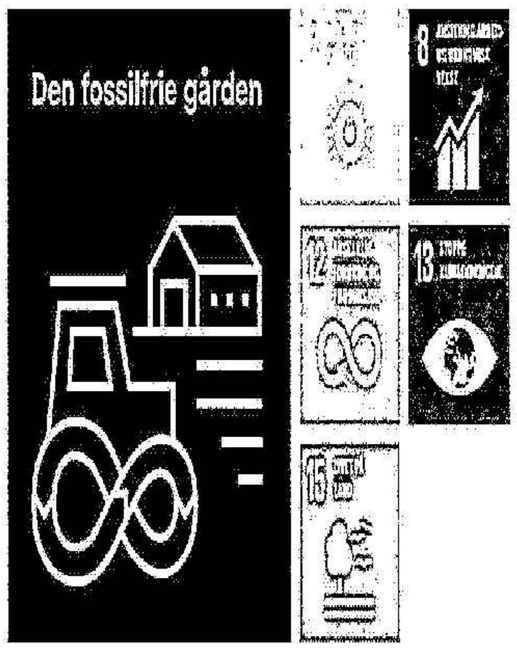

Fossil energi er en viktig kilde til utslipp i jordbruket, i tillegg til de biologiske utslippene fra dyr, gjødsel og jord. Landbruket har som mål å bli fossilfritt i 2030. I 2020 var utslippene fra jordbrukets maskinpark beregnet til 343 000 tonn, og utslippene fra oppvarming beregnet til 53 000 tonn. Det utgjør ca. 400 000 tonn, eller om lag ni prosent av klimagassutslippene i jordbrukssektoren.

Felleskjøpet Agri er en stor leverandør av traktor og utstyr, bygg, innendørsmekanisering og varme- og energiløsninger, og har en viktig rolle i omstillingen. Derfor er dette et vesentlig område for Felleskjøpet Agri. Felleskjøpet Agri sitt mål er å bidra til at landbruket når målet om å bli fossilfritt i 2030 og å øke omsetningen fra 30 til 300 millioner kroner i kategorien fornybar energi innen 2030.

Bærekraftstrategien peker på tiltak for redusert forbruk av energi og diesel, overgang til produksjon av fornybar energi på gården, nullutslippsteknologi og landbruksbygg i tre for å nå målene om et fossilfritt landbruk i 2030 og tidobling av omsetningen innen 2030.

Utvikle og tilby løsninger som reduserer forbruket av diesel på traktoren og fossil energi til oppvarming av bygg

Felleskjøpet Agri er leverandør av John Deere som har en av markedets mest dieselgjerrige motorer.

Tomgangskjøring kan utgjøre over 30 prosent av maskintiden, og forbruket kan reduseres ytterligere ved riktig dekktrykk, som kan spare inntil 10-15 prosent, vektoptimalisering, innstilling av redskap, samt optimaliserte kjørelinjer på jordet for å utnytte arbeidsbredde på redskapen. For å ta ut mer av dette potensialet for reduksjon, er kunnskap og bevissthet avgjørende. Felleskjøpet Agri har i 2022 og 2023 økt sitt fokus på kompetanse og opplæring på dette området. Potensialet er ikke tatt ut.

I 2021 var 1 600 traktorer oppkoblet til John Deeres digitale verktøy, og det ble registrert arbeid på over 690 000 dekar, hovedsakelig gjødsling og sprøyting. I 2022 økte dette til 1 800 traktorer, og 936 000 dekar. I 2023 økte dette ytterligere til 2 100 traktorer og 1 044 000 dekar.

Felleskjøpet Agri leverer ulike løsninger for energibesparelse. Varmegjenvinnere til fjørfehus er nå standard, og brukes ofte i kombinasjon med biokjeler. I 2020 solgte vi tre varmegjenvinnere til fjørfe. I 2022 solgte vi 16, og i 2023 ble det solgt 12. EC-vifter med energisparende motorer med opptil 70 prosent redusert energibehov og LED-lys, er også standard ved alle leveranser i dag. Det er økende interesse for utstyr for smart styring og bruk av energi i alle produksjoner. Vi ser også økt interesse blant bønder for å sikre kortsiktig strømforsyning.

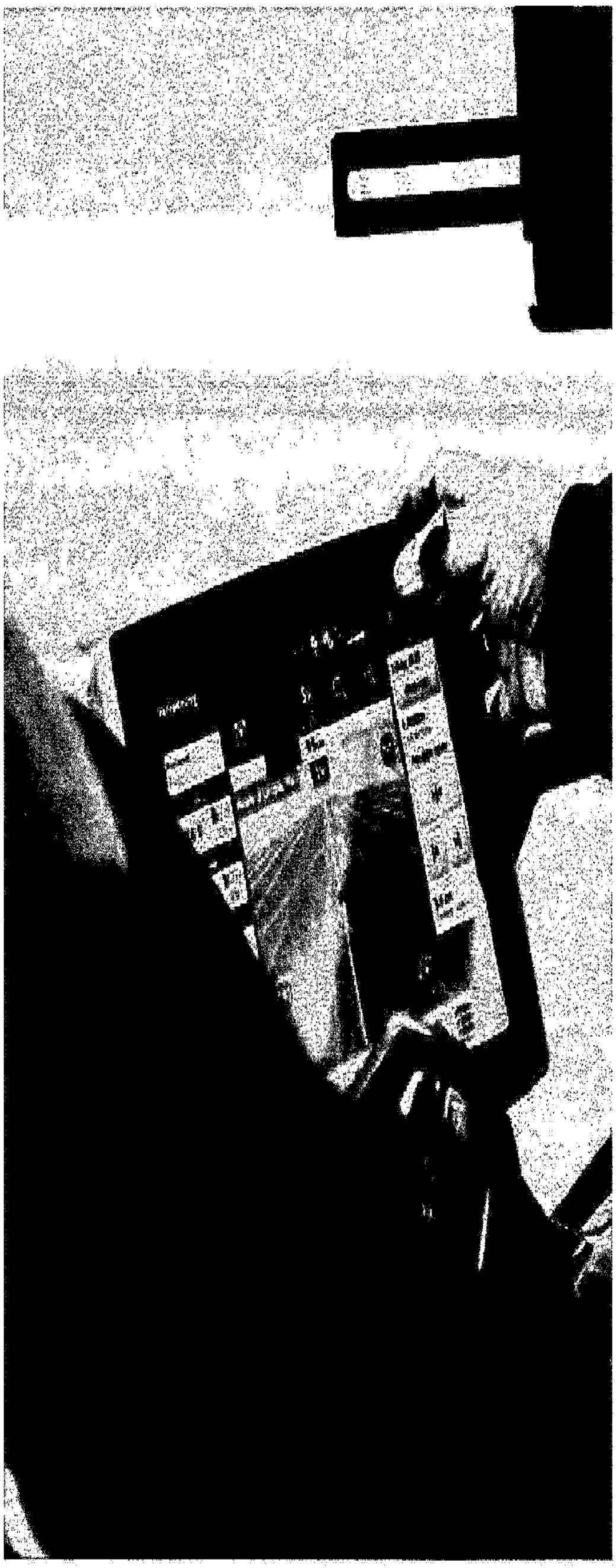

Etterspørre og tilby nullutslipps-teknologi på traktor og andre maskiner

Felleskjøpet Agri er i løpende dialog med John Deere om utviklingen av elektriske og hybride drivlinjer. John Deere har en ambisjon om å levere elektriske alternativer med null-utslipp og hybrid-elektriske løsninger, og har et mål om å lansere en elektrisk variant innenfor hver modellfamilie av traktorene «Turf» og «Compact Utility» innen 2026. I 2022 tok John Deere over batteriprodusenten Kreisel og har også investert i en fabrikk i Saran i Frankrike for å produsere batterier til det europeiske markedet.

Felleskjøpet Agri tilbyr i dag Avant e-serie og elektrisk John Deere Gator. Dette er mindre elektriske maskiner til bruk innen landbruk, kommune, og park og anlegg. Avant har investert betydelig gjennom kjøp av en batterifabrikk, og har nå lansert egne batterier. I 2024 vil andre generasjons elektriske kompaktlastere lanseres, med betydelige økning i batteri-kapasitet. Etter en god økning i salget på elektrisk Avant, har salget avtatt noe. I 2023 har vi også tilbudt utleie av elektrisk Avant e6. Felleskjøpet Agri tilbyr også mindre elektriske gravemaskiner.

Utvikle og tilby løsninger som bidrar til å øke produksjonen av fornybar energi på gården

Satsingen på denne type løsninger er fra og med 2022 samlet i Felleskjøpet Agri, som tilbyr solceller og biovarme-anlegg for produksjon av strøm og varme med utgangspunkt i gårdens fornybare energiressurser. Interessen og etterspørselen etter denne type produkter og løsninger fortsetter å øke. Avtalen Felleskjøpet Agri har hatt med Klar Energy på solceller gikk ut i 2022, og i 2023 tegnet vi en ny avtale med Solenergi Norge.

Utvikle og tilby landbruksbygg i tre

Felleskjøpet Agri har siden oppkjøpet av RingAlm Bygg i 2018 vært en leverandør av landbruksbygg, inkludert bygg i tre. I desember 2021 lanserte Felleskjøpet Agri revidert byggkatalog med både standardiserte og modulbaserte klima-vennlige bygg, som tilrettelegger for god dyrehelse og et godt arbeidsmiljø. Modulfjøset skal gjøre det mulig for de mindre og mellomstore brukene å investere i nybygg over flere år.

I løpet av 2022 er satsingen på land-bruksbygg avgrenset til Østlandsområdet. Salget av trebygg var i 2022 på samme nivå som i 2021. I 2023 har omfanget av nybygg gått noe ned. Bygg i tre utgjør om lag 40 prosent. Felleskjøpet Agri tegnet i 2023 avtale med Sandwichpanel Norge, som også tilbyr sandwichpanel basert på resirkulerte materialer.

Tilby rådgivning og kurs i klimasmarte løsninger

Felleskjøpet Agri har gjennom 2023 hatt ulike kommunikasjonstiltak og kurs for bonden for å bidra til at bonden bruker mindre diesel og reduserer utslipp. Se omtale av vår økte satsing på kompe-tanse relatert til presisjon, som er omtalt under satsingen mer norske råvarer.

20240403122272

TA VARE PÅ JORDA

God og fruktbar jord er det beste utgangspunktet for all dyrking av korn, gras, frukt, grønnsaker, bær og blomster. Jorda skal gi gode vekstvilkår for plantene, slik at plantenæringsstoffene i både husdyrgjødsel og mineralgjødsel blir utnyttet best mulig. Felleskjøpet Agri sin rolle som leverandør av innsatsmidler til bonden og produsent av jordprodukter, gjør området til et vesentlig bærekrafttema for Felleskjøpet Agri.

«God og fruktbar jord er det beste utgangspunktet for all dyrking»

Felleskjøpet Agri skal være ledende produsent og tilbyder av sirkulære og bærekraftige jord- og gjødselprodukter og dyrkingssubstrater innenfor alle markedssegmenter i Norden. Felleskjøpet Agri sitt mål er å ha torvfrie alternativer for alle kategorier jordprodukter til konsument.

Bærekraftstrategien peker på tiltak som rådgivning og god agronomi, gjenbruk av biomasse og næringsstoffer for å nå målene:

Styrke tilbudet av rådgivning og tjenester innenfor god agronomi, presisjonsjordbruk og balansert og riktig gjødsling, slik at bonden får det beste ut av jorda

Vi ser økende interesse blant bønder for å gjøre tilpasninger for bedre jordhelse. Dette betegnes av noen som Karbon Agro, som har likheter med regenerativt jordbruk, og omfatter minimal/redusert jordarbeiding, kontinuerlig plantedekke og vekstskifte. Felleskjøpet Agri har mange av driftsmidlene, men det er behov for veiledning av kundene. I 2023 har vi innarbeidet fangvekster som en del av Kornguiden for å nå ut til flere kornprodusenter med dette tiltaket som styrker jordhelsa og tar ned næringstapet til vannresipienter.

Presisjonsjordbruk er et viktig satsingsområde for Felleskjøpet Agri. En viktig forutsetning for å lykkes er nok og riktig kompetanse om bruken av utstyret, og hvilke muligheter som teknologien gir. Presisjonsjordbruk har også vært et prioritert tema i vår samlede kommunikasjon ut mot bønde både i 2022 og 2023.

Presisjonsjordbruk med mindre overlapping og faste kjørespor kan også være bra for jordhelse, da det reduserer jordpakking. Kalking av jord gir god rotutvikling og dermed god plantevekst. Variabel tildeling av kalk, også omtalt som presisjonskalking, innenfor skiftet øker. Om lag 20 prosent av kalken Felleskjøpet omsatte i 2023 ble tildelt ved hjelp av presisjonskalking.

I 2022 inngikk NORGRO en innovasjonsavtale med selskapet Agdir for utvikling av digital rådgiving og kommersialisering av sensorteknologi. Agdir utvikler produkter for bedre planlegging og optimalisering av næringsopptak og vannhusholdning i jordbruket. På grunn av de klimatiske forholdene i 2023 ble det begrenset med praktisk utprøving og liten fremdrift i prosjektet. Intensjonen om å skape en digital rådgivning ligger fremdeles til grunn og videreføres i 2024.

Utvikle og tilby organisk gjødsel, sirkulære plantenæringsstoffer, biorest og re-bruk av matjord

Felleskjøpet Agri selger organisk handelsgjødsel primært til økologisk jordbruk. Salget i 2021 nådde for første gang 4 000 tonn, men har gått ned med 30 prosent siden 2021. Høsten 2021 startet vi salg av mineralorganisk gjødsel til det konvensjonelle jordbruket. Vi solgte 500 tonn av NPK 20-4-8 som er en miks av pelletert husdyrgjødsel og urea. I 2023 økte salget til 800 tonn. Nøkkelindikatoren på sirkulærindustri omfatter salg av sirkulære gjødselprodukter.

Utvikle, produsere og tilby torvfrie og torvreduserte alternativer til alle jordprodukter ved bruk av sirkulære råvarer

Nelson Garden omsatte i 2023 vekstmedier og jordprodukter tilsvarende 170 000 m³, en nedgang fra 235 000 m³ i 2022. I samme periode økte både andelen og antall tonn sirkulære råvarer, som kompost og trefiber, brukt i selskapets jordprodukter. I 2023 utgjorde sirkulære råvarer 12 prosent av totalt volum produsert, mot 7 prosent i 2022. Dette tilsvarer 20 500 m³ sirkulære råvarer, som er 25 prosent økning fra 2022. Nøkkelindikatoren på sirkulærindustri omfatter sirkulære råvarer i Nelson Gardens jordprodukter.

«Andelen sirkulære råvarer, som kompost og trefiber økte fra 7 prosent til 12 prosent i 2023»

I tråd med Nelson Gardens nye strategi ble Nelson Garden Innovation etablert i 2021. Det ble tilført ekstra utviklingsressurser, og gjort investeringer for raskere å levere på torvfrie og torvreduserte jordprodukter. Både i 2022 og 2023 har det vært et stort fokus på innovasjon innen torvfrie produkter, samt sirkulære gjødselprodukter.

Felleskjøpet Agri etablerte i 2019 Jordfabrikken sammen med Innherred Renovasjon og Ecopro. Jordfabrikken er et utviklingsanlegg for å teste ut råvarer for erstatning av torv i våre jordprodukter. Råvarene produsert på fabrikken har gått inn i produktet Sirkeljord, som er torvfri jord. I 2022 ble det solgt 2 400 sekker Sirkeljord, som økte til 6 100 sekker i 2023.

Nelson Garden har også økt sin andel av resirkulert emballasje til jordprodukter.

Målet for 2022 var at 25 prosent av totalt forbruk emballasje på jordproduktene skulle være gjenvunnet plastmateriale. Andelen for 2022 ble 13 prosent. Hovedårsaken til at målet ikke ble innfridd, var manglende tilgang på gjenvunnet materiale. For 2023 var forbruket av resirkulert emballasje på 28 prosent, av resirkulert materiale, og målet på 25 prosent for 2023 er oppnådd.

Felleskjøpet Agri sitt datterselskap NORGRO, produserer torvbaserte vekstmedium for proffmarkedet. NORGRO har som mål å redusere andelen torv, og de neste årene forventes en årlig reduksjon på 2-3 prosent. I 2022 utgjorde torv 96 prosent av NORGROs vekstmedier. I 2023 utgjør andelen om lag 91 prosent. I 2023 utgjorde trefiber fem prosent og de øvrige fire prosent består av leire, sand, kalk og biokull.

NORGRO har deltatt i FoU-prosjektet SUBTECH (2020-2023) som har hatt som mål å utvikle trefiberbaserte vekstmedier for hagebruket som alternativ til torv. Sluttseminar holdes februar 2024 med statusgjennomgang og resultater fra forsøk og testing av effekter.

NORGRO vil delta i SUBTECH 2.0 (2024-2027) der målet er å gå fra torvreduserte til torvfrie vekstmedier for proff- og privathagebruket basert på trefiber fra norsk gran og kompostbaserte materialer. Prosjektoppstart er februar 2024.

Utvikle og fremme nye produkter basert på biokull til urbant landbruk, hage, hus, park og anlegg og bonden

I 2021 inngikk Felleskjøpet Agri en samarbeidsavtale med Standard Bio. Formålet var å utvikle og kommersialisere lønnsomme og effektive biokullbaserte produkter og løsninger til landbruk, konsum/hage, anleggsgartnere og grøntnæringen.

Felleskjøpet Agri og Standard Bio deltok begge i forskningsprosjektet Decarbonize i perioden 2019-2022. Målet med Decarbonize var å utvikle ny teknologi for kostnadseffektiv produksjon av gjødselimpregnert biokarbonmateriale. En rekke vekstforsøk ble gjennomført i 2021 og 2022. På bakgrunn av prosjektet lanserte Nelson Garden i 2023 et vekstmedium som inneholder biokull.

20240403122273

STYRKET DYREVELFERD

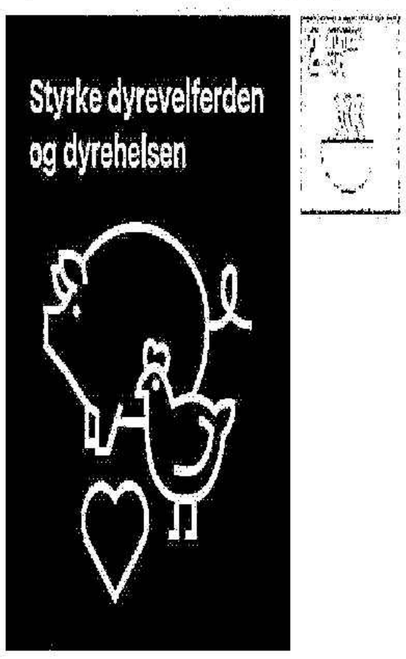

Dyrevelferd og dyrehelse er helt sentralt i bærekraftig landbruk. Dyr skal ha det godt. God dyrevelferd handler om gode rutiner og riktige innsatsfaktorer kombinert med god omsorg for dyra.

Felleskjøpet Agri sin rolle som en viktig leverandør av fôr, produkter og tjenester til husdyrhold og annet dyrehold, gjør området til et vesentlig bærekrafttema for Felleskjøpet Agri. Felleskjøpet Agri skal bidra til at dyrevelferden og dyrehelsen til norske husdyr og kjæledyr styrkes. Dette skal gjøres gjennom om å tilby produkter, utstyr og konsepter basert på mest mulig oppdatert kunnskap om hvordan best mulig ivareta dyras helse og velferd. Bærekraftstrategien peker på tiltak innenfor fôr og fôring, driftsbygninger, innendørsmekanisering, miljøberikelse og aktivisering for å nå målene:

Utvikle og produsere fôr tilpasset dyras behov for helse og velferd, herunder fôr og tilskuddsfôr som bidrar til å forebygge sykdommer

Felleskjøpet Agri bidrar på flere områder til god dyrevelferd på norske gårder. Godt og næringsrikt fôr er det aller viktigste vi kan bidra med for dyrevelferden. Felleskjøpet Agri bruker betydelige ressurser på forskning og utvikling.

I kraftfôr til svin har det vært fokus på tarmhelse siden 2021. I 2023 fortsatte dette arbeidet, og vi har bl.a. lansert et nytt fôr til smågris som bidrar til bedre tarmhelse og dermed forebygger avvenningsutfordringer. God tarmhelse er viktig for dyrevelferden, for redusert antibiotikabruk og for god utnyttelse av fôrressursene. I tillegg har det vært fokus på bein- og klauvhelse gjennom en satsing på optimal sammensetning og bruk av råvarer og mineraler, og et fødselsfôr til purker som gir bedre fødselsvekt på spedgrisen. Arbeidet videreføres i 2024.

Felleskjøpet Agri benytter tarmhelsefremmende tiltak i alt startfôr og tarmhelsefôr til slaktekylling. Dette har bidratt til lavere dødelighet i første leveuke og lavere kassasjon på slakteriet. I 2021 utvidet vi bruken av tarmhelsetiltak til flere kraftfôrslag. Både i 2022 og 2023 utvidet vi sortimentet ytterligere med et nytt helsefôr til slaktekylling.

Felleskjøpet Agri har i 2023 hatt flere prosjekter for å bedre dyrevelferd på fjørfe. Blant annet har vi jobbet med industri og bonde for å bedre velferden til foreldredyr.

2021 tok Felleskjøpet Agri i bruk mer nøyaktige beregningsmetoder for næringsinnhold og ny fôrrådgivning for verpehøns. Den nye fôringsstrategien bidrar til bedre fôrutnyttelse, lavere fôrkostnader, bedre skallkvalitet, bedre dyrehelse og lavere nitrogenutslipp ved å redusere overskudd av protein. Samtidig reduseres behovet for importert protein i fôrrasjonen. I 2022 utviklet vi et trivselsfôr for foreldredyr basert på ny fôrteknologi. Dette arbeidet fortsatte i 2023, og vil fortsette i 2024.

Årene 2022 og 2023 har vært preget av mye sykdom for svin og fjørfe i fjørfenæringen i Norge, og i Skandinavia. Vi har på grunn av dette jobbet mye med biosikkerhet, både på egne rutiner for å hindre spredning av smittsomme sykdommer, og opplæring på betydningen av gode rutiner for vask og desinfeksjon. God biosikkerhet er en forutsetning for god dyrehelse. Rådgiving og veiledning ut mot kunde er viktig. Hvert år har vi kvartalsvise fokusområder på dyrevelferd. Vi vil jobbe med kompetanseheving hos våre ansatte i 2024, så vi kan bruke dette aktivt ut i veiledning og opplæring til våre kunder.

Levere driftsbygninger og innendørsmekanisering som styrker dyrevelferden

Som leverandør av bygg og innendørsmekanisering, tilbyr Felleskjøpet Agri mange produkter som ivaretar en god planløsning, optimal fôringsteknikk og moderne lys- og ventilasjonssystemer og løsninger for å sikre vekst og reproduksjon. Slik sikrer vi at dyra har nok vann, plass og frisk luft, og har riktig temperatur og gode løsninger for håndtering av fôr og gjødsel. Varmegjenvinnere reduserer energiforbruk, bedrer luft- og strøkvalitet og bidrar til bedre dyrevelferd og helse. Siden 2020 har det vært en betydelig økt interesse og salg av varmegjenvinnere til fjørfe. Salget økte fra tre i 2020, til 16 i 2022 og 12 i 2023.

Tilby produkter og tjenester for miljøberikelse som sikrer aktivisering, god helse og økt trivsel i husdyrrommene

Aktivitet er viktig for dyra. Felleskjøpet Agri tilbyr en rekke produkter innen miljøberikelse som gir aktivitet, positive opplevelser og variasjon i dyras miljø. Vi jobber kontinuerlig med vurderinger av produkter og leverandører som vil gi de beste løsningene til bonden og dyra.

Tilby nye digitale løsninger som gir bonden bedre oversikt og grunnlag for å kontinuerlig tilpasse forholdene etter dyras behov

Felleskjøpet Agri tilbyr ulike sensorer og utstyr som overvåker og regulerer blant annet fôring og klima i dyrerom slik at dyra til enhver tid har det bra. Slik brukes data for å bedre dyrevelferd på besetningsnivå. I tillegg arbeider Felleskjøpet Agri med ulike initiativ for deling av data i verdikjeden for ytterligere å styrke dyrevelferd og ressursutnyttelse.

BIOLOGISK MANGFOLD

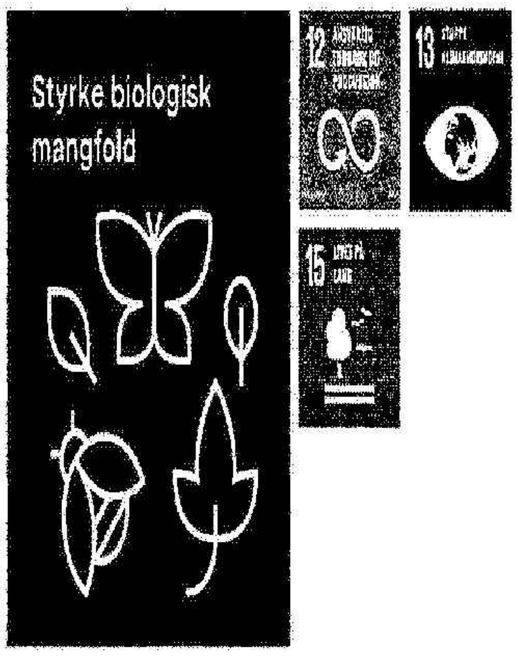

Velfungerende økosystemer er viktig for å opprettholde næringskjedene og sikre blant annet jordsmonndannelse og nedbrytningsprosesser i jord. Samtidig vet vi at jordbruket kan svekke det biologiske mangfoldet. Felleskjøpet Agri sin rolle som en viktig leverandør av innsatsmidler til bonden, gjør biologisk mangfold vesentlig for Felleskjøpet Agri.

Felleskjøpet Agri skal bidra til å styrke det biologiske mangfoldet gjennom tilpassede produkter, konsepter og tjenester. Bærekraftstrategien peker på tiltak innenfor presisjonsjordbruk, mer fruktbar jord og økt karbonbinding samt frøblandinger for å nå målene.

Bidra til å redusere bruk av plantevernmidler gjennom presisjonsjordbruk
Presisjonsjordbruk bidrar til å gi bonden oversikt og kontroll over planteproduksjonen. Det kan redusere bruken av plantevernmidler ved å bedre evaluere effekt og behovet for endringer, og at mindre og spesifikke områder fremfor hele åkeren sprøytes, og derigjennom redusere negative effekter plantevernmidler kan ha på biologisk mangfold.

Felleskjøpet Agri jobber for å spre kunnskap om avdriftsreduserende dyser, og laget blant annet en «dysekatalog» i 2021, slik at bonden kan velge dyser for best mulig biologisk effekt og minst mulig påvirkning av omgivelsene. Hvert år oppdaterer Felleskjøpet Agri Plantevernkatalogen. Et verktøy som brukes av alle rådgivere og bønder. Den gir beslutningsstøtte for om tiltak skal iverksettes, og valg av preparat og dose når det er nødvendig for å sikre god avling av god kvalitet.

Felleskjøpet Agri jobber fortløpende med å skolere medarbeidere som betjener plantevernkunder, slik at kundene tilføres produktkunnskap som er en forutsetning for riktig bruk av preparatene.

Fremme jordoppbyggende tiltak for økt fruktbarhet og karbonbinding
For å øke kompetansen og stimulere til økt bruk av fangvekster, utviklet Felleskjøpet Agri i 2021 en ny fangvekstbrosjyre. Brosjyren er en guide for å velge blandinger som passer best til behovet på gården. Fangvekster bidrar til bærekraft på flere måter. Det forebygger erosjon, reduserer næringstap ved utvasking, bedrer jordstrukturen, kan hente nitrogen fra lufta, mat til pollinerende insekter og karbonbinding. Fangvekstbrosjyren ble fra og med 2023 integrert i den nye «Kornkatalogen», for å sikre bedre utbredelse og bruk av fangvekster.

«Fangvekster forebygger erosjon, reduserer næringstap ved utvasking, bedrer jordstrukturen, kan hente nitrogen fra lufta, mat til pollinerende insekter og karbonbinding»

Vi har også komplettert varespekteret. Interessen og etterspørselen har økt, og salget doblet seg fra 2022 til 2023.

Tilby bærekraftige frøblandinger og styrke det biologiske mangfoldet i byene
Felleskjøpet Agri startet i 2021 et pilotprosjekt i samarbeid med NIBIO, Schrader Gartneri og U.Reist. Formålet var å bidra til å utvide leveområdene til humler, bier og andre insekter som er viktige som pollinatorer (bestøvere), gjennom å utvikle enklere og sikrere metode for omlegging fra gress til blomstereng. Bruk av stedegne og mer pollineringsvennlige frøblandinger var sentralt i prosjektet.

Det generelle funnet er at metoden har fungert godt, i både private hager og på næringseiendommer. Basert på erfaringer fra vekstsesongen 2023 jobbes det videre med kommersialisering av pollineringsvennlige frøblandinger til næringseiendom.

Norsk Kylling, Felleskjøpet Agri og NIBIO var i 2021 partnere i et pilotprosjekt hvor formålet var å se hvordan pollinatorstriper kan oppfylle funksjonen som matressurs for pollinerende insekter gjennom vekstsesongen. Resultatene fra prosjektet ble lagt i januar 2023, og gir et godt grunnlag for videre utvikling og bruk.

I 2022 lanserte Felleskjøpet Agri, i samarbeid med NIBIO, frøblandingen Blomstereng robust. Blomstereng robust er et norsk alternativ basert på stedegne planter, for etablering av pollinatorstriper. I 2023 ble det omsatt frø som kan dekke om lag 280 km pollinatorstriper. Felleskjøpet Agri har også i flere år markedsført stedstilpassede blomsterengblandinger fra NIBIO til forbrukere. I 2023 var det ni ulike blomsterfrøblandinger som dekket det meste av Norge.

Felleskjøpet Agri har i elleve år brukt varm damp i stedet for kjemisk beis for soppfjerning og behandling av såkorn. Metoden kalles ThermoSeed. I løpet av de elleve årene har vi bidratt til 245 tonn redusert forbruk av kjemisk beis, samtidig som det bidrar til et godt arbeidsmiljø uten støv og kjemikalieeksponering. Metoden er godkjent for økologisk dyrking.

20240403122274

Mer bærekraftig handel

Felleskjøpet Agri er en stor leverandør av produkter og kunnskap om hvordan dyrke jord og holde dyr, til både bonde og forbrukermarkedet. Felleskjøpet er også en stor innkjøper av råvarer og produkter fra mange leverandører over hele verden. Dette gjør bærekraftig handel til et vesentlig tema for Felleskjøpet Agri, og vi har satt oss klare mål innenfor området. Ansvarlige er forretningsområdedirektør for Detaljhandel og Drift og utvikling.

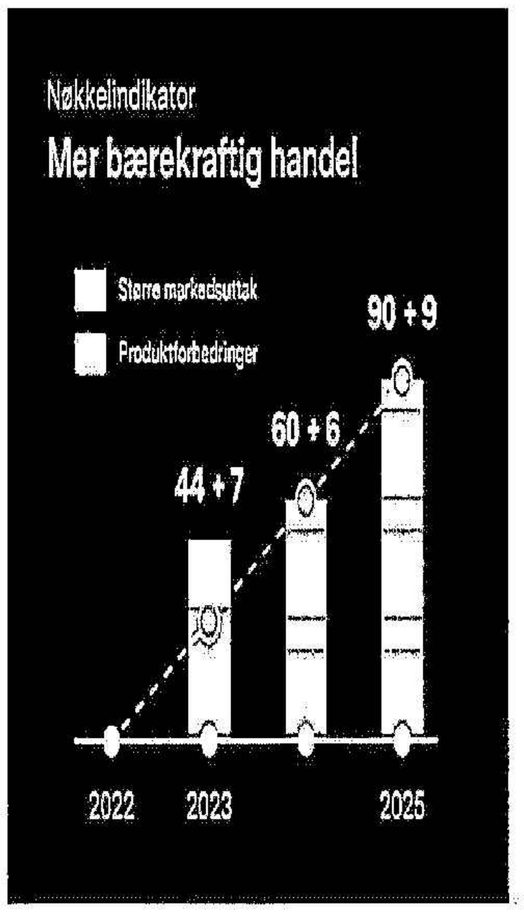

For hvert år i perioden 2023-2025 har vi mål om å gjennomføre tre større markedsuttak og 30 forbedringstiltak innenfor produkt/kategori. I 2023 har vi gjennomført sju større markedsuttak med fokus på bærekraft, og 44 forbedringstiltak innenfor produkt/kategori.

BONDENS KUNNSKAP TIL BY OG SAMFUNN

Felleskjøpet Agri er en viktig leverandør av produkter til bonden, samt forbrukermarkedet innen hage, uterom og kjæledyr, og har satt seg klare mål innenfor bærekraftig handel.

Felleskjøpet Agri skal utvikle og tilby de mest bærekraftige produktene, tjenestene og konseptene innenfor urbant landbruk, hage, uterom og kjæledyr. Innen 2030 skal 100 prosent av småmaskiner som selges til hus og hage, være elektriske. Bærekraftstrategien peker på tiltak innenfor krav til leverandør og flere bærekraftige produkter, urbant landbruk og grønne byrom, elektriske småmaskiner og kjæledyrfôr.

Detaljhandel har fire prioriterte målbilder. Hver av målbildene har definerte posisjoner og føringer for sortimentsvalg, marked, butikk, digitale kanaler, tjenester og opplæring/kompetanse av egne medarbeidere. Handlingsplanen for bærekraft som ble utarbeidet i 2021 er en integrert del av den nye strategien og målbildene, og skal underbygge detaljhandels posisjoner. Basert på målbildene, skal detaljhandel i 2024 revidere posisjonsdokument og plattform for uttak av målbildene. Disse vil gjenspeile Felleskjøpet Agri sine bærekraftmål.

Utvikle grønn kategori hage: Stille nye og strengere krav til leverandører, merke bærekraftige produkter og øke andelen av disse

En viktig prioritering innenfor alle målbildene i ny strategi er bærekraftige produkter og lokale leverandører.

I 2023 prioriterte vi sju temaer med fokus på bærekraft i vår markedskommunikasjon. Fordelt ut over hele året har vi løftet frem gjenbruksplast, dyrking, pollinering, vannforbruk, kompostering, kjæledyrfôr med høy andel norske og sirkulære råvarer samt torvfri jord. Pollinering og vannforbruk ble videreført fra 2022. Vi ser en positiv utvikling innenfor alle områdene. I tillegg har vi i 2023 gjennomført 44 forbedringstiltak innenfor kategori og produkt i Norge og Sverige

Blant annet utvikler vi en egen EMV på torvfri jord som selges fra januar 2024. Vi vil også fase ut vår billigste og minst bærekraftige jordtype i løpet av 2024. I 2023 testet vi salg av sirkulær gjødsel basert på avfall fra insekter, som igjen lever på husholdningsavfall. Vi gjør løpende vurdering med tanke på innfasing av lignende produkter.

Vi fortsetter satsingen på hagesenter. Satsingen har et særlig fokus på å tilby et sortiment med en høy andel norskproduserte planter, som nå ligger på ca. 80 prosent. Det er svært høyt sammenlignet med våre konkurrenter, og er viktig for å sikre norsk produksjon av planter. Utvalgte butikker har også lokale leverandører der dette er mulig. Fremover vil vi prioritere nytteplanter fremfor prydplanter.

Tilby komplette løsninger for urbant landbruk, dyrking i hage og på tak, grønne byrom og andelsjordbruk
Felleskjøpet Agri sitt datterselskap U.Reist har ansvar for satsingsområdet. U.Reist er en anleggsgartner som utvikler, bygger og drifter uterom med særlig fokus på spiselige planter, som bidrar til å styrke biologisk mangfold i byer og bynære områder. En viktig del av selskapets virksomhet er å teste ut nye frøtyper, vegetasjon og nye innsatsmidler.

U.Reist fikk i 2022 kontrakt på et BREEAM-prosjekt i regi OBOS Fornebu. Prosjektet stiller høye krav til bærekraft i materialvalg og utførelse og bruk av lokale planter. I 2023 leverte U.Reist det første byggetrinnet. Byggetrinn to og tre skal gjennomføres i 2024. Biomangfold er hovedfokus og det ble levert ca. 20 000 stedegne planter, hvor prosjektet startet med å samle inn frø på Fornebu. Fokuset på stedegne planter i dette prosjektet har gjort at U.Reist i 2023 besluttet å etablere en egen planteskole for stedegen vegetasjon.

«U.Reist besluttet i 2023 å starte arbeidet med å etablere en egen planteskole for stedegne arter.»

U.Reist har de siste par årene jobbet med å tilpasse modeller og plantevalg, og tilbyr leveranser og dyrkemuligheter som bidrar til at biomangfold kan bli en normal del av borettslag og næringsbygg i fremtiden. Dette er en viktig del av selskapets satsing på samdyrkerlag. Ved utgangen av 2023 drifter U.Reist 13 samdyrkelag med til sammen over 1 000 medlemmer. En økning på 15 prosent i antall medlemmer sammenlignet med 2022.

I 2022 startet U.Reist og Grønn Byggallianse arbeidet med å utvikle en veileder for grønne tak. Veilederen ble publisert i 2023 som en nettside, og gir eksempler på hvordan tak kan bli en ny verdifull etasje ved å utnytte det til dyrking, sosiale aktiviteter og samtidig fordrøye vann.

U.Reist har de siste par årene også jobbet med leverandører og oppdragsgivere for å utforme en standardisert løsning for gjenbruk av regnvann fra fordrøyningsmagasin. Dette arbeidet har stoppet opp og det er uklart om det tas opp igjen.

Tilby et stadig bredere sortiment av elektriske småmaskiner til hus og hage
Et viktig område innenfor målbilde hage/uterom er ambisjonen om å fase ut alle produkter drevet av fossilt drivstoff og prioritere produkter som er CO_2-nøytrale. Det er et mål at vi utelukkende skal tilby fossilfrie produkter til hage/uterom i 2025.

Kategorien småmaskiner består i hovedsak av motorsag, gresstrimmer, snøfreser, robotklipper, gressklipper og plentraktor.

Andelen elektriske produkter var 41 prosent i 2022 og 40 prosent i 2023. Nedgang i salget av robotklippere, som er 100 prosent elektriske, gjør utslag i andelen. Samtidig ser vi at andelen elektriske gresstrimmere og motorsager øker. Andelen batteridrevne produkter øker med 10-15 prosent i 2023, sammenlignet med 2022, på bekostning av bensin.

ANDEL ELEKTRISK AV TOTALT SALG SMÅMASKINER

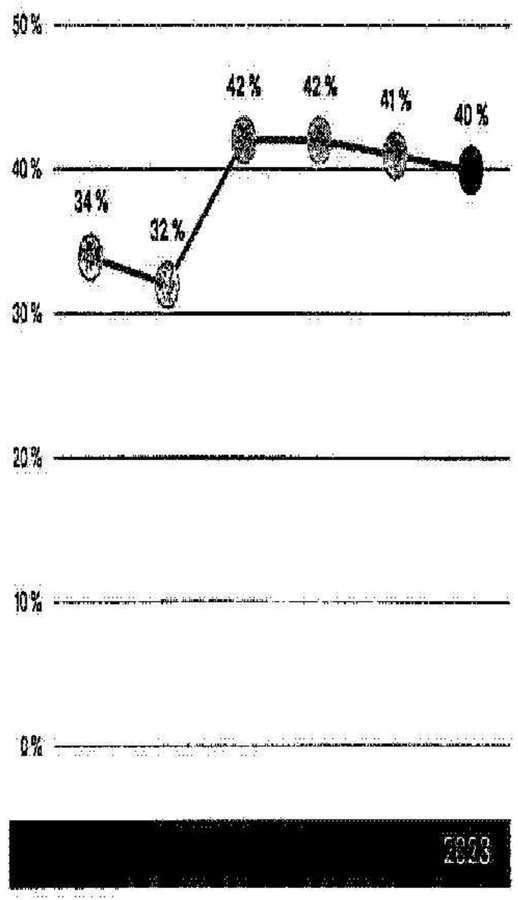

Utvikle og tilby kortreist og bærekraftig kjæledyrfôr som i hovedsak baseres på nordiske høykvalitetsråvarer
Sentralt i målbildet i kategorien kjæledyr er å tilrettelegge for et sunt dyrehold basert på et godt fôr og sirkulære produkter basert på kortreiste råvarer.

I 2022 lanserte vi Nye Appetitt, vårt egetproduserte kjæledyrfôr. Andelen norske råvarer er økt til 80-85 prosent og emballasjen består nå av 100 prosent resirkulerbar plast. Andelen sirkulære råvarer i egne merkevarer varierer, men var i 2022 i gjennomsnitt 44 prosent. I 2023 økte andelen til 57 prosent sirkulære råvarer. Nøkkelindikatoren på sirkulærindustri omfatter sirkulære råvarer i kjæledyrfôr.

Vi har i 2023 fortsatt arbeidet med å finne produkter av mer bærekraftige materialer, men pris er fortsatt viktig for mange kunder. Fokuset på å finne allergivennlige fôrprodukter og snacks til hund og katt er fortsatt stort, og vi ser økt interesse for alternative proteinkilder. Vi jobber også med å erstatte spiselige produkter til hund og katt fra Asia med varer fra Europa. Imidlertid er dette arbeidet utfordrende, da varer i Asia er billigere enn i Europa og da det fortsatt er en del varer som kun produseres i Asia.

I 2023 kjøpte Felleskjøpet Agri seg inn i Halla Petfood Sverige AB som produserer fôr til hund og katt. Dette er et ledd i Felleskjøpet Agri sin satsing mot å tilby et mer helhetlig sortiment av kortreist kjæledyrfôr. I 2023 har Halla jobbet med å videreutvikle Appetitt sitt sortiment på våtfôr som lanseres i 2024.

Felleskjøpet Agri startet i 2021 opp en satsing på mat i butikk. Produktene som velges ut kommer fra lokale leverandører med fokus på høy kvalitet og gode smaksopplevelser. Blant annet lanserte vi i 2023 julebrus med naturlig smak basert på norske bringebær og honning. I 2024 vil Felleskjøpet fortsette å jakte på lokale matskatter.

202404031227S

SIKRE BÆREKRAFT I HELE LEVERANDØR-KJEDEN

Som forhandler av en lang rekke produkter til bonden, hage og fritid, har Felleskjøpet Agri en viktig rolle for å sikre bærekraft i hele verdikjeden, og at varer er produsert med minst mulig belastning på klima og miljø, og under gode arbeidsforhold.

Felleskjøpet Agri skal jobbe systematisk med bærekraft i hele verdikjeden, og legge vekt på økt åpenhet og sporbarhet. Bærekraftstrategien peker på tiltak innenfor transparens, leverandørdialog, miljøsertifisering og emballasje for å nå målene. I Felleskjøpet Agri er det mål å redusere antall leverandører, for å forenkle og forbedre driften, samt sikre bedre kontroll med leverandører og verdikjeder.

Styrke åpenhet (transparens) i leverandørkjedene, slik at vi vet hvor alle produktene vi kjøper for videresalg og foredling kommer fra

Felleskjøpet Agri har et stort antall leverandører med totalt 5 755 godkjente leverandører (godkjent for handel) i 2023, som er 700 færre enn i 2022. Det gjør det enklere å ha oversikt over leverandørene og leverandørkjeden. Av de 5 755 leverandørene hadde vi faktisk kommersiell aktivitet med 4 321 leverandører i 2023.

Felleskjøpet Agri sin detaljhandel er en stor innkjøper av produkter fra en lang rekke europeiske og andre land. Felleskjøpet Agri er også innkjøper av fôrråvarer som soya, palme, melasse, roesnitter, samt av gjødsel og tekstil, som kan være forbundet med geografisk, produkt- og bransjerisiko.

Felleskjøpet Agri har vært medlem av Etisk handel Norge siden 2014, og rapporterer årlig i henhold til deres rammeverk. Rapporten dekker Felleskjøpet Agri sin rapportering i henhold til åpenhetsloven. I denne rapporten finnes utfyllende informasjon om arbeidet i leverandørkjeden, herunder prioriteringer for revisjonsarbeidet. For 2023 ble det satt seks mål:

- Jobbe videre med tidligere mål og betydelig økt fokus på aktsomhetsvurdering og oppfølging av dette. Redusere antall leverandører med 10-20 prosent, for å sikre at vi har enda bedre kontroll på vår leverandørkjede.
- SRM (leverandør oppfølgingssystem) prosjekt for å sørge for bedre leverandørinnsikt, kvalitet på informasjon og dokumentasjon lagret på leverandørbilde.
- PowerBi (analyseverktøy) utvikling for å følge opp og korrigere aktivitet mot våre leverandør og internt i Felleskjøpet Agri.
- Etablere sektorspesifikke retningslinjer for innkjøp av tekstil
- Videreføre/øke revisjonshyppigheten i 2023 – vi planlegger blant annet 20 revisjoner på råvare, deriblant leverandører av roesnitter
- Opprettholde basisnivå i Etisk handel Norges rapporteringsstandard og etterleve kravene i åpenhetsloven

For å gjøre gode aktsomhetsvurderinger, trenger vi mye informasjon om leverandørene. Vi har jobbet mye med å forbedre SRM-systemet i 2023, og arbeidet fortsetter i 2024.

«Felleskjøpet Agri har vært medlem av Etisk handel Norge siden 2014»

Det ble i forbindelse med aktsomhetsvurderingene i 2023, identifisert 160 aktører som skal følges videre opp. Dette arbeidet vil fortsette i 2024, inklusiv kartlegging av leverandørenes underleverandører. Vi jobber parallelt med leverandørrevisjonsmaler, både for revisjon av retningslinjer og rapportering. Antall leverandører er, som nevnt over, redusert.

Det er ikke etablert sektorspesifikke retningslinjer for innkjøp av tekstil, men det er etablert et prosjekt med fokus på å redusere leverandører også på tekstil. Vi jobber med å finne ny hovedleverandør på tekstil, og det vil bli stilt krav til både sosial og miljømessig bærekraft ved inngåelse av nye kontrakter. Retningslinjene vil bli utformet i 2024.

I 2021 etablerte Felleskjøpet Agri en revisjonsplan basert på vårt risikokartleggingsverktøy. Revisjonsplanen oppdateres hvert år basert på identifisert risiko. I 2023 har vi gjennomført 21 leverandørrevisjoner, dette er over målet satt for 2023. I disse 21 revisjonene ble det funnet 46 avvik og muligheter for forbedring.

Hovedvekten av revisjonene i rapporteringsåret 2023 har hatt fokus på kvalitet, men Felleskjøpet Agri sin policy for bærekraftig forretningspraksis (Code of Conduct) ligger til grunn for sjekklistene som brukes under revisjon. Prinsippene for bærekraftig forretningspraksis er utarbeidet i samarbeid med Etisk handel Norge og basert på FN- og ILO-konvensjoner og angir minimums- og ikke maksimumsstandarder.

Felleskjøpet Agri rapporterte for regnskapsåret 2022 i henhold til Etisk handel Norges basisnivå. I 2023 gjorde vi en ny gjennomgang av leverandører i forbindelse med at åpenhetsloven trådte i kraft. Det vil i forbindelse med rapporteringen for regnskapsåret 2023, bli gjort en oppdatert gjennomgang. Rapporten vil bli publisert innen 30. juni 2024.

Vi har i 2023 fortsatt arbeidet med å stille nye og strengere krav til både innenlandske og utenlandske leverandører. I 2021 startet vi arbeidet med å revidere retningslinjer for etisk handel. Disse ble vedtatt i 2022. Vi har i 2023 jobbet aktivt med å øke antall avtaleleverandører fra 545 i 2021 til 1 120 i 2022 og videre til 1 296 i 2023. Ved avtaleinngåelse må leverandøren godta Felleskjøpet Agri sine retningslinjer for bærekraftig forretningspraksis.

«Antall avtaleleverandører har økt fra 545 i 2021 til 1 120 i 2022 og 1 296 i 2023»

Redusere bruk av emballasje og øke graden av gjenbruk

Felleskjøpet Agri jobber etter prinsippene i avfallshierarkiet «Reduce, Reuse and Recycle». Vi jobber kontinuerlig med å redusere mengden emballasje der vi kan. Alle Felleskjøpet Agri sine butikker, fabrikker, verksteder og lagre har sorteringsløsninger for papp, papir, trevirke, plast og farlig avfall. Vi har også satt oss mål om 85 prosent sorteringsgrad på alt avfall. Dette vil bidra til å øke gjenvinningen av ulike avfallsstrømmer.

Felleskjøpet Agri har siden 2018 jobbet aktivt for å øke sorteringsgraden. I 2020 hadde vi en sorteringsgrad på 73,7 prosent som i 2021 økte til 77,5 prosent. I 2022 hadde vi en sorteringsgrad på 75,5 prosent. I 2023 var sorteringsgraden 78,8 prosent.

I 2023 har forretningsområde HMS utvidet og forbedret rutiner og systemer for avfallssortering og håndtering med særlig fokus på tilpassing av utstyr, beholdere og opplæring. Dette for bedre oversikt, definere mål og sette inn tiltak.

For å ytterligere øke sorteringsgraden igjen, og møte nye krav, ble det i 2022 jobbet videre med implementering av et felles avfallskonsept inkludert ny kildesorteringsløsning for alle butikkene. Arbeidet fortsatte i 2023.

Der vi fortsatt er avhengig av å bruke emballasje, ser vi på muligheten for gjenbruk. Målet er at 100 prosent av vår papp, papir og plast skal gjenvinnes. I 2022 var det planlagt utarbeidet en policy for redusert bruk av emballasje. Den ble heller ikke utarbeidet i 2023. I samarbeid med kategori- og produktsjefene i forretningsområdene Detaljhandel og Landbruk ser vi også på hvordan vi kan etterspørre resirkulert emballasje og materialer i de varene vi kjøper inn.

Bærekraftige fôrråvarer

Felleskjøpet Agri jobber for å øke produksjonen og bruken av kortreiste norske og bærekraftig produserte fôrråvarer. Vi jobber både for mer og bedre grovfôr, korn og proteinvekster. Samtidig er vi i dag avhengig av å importere råvarer for å dekke behovet til de ulike husdyrproduksjonene. For de råvarene vi importerer stiller vi strenge krav.

Felleskjøpet Agri bruker utelukkende bærekraftig, avskogingsfri soya og palme både i direkteimport og indirekte import.

«Felleskjøpet Agri bruker utelukkende bærekraftig, avskogingsfri soya og palme»

Alt soyamel Felleskjøpet Agri bruker, har full sporbarhet tilbake til produsent, er fri for genmodifiserte organismer (GMO-fri) og er bærekraftsertifisert av Proterra. Soyamelet vi bruker kommer ikke fra områder som er avskoget etter 2008. Felleskjøpet Agri bruker kun soyamel fra Denofa AS i Fredrikstad. Denofa AS bruker soyabønner fra Brasil, USA, Canada og Polen.

202404031227G

ANDEL SOYA I FELLESKJØPET AGRI SITT KRAFTFÔR

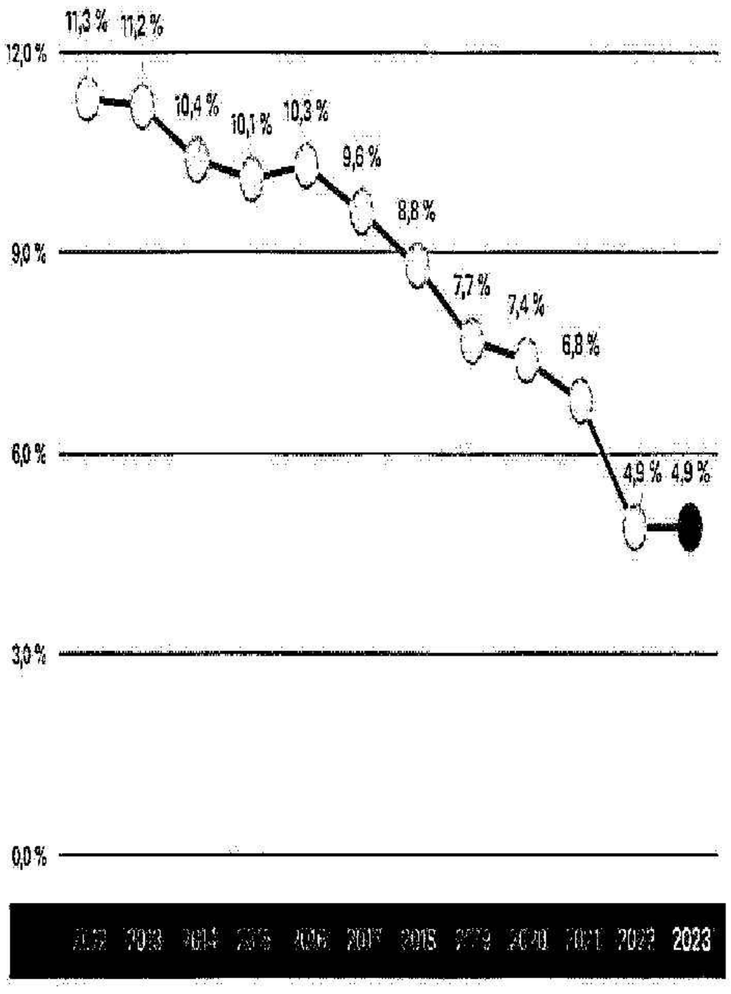

ANDEL PALMEOLJE I FELLESKJØPET AGRI SITT KRAFTFÔR

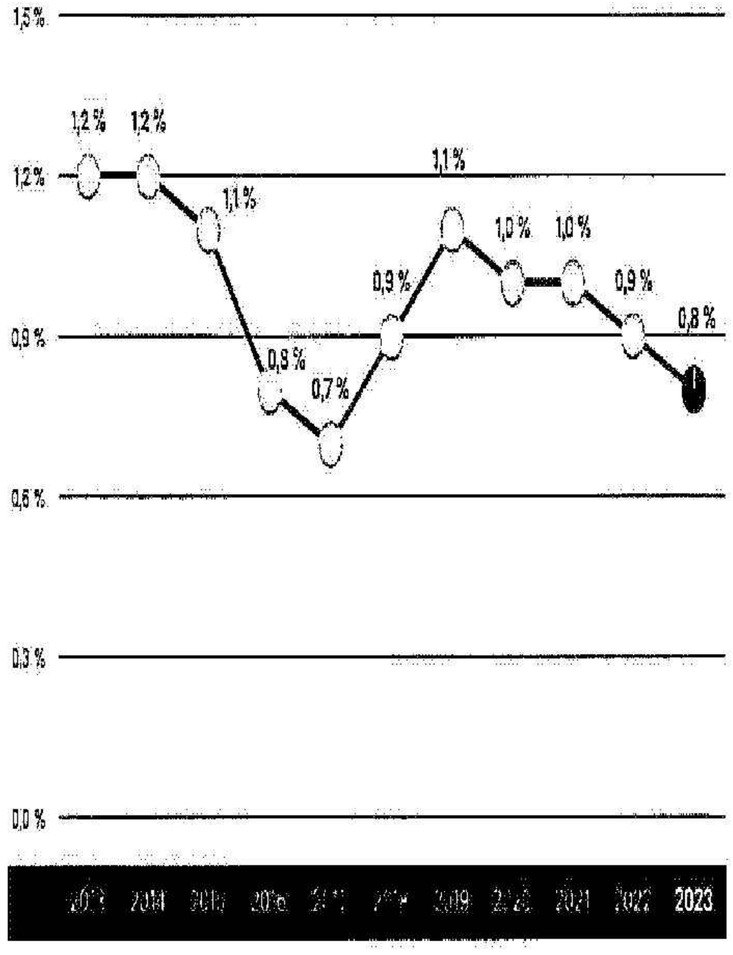

Andelen soya i Felleskjøpet Agri sitt kraftfôr har fra 2010 til 2022 blitt redusert fra 13 prosent til knapt 5 prosent. I 2023 var andelen 4,9 prosent.

I EU/UK ligger andel soya i gjennomsnitt på litt over 18 prosent for 2022. En mulig årsak til at de ligger høyere, kan være mer bruk av proteinkonsentrater mens vi i Norge stort sett bruker ferdig kraftfôr.

Felleskjøpet Agri sluttet seg i 2014 til FNs New York-erklæring mot avskoging. Felleskjøpet Agri har siden 2015 hatt en felles policy sammen med Denofa og fôrbransjen i Norge for avskogingsfri soya. Avtalen ble revidert tidlig i 2020 for å sikre mer åpenhet og bedre oppfølging av målene. Felleskjøpet Agri sitt viktigste bidrag er høy tilstedeværelse og påvirkning av produksjon. Denofa rapporterer til «The Accountability Framework», i tråd med revidert utgave av det norske initiativet for bærekraftig soya. Denofas rapportering dekker Felleskjøpet Agri sine rapporteringsforpliktelser.

Dyrking av soya og palme kan innebære risiko knyttet til brudd på urfolks rettigheter. Dette har vi jobbet systematisk med siden 2014. Det er ikke risiko knyttet til urfolks rettigheter i Felleskjøpet Agri sin verdikjede for soya og palme.

I desember 2022 kom EU frem til enighet om en forordning om avskoging som innebærer nye krav til aktsomhetsvurderinger. Forordningen (EUDR) ble vedtatt i juni 2023, og trer i kraft fra 2025, og vil bli innlemmet i EØS-avtalen. For Felleskjøpet Agri vil forordningen først og fremst ha konsekvenser for palme. Våre leverandører av palmefett jobber med hvordan de, som importører til EU/EEA, skal kunne garantere full sporbarhet i tråd med forordningen. For soya er ikke den nye forordningen en utfordring, da vi har hatt full sporbarhet tilbake til produsent pga. kravet om GMO-frihet, siden 1998.

Felleskjøpet Agri kjøper palmefett av selskaper i Europa. Råvarene kommer fra Indonesia, Malaysia og Thailand.

Andel palmeolje i Felleskjøpet Agri sitt kraftfôr er i perioden 2013 til 2023 redusert fra 1,2 prosent til 0,8 prosent. Nedgangen skyldes blant annet at vi har erstattet palmeolje med animalsk fett fra Norge. Felleskjøpet Agri har fjernet palmeolje fra alle kraftfôrblandinger til fjørfe og gris, og i alt økologisk kraftfôr, men det brukes fortsatt til drøvtyggere for å sikre høyt nok innhold av fett i melk.

Felleskjøpet Agri deltar i Norsk initiativ for bruk av bærekraftig palmeolje (NISPO), som ledes av NHO som hvert år rapporterer årlig forbruk til The European Palm Oil Alliance (EPOA). Den norske fôrbransjen etablerte i 2014 et eget mål, som en del av NISPO. Dette ble revidert i 2018, og sier at en vil bruke palmeolje som er sertifisert som RSPO-segregert, fra leverandører som har eget sporbart program for å hjelpe småprodusenter, eller direkte støtte utvalgte småprodusenter ved å kjøpe deres RSPO smallholder-sertifikater i et omfang som tilsvarer forbruket i kraftfôrproduksjonen.

Felleskjøpet Agri er medlemmer av RSPO og rapporterer årlig til RSPO når det gjelder forbruk av bærekraftig palmeolje, og dekning av såkalte «RSPO Smallholder certificates». Rapporten blir revidert av uavhengig revisor.

Sirkulærindustri og klimakutt i egen drift

Felleskjøpet Agri er Norges største produsent av kraftfôr, og vårt datterselskap Nelson Garden er Norges største produsent av jordprodukter til konsumentmarkedet. Fremover skal vi utvikle vår industri til å produsere enda mer bærekraftige, klimasmarte og sirkulære fôr-, jord- og gjødselprodukter. Ansvarlige for området er forretningsområdedirektørene for Landbruk, Drift og utvikling og Forretningsutvikling.

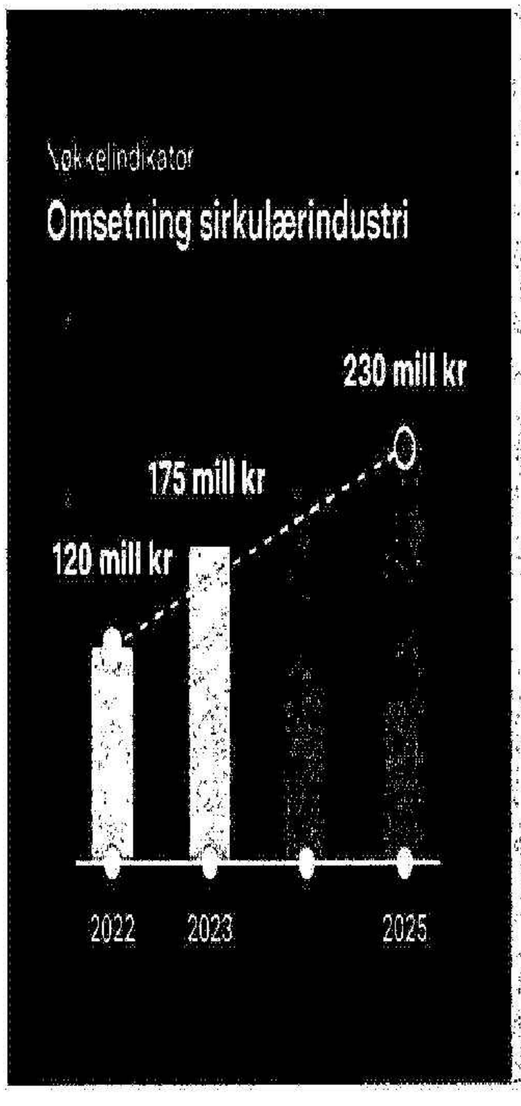

Innenfor kjæledyr (egne merker), torvfrie/sirkulære jordprodukter, gjødsel og landbruksplast har vi mål om å øke sirkulær omsetning fra 120 til 230 millioner kroner i perioden 2023-2025*. I 2023 økte salget til 175 millioner kroner, og skyldes både økt andel sirkulære råvarer, økt salg og prisstigning. I 2024 vil vi vi jobbe videre med å kartlegge sirkulær omsetning i tråd med det nye bærekrafts-rapporteringsdirektivet (CSRD).

* Reviderte tall viser at omsetningen i 2022 var 120 millioner. Det tilsvarende målet for 2025 er også korrigert til 230.

SIRKULÆRINDUSTRI

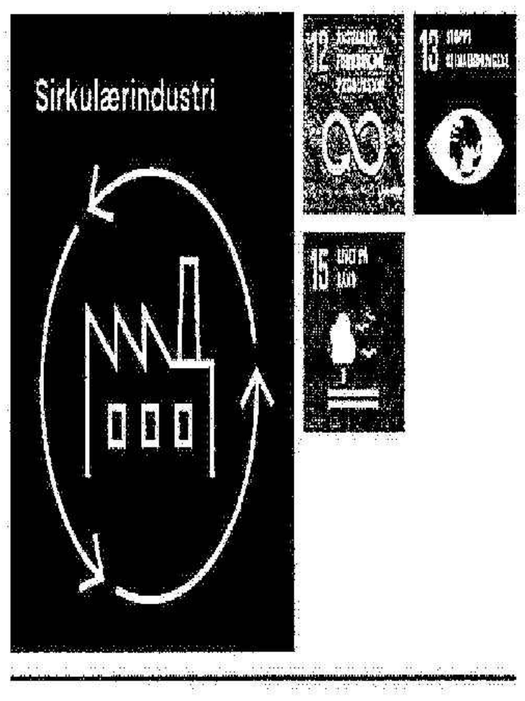

I fremtiden må vi produsere mat, fôr, materialer og energi mer bærekraftig og med mindre utslipp av klimagasser. Mye av svaret ligger i sirkulærøkonomien. Jord- og skogbruk skaper produkter og verdier med utgangspunkt i fornybar biomasse, og er det beste eksempelet på gjenbruk og sirkulær økonomi. Felleskjøpet Agri sin rolle som produsent av jord og fôr, samt leverandør av gjødsel, gjør sirkulærindustri til et vesentlig bærekrafttema for Felleskjøpet Agri.

Felleskjøpet Agri skal være ledende produsent og tilbyder av sirkulære jord-, gjødsel- og fôrprodukter. Felleskjøpet Agri sitt mål er å ha en milliard kroner i lønnsom omsetning på sirkulære produkter innen 2030. Bærekraftstrategien peker på tiltak innenfor jord og gjødsel, råvarer til fôr og landbruksplast for å nå målene.

Styrke utviklingen av bærekraftige og sirkulære verdikjeder

Norges Bondelag, Felleskjøpet Agri, TINE og Nortura etablerte i 2021 et prosjekt for å kartlegge bærekraften i norsk jordbruk. Arbeidet viste seg mer krevende enn antatt blant annet på grunn av mangel på sammenlignbare data. Prosjektet ble avsluttet i 2023, uten at rapport ble utarbeidet.

Felleskjøpet Agri var en av pådriverne for opprettelsen av Norsk Biokullnettverk i 2020 og har siden sittet i styret for nettverket. Nettverkets formål er å fremme biokull som en viktig del av den sirkulære bioøkonomien, og jobbe for at Norge skal bli ledende i verdiskaping knyttet til produksjon og anvendelse av biokull. Felleskjøpet Agri er medlem av NCE Heidner Biocluster, Norges ledende næringsklynge innen grønn bioøkonomi og bærekraftig matproduksjon. I 2023 har Felleskjøpet Agri sittet i styret.

Utvikle, produsere og tilby bærekraftige sirkulære jord- og gjødselprodukter til bonde, forbruker, proff og urbant landbruk

Felleskjøpet Agri sin datterbedrift Nelson Garden er den største produsenten av jordprodukter til forbruker i Norge. Torv utgjør en vesentlig andel av råvarene som inngår i jordproduktene. Nelson Garden vedtok i 2021 å bli 100 prosent sirkulære, og fase ut bruk av torv.

De vedtok også en plattform med fem fokusområder: Halvere klimagassutslippene hvert tiår fra 2020 til 2050, ta ansvar for hele livssyklusen til våre produkter, bidra til et sterkt biologisk mangfold som en bevart kulturarv, tilby produkter produsert med rettferdige arbeidsforhold og brukt på en ansvarsfull måte, og bidra til et inkluderende samfunn, personlig helse og trivsel samt økt livskvalitet, ved å tilby muligheter til å dyrke. For omtale av arbeidet med torvfri jord i Nelson Garden, se satsingen «Ta vare på jorda».

I 2022 inngikk NORGRO en intensjonsavtale med selskapet HIAS om

202404031227

utprøving og markedsintroduksjon av struvitt. Struvitt er gjødsel bestående av nitrogen og fosfor, som er utvunnet fra rensing av avløpsvann fra husholdninger og industri, og 100 prosent sirkulært. Samarbeidet er utviklet videre i 2023 og fortsetter i 2024.

I forretningsområde Detaljhandel har sirkulære råvarer og produkter fått høyere prioritet. I 2023 var kompostering og torvfri jord to av de større markedsuttakene. I tillegg står bruk av resirkulerte materialer i fokus i produkter og i vår leverandørdialog.

Gjennom fokuset på kompostering og gjenbruk av matavfall som plantenæring, er sirkulære løsninger en sentral del av U.Reist sin virksomhet og utviklingsarbeid.

Utvikle, produsere og tilby bærekraftige sirkulære norske fôrråvarer til husdyr og kjæledyr

I 2017 etablerte Felleskjøpet Agri sammen med Nortura selskapet Bioco, et bioteknologi- og bioraffineringsselskap, lokalisert i Hærland, med formål å utvikle og implementere en ny bioraffineringsprosess for å utnytte restråstoff fra kylling og kalkun enda bedre. Bioco bruker restråstoff fra kylling og kalkun til å lage proteinprodukter av høy kvalitet, som inngår både i kjæledyrfôr og humanføde. Fabrikken åpnet i 2021.

Det er første gang denne type teknologi brukes på denne type råstoff, og etter noen utfordringer i starten har produksjonen i 2022 gått normalt. Om lag halvparten av produktene selges til Felleskjøpet Agri og anvendes i produksjon av kjæledyrfôr. Fra 2022 har det vært jobbet videre med avsetning til næringsmiddelindustrien, uten at man ennå har oppnådd de ønskede gjennombruddene.

Forskningsprosjektet Foods of Norway er en del av SFI-ordningen (Senter for forskningsdrevet innovasjon). Foods of Norway har som formål å utvikle nye proteinråvarer til bruk i fôr til husdyr og fisk, ved bruk av biomasse som trebiomasse og tare. Prosjektet ble startet opp i 2015, og avsluttes september 2024. Fokus i 2023 har vært ferdigstilling og rapportering/publisering. Prosjektet har fremskaffet mye kunnskap både teknologisk og ernæringsmessig, om nye proteinråvarer som gjær, insekter, tang og tare. Arbeid med oppskalering av aktuelle råvarer og implementering i kommersielle fôr vil videreføres i nye prosjekt. Felleskjøpet Fôrutvikling er partner i Foods of Norway. I 2023 har Felleskjøpet Fôrutvikling deltatt i ekspertgruppen for "Samfunnsoppdrag bærekraftig fôr".

Felleskjøpet Agri er alene om å produsere økologisk kraftfôr i Norge. I 2023 solgte vi 36 500 tonn mot 40 900 tonn i 2021. Dette utgjør om lag fire prosent av den totale kraftfôrproduksjonen i Felleskjøpet Agri i både 2021, 2022 og 2023.

«Felleskjøpet Agri er alene om å produsere økologisk kraftfôr i Norge»

Etablere et sirkulært kretsløp for landbruksplast

I 2020 etablerte Felleskjøpet Agri et pilotprosjekt med mål om å gjøre innsamlingen av landbruksplast bedre og billigere, og bidra til 100 prosent innsamling og skape et sirkulært kretsløp for landbruksplast. 2023 er det siste året i pilotfasen. Fra 2024 innlemmes prosjektet i ordinær drift i forretningsområde Landbruk.

I 2023 har vi skalert opp innsamling av rundballeplast og storsekkemballasje. I 2023 er det samlet inn 450 tonn rundballeplast, mot 350 tonn i 2022. Økningen var mindre enn vi håpet på. Felleskjøpet Agri har mål om å øke antall tonn innsamlet for 2024.

En stor del av innsamlet rundballeplast har gått til TrioWorld, og har blitt til ny rundballe- og plansiloplast. Felleskjøpet Agri selger rundballeplasten TrioWrap Loop, som inneholder 30 prosent resirkulert plast. Fra 2022 til 2023 var det en stor økning i salget av dette produktet. Nøkkelindikatoren på sirkulærindustri omfatter sirkulære råvarer i rundballeplast.

«I 2023 samlet vi inn 450 tonn landbruksplast. Målet for 2024 er 750 tonn»

Det ble også samlet inn om lag 100 tonn emballasje fra storsekk. Et viktig tiltak har vært å sette presser på seks av våre butikker. I tillegg er det leaset en mobil presse, som skal presse storsekker mottatt på våre ulike avdelinger. I 2023 sa vi opp vår avtale med Grønt Punkt, og inngikk ny avtale med Norsirk. Med den nye avtalepartneren har vi mulighet til selv å inngå leveranseavtaler/salg til plastprodusenter som trenger gjenbruksmateriale til produksjon av nye produkter. I 2024 skal vi jobbe videre med å få på plass avtaler med mottakere av innsamlet plast. Vi jobber også med å kjøpe inn storsekkemballasje med 30 prosent andel gjenbruksmaterialer.

I forretningsområde Maskin er det i tillegg andre initiativer, som bidrar til gjenbruk og bedre ressursutnyttelse. I 2021 startet forretningsområdet med returordning for kjettinger, og i 2022 en returordning for landbruksdekk. Returordning for dekk gir økt mulighet for gjenbruk, og økt levetid på dekkene. Felleskjøpet Agri eier også et hoggeri for traktorer. Dette gir god tilgang på reservedeler og bidrar til å sikre levetiden på traktorer og maskiner.

KUTTE KLIMAUTSLIPP I EGEN DRIFT

Kraftfôrproduksjon, korntørking og transport bruker mye energi, og står også for betydelige klimagassutslipp. Det gjør klimagassutslipp i egen drift til et vesentlig område for Felleskjøpet Agri.

To tredeler av Felleskjøpet Agri sine klimagassutslipp kommer fra transport og en tredel kommer fra korntørking og produksjon av kraftfôr. Felleskjøpet Agri sitt mål er å redusere klimagassutslippene i egen drift med minst 50 prosent innen 2030.

Bærekraftstrategien peker på tiltak innenfor mer effektiv transport og industri med lavere forbruk av energi og mindre svinn, energieffektivisering og overgang til fornybar energi i henholdsvis transport og industri for å nå målene.

Gradvis gjøre transporten mer effektiv, og minimere svinn og bedre utnyttelse av råvarene i våre fabrikker

Felleskjøpet Agri jobber kontinuerlig med bedre utnyttelse av lastebilene, og i perioden 2019-2022 økte gjennomsnittslasten på våre bulkbiler med 770 kg. Dette tilsvarer 550 tonn i redusert utslipp. I 2023 har gjennomsnittslasten gått ned med 90 kg i snitt. Den viktigste årsaken til dette er økning i hasteordre og redusert kapasitet til å sikre best mulig plassutnyttelse.

Felleskjøpet Agri hadde i 2021 åtte vogntog som kunne utnytte økt nyttelast på opp mot 60 tonn (modulvogntognettverket). I 2022 økte dette til totalt 45. I 2023 er dette tallet økt med 37, til totalt 82 av totalt 250 antall vogntog i fast drift.

«I 2023 har antall modulvogntog økt fra 45 til 82, av totalt 250 vogntog i fast drift»

I samarbeid med andre aktører innenfor jord og skogbruk jobber vi opp mot veimyndighetene for å øke antall veistrekninger godkjent for høyere nyttelast. Det kan fremskynde overgangen og bedre utnyttelsen. Potensialet for

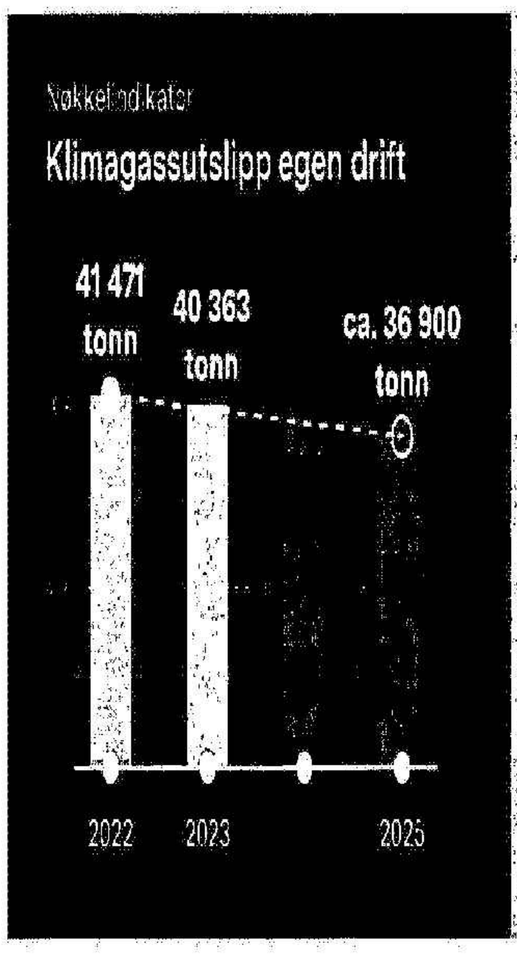

Felleskjøpet Agri har mål om å redusere utslippene av klimagasser med 4 600 tonn CO_2-ekvivalenter i perioden 2023-2025. Reduksjonen vil komme innenfor egen industri (Scope 1 og 2) og transport (Scope 3). Fra 2022 til 2023 reduserte vi disse utslippene med 3 prosent, til 40 363 tonn.

reduserte CO_2-utslipp er opp mot 20 prosent, ved full utnyttelse av denne type materiell. Dette arbeidet har pågått gjennom 2023 og fortsetter inn i 2024.

Felleskjøpet Agri har siden 2021 jobbet med ny leverandør for hjemlevering. Krav i ny avtale er at nullutslippsløsninger skal brukes til kunder i større byer i Norge og Sverige. Utviklingen har her gått raskere enn forventet, og vår leverandør på området bekrefter at de når 50 prosent av befolkningen i Norge og Sverige, og at dette omfatter hele kommuner og ikke kun sentrumsområdene.

LEAN-arbeidet på våre kraftfôrfabrikker og kornmottak har i både 2022 og 2023 prioritert trykkluft, reduksjon av tomkjøring og analysert de viktigste årsakene til produksjonsstopp. Dette har gitt lavere forbruk energi, og dette arbeidet er nå en integrert del av det nye vedlikeholdssystemet. Alle kraftfôrfabrikker unntatt Lena, har installert Felleskjøpet Agri sitt eget ledelsesoptimaliseringssystem, Smartprod. Installering på Lena var planlagt i 2023, men ble ikke gjennomført som planlagt, da andre tiltak fikk høyere prioritet.

Felleskjøpet Agri åpnet i april 2022 nytt logistikksenter på 20 000 kvadratmeter ved Gardermoen. Logistikksenteret har Autostore med 30 000 kasser og 26 roboter. Alle trucker er elektriske, inklusiv tre selvkjørende trucker. Det er installert solcelleanlegg, brukt LED-lamper i hele bygget og fjernvarme brukes til oppvarming, og lagt til rette for lading av el-bil for medarbeidere.

202404031227B

Felleskjøpet Agri sitt klimagassregnskap

Felleskjøpet Agri har de siste årene gjennomført en rekke tiltak for å erstatte fossil energi med fornybar energi i egen industri og til oppvarming av bygg. Disse utslippene ligger i Scope 1 og 2, og ble i perioden 2017 til 2023 redusert med 33 prosent. I 2023 økte utslippene i Scope 1 og 2, med fem prosent sammenlignet med 2022, til tross for redusert forbruk av fyringsolje. Årsaken var økt forbruk av gass for å håndtere dårlig kornhøst med vått korn.

Felleskjøpet Agri frakter både korn, kraftfôr, gjødsel, maskiner m.m. Selskapet kjøper inn transporttjenester og utslippene ligger i Scope 3. Fra 2022 til 2023 gikk utslippene fra transport ned med åtte prosent. Hovedårsakene er noe lavere volum transport korn, kraftfôr og gjødsel.

Felleskjøpet Agri sitt samlede klimagassutslipp i Scope 1, 2, samt vare- og persontransport i Scope 3, var på 40 363 tonn CO_2-ekvivalenter i 2023. Dette er tre prosent reduksjon fra 2022 og 20 prosent lavere enn i 2017.

Felleskjøpet Agri kjøper inn en rekke ulike varer. Å produsere disse varene bidrar også til utslipp av klimagasser. Utslippene ligger i Scope 3. Fra og med 2023 er klimagassutslippene forbundet med produksjon av innkjøpte råvarer til kraftfôr (norske og importerte) og mineralgjødsel inkludert i klimaregnskapet (se vedlegg). For 2023 tilsvarte dette 698 692 tonn CO_2-ekvivalenter. Til neste år vil vi utvide Scope 3-beregningene ytterligere. Utslippene kan variere fra år til år, da de også påvirkes av kornsesongen.

Slik rapporterer vi

Scope 1 Alle utslippskilder knyttet til driftsmidler der organisasjonen har operasjonell kontroll. Dette inkluderer all bruk av fossilt brensel for stasjonær bruk eller transportbehov (eide, leide eller leasede kjøretøy, oljekjeler etc.). Videre inkluderes eventuelle direkte prosessutslipp av klimagasser.

Scope 2 Obligatorisk rapportering av indirekte utslipp knyttet til innkjøpt energi; elektrisitet eller fjernvarme/-kjøling. Dette gjelder f.eks. for bygg som man leier og ikke nødvendigvis eier.

Scope 3 Indirekte utslipp knyttet til innkjøpte varer eller tjenester. Dette er utslipp som indirekte kan knyttes til organisasjonens aktiviteter, men som foregår utenfor deres kontroll.

KLIMAGASSUTSLIPP SCOPE 1 OG 2

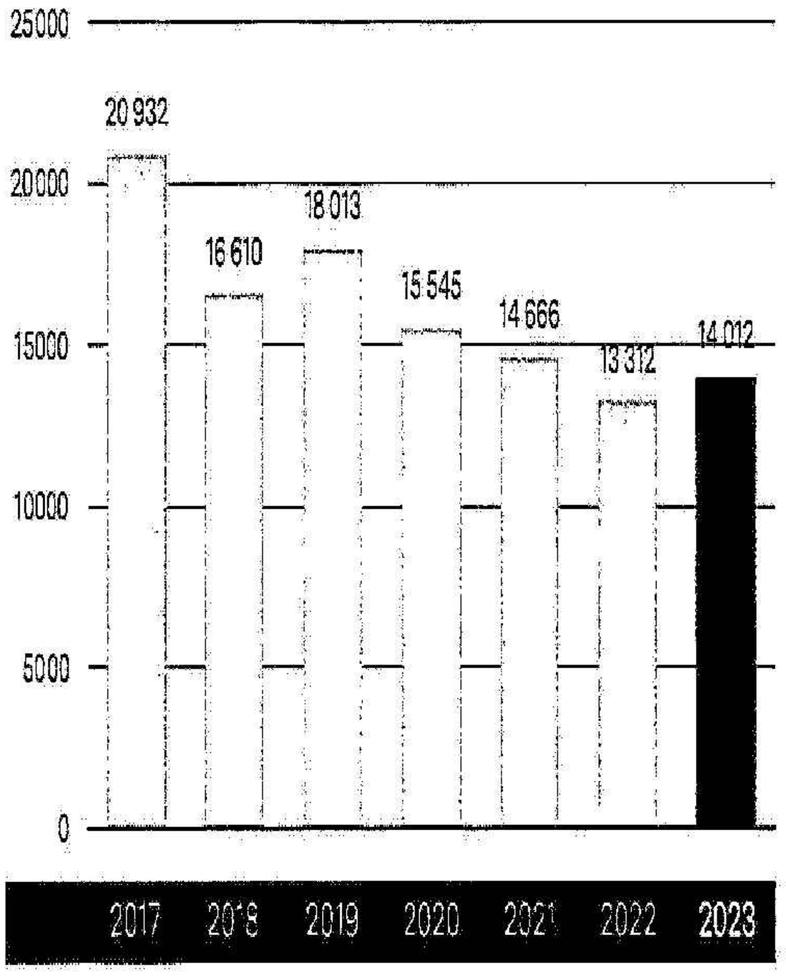

KLIMAGASSUTSLIPP SCOPE 1, 2 OG 3 (KUN TRANSPORT FRA SCOPE 3)

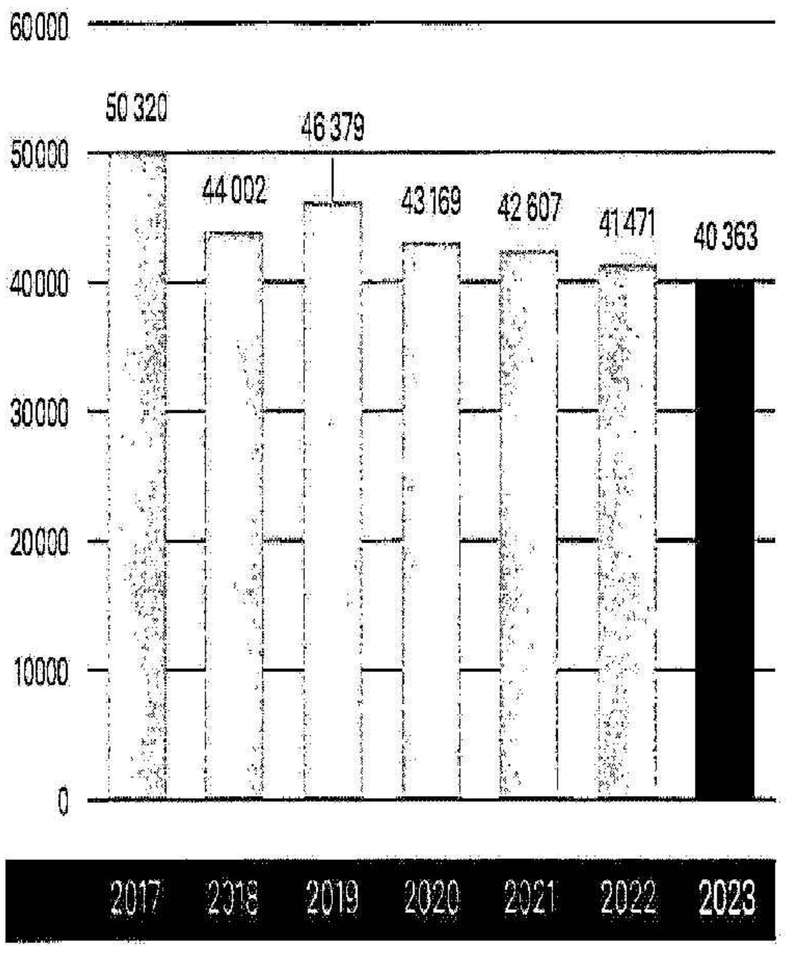

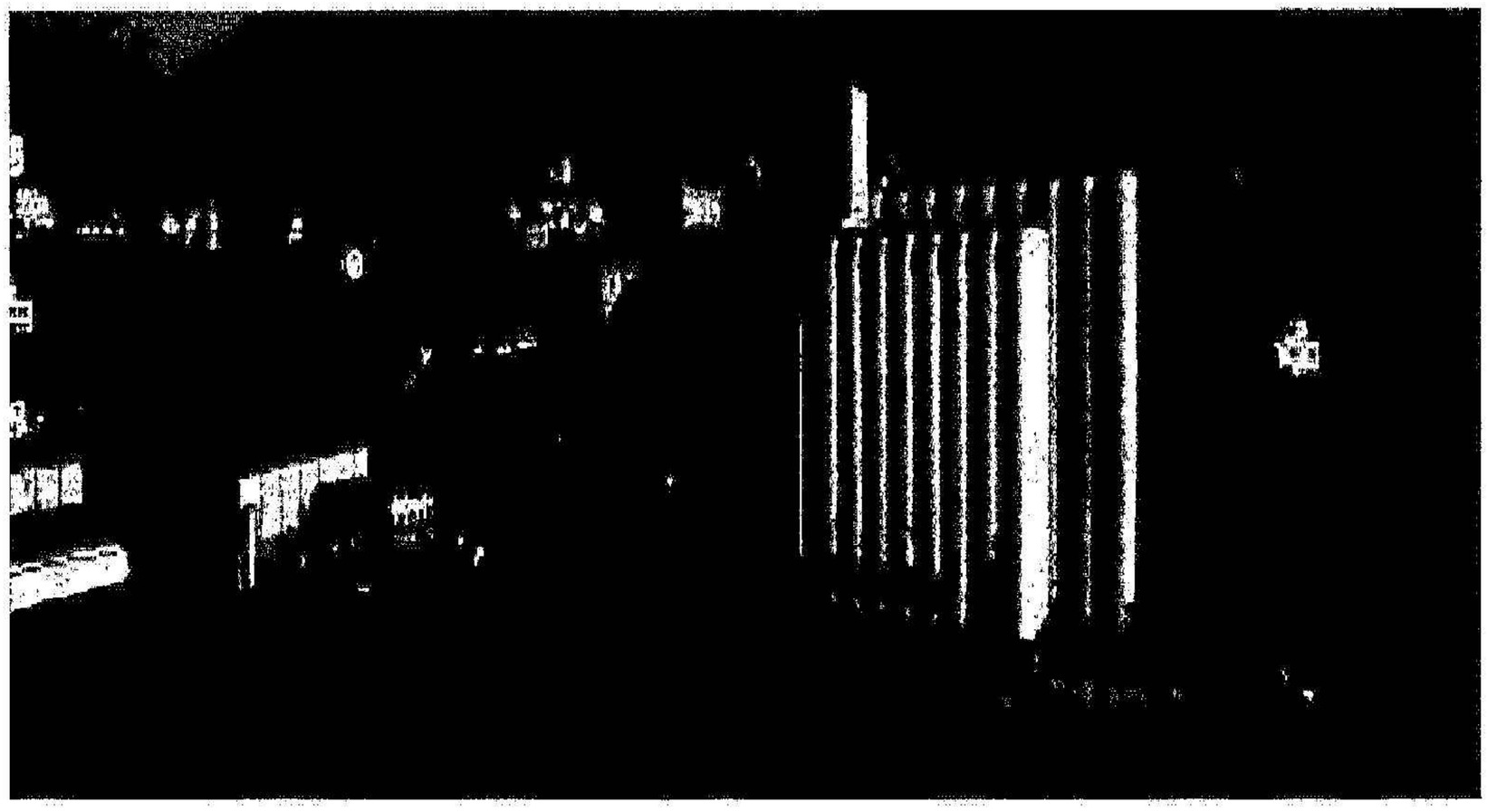

Erstatte fossil energi med fornybar energi

I 2021 forberedte vi vår infrastruktur for å fase ut oljekjelen i vår kraftfôrfabrikk i Vaksdal med elkjel. I 2022 var elkjel klar til bruk, men på grunn av høye strømpriser var olje den primære energikilden. I 2023 har elkjelen vært den primære energikilden. Estimert reduksjon i utslipp er opp mot 1 600 tonn CO_2.

Felleskjøpet Agri har i flere år jobbet med hvordan best anvende kornavrens, med mål om å øke forbruket av avrens til egen energi, og redusere forbruket av olje. I 2023 ble det gjort enkelte investeringer for å gjøre det mulig å øke bruken av biokjelen på Kambo. Lav kornavling i 2023 resulterte både i vesentlig lavere tilgang på kornavrens, men også mindre behov for korntørking. I sum resulterte dette i redusert oljeforbruk på Kambo i 2023. Ambisjonen om å øke bruken av kornavrens og redusere oljeforbruket, ligger fast, men vil variere mellom år grunnet svingninger i kornavling.

I 2022 vedtok Felleskjøpet Agri å erstatte oljekjelen på pelletsfabrikken på Rygge med gass. Dette arbeidet ferdigstilles i 2024, og vil øke tilgangen til pelletert kornavrens til Kambo, og bidra til redusert forbruk av olje.

Felleskjøpet Agri jobber systematisk for å erstatte gamle oljekjeler med elkjeler og gass på våre kornmottak og tørker. Felleskjøpet Agri har en ambisjon om at innen 2025 skal alle oljekjeler på kornmottak være faset ut. I 2019-2021 erstattet vi olje med gass på våre kornmottak i Eidskog og Eidsvoll. Kornmottaket på Frosta var bestemt avviklet, men i mangel på alternativ kapasitet, ble dette utsatt.

Felleskjøpet Agri har 303 trucker i bruk. Av disse er 115 elektriske. I tråd med vår policy for utskifting av trucker, ble åtte eldre dieseldrevne trucker erstattet med elektriske i 2023.

Gradvis erstatte fossilt diesel med biodiesel og biogass

Felleskjøpet Agri har siden 2019 hatt to vogntog som går på biogass på Østlandet. Avhengig av tilgangen på lastebiler var det for 2022 planlagt levert ytterligere to vogntog på biogass. Grunnet lange leveringstider og høye priser på gass, ble leveransen på lastebiler på biogass satt på vent i 2022/2023. Volvo/Scania lanserer nå sterkere motorer på biogass, samtidig blir det i løpet av 2024/2025 et landsdekkende nettverk av fyllestasjoner for biogass, som muliggjør utrulling av flere kjøretøy, som vurderes anskaffet i løpet av 2024.

Ettermarked i forretningsområde Maskin har 110 servicebiler. De har behov for firehjulstrekk, nok nyttelast og god rekkevidde. I 2022 tok Ettermarked i bruk sin første elektriske servicebil, som ble utvidet til to i 2023. I 2023 har de vurdert bruk av HVO, men konkludert med at de ikke tar i bruk det for den resterende bilparken.

Fase inn hydrogen og andre nullutslippsløsninger

LNG/hybridskipet ble forsinket og kom først i ordinær drift august 2022. Ved drift på LNG har skipet 25 prosent lavere utslipp av klimagass og 95 prosent lavere utslipp av NOx, enn et tilsvarende skip på diesel. Høye gasspriser i 2022 resulterte i at skipet i hovedsak har gått på diesel. Rederiet har nå satt dette skipet i en seilingsplan som ikke inkluderer lasting hos Felleskjøpet Agri.

I 2020 gikk Felleskjøpet Agri og HeidelbergMaterials sammen og tilbød en langvarig transportkontrakt til rederiet som kan tilby et utslippsfritt bulkskip. I 2022 ble prosjektet tildelt 104 millioner kroner i støtte fra ENOVA. I løpet av 2023 er det besluttet at prosjektet pauses, som følge av store kostnadsøkninger fra prosjektets oppstart. Uavhengig av dette prosjektet er HeidelbergMaterials og Felleskjøpet Agri enige om å fortsette samarbeidet for å få til redusert utslipp på sjøtransport.

20240403122?9

Felleskjøpet Agri sin første elektriske lastebil som var forventet levert 2022, ble levert januar 2023. Lastebilen vil redusere utslippet til Felleskjøpet Agri med 100-120 tonn CO_2 pr. år. Bilen ble tatt i bruk i februar 2023. Det har vært enkelte drifts-utfordringer, og ny bil leveres i februar 2024. Erfaringene fra denne bilen vil være viktig for videre utrulling.

Kraftfôrproduksjonen på Bergneset er vedtatt lagt ned. Produksjonen flyttes til Steinkjer og som erstatning etableres det kystlager i Harstad, Bergneset og Smalfjord. Dette gir noe økning i båtfrakt av ferdig emballert vare, men reduserer transport av råvarer. Kystlagrene gir en reduksjon på ca. 300 000 km årlig, som tilsvarer 538 tonn CO_2.

I 2023 startet vi med å utarbeide ny avtalemal for våre transportører, hvor vi sikrer at transportørene tar nødvendige grep for å oppnå 55 prosent reduksjon av klimagassutslipp innen 2030.

Gjennom program for energieffektivisering redusere forbruket av energi og CO_2-utslipp i industri og fra oppvarming av bygg

Felleskjøpet Agri startet i 2020 et program for ny fabrikkstruktur i Midt-Norge, og vedtok høsten 2022 oppstart av et pilotprosjekt for energieffektivisering på Skansen. Estimert spart energiforbruk er 2,5 GWh pr. år, som tilsvarer energiforbruket i 15 av våre butikker. I 2023 er utstyr montert og levert, og oppstart er forventet 2024. I tillegg til bruk av varmepumpeteknologi vil vi også oppgradere styringssystemene. I sum vil dette gi vesentlig reduksjon i energiforbruk og lavere utslipp av klimagasser. Det er første gang at varmepumpeteknologi brukes i denne type produksjon, og prosjektet har mottatt støtte fra ENOVA.

«Felleskjøpet Agri sin første elektriske lastebil, ble levert januar 2023. Lastebilen vil redusere utslippet til Felleskjøpet Agri med 100-120 tonn CO_2 pr. år»

2022 vedtok Felleskjøpet Agri å videreutvikle Smartprod med en applikasjon for løpende måling forbrukt energi. For 2023 hadde vi som mål å utvikle dette for kraftfôr. Noe arbeid gjenstår, og målet er at dette ferdigstilles og tas i bruk på alle kornmottak og fabrikker i 2024.

Ved utskifting og nyanskaffelser har vi et kontinuerlig fokus på overgang til mer energieffektive motorer ved både kornmottak og kraftfôrfabrikker. Det er

også laget en investeringsplan for kjøleaggregatene på våre største til middels store kornmottak. Tiltakene vil redusere energibruk ved tørking av korn.

I 2022 og 2023 har vi økt fokuset og styrket kompetansen på energiforbruk og effektivisering. Det viktigste tiltaket har vært innføring av et felles vedlikeholdssystem. På denne måten sikrer vi at tiltak iverksettes både med tanke på løpende energieffektivisering, og at tiltak for vedlikehold og oppgradering gjennomføres på riktig tidspunkt. Dette gir bedre kontroll med kostnader, sikrer kvalitet og sparer energi. Systemet videreutvikles i 2024. Et annet viktig tiltak har vært kompetanse og opplæring i bruk av Energymanager, som måler utviklngen i energiforbruk per lokasjon korrigert for temperatur.

Forretningsområde Detaljhandel har en ambisjon om å redusere strømforbruket i butikkene med 15 prosent i løpet av tre år. Detaljhandel har inngått en avtale med ekstern partner, som i 2022 har kartlagt butikkene. Kartleggingen gir god oversikt pr. avdeling, og viser at flere greier å redusere energibruken. Basert på kartleggingen vil det lages handlingsplaner for å oppnå ambisjonen. Alle butikkbygninger eid av Felleskjøpet Agri/Agri Eiendom ble energimerket i løpet av 2023. Våre butikker i Sverige jobber også aktivt for å redusere strømforbruket.

Våre medarbeidere

Felleskjøpet Agri sin viktigste ressurs er våre medarbeidere. Kjerneverdiene våre er trygg hverdag, handlekraft, engasjement, kompetanse og kvalitet. HR-strategien bygger på fire områder; ledelse, kompetanse, kultur og bærekraft. I bærekraftrapporten rapporteres det på helse, miljø og sikkerhet (HMS), kompetanse, samt likestilling, mangfold og likebehandling. Ansvarlig for området er forretningsområdedirektør for HR og HMS.

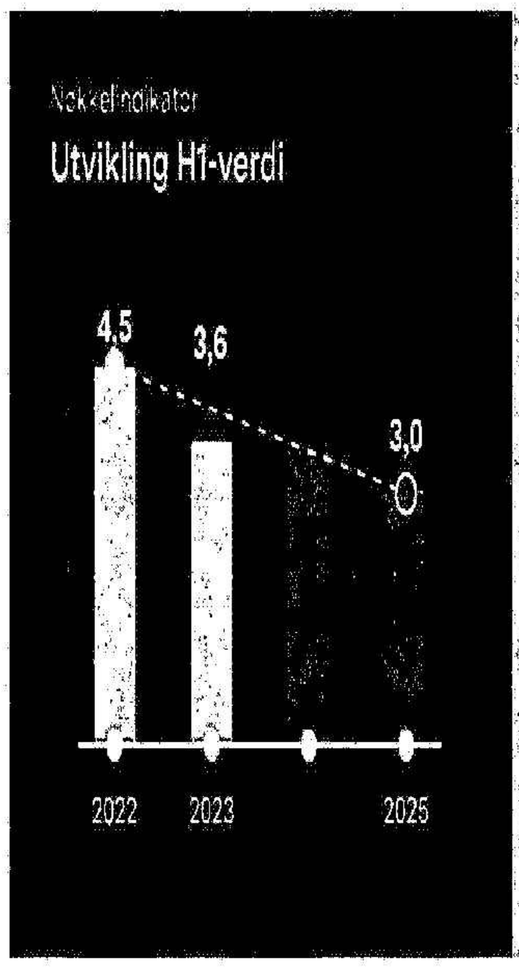

Felleskjøpet Agri sin H1-verdi var i 2022 på 4,5 og målet for 2025 var å komme under 3,6. Dette målet ble nådd i 2023, da H1-verdien ble redusert til 3,6. En nedgang på 20 prosent. Felleskjøpet Agri har oppdatert målet for 2024 til å komme under 3,0.

Felleskjøpet Agri har 1943 ansatte. Når det gjelder lønnspolitikk er ca. 50 prosent av bedriftens medarbeidere omfattet av tariffbestemte lønnsregulativ- hvor tariffavtalens bestemmelser følges. Dette er primært stillinger innen butikk, ettermarked, lager og produksjon.

HELSE, MILJØ, SIKKERHET OG KVALITET

Felleskjøpet Agri har en nullvisjon for alvorlige skader på både mennesker og miljø. Trygg hverdag er Felleskjøpet Agri sin viktigste verdi, og det jobbes systematisk med HMS i hele organisasjonen.

Med Trygg hverdag mener vi:

- å skape en hverdag hvor våre medarbeidere ikke skader seg eller får sykdommer
- at vi har et inkluderende arbeidsmiljø og høy trivsel på jobb
- at vi tar vare på våre kunder og miljøet rundt oss

Alle i konsernledelsen arbeider etter tydelige HMS-mål og HMS er tema på styremøter, allmøter, konsernledermøter og avdelingsmøter. Styret og konsernledelsen foretar årlig gjennomgang av HMS-arbeidet. I 2023 var det 12 skader med fravær mot 15 i 2022. Det gir oss en H1-verdi på 3,6, en nedgang på 20 prosent fra 2022. H2 verdien, som måler totalt antall skader, har gått ned 7 prosent fra 12,8 i 2022 til 11,9 i 2023. Både H1-og H2 verdiene er målt som antall skader per million arbeidstimer.

H-VERDIER I FKA 2017-2023

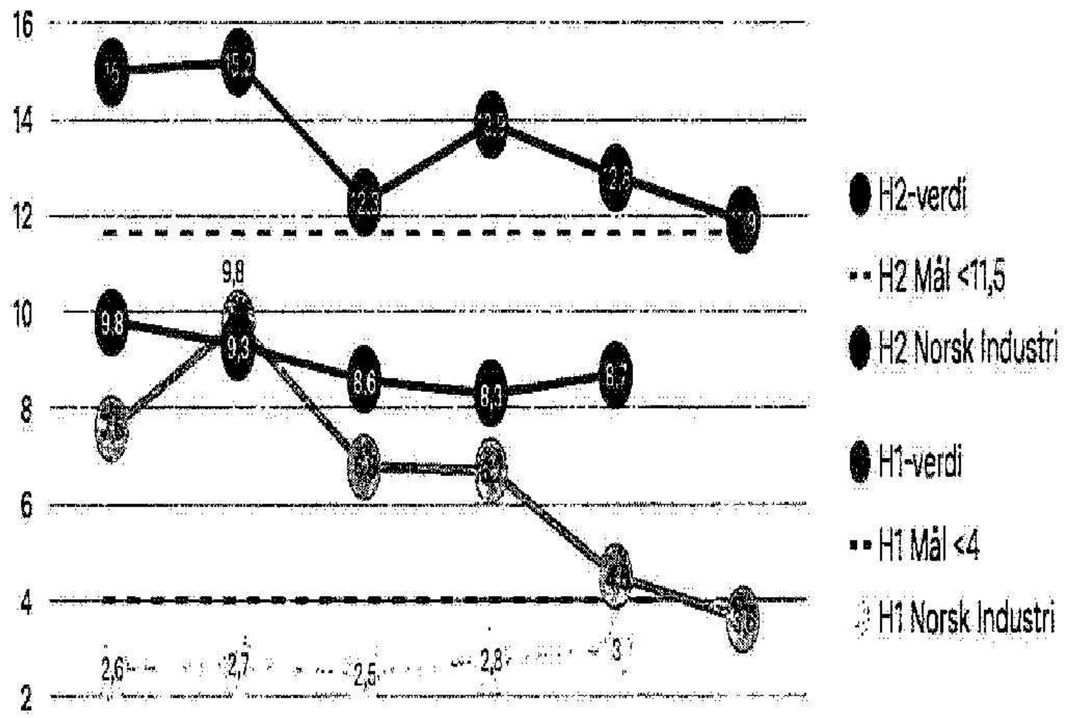

202404031228O

«H1-verdi for 2023 var 3,6, en nedgang på 20 prosent fra 2022»

Målet er å redusere H1-verdien til under 3,0 i 2024. Det var ingen ansatte som ble alvorlig skadet i 2023, men det har vært en hendelse hvor en kunde ble alvorlig skadet. Ved alvorlige skader blir det gjennomført intern eller ekstern granskning.

I alle skader med fravær blir det gjennomført årsaksanalyser som brukes for å finne de riktige tiltakene for å unngå flere skader, og disse tiltakene deles med hele organisasjonen. De siste årene har det vært økt fokus på tilrettelegging, og ved alle skader vurderes det behov for tilrettelegging av arbeidsoppgaver. Sykefraværet i Felleskjøpet Agri har de siste årene vært rundt fem prosent. Sykefraværet er noe opp fra 5,3 prosent i 2022 til 5,5 prosent i 2023. Det er god kontroll og oppfølging av langtidsfravær.

Innen HMS-arbeidet jobber vi med tydelige mål, og det er detaljerte handlingsplaner for alle forretningsområder. I det forebyggende HMS-arbeidet er rapportering av nestenulykker og HMS-observasjoner viktig. Disse sakene blir brukt til å sette fokusområder og forebyggende tiltak. Antall registrerte HMS-saker var 1 539 i 2023 mot 1 354 i 2022.

Kompetanseheving HMS

Opplæring er et viktig tiltak innenfor HMS, og alle nyansatte får tildelt en opplæringsplan hvor HMS utgjør en stor del. Denne planen ble oppdatert i 2023 og det er fulgt opp at vi har 100 prosent gjennomføring av denne. Det har i 2023 vært to nyansattdager med 100 deltagere. Her er HMS et viktig tema. Det er også tema i Grunnleggende Lederopplæring (GLO) for nye ledere. Hver måned har Felleskjøpet Agri et direktesendt allmøte hvor HMS er fast innslag.

Det er brukt ca. 5000 timer på sentral HMS-opplæring i 2023. Noe lavere enn tidligere da det i 2023 har vært gjennomført mye obligatorisk opplæring for alle ansatte. I 2021 lanserte vi Trygg hverdag-spillet – en spillbasert trening for alle ansatte. Opplæringen foregår via PC eller app på telefon. Dette er en ny måte å lære på hvor repetisjon er en viktig del, og det har vært veldig gode tilbakemeldinger på denne måten å lære på. I 2022 lanserte vi et nytt spill med temaene ytre miljø, avfallshåndtering og kjemikaliehåndtering, og i 2023 har vi lansert et spill om brannvern.

Det har i 2023 blitt avholdt seks lokale HMS-dager med rundt 350 deltagere fra over 20 lokasjoner. På HMS-dagene er det seks ulike temastasjoner, og vi når på denne måten direkte ut til medarbeiderne med viktig informasjon. I tillegg gjennomføres det jevnlig opplæring for ledere, verneombud og AMU-medlemmer. Det helhetlige arbeidet har bidratt til økt bevissthet og holdningsendring i organisasjonen.

I Felleskjøpet Agri har vi månedlige fokusområder innen HMS. Områdene velges ut fra hendelser og risiko. I 2023 har vi blant annet fokusert på brannvern, arbeid i høyden, ergonomi og kuttskader. Det lages plakater og presentasjoner som legges ut på internkommunikasjonsplattformen Workplace og gjennomgås i relevante møter.

I 2023 har vi også hatt stort fokus på psykisk helse. I anledning verdensdagen for psykisk helse 10. oktober hadde vi en direktesending på Workplace og felles lunsj og aktiviteter på alle avdelinger. Hvert år deler vi ut Felleskjøpet Agri sin HMS-pris. Alle ansatte kan nominere kandidater og vinneren utpekes av konsernledelsen.

Sentralt Arbeidsmiljøutvalg (AMU) har avholdt fire ordinære møter i 2022. Alle avdelinger med mer enn 50 ansatte har lokale AMU, og det finnes også sentralt AKAN- og IA-utvalg. Fagforeningenes involvering i organisasjonsutvikling og tilpasninger har stor verdi for medarbeidere og ledelse.

Det utarbeides årlig en årsrapport for kvalitet og HMS som legges frem for AMU og konsernledelsen. Felleskjøpet Agri har vært ISO-sertifisert på kvalitet siden 1990-tallet og på miljø siden 2020.

Kvalitet og beredskap

Kvalitet er også en av Felleskjøpet Agri sine verdier og vi har sterkt fokus på

HMS, FELLESKJØPET AGRI

MÅLOMRÅDER/KPI	MÅL 2022	RESULTAT 2022	MÅL 2023	RESULTAT 2023	MÅL 2024
H1-verdi	< 5	4,5	< 4	3,6	< 3,5
H2-verdi	< 12	12,8	< 11,5	11,9	< 11
Skader m/fravær	Maks 16	15	< 13	12	Maks 11
Skader med behandling/tilrettelegging	Maks 23	28	< 24	28	Maks 24
Sykefravær	< 5,2 %	5,30 %	< 5,0 %	5,5 %	< 5,0 %
Antall reg. HMS-observasjoner (inkl forbedringsforslag HMS)	860	871	> 1000	1000	> 1200
Antall reg. HMS-saker	1300	1354	> 1500	1539	> 1750

kontinuerlig forbedring. Felleskjøpet Agri har en sentral beredskapsgruppe som settes ved hendelser som kan ha kritiske konsekvenser i henhold til vår beredskapsmatrise.

I 2023 har vi hatt tre alvorlige saker knyttet til kvalitet som har medført intern eller ekstern granskning. Felleskjøpet Agri har tydelige rutiner på når det skal iverksettes granskning og hvordan denne skal gjennomføres. På bakgrunn av blant annet disse hendelsene vil det i 2024 forsterkes fokus på kvalitet i et kvalitetsprogram kalt K24.

KOMPETANSE

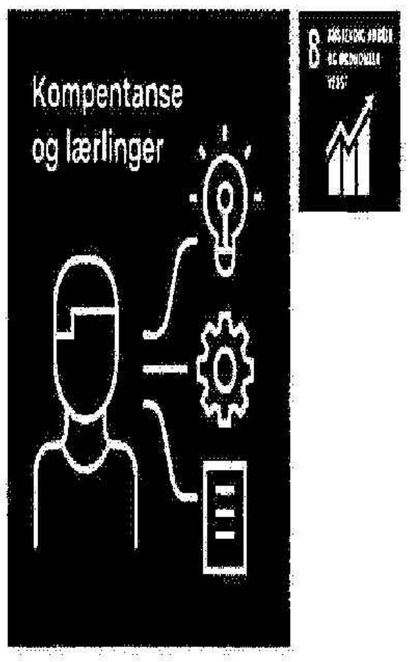

Kompetanse er avgjørende for at Felleskjøpet Agri skal nå sine mål. Kompetanse må utvikles og fornyes. Derfor sørger vi for at våre medarbeidere kontinuerlig oppdaterer seg på sitt fagområde.

Felleskjøpet Agri investerer i sine medarbeidere, og utvikling av medarbeidere og ledere skjer gjennom opplæringsprogrammer, utviklingssamtaler og intern kartlegging. Det er system for etterfølgerplanlegging for særlig viktige posisjoner, og konsernet har eget lærlingeprogram.

Et viktig mål i den nye konsernstrategien er kompetanse, engasjerte og trygge medarbeidere. HR-strategien fra 2022 prioriterer kompetanse og ledelse. I 2022 var hovedfokus å styrke salgskompetansen i hele organisasjonen. I 2023 var hovedfokus å styrke ledelsesopplæringen.

Det ble for 2023 satt et mål om 100 prosent gjennomføring av introduksjonsplanen for nyansatte. Resultat for 2023 ble 100 prosent gjennomføring.

I 2023 ble det organisert og arrangert 283 ulike kurs med totalt 8 605 gjennomføringer. I tillegg gjennomføres det mye fagopplæring i divisjonene som ikke registreres i vår digitale læringsplattform.

Lederutvikling har vært ett av satsingsområdene i 2023. Det har vært gjennomført flere tiltak, og flere av tiltakene går videre inn i 2024. I 2023 er det gjennomført opplæring for ledere på tre ulike nivåer i selskapet. 42 nye ledere har deltatt i grunnleggende lederopplæring. Vi har også startet opp igjen vårt interne Lederutviklingsprogram (LUP). I 2023 har 24 ledere deltatt. I 2023 startet vi også opp et lederutviklingsprogram primært for ledere på et høyere nivå. Programmet gjennomføres med 24 deltagere over fem samlinger.

I tillegg er det gjennomført en rekke andre tiltak. Vi har Ledertid, med månedlig påfyll og nyttige verktøy for alle våre ledere. De fleste ledertidkursene gjennomføres digitalt. Vi har hatt ca. 190 deltagere på ulike tema. Et annet lavterskeltilbud som er gjennomført er lederlunsj, her samler vi ledere fra nivå 1-3 to ganger i året for aktuelle tema. I 2023 gjennomførte vi også en lederlunsj for nivåene 4-6. Ledertid og lederlunsj blir videreført i 2024.

Felleskjøpet Agri er en faghandel og har medarbeidere med høy kompetanse. For å sikre gode kundeopplevelser i alle ledd, er det stort fokus på kundebehandling, salg og salgsledelse. Salg og salgsledelse har vært en viktig prioritering også i 2023. Det gjennomføres årlige samlinger for alle salgssjefer i selskapet, med fokus på kompetanseheving. Opplæring for alle tonnasjeansvarlige har vært et satsingsområde siden 2021, og videreføres i 2024. Produktopplæring står sentralt og her gjøres det mye godt arbeid i de ulike divisjonene.

I 2023 har det vært gjennomført en arbeidsmiljøundersøkelse med fokus på hvordan forbedre arbeidshverdagen på hver enkelt avdeling.

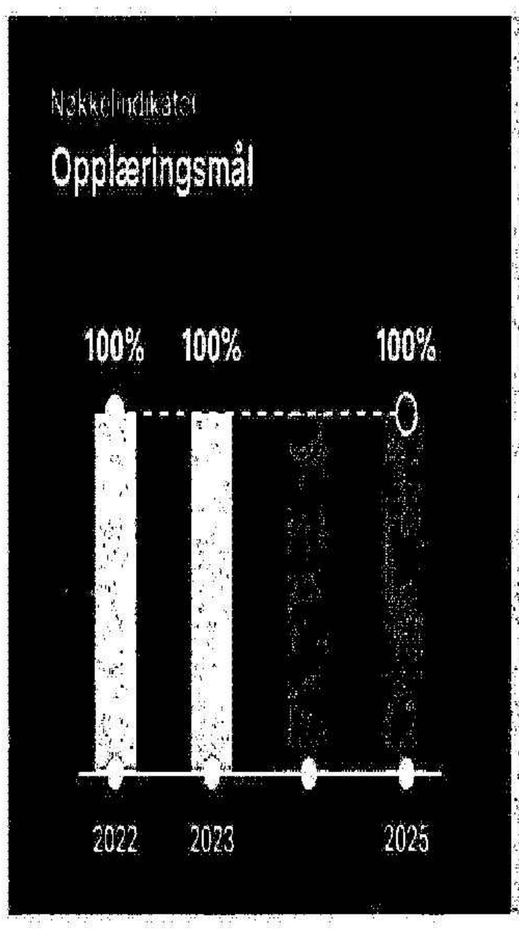

I 2022 satte Felleskjøpet Agri seg mål om 100 prosent gjennomføring av nyansatt-plan, for hvert år i perioden 2023-2025. For 2023 var det 100 prosent gjennomføring av introduksjonsplan for nyansatte.

Lærlinger

Felleskjøpet Agri har mange lærlinger, og innen landbruksmekanikk er Felleskjøpet Agri den største lærlingebedrift i Norge. I 2023 etablerte Felleskjøpet Agri sitt eget opplæringskontor for landbruksmekaniker- og reservedelsfaget. Opplæringskontoret er i dag godkjent i mange av landets fylker, og venter ved utgangen av 2023 på svar fra Møre og Romsdal, Vestland og «nye» Telemark. De siste årene har vi økt antall lærlinger, også innenfor industri. Felleskjøpet Agri har ved utgangen av 2023 totalt 61 lærlinger innenfor områdene Ettermarked, Produksjon, Lager, Butikk og IT. Det er 11 kvinner og 50 menn. Nedgangen fra 2022 er en del av den årlige variasjonen. Lærlinger er et prioritert område i selskapet, og i 2024 vil det jobbes aktivt for å videreutvikle Felleskjøpet Agri som lærebedrift.

20240403122B1

LIKESTILLING, MANGFOLD OG LIKELØNN

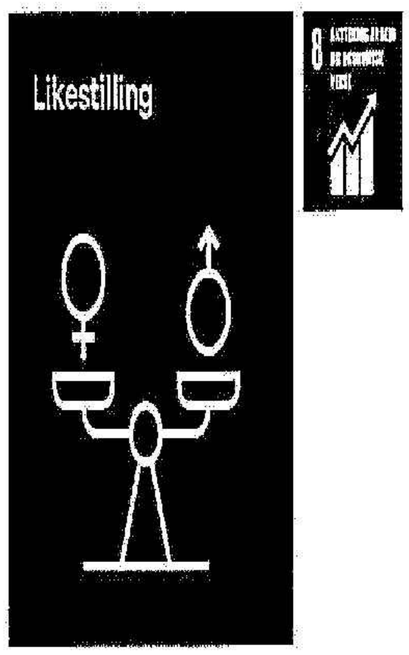

Del 1: Tilstand for kjønnslikestilling

Kvinneandelen blant fast ansatte har økt fra 22 prosent til 24 prosent fra 2022. En gjennomgang viser at det er innen industri og mekaniske stillinger at kvinneandelen er lavest. Hovedtyngden av midlertidig ansatte finner vi innen Detaljhandel i sesong. Når det gjelder lønnspolitikk er ca. 50 prosent av bedriftens medarbeidere omfattet av tariffbestemte lønnsregulativ - hvor tariffavtalens bestemmelser følges. Det er en liten forskjell mellom kvinner og menns lønn, i favør av kvinner.

Del 2: Vårt arbeid for likestilling og mot diskriminering

Felleskjøpet Agri vil jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering i selskapet. Sammen med bedriftens tillitsvalgte jobbes det for å kartlegge risiko, analysere årsaker og igangsette tiltak. I 2022 var det fokus på diskrimineringsgrunnlagene kjønnsbasert vold, trakassering og seksuell trakassering, mens fokuset i 2023 har vært graviditet, foreldrepermisjon, adopsjon og omsorgsoppgaver.

Prinsipper, prosedyrer og standarder for likestilling og mot diskriminering

- Likestillingsarbeidet er forankret i Felleskjøpet Agri sine etiske retningslinjer. Disse godkjennes av styret, og skal gjennomgås årlig av alle medarbeidere.
- Likestillingsarbeidet omhandles i bedriftens bærekraftrapport
- Selskapet har en egen varslingsrutine, med et tilhørende varslingssystem
- Hensynet til likestilling og ikke-diskriminering søkes ellers inkludert i den øvrige personalpolitikken, og bedriften har en nedfelt livsfasepolitikk som skal sikre lik behandling av ansatte i alle faser.

Arbeid for å sikre likestilling og ikke-diskriminering i praksis

Felleskjøpet Agri har et systematisk arbeid i samarbeid med tillitsvalgte fra de ulike fagforeningene for å sikre og dokumentere arbeidet med likestilling og ikke-diskriminering. Arbeidet gjøres med utgangspunkt i aktivitetspliktens fire steg:

a. Undersøke om det finnes risiko for diskriminering eller andre hindre for likestilling
b. Analysere årsaker til identifiserte risikoer
c. Iverksette tiltak som er egnet til å motvirke diskrimineringen og bidra til økt likestilling og mangfold i virksomheten
d. Vurdere resultatet av arbeidet etter bokstav a-c

Gjennom året har det vært to arbeidsmøter sammen med tillitsvalgte for å gjennomgå tiltak samt jobbe videre med diskrimineringsgrunnlagene for 2023. Tiden mellom møtene har vært brukt til iverksettelse og oppfølging av planlagte tiltak. Aktivitets- og redegjørelsesplikten har også vært tema i andre møtepunkter med fagforeningene. I tillegg har det vært jobbet med oppfølging av tidligere diskrimineringsgrunnlag.

Arbeid med å identifisere risiko for diskriminering og hindre for likestilling

- Det er HR og tillitsvalgte som er involvert i arbeidet. Felleskjøpet Agri sitt likestillingsarbeid behandles også i AMU.
- Faste arbeidsmøter sammen med tillitsvalgte legges inn i årshjulet, og resultat av arbeidet som er gjort blir evaluert.
- HR og tillitsvalgte har gjennomgått bedriftens retningslinjer og praksis på de ulike personalområdene for å avdekke hvilke mål vi har på områdene og om vi kjenner til at det er utfordringer.

KJØNNSLIKESTILLING FELLESKJØPET AGRI*

	FULLTID (FAST ANSATT)		DELTID (FAST ANSATT)		MIDLERTIDIGE ANSETTELSER		LØNN		FORELDRE-PERMISJON	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Gjennom-snittlønn	Lønns-forskjell	Antall uker	Prosent
Kvinner	423	24 %	108	48 %	250	42 %	620 723	24 345	449	36 %
Menn	1 374	76 %	115	52 %	349	58 %	596 379	- 24 345	794	64 %

* Inkluderer lærlinger, ansatte i varig tilrettelegging fra NAV, ansatte i rehabilitering og ansatte som gjennomfører førstegangstjenesten.

Status på tiltak igangsatt i 2023

Tiltak	Status
Det må utarbeides en helhetlig plan for lærlingordningen og hvordan øke antall lærlinger samt skape kjønnsbalanse.	Felleskjøpet Agri har etablert eget opplæringskontor for landbruksmekanikere, og har pr. nå godkjenning i 8 fylker. Vi er også godkjent i reservedelsfaget i Innlandet og i Logistikkfaget i Akershus. Videre arbeid her vil være å se på om opplæringskontoret skal utvides til å også gjelde lærlinger innenfor andre områder.
Etterfølgerplanlegging. Kartlegge mulige etterfølgere og kompetansebehov. Dette kan gjøre det enklere for kvinner å ta utfordringer.	Arbeidet har startet. I løpet av første halvår 2024 implementeres egen systemstøtte for dette.
Utarbeide kompetanse- og utviklingsplaner på de ulike nivåer i Mercer	Det er utarbeidet et rammeverk for stillinger på både leder- og fagstigen. Det jobbes med å utvikle kompetanseplaner for de største stillingsgruppene. Videre er det utarbeidet en prosess for revidering og vedlikehold av kompetanseplaner.
Utarbeide et forbedret datagrunnlag for analyse på kjønn og lønn	Virksomhetsstyring jobber med å utvikle gode rapporter på dette. Målet er en mer detaljert analyse i løpet av 2024.
Informasjon til plasskoordinatorer om at støtende bilder, plakater, tekster etc. skal fjernes. Felleskjøpet Agri sine leverandører må informeres om at bedriften ikke vil ha diskriminerende reklamemateriell.	Plasskoordinator gjør en årlig gjennomgang, og oppgaven tas inn i rollebeskrivelsen til Plasskoordinator.
Utarbeide en rutine som beskriver hva som må være på plass etter krav fra Arbeidstilsynet (ammerom, garderobe etc). Rutinen vil være grunnlag for kartlegging ved de ulike avdelingene.	På grunn av tidspress er denne flyttet til 2024.
Kartlegge eventuelle utfordringer knyttet til fasiliteter ved avdelingene (garderobe etc.)	Plasskoordinatorene vil gjøre en kartlegging når rutinen er utarbeidet i 2024.

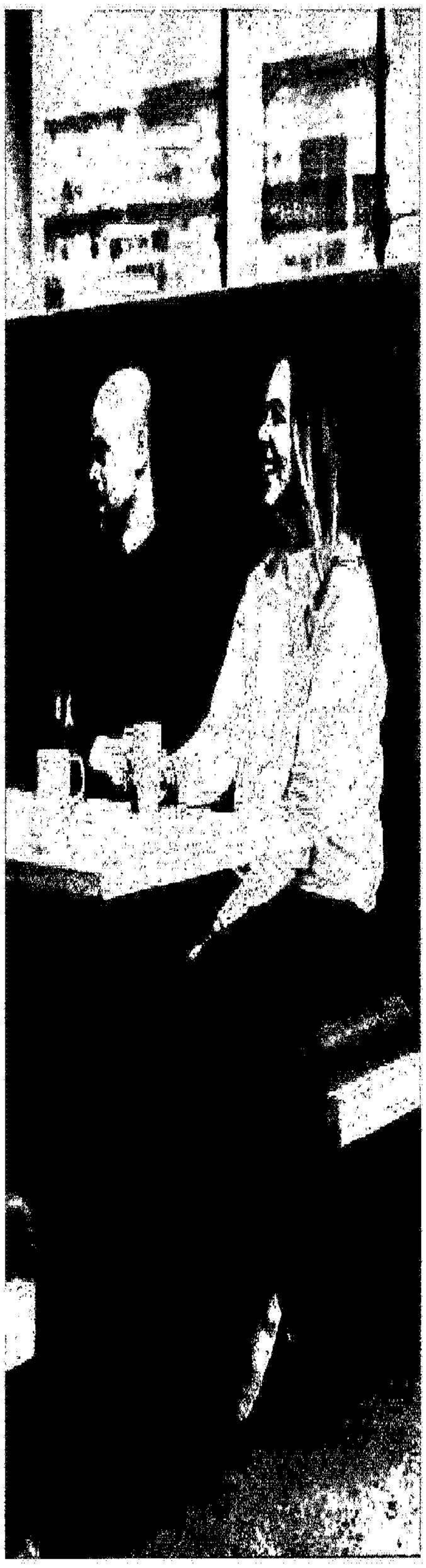

20240403122282

Avdekkede risikoområder for diskriminering og hindre for likestilling

I 2023 er det jobbet med diskrimineringsgrunnlagene graviditet, foreldrepermisjon, adopsjon og omsorgsoppgaver. Arbeidsgruppen mener at selskapet har gode ordninger når det gjelder å ivareta gravide, med bl.a. fri for å gå til lege og jordmor under svangerskapet. Dette er regulert i Felleskjøpet Agri sine bestemmelser vedrørende korte velferdspermisjoner. Det er imidlertid ingen tilsvarende bestemmelse som sikrer adoptivforeldre rett til fri i forkant av omsorgsovertakelse.

Mulige årsaker til risikoer og hindre, tiltak igangsatt

HR og tillitsvalgte har funnet følgende mulige årsaker til risikoer og hindre:

- Innenfor alle områder tenker gruppen at manglende fokus og kunnskap om områdene kan være en risiko for at enkelte grupper føler at de ikke blir ivaretatt. Det er derfor viktig med kultur- og holdningsskapende arbeid ved å aktivt bruke Workplace, Personal- og Lederhåndbok, Nyansattdag, HMS-dag og Grunnleggende lederopplæring som arena for å informere om det arbeidet som gjøres for å fremme likestilling og hindre diskriminering i selskapet.
- Språkbarrierer og ulik kulturell bakgrunn kan vanskeliggjøre forståelse av selskapets retningslinjer og bestemmelser, og dermed gå glipp av informasjon om rettigheter og plikter.
- Manglende digital modenhet kan medføre at medarbeidere ikke bruker verktøy og systemer, og dermed går glipp av informasjon om rettigheter og plikter.

Planlagte tiltak 2024:

Rekruttering

- Gjennomgå bildemateriell som brukes i forbindelse med utlysning for å sikre at begge kjønn og alle aldersgrupper er representert

Lønns- og arbeidsvilkår

- Må sjekke hva vi har av beskrivelse/mål for tilrettelegging/hindre eksponering av kjemikalier etc. ved graviditet. Avklare om det er behov for tydeliggjøring og veiledning.
- Si noe i Personalhåndboka om hvordan leder bør sikre mulighet for kontakt mellom den i lovfestet permisjon og arbeidsplassen under permisjonstiden (invitere til sosiale arrangement osv.)
- Avklare hva som gjelder i forhold til adoptivforeldres rett til fri i forbindelse med obligatoriske møter etc. i forkant av omsorgsovertakelse.
- Avklare hva vi har når det gjelder arbeidstøy til gravide, eller om dette er noe som må ses på

Forfremmelse

- Prøve å skaffe tall på kjønnsforskjeller når det gjelder kursdeltakelse, internansettelser etc. – for å se om det er noen forskjell.
- Se på – og eventuelt lage en mal – for hvordan det kommuniseres rundt det å være leder – med tanke på å få småbarnsforeldre til å gå inn i lederstilling.

Utvikling/opplæring

- Det skal legges til rette for at alle medarbeidere har mulighet til tydelige utviklingsmål i Utviklingssamtalen, samt måle gjennomføring av utviklingssamtale.

Tilrettelegging

- Be plasskoordinatorer melde tilbake hvordan det er tilrettelagt for gravide ved avdelingen
- Lage en veileder/info om hvordan tilrettelegge for gravide ved arbeidsplassen
- Informere på Workplace om tilretteleggingsplikten og hvordan det tilrettelegges
- Bruke Ledertid for å gjøre ledere i stand til å tilrettelegge.

Kombinasjon av arbeid og familieliv

- Må revidere – og synliggjøre Felleskjøpet Agri sin livsfasepolitikk. Flyttes fra Lederhåndbok til Personalhåndbok
- Gjennomgå informasjonen i Personalhåndbok for å avdekke om det er noen mangler som må tydeliggjøres – eller om det er informasjon som er vanskelig å finne.
- Kan være utfordring å finne fram/vite om mulighetene, støtteordninger, søknadsprosessen etc. via NAV. Gjennomgå Personalhåndbok med mål om å synliggjøre denne informasjonen, og legge inn link til NAV.

Resultater av arbeidet og forventninger til arbeidet fremover

De fleste av tiltakene som det er jobbet med gjennom året er aktiviteter som naturlig vil inngå i et årshjul framover.

Kartleggingen har vist at Felleskjøpet Agri allerede har mye på plass når det gjelder tilrettelegging, men at det bør arbeides videre med områder som holdningsarbeid og arbeidsmiljø. Dette vil vi ha større fokus på fremover i et mer strukturert arbeid for likestilling og mot diskriminering.

Vedlegg: Klimagassregnskap

KLIMAGASSUTSLIPP, Felleskjøpet Agri

KATEGORI	ENHET	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Scope 1								
Stasjonær forbrenning	tCO_2e*	14 361	9 803	12 377	9 964	9 421	8 764	9 130
Transport	tCO_2e	1 602	1 536	1 806	1 484	1 683	1 677	1 627
Scope 1 total	**tCO_2e**	**15 963**	**11 340**	**14 183**	**11 448**	**11 104**	**10 440**	**10 757**
Scope 2								
Elektrisitet	tCO_2e	4 932	5 227	3 708	4 043	3 519	2 823	3 189
Fjernvarme	tCO_2e	37	44	121	53	43	49	66
Scope 2 total	**tCO_2e**	**4 969**	**5 270**	**3 830**	**4 097**	**3 562**	**2 872**	**3 255**
Scope 3 (Varetransport)								
Båt	tCO_2e	8 116	6 703	7 291	7 910	7 708	7 018	6 304
Lastebil	tCO_2e	19 613	19 248	19 398	18 877	19 365	20 020	18 443
Varetransport total	**tCO_2e**	**27 729**	**25 951**	**26 690**	**26 787**	**27 073**	**27 038**	**24 747**
Scope 3 (Persontransport)								
Fly	tCO_2e	1 147	890	1 145	330	296	594	845
Bil	tCO_2e	513	552	531	507	572	527	760
Persontransport total	**tCO_2e**	**1 659**	**1 441**	**1 676**	**837**	**868**	**1 121**	**1 605**
Scope 3 (Innkjøpte råvarer kraftfôr og mineralgjødsel)								
Norske råvarer	tCO_2e				354 484	316 115	340 735	271 061
Importerte råvarer	tCO_2e					268 568	269 464	232 942
Mineralgjødsel	tCO_2e					205 694	191 894	194 690
Innkjøpte råvarer kraftfôr og mineralgjødsel total	**tCO_2e**	**-**	**-**	**-**	**354 484**	**790 377**	**802 093**	**698 692**
Total Scope 3	**tCO_2e**	**29 388**	**27 392**	**28 366**	**382 108**	**818 318**	**830 251**	**725 043**
Total Scope 1, 2 og 3	**tCO_2e**	**50 320**	**44 002**	**46 379**	**397 652**	**832 983**	**843 563**	**739 055**
Total Scope 1, 2 og 3 (Kun transport)	**tCO_2e**	**50 320**	**44 002**	**46 379**	**43 169**	**42 607**	**41 471**	**40 363**

** Tonn CO_2-ekvivalenter.*

Note 1:
Tabellen viser klimagassutslipp fra forbruk av elektrisk strøm utregnet ved bruk av den lokasjonsbaserte utslipps[1]-faktoren nordisk miks. Hadde Felleskjøpet Agri for 2023 lagt til grunn den markedsbasert metoden, hadde utslippet fra forbruk elektrisk strøm vært 37 362 tonn CO_2-ekvivalenter.

Note 2:
Fra og med årsrapporteringen 2023 har Felleskjøpet Agri utvidet sin Scope 3-beregning til å omfatte klimagassutslipp forbundet med produksjon importerte råvarer (soya, raps, mais, fett, melasse, erter, betepulp, hvete, havre og bygg), og innkjøpt mineralgjødsel. Scope 3-beregningene vil bli ytterligere utvidet fremover.

Note 3:
Fra og med 2023 er antallet biler (Scope 3 persontransport) økt, og inkluderer nå både servicebiler og biler brukt av selgere. Utslippstallet for 2023 er et estimat.

20240403122083

ENERGIREGNSKAP, Felleskjøpet Agri

KATEGORI	ENHET	2021	2022	2023
Scope 1 total	MWh	46 849	43 559	43 206
Andel fornybar		2 %	2 %	1 %
Scope 2 total	MWh	120 212	114 337	120 758
Andel fornybar		76 %	75 %	76 %
Total energi	MWh	167 061	157 896	163 964
Andel fornybar		55 %	55 %	56 %

Note 1: Scope 1 omfatter ikke energi fra egne biokjeler.

KLIMAGASSREGNSKAP DATTERSELSKAPENE
Granngården, Nelson Garden, Cernova (Norgesmøllene)

KATEGORI	ENHET	GRANNGÅRDEN		NELSON GARDEN		NORGESMØLLENE	
		2022	2023	2022	2023	2022	2023
Scope 1 (direkte utslipp)	tCO_2e	110	74	22 223	16 517	6	-
Scope 2 (elektrisitet og fjernvarme)	tCO_2e	490	431	65	57	819	-
Scope 3							
Reiser	tCO_2e	86	103	50	56	143	-
Avfall	tCO_2e	494	599	30	23	69	-
Varetransport	tCO_2e	1 338	1 405	1 621	1 174	13 462	-
Innkjøpte varer	tCO_2e	7 972	11 632	4 590	2 645	103 625	-
Scope 3 total	tCO_2e	9 890	13 739	6 291	3 898	117 299	-
Total scope 1, 2 og 3	tCO_2e	10 500	14 244	28 579	20 473	118 124	-

Note 1: Granngården har fra og med årsrapporteringen 2023 utvidet sin Scope 3-beregning til å omfatte klimagassutslipp forbundet med produksjon av totalt 24 varer, mot 12 i 2022. Det er hovedårsaken til økte utslipp i Scope 3.

Note 2: Granngårdens beregninger for elektrisitet og fjernvarme i Scope 2, er oppdatert for 2022. Utslippene er 10 tonn lavere enn tidligere beregnet.

Note 3: Nelson Garden har vesentlig lavere utslipp Scope 1 i 2023. Årsaken er redusert uttak torv, og påfølgende lavere produksjon, sammenlignet med 2022.

Note 4: Nelson Garden har lavere utslipp fra varetransport og innkjøpte varer i 2023. Årsaken er redusert innkjøp av varer, sammenlignet med 2022.

Note 5: Norgesmøllene sine tall for klimagassregnskap 2023 er ikke ferdigstilt.

METODIKK OG KILDER

GHG-protokollen er utviklet av «World Resources Institute» (WRI) og «World Business Council for Sustainable Development» (WBCSD). Analysen i denne rapporten er utført iht. «A Corporate Accounting and Reporting Standard Revised edition», én av fire regnskapsstandarder under GHG-protokollen. Standarden omfatter følgende klimagasser, som omregnes til CO_2-ekvivalenter: CO_2, CH_4 (metan), N_2O (lystgass), SF_6, NF_3, HFK og PFK gasser.

Denne analysen er basert på operasjonell kontrollaspektet, som dermed definerer hva som skal inngå i klimaregnskapet av en organisasjons driftsmidler, så vel som fordeling mellom de ulike scopene. I metoden skilles det mellom operasjonell kontroll og finansiell kontroll. Hvis operasjonell kontrollmetoden benyttes så inkluderes utslippskilder som organisasjonen fysisk kontrollerer, men ikke nødvendigvis eier. Man rapporterer dermed heller ikke over utslippskilder som man eier, men ikke har kontroll over (f.eks. det er leietaker som rapporterer strømforbruket i scope 2, ikke utleier).

Klimaregnskapet er inndelt i tre nivåer (scopes) som består av både direkte og indirekte utslippskilder.

Scope 1 Obligatorisk rapportering inkluderer alle utslippskilder knyttet til driftsmidler der organisasjonen har operasjonell kontroll. Dette inkluderer all bruk av fossilt brensel for stasjonær bruk eller transportbehov (egeneide, leide eller leasede kjøretøy, oljekjeler etc.). Videre inkluderes eventuelle direkte prosessutslipp (av de seks klimagassene).

Scope 2 Obligatorisk rapportering av indirekte utslipp knyttet til innkjøpt energi; elektrisitet eller fjernvarme/-kjøling. Dette gjelder f.eks. for bygg som man leier og ikke nødvendigvis eier. Utslippsfaktorene som benyttes i CEMAsys for elektrisitet er basert på nasjonale brutto produksjonsmikser fra International Energy Agency's statistikk (IEA Stat). Den nordiske miksfaktoren dekker produksjonen i Sverige, Finland, Norge og Danmark og reflekterer det felles nordiske markedsområdet (Nord Pool Spot). I forhold til utslippsfaktorer på fjernvarme benyttes enten faktisk produksjonsmiks basert på innhentet informasjon fra den enkelte produsent, eller gjennomsnittsmikser basert på IEA-statistikk (se kildehenvisning).

I januar 2015 ble GHG-Protokollens nye retningslinjer for beregning av utslipp fra elektrisitetsforbruk publisert. Her åpnes det for todelt rapportering av elektrisitetsforbruk.

I praksis betyr det at virksomheter som rapporterer sine klimagassutslipp skal synliggjøre både reelle klimagassutslipp som stammer fra produksjonen av elektrisitet, og de markedsbaserte utslippene knyttet til kjøp av opprinnelsesgarantier. Hensikten med denne endringen er på den ene siden å vise effekten av energieffektivisering og sparetiltak (fysisk), og på den annen side å vise effekten av å inngå kjøp av fornybar elektrisitet gjennom opprinnelsesgaranti (marked). Dermed belyses effekten av samtlige tiltak som en virksomhet kan gjennomføre knyttet til forbruk av elektrisitet.

Fysisk perspektiv (lokasjonsbasert metode): Denne utslippsfaktoren er basert på faktiske utslipp knyttet til elektrisitetsproduksjon innenfor et spesifikt område. Innenfor dette området er det ulike energiprodusenter som benytter en miks av energibærere, der de fossile energibærerne (kull, gass, olje) medfører direkte utslipp av klimagasser. Disse klimagassene reflekteres gjennom utslippsfaktoren og fordeles dermed til hver enkelt forbruker.

Markedsbasert perspektiv: Beregningen av utslippsfaktor baseres på om virksomheten velger å kjøpe opprinnelsesgarantier eller ikke. Ved kjøp av opprinnelsesgarantier dokumenterer leverandøren at kjøpt elektrisitet kommer fra kun fornybare kilder, som gir en utslippsfaktor på 0 gram CO_2e per kWh.

Elektrisitet som ikke er knyttet til opprinnelsesgarantier får en utslippsfaktor basert på produksjonen som er igjen etter at opprinnelsesgarantiene for fornybar andel er solgt. Dette kalles *residual miks*, og er normalt signifikant høyere enn den lokasjonsbaserte faktoren.

Scope 3 Frivillig rapportering av indirekte utslipp knyttet til innkjøpte varer eller tjenester. Dette er utslipp som indirekte kan knyttes til organisasjonens aktiviteter, men som foregår utenfor deres kontroll (derav indirekte). Typisk Scope 3-rapportering vil inkludere flyreiser, logistikk/transport av varer, avfall, forbruk ulike råstoff etc.

Generelt bør et klimaregnskap inkludere nok relevant informasjon slik at det kan brukes som beslutningsstøtteverktøy for virksomhetens ledelse. For å få til dette er det viktig å inkludere de elementer som har økonomisk relevans og tyngde, og som det er mulig å gjøre noe med.

Referanser:

- Department for Business, Energy & Industrial Strategy (2020). Government emission conversion factors for greenhouse gas company reporting (DEFRA)
- IEA (2020). CO2 emission from fuel combustion, International Energy Agency (IEA), Paris. IEA (2020). Electricity information, International Energy Agency (IEA), Paris.
- IMO (2020). Reduction of GHG emissions from ships - Third IMO GHG Study 2014 (Final report). International Maritime Organisation, https://www.imo.org/en/ourwork/environment/pages/greenhouse-gas-studies-2014.aspx
- IPCC (2014). IPCC fifth assessment report: Climate change 2013 (AR5 updated version November 2014). http://www.ipcc.ch/report/ar5/
- AIB, RE-DISS (2020). Reliable disclosure systems for Europe – Phase 2: European residual mixes.
- WBCSD/WRI (2004). The greenhouse gas protocol. A corporate accounting and reporting standard (revised edition). World Business Council on Sustainable Development (WBCSD), Geneva, Switzerland /World Resource Institute (WRI), Washington DC, USA, 116 pp.
- WBCSD/WRI (2011). Corporate value chain (Scope 3) accounting and reporting standard: Supplement to the GHG Protocol corporate accounting and reporting standard. World Business Council on Sustainable Development (WBCSD), Geneva, Switzerland /World Resource Institute (WRI), Washington DC, USA, 149 pp.
- WBCSD/WRI (2015). GHG protocol Scope 2 guidance: An amendment to the GHG protocol corportate standard. World Business Council on Sustainable Development (WBCSD), Geneva, Switzerland /World Resource Institute (WRI), Washington DC, USA, 117 pp.
- Referanselisten over er ikke komplett, men inneholder de viktigste referansene som benyttes i CEMAsys. I tillegg vil det være en rekke lokale/nasjonale kilder som kan være aktuelle, avhengig av hvilke utslippsfaktorer som benyttes.

Vedlegg: GRI-indeks

Felleskjøpet Agri har rapportert informasjonen i denne GRI-indeksen for perioden 1. januar 2023 til 31. desember 2023 med referanse til GRI-standarden.

GRI 1 brukt: GRI 1: Foundation 2021

GRI-STANDARD	2023
GRI 2: Generelle opplysninger 2021	
2-1 Informasjon om selskapet	Felleskjøpet SA. Organisasjonsform: Samvirke. Hovekontor: Depotgata 22, Lillestrøm, Norge. Opererer i Norge og i Sverige. Se også Årsrapport 2023: Datterselskaper og tilknyttede selskaper.
2-2 Forretningsenheter inkludert i organisasjonens bærekraftsrapportering	Bærekraftrapport for morselskap. Klimagassregnskap for morselskap og datterselskapene Cernova, Granngården og Nelson Garden.
2-3 Rapporteringsperiode, frekvens og kontaktperson	2023. Årlig. Integrert i årsrapporten. Denne rapporten ble publisert 16.02.23. Kontaktperson: André Monsrud andre.monsrud@felleskjopet.no
2-4 Revisjon av informasjon fra tidligere rapporter	Endringer i klimagassregnskapet, se omtale: Bærekraftrapport: Sirkulærøkonomi og klimagassutslipp i egen drift.
2-5 Ekstern verifisering	Rapporten er ikke eksternt verifisert.
2-6 Aktiviteter, verdikjede og andre forretningsforbindelser	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap. Bærekraftrapport. Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri.
2-7 Ansatte	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
2-8 Medarbeidere som ikke er ansatt	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
2-9 Styringsstruktur og organisering	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap, Eierstyring; Bærekraftrapport. Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri.
2-10 Nominasjon og valg til øverste styringsorgan	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap, Eierstyring.
2-11 Styreleder i øverste styringsorgan	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap, Eierstyring. Styreleder er ikke ansatt i selskapet.
2-12 Øverste beslutningsorgans rolle i håndtering av selskapets samfunnspåvirkning	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap, Eierstyring; Bærekraftrapport. Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri. Etisk handel Norge 2023-rapport.
2-13 Delegering av ansvar for å håndtere selskapets samfunnspåvirkning	Årsrapport 2023: Årsmelding; Bærekraftrapport. Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri.
2-14 Rollen til øverste styringsorgan i bærekraftrapporteringen	Bærekraftrapport: Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri; Vesentlighetsanalyse.
2-15 Interessekonflikter	Etiske retningslinjer. Styret vedtok i 2023 at Felleskjøpet Agri skal følge prinsippene i Samvirkeanbefalingen: Anbefalinger om medlemsstyring og foretaksledelse i samvirkeforetak, s. 33.
2-16 Kommunikasjon om kritiske forhold	Etiske retningslinjer.
2-17 Øverste styringsorgans kollektive kunnskap	Felleskjøpet Agri rapporterer ikke på styrets kollektive kunnskap.
2-18 Prosesser for å evaluere arbeidet til øverste beslutningsorgan	Det rapporteres på evaluering av styrets helhetlige arbeid. Se Årsrapport 2023. Årsmelding og regnskap, Eierstyring. Styret vedtok i 2023 at Felleskjøpet Agri skal følge prinsippene i Samvirkeanbefalingen: Anbefalinger om medlemsstyring og foretaksledelse i samvirkeforetak, s. 34.
2-19 Policy/retningslinjer for lønn og goder	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap. Noter til årsregnskapet. Note 3. Styret vedtok i 2023 at Felleskjøpet Agri skal følge prinsippene i Samvirkeanbefalingen: Anbefalinger om medlemsstyring og foretaksledelse i samvirkeforetak, s. 37 og s. 38.

Forts. neste side

GRI-indeks forts.

GRI-STANDARD	2023
GRI 2: Generelle opplysninger 2021	
2-20 Prosess for å fastsette lønn og goder	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap. Noter til årsregnskapet. Note 3. Styret vedtok i 2023 at Felleskjøpet Agri skal følge prinsippene i Samvirkeanbefalingen. For prosess: Anbefalinger om medlemsstyring og foretaksledelse i samvirkeforetak, se s. 37 og s. 38.
2-21 Forholdstall for godtgjørelser	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap, Noter til årsregnskapet, note 3 redegjør for lederlønn. Bærekraftrapporten redegjør for lønnsforskjeller, se Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
2-22 Uttalelse om strategi for bærekraftig utvikling	Bærekraftrapport: Tørke, flom og dyrtid.
2-23 Forpliktende retningslinjer	Retningslinjer for bærekraftig forretningspraksis.
2-24 Forankring av selskapets forpliktelser	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap. Bærekraftrapport. Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri.
2-25 Prosesser for å bøte på negative effekter	Etisk handel Norge 2023-rapport.
2-26 Mekanismer for rådføring og varsling	Etiske retningslinjer.
2-27 Etterlevelse av lover og reguleringer	Styrets beretning.
2-28 Medlemskap i interesseorganisasjoner	Bærekraftrapport: Dialogen med våre interessenter.
2-29 Tilnærming til interessentsamarbeid	Bærekraftrapport: Dialogen med våre interessenter.
2-30 Kollektive forhandlinger	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap; Bærekraftrapport: Våre medarbeidere. Likestillingsredegjørelse.
GRI 3: Vesentlige emner 2021	
3-1 Prosess for å definere vesentlige emner	Bærekraftrapport: Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri; Vesentlighetsanalyse.
3-2 Liste med vesentlige emner	Bærekraftrapport: Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri; Vesentlighetsanalyse.
3-3 Håndtering av vesentlige emner	Bærekraftrapport: Slik jobber vi med bærekraft i Felleskjøpet Agri; Vesentlighetsanalyse.
GRI 201: Økonomisk påvirkning 2016	
201-1 Direkte økonomisk verdiskaping og fordeling	Årsrapport 2023: Årsmelding og regnskap
GRI 205: Anti-korrupsjon 2016	
205-1 Operasjoner som er risikovurdert med hensyn til korrupsjon	Etisk handel Norge: Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, samfunn og miljø
205-2 Opplæring og kommunikasjon om policy og prosesser knyttet til antikorrupsjon	Etisk handel Norge: Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, samfunn og miljø

Forts. neste side

GRI-indeks forts.

GRI-STANDARD		2023
BEDRE GÅRDSDRIFT		
GRI 304: Biodiversitet 2016	304-2 Betydelige effekter av aktiviteter, produkter og tjenester på biologisk mangfold	Bærekraftrapport: Bedre gårdsdrift.
Egen indikator	Klimagassutslipp drøvtyggere	Bærekraftrapport: Bedre gårdsdrift.
Egen indikator	Andel norske fôrråvarer i melk	Bærekraftrapport: Bedre gårdsdrift.
Egen indikator	Felleskjøpet Agri sitt kjøp av erter/åkerbønner i tonn	Bærekraftrapport: Bedre gårdsdrift.
SIRKULÆRØKONOMI OG KLIMAKUTT I EGEN DRIFT		
GRI 302: Energi 2016	302-1 Energiforbruk i virksomheten	Bærekraftrapport: Klimakutt i egen drift. Morselskap.
GRI 305: Utslipp 2016		
	305-1 Direkteutslipp av klimagasser, scope 1	Bærekraftrapport: Klimakutt i egen drift.
	305-2 Indirekte utslipp av klimagasser, scope 2	Bærekraftrapport: Klimakutt i egen drift.
	305-3 Andre indirekte utslipp av klimagasser, scope 3	Bærekraftrapport: Klimakutt i egen drift.
	305-5 Reduksjon av klimagasser	Bærekraftrapport: Klimakutt i egen drift.
GRI 306: Avfall 2020		
	306-3 Mengde avfall generert	4 810 000 kg
	306-4 Mengde avfall til gjenbruk eller gjenvinning	3 800 000 kg utsortert
Egen indikator	Alvorlige utslippshendelser	
Egen indikator	Omsetningsmål sirkulære varer	Bærekraftrapport: Sirkulærøkonomi.
Egen indikator	Reduksjon klimagassutslipp egen drift i industri/transport	Bærekraftrapport: Klimakutt i egen drift.
BÆREKRAFTIG HANDEL		
GRI 308: Leverandører 2016		
	308-1 Nye leverandører som ble vurdert etter miljøkriterier	Etisk handel Norge 2023-rapport.
	308-2 Negative miljøeffekter i leverandørkjeden og iverksatte tiltak	Etisk handel Norge 2023-rapport.
Egen indikator	Forbedringer produkt/kategori og større markedsuttak	Bærekraftrapport: Bærekraftig handel

Forts. neste side

GRI-indeks forts.

GRI-STANDARD	2023	
VÅRE MEDARBEIDERE		
GRI 403: HMS 2016		
	403-5 Arbeidsopplæring i arbeidsmiljø og sikkerhet	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
	403-9 Arbeidsrelaterte skader	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
	403-10 Arbeidsrelatert sykefravær	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
GRI 404: Opplæring og kompetanse	404-2 Programmer for kompetanseutvikling og støtte til omstilling	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
GRI 405: Mangfold og likebehandling 2016		
	405-1 Mangfold i styrende organer og blant de ansatte	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
	405-2 Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.
GRI 412: Menneskerettigheter 2016		
	412-1 Virksomheter som har vært gjenstand for menneskerettighetsvurderinger eller konsekvensvurderinger	Etisk handel Norge 2023-rapport.
	412-3 Vesentlige avtaler og kontrakter som er vurdert med hensyn til menneskerettigheter og som inneholder klausuler om menneskerettigheter	Etisk handel Norge 2023-rapport.
Egen indikator	Gjennomføring nyansattplan	Bærekraftrapport: Våre medarbeidere.

Felleskjøpet

Design: Nucleus AS

Foto: Håvard Simonsen, Trygve Sørli, Morten Brakestad, Mark Purnell, Eirik N. Fotland, Sigbjørn Vedeld, Marie V. Henriksen, Felleskjøpet.

Felleskjøpet Agri
Depotgata 22
2000 Lillestrøm
Tlf: 72 50 50 50
www.felleskjopet.no